

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KARIŞIK DİLLİ KUR'AN TEFSİRİ SÖZ VARLIĞININ
KAVRAM ALANLARI

Fadime BOZKURT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Pelin KOCAPINAR

Çankırı – 2022

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KARIŞIK DİLLİ KUR'AN TEFSİRİ SÖZ VARLIĞININ
KAVRAM ALANLARI

Fadime BOZKURT
ORCID: 0000-0002-8308-147X

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Pelin KOCAPINAR

ankırı – 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	xii
TEZ KABUL VE ONAY	xiii
ÖN SÖZ	xiv
ÖZET	xv
ABSTRACT	xvi
KISALTMALAR	xvii
TABLO LİSTESİ	xviii

1. GİRİŞ	1
1.1. Kur'an Tercümleri	1
1.1.1. Karışık Dilli Eserler	3
1.1.2. Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle) Adlı Eserin Nitelikleri	4
1.2. Sözlük	7
1.2.1. Kavram ve Kavram Alanı	10
1.3. İzlenilecek Yöntem	12

2. BÖLÜM: KARIŞIK DİLLİ KUR'AN TEFSİRİ SÖZ VARLIĞININ KAVRAM ALANLARI

2.1. EVREN	14
2.1.1. Uzay	14
2.1.1.1. Yıldız, Güneş	14
2.1.1.2. Ay	14
2.1.2. Dünya	14
2.1.2.1. Cansız Tabiat	15
2.1.2.1.1. Atmosfer, Hava	15
2.1.2.1.1.1. Hava Olayları	15
2.1.2.1.2. Zaman	15
2.1.2.1.2.1. Dönem Çağ	15
2.1.2.1.2.2. Mevsim	16
2.1.2.1.2.3. Yıl	16
2.1.2.1.2.4. Ay	16
2.1.2.1.2.5. Gün	16
2.1.2.1.2.5.1. Günün vakitleri	16
2.1.2.1.2.6. Süre, Süreç	17
2.1.2.1.2.7. Uzun Süre, Devamlı	17
2.1.2.1.2.8. Şimdiki Zaman	18
2.1.2.1.2.9. Kısa Zaman	18
2.1.2.1.2.10. Hiçbir Zaman	18
2.1.2.1.2.11. Önce	18

2.1.2.1.2.12.	Sonra, Son	18
2.1.2.1.2.13.	Geç Kalma, Gecikme	19
2.1.2.1.2.14.	Öncesi Olmayan	19
2.1.2.1.2.15.	Sonsuz	19
2.1.2.1.3.	Yön, Konum	20
2.1.2.1.3.1.	Yukarı, Üst	20
2.1.2.1.3.2.	Aşağı, Alt.....	21
2.1.2.1.3.3.	Sağ, Sol.....	21
2.1.2.1.3.4.	Arka, Geri	21
2.1.2.1.3.5.	Ön, Karşı	21
2.1.2.1.3.6.	Orta, Ara	22
2.1.2.1.3.7.	İç Kısım	22
2.1.2.1.3.8.	Dış, Dışarı.....	22
2.1.2.1.3.9.	Coğrafi Yön.....	22
2.1.2.1.4.	Yeryüzü	22
2.1.2.1.4.1.	Su.....	22
2.1.2.1.4.1.1.	Su Kaynakları	23
2.1.2.1.4.2.	Yeryüzü Şekilleri.....	23
2.1.2.1.4.2.1.	Düz Yerler	23
2.1.2.1.4.2.2.	Yüksek Yerler, Dağlar.....	23
2.1.2.1.4.2.3.	Adlandırılmış Yer, Dağ, Vadi Adları	24
2.1.2.1.4.2.4.	Çukur Yerler.....	24
2.1.2.1.4.2.5.	Yer, Çevre, Arazi.....	24
2.1.2.1.4.3.	Toprak, Taş.....	25
2.1.2.1.4.4.	Maden, Değerli Taş	25
2.1.2.1.5.	Sıra, Düzen	26
2.1.2.1.6.	Ölçü, Ölçek.....	26
2.1.2.1.6.1.	Miktar, Tutar	27
2.1.2.1.6.1.1.	Grup, Takım	27
2.1.2.1.6.2.	Çok Fazla.....	28
2.1.2.1.6.3.	Boş.....	28
2.1.2.1.6.4.	Az	28
2.1.2.1.6.5.	Eşit.....	29
2.1.2.1.6.6.	Yarım.....	29
2.1.2.1.6.7.	Pay, Hisse	29
2.1.2.1.6.8.	Boyut, Şekil	30
2.1.2.1.7.	Birbirleriyle İlişkili Özellik	30
2.1.2.1.7.1.	Eş, Benzer.....	30
2.1.2.1.7.2.	Çeşit, Tür.....	30
2.1.2.1.7.3.	Uygun	30
2.1.2.1.7.4.	Bütünlük	31
2.1.2.1.7.5.	Mükemmel, Eksiksiz	31
2.1.2.1.7.6.	Eksik.....	31
2.1.2.1.8.	Madde, Nesne	32
2.1.2.1.8.1.	Var Oluş	32
2.1.2.1.8.2.	Yok Oluş.....	33
2.1.2.1.8.3.	Maddenin Özelliği, Durumu.....	33
2.1.2.1.8.3.1.	Sert.....	33
2.1.2.1.8.3.2.	Yumuşak.....	34

2.1.2.1.8.3.3.	Açık	34
2.1.2.1.8.3.4.	Yeni	34
2.1.2.1.8.3.5.	Gevşek	34
2.1.2.1.8.3.6.	Sağlam	34
2.1.2.1.8.3.7.	Kırık, Yarık	35
2.1.2.1.8.3.8.	Delik	35
2.1.2.1.8.4.	Maddenin Şekli.....	35
2.1.2.1.8.5.	Renk.....	35
2.1.2.1.8.6.	Isı, Sıcaklık	36
2.1.2.1.8.6.1.	Alev	36
2.1.2.1.8.6.2.	Ateş, Yanma	36
2.1.2.1.8.6.3.	Yakacak	37
2.1.2.1.8.6.4.	Sönüş	37
2.1.2.1.8.6.5.	Soğuk.....	37
2.1.2.1.8.7.	Işık	37
2.1.2.1.8.7.1.	Aydınlık, Parlak.....	37
2.1.2.1.8.7.2.	Karanlık	38
2.1.2.1.8.7.3.	Gölge	38
2.1.2.1.9.	Hareket	38
2.1.2.1.9.1.	Vurma	38
2.1.2.1.9.2.	Batma, Girme	39
2.1.2.1.9.3.	Akma, Dökme, Dökülme.....	39
2.1.2.1.9.4.	Bırakma, Koyma	40
2.1.2.1.9.5.	Doldurma.....	40
2.1.2.1.9.6.	Atma	40
2.1.2.1.9.7.	Çıkarma	41
2.1.2.2.	Canlı	41
2.1.2.2.1.	Tabiat.....	41
2.1.2.2.1.1.	Bitki	41
2.1.2.2.1.1.1.	Tohum, Filiz	41
2.1.2.2.1.1.2.	Dal, Budak.....	42
2.1.2.2.1.1.3.	Sebze, Meyve	42
2.1.2.2.1.1.4.	Çiçek.....	42
2.1.2.2.1.1.5.	Ot, Diken	42
2.1.2.2.1.1.6.	Tahıl.....	43
2.1.2.2.1.1.7.	Ağaç.....	43
2.1.2.2.1.1.7.1.	Ağaç Çeşitleri	43
2.1.2.2.1.2.	Tarım Alanları	43
2.1.2.2.1.2.1.	Tarım Malzemesi.....	44
2.1.2.2.1.2.2.	Tarım İşleri	44
2.1.2.2.2.	Hayvan.....	44
2.1.2.2.2.1.	Omurgasızlar	44
2.1.2.2.2.2.	Omurgalılar	45
2.1.2.2.2.2.1.	Balıklar	45
2.1.2.2.2.2.2.	Sürüngenler	45
2.1.2.2.2.2.3.	Kuşlar	45
2.1.2.2.2.2.4.	Memeliler	45
2.1.2.2.2.3.	Hayvan Vücudu Kısımları.....	46
2.1.2.2.2.4.	Hayvanlarla İlgili Sesler	46

2.2. İNSAN.....	46
2.2.1. Yaşam.....	47
2.2.1.1. Can, Ruh.....	47
2.2.1.2. Yaşam Süreci.....	47
2.2.1.2.1. Yaşam Sürecinde İnsan	48
2.2.1.2.1.1. Gebe, Doğum.....	48
2.2.1.2.1.2. Bebek.....	48
2.2.1.2.1.3. Çocuk.....	48
2.2.1.2.1.4. Genç.....	49
2.2.1.2.1.5. Yaşlı.....	49
2.2.1.2.1.6. Cinsiyet.....	49
2.2.1.2.1.6.1. Kadın	49
2.2.1.2.1.6.2. Erkek	49
2.2.1.3. Kişi Adlandırma	50
2.2.1.3.1. Kişi Adları	50
2.2.1.3.2. Yönetici, Hükümdar İsimleri, Unvanları.....	54
2.2.2. İnsan Vücudu.....	55
2.2.2.1. Vücut	55
2.2.2.1.1. Bölümleri.....	55
2.2.2.1.1.1. Baş	55
2.2.2.1.1.2. Boyun	55
2.2.2.1.1.3. Gövde	56
2.2.2.1.1.4. Uzuvarlar	56
2.2.2.1.1.5. Deri.....	56
2.2.2.1.1.5.1. Saç, Kıl	56
2.2.2.1.1.6. Vücut Sistemleri	57
2.2.2.1.1.6.1. Hareket Sistemi	57
2.2.2.1.1.6.2. Jest ve Mimik	57
2.2.2.1.1.6.3. Dolaşım Sistemi	57
2.2.2.1.1.6.4. Solunum sistemi	57
2.2.2.1.1.6.5. Sindirim Sistemi.....	58
2.2.2.1.1.6.6. Endokrin Sistem	58
2.2.2.1.1.6.7. Üreme Sistemi	58
2.2.2.1.1.6.7.1. Üreme	59
2.2.2.1.1.6.8. Duyu Organları.....	59
2.2.2.1.1.6.8.1. Duyular	59
2.2.2.1.2. Vücut Hareketleri	61
2.2.2.1.2.1. Hareket Etme	61
2.2.2.1.2.2. Ayağa Kalkma	61
2.2.2.1.2.3. Yürüme	62
2.2.2.1.2.4. Koşma.....	62
2.2.2.1.2.5. Kaçma, Yakalama	62
2.2.2.1.2.6. Açma, Kapama	63
2.2.2.1.2.7. Binmek	63
2.2.2.1.2.8. İnme.....	64
2.2.2.1.2.9. Çökme, Oturma	64
2.2.2.1.2.10. Eğilme, Dönme, Yönelme	64
2.2.2.1.2.11. Yuvarlama	65
2.2.2.1.2.12. Düşme.....	65

2.2.2.1.2.13.	Verme	65
2.2.2.1.2.14.	Alma	65
2.2.2.1.2.15.	Hareketsiz Kalma	66
2.2.2.1.3.	Fiziksel Özellik ve Gelişim	66
2.2.2.1.3.1.	Güzel	66
2.2.2.1.3.2.	Çirkin, Kötü	67
2.2.2.1.4.	Fiziksel Duyarlılık	67
2.2.2.1.4.1.	Uyku	67
2.2.2.1.4.2.	Rüya, Hayal	68
2.2.2.1.5.	Fiziksel Durum	68
2.2.2.1.5.1.	Güç, Güçsüz	68
2.2.2.1.6.	Kişisel Bakım	68
2.2.2.1.6.1.	Kişisel Temizlik	68
2.2.2.1.6.2.	Süslenme	69
2.2.2.1.6.2.1.	Süslenme Eşyaları	69
2.2.2.2.	Sağlık, Hastalık	69
2.2.2.2.1.	Sağlık, Sağlıklı	69
2.2.2.2.2.	Hasta, Hastalık	69
2.2.2.2.2.1.	Hastalık Çeşitleri	70
2.2.2.2.2.2.	Yorgunluk	70
2.2.2.2.3.	Tedavi, İlaç	70
2.2.2.2.4.	Tedavi Eden	71
2.2.2.2.5.	Tedavi Sonucu	71
2.2.2.2.5.1.	İyileşme	71
2.2.2.3.	Ölüm	71
2.2.2.3.1.	Mezar	72
2.2.2.4.	İnsanın Çeşitli Özellikleri	72
2.2.2.4.1.	Zihin	72
2.2.2.4.1.1.	Akıl	72
2.2.2.4.1.2.	Zihinsel Kapasite	72
2.2.2.4.1.3.	Zihin Gücü	73
2.2.2.4.1.3.1.	Hafıza	73
2.2.2.4.1.3.2.	Algı, İdrak, Biliş	73
2.2.2.4.1.3.3.	Anlayış, Anlayışsızlık	74
2.2.2.4.1.3.4.	Düşünce, Bakış açısı	74
2.2.2.4.1.3.4.1.	Farklı görüş	75
2.2.2.4.1.3.5.	Özgür irade	75
2.2.2.4.1.3.6.	Gereklilik	75
2.2.2.4.1.3.7.	Gereksiz, Boş yere	76
2.2.2.5.	Kişilik Özellikleri	76
2.2.2.5.1.	Karakter, Mizaç, Davranış	76
2.2.2.5.1.1.	Bir şeye özel	77
2.2.2.5.1.2.	Olumlu Kişilik Özellikleri ve Kişileri	77
2.2.2.5.1.2.1.	Kibar, Kibarlık	77
2.2.2.5.1.2.2.	Alçakgönüllülük, Mütevazı	77
2.2.2.5.1.2.3.	Olgun, Olgunluk	78
2.2.2.5.1.2.4.	Kararlılık	78
2.2.2.5.1.2.5.	Sözünde Durma	78
2.2.2.5.1.2.6.	Koruma, Koruyan	78

2.2.2.5.1.2.7.	İyi, İyilik, Fazilet	79
2.2.2.5.1.2.8.	Yetenekli	79
2.2.2.5.1.2.9.	Beğenilen, Övülen	79
2.2.2.5.1.2.10.	Uyum, Uygun	80
2.2.2.5.1.2.10.1.	Uyumsuz	80
2.2.2.5.1.2.11.	Kıymet Bilme	80
2.2.2.5.1.2.12.	Doğru, Doğruluk	81
2.2.2.5.1.2.13.	Ahlak	81
2.2.2.5.1.3.	Olumsuz Kişilik Özellikleri ve Kişileri	82
2.2.2.5.1.3.1.	Sert, Gaddar	82
2.2.2.5.1.3.2.	İnat, inatçı	82
2.2.2.5.1.3.3.	İsyan eden, Asi	82
2.2.2.5.1.3.4.	Bıkma, Kayıtsız Kalma	83
2.2.2.5.1.3.5.	Aşağılama, Alay	83
2.2.2.5.1.3.6.	Rezil, Adi, Alçak	84
2.2.2.5.1.3.7.	Kibir	84
2.2.2.5.1.3.8.	Kıskançlık	85
2.2.2.5.1.3.9.	Fitne, Arabozucu	85
2.2.2.5.1.3.10.	Dışlama	85
2.2.2.5.1.3.11.	Yalan, Hile, İkiyüzlülük	85
2.2.2.5.1.3.12.	Güven vermeyen, Güvensiz	86
2.2.2.5.1.3.13.	İftiracılık, Dedikoduculuk	86
2.2.2.5.1.3.14.	Aldanma, Yoldan çıkma, Sapkın	86
2.2.2.5.1.3.15.	Hata, Yanlış, Ayıp	87
2.2.2.5.1.3.16.	Cimri, Cimrilik	87
2.2.2.5.1.3.17.	Aç gözlülük, Hırs	88
2.2.2.5.1.3.18.	Sızlanma, Rahatsız Etme	88
2.2.2.5.1.3.19.	Beceriksizlik	88
2.2.2.5.1.3.20.	Kararsızlık	88
2.2.2.5.1.3.21.	Karamsarlık	88
2.2.2.5.1.3.22.	Pişmanlık	88
2.2.2.5.1.4.	Olumlu ve Olumsuz Kişilik Özellikleri	89
2.2.2.5.1.4.1.	Vazgeçme	89
2.2.2.5.1.4.2.	Alışma	89
2.2.2.6.	Duygu ve Duygu Tezahürleri	89
2.2.2.6.1.	Kaynağı	89
2.2.2.6.2.	Duygusal Tutum	89
2.2.2.6.3.	Duygu Türleri ve Onlara Sahip Olanlar	89
2.2.2.6.3.1.	Sevgi, Özlem	89
2.2.2.6.3.2.	Öfke, Nefret	90
2.2.2.6.3.3.	Saygı	90
2.2.2.6.3.4.	Güven	91
2.2.2.6.3.5.	Korku	91
2.2.2.6.3.6.	Cesaret	92
2.2.2.6.3.7.	Şaşma	92
2.2.2.6.3.8.	Üzüntü, Keder, Acıma	93
2.2.2.6.3.9.	Acıma, Merhamet	93
2.2.2.6.3.10.	Sevinç	93
2.2.2.6.3.11.	Utanma	94

2.2.2.6.3.12.	Arzu, İstek, Tutku	94
2.2.2.6.3.13.	Huzur	95
2.3.	SOSYAL HAYAT VE KÜLTÜR	96
2.3.1.	Sosyal hayat	96
2.3.1.1.	İnsan toplulukları	96
2.3.1.1.1.	Soy	96
2.3.1.1.2.	Aile	97
2.3.1.1.2.1.	Karı-koca	97
2.3.1.1.2.2.	Anne	97
2.3.1.1.2.3.	Kardeş	97
2.3.1.1.2.4.	Akraba	97
2.3.1.1.3.	Toplumlar, Topluluklar	97
2.3.1.1.3.1.	Boy, kabile	98
2.3.1.1.3.2.	Millet, Vatandaş	98
2.3.1.1.3.3.	Topluluk Adları ve Kişileri	99
2.3.1.1.4.	Sosyal Sınıf, Rütbe	101
2.3.1.1.4.1.	Ün, Tanınmış	101
2.3.1.1.4.2.	Köle, tutsak	102
2.3.1.1.4.2.1.	Cariye, hizmetçi	102
2.3.1.1.4.2.2.	Özgür	102
2.3.1.2.	İnsan ilişkileri	102
2.3.1.2.1.	Arkadaşlık, Komşuluk	102
2.3.1.2.2.	Misafir etme, ağırlama	103
2.3.1.2.3.	Evlilik	103
2.3.1.2.4.	Cinsel ilişki	103
2.3.1.3.	İletişim	104
2.3.1.3.1.	Haberleşme ve Araçları	104
2.3.1.3.2.	Haber	104
2.3.1.3.2.1.	Haber Veren	104
2.3.1.3.2.2.	Haberi alan, Almayan	104
2.3.1.3.3.	Konuşma, Laf, Söz	105
2.3.1.3.3.1.	Güzel söz	106
2.3.1.3.3.2.	Kötü Söz	106
2.3.1.3.3.3.	Yemin	107
2.3.1.3.3.4.	Çağırma, Seslenme, Bağırma	107
2.3.1.3.4.	Alamet, İşaret, İz	108
2.3.1.3.5.	İfade (Anlatım)	108
2.3.1.3.5.1.	Açık, Belli	108
2.3.1.3.6.	Soru, Cevap	109
2.3.1.3.7.	Çözüm, Anlaşma	110
2.3.1.3.8.	Ret, İnkâr	110
2.3.1.3.9.	Olay, Durum	110
2.3.1.3.9.1.	Kötülük, Bela, Felaket	111
2.3.1.3.10.	Neden, Sebep	111
2.3.1.3.11.	Amaç	112
2.3.1.3.12.	Kılavuz, Yol Yöntem	112
2.3.1.3.13.	Değerlendirme, Sonuç	112
2.3.1.3.13.1.	Fayda	113
2.3.1.3.13.2.	Kesin	113

2.3.1.3.13.3. Kuşku, Şüphe.....	113
2.3.1.4. Ulaşım	114
2.3.1.4.1. Yol (Trafik)	114
2.3.1.4.2. Yolculuk	114
2.3.1.4.3. Ulaşma, Geçme	114
2.3.1.4.4. Ulaştırma, Götürme, Gönderme	115
2.3.1.4.5. Kavuşma, Birleşme	116
2.3.1.4.6. Geri Döndürme	116
2.3.1.4.7. Bekleme, Kalma	116
2.3.1.4.8. Ayrılma, Kopma	117
2.3.2. Kültür.....	117
2.3.2.1. Maddi Kültür	117
2.3.2.1.1. Barınma, Yerleşim.....	117
2.3.2.1.1.1. Yer Adları.....	118
2.3.2.1.1.2. Ülke, Şehir.....	118
2.3.2.1.1.2.1. Adlandırılmış Ülke, Şehir Adları	118
2.3.2.1.1.2.1.1. Bölge Adları	119
2.3.2.1.1.3. Kale	119
2.3.2.1.1.3.1. Adlandırılmış Kale	119
2.3.2.1.1.4. Göç, Göçmen.....	120
2.3.2.1.1.5. Yapı, İnşa.....	120
2.3.2.1.1.5.1. Ev, Konut.....	121
2.3.2.1.1.5.2. Yapıların İç Bölümleri.....	121
2.3.2.1.2. Besin	121
2.3.2.1.2.1. Bebek Beslenmesi	121
2.3.2.1.2.2. Aç, Açlık	122
2.3.2.1.2.3. Tok, Tokluk	122
2.3.2.1.2.4. İçme	122
2.3.2.1.2.5. Yiyecek.....	122
2.3.2.1.2.6. İçecek.....	123
2.3.2.1.2.6.1. Fazla İçme, Sarhoş	123
2.3.2.1.2.7. Taze, Lezzetli	123
2.3.2.1.3. Giyim.....	123
2.3.2.1.3.1. Giysi Malzemeleri	124
2.3.2.1.3.1.1. Baş İçin.....	124
2.3.2.1.3.1.2. Beden İçin.....	124
2.3.2.1.3.1.3. Giyinme, Soyunma	124
2.3.2.1.4. Eşya	124
2.3.2.1.4.1. Ev Eşyaları	125
2.3.2.1.4.1.1. Mutfak Eşyaları	125
2.3.2.1.4.1.2. Bebek Eşyası	125
2.3.2.1.4.1.3. Oturma Eşyaları.....	125
2.3.2.1.4.2. Diğer Ev Eşyaları	125
2.3.2.1.4.3. Araç-Gereç Malzeme.....	126
2.3.2.1.5. Temiz.....	126
2.3.2.1.6. Kirlilik, Pislik	126
2.3.2.1.7. Ekonomi	127
2.3.2.1.7.1. Maddi Durum	127
2.3.2.1.7.1.1. Zengin, Bolluk.....	127

2.3.2.1.7.1.2.	Orta Hal	127
2.3.2.1.7.1.3.	Fakir-Yokluk	128
2.3.2.1.7.2.	Ticaret.....	128
2.3.2.1.7.2.1.	Kayıp, Zarar.....	129
2.3.2.1.7.3.	İsraf.....	129
2.3.2.1.7.4.	Ücret	129
2.3.2.1.7.4.1.	Para.....	130
2.3.2.1.7.4.2.	Borç	130
2.3.2.1.7.5.	Menfaat, Çıkar	130
2.3.2.1.8.	İş, Eylem.....	130
2.3.2.1.8.1.	Görev, Yükümlülük	131
2.3.2.1.8.2.	Zor	131
2.3.2.1.8.3.	Kolay	131
2.3.2.1.8.4.	Fırsat, İmkân.....	132
2.3.2.1.8.5.	İhmal.....	132
2.3.2.1.8.6.	İş Aşamaları.....	132
2.3.2.1.8.6.1.	Başlama, Bitirme	132
2.3.2.1.8.6.2.	İcra, Performans	132
2.3.2.1.8.7.	Toplama, Toplanma.....	133
2.3.2.1.8.8.	İşi Yapan kimse, Görevli	133
2.3.2.1.8.8.1.	Meslekler ve Kişileri	134
2.3.2.1.8.9.	İş, İşlem	134
2.3.2.1.8.9.1.	Parçalamak, Ayırmak, Kesmek	134
2.3.2.1.8.9.2.	Açma, Serme, Dağıtma	136
2.3.2.1.8.9.3.	Bağlama	136
2.3.2.1.8.9.4.	Asma.....	136
2.3.2.1.8.9.5.	Karıştırma.....	136
2.3.2.1.9.	Yetki, (Otorite), Güç	137
2.3.2.1.9.1.	Komuta (Emir)	137
2.3.2.1.9.2.	Boyun Eğme	137
2.3.2.1.9.3.	Otoriteye Tabi Olma Duygusu	138
2.3.2.1.9.4.	Sahip, Sahip Olma	138
2.3.2.1.9.4.1.	Mal, Mülk.....	138
2.3.2.1.9.4.2.	Hazine.....	139
2.3.2.1.9.4.3.	Miras.....	139
2.3.2.2.	Manevi Kültür	139
2.3.2.2.1.	Din, İnanç	139
2.3.2.2.1.1.	İnanç Sahibi Olmayan	140
2.3.2.2.1.2.	İnanç Sahibi	140
2.3.2.2.1.3.	Putlar	141
2.3.2.2.1.4.	Tanrı Adları, Sıfatları, Özellikleri	141
2.3.2.2.1.4.1.	Yaratılış	143
2.3.2.2.1.5.	Peygamber, Peygamberlik.....	143
2.3.2.2.1.5.1.	Ensar, Sahabe ve Kişileri.....	144
2.3.2.2.1.5.2.	Dört Halife.....	145
2.3.2.2.1.6.	Din Kişileri	145
2.3.2.2.1.7.	Kutsal Kitap.....	146
2.3.2.2.1.7.1.	Ayet, Sure	146
2.3.2.2.1.7.2.	Hadisler	147

2.3.2.2.1.8.	Kader, Baht, Talih	147
2.3.2.2.1.9.	İbadet	147
2.3.2.2.1.9.1.	Farz	148
2.3.2.2.1.9.2.	Sünnet	148
2.3.2.2.1.9.3.	Caiz	148
2.3.2.2.1.9.4.	Sevap	149
2.3.2.2.1.9.5.	Günah	149
2.3.2.2.1.9.6.	İbadet Çeşitleri	150
2.3.2.2.1.9.6.1.	Namaz	150
2.3.2.2.1.9.6.2.	Oruç	150
2.3.2.2.1.9.6.3.	Kurban	150
2.3.2.2.1.9.6.4.	Hac	150
2.3.2.2.1.9.6.5.	Zekât, Sadaka	151
2.3.2.2.1.9.6.6.	Dua, Beddua	151
2.3.2.2.1.10.	Kutsal Yerler	152
2.3.2.2.1.11.	Olağanüstü Hal, Mucize	152
2.3.2.2.1.12.	Doğaüstü Varlıklar	153
2.3.2.2.1.12.1.	Melek	153
2.3.2.2.1.12.2.	Şeytan	153
2.3.2.2.1.12.3.	Cin, Peri	153
2.3.2.2.1.13.	Ebedi Dünya	153
2.3.2.2.1.13.1.	Cennet, Cehennem	153
2.3.2.2.1.13.2.	Kıyamet	154
2.3.2.2.1.13.3.	Büyü, Kahinlik	155
2.3.2.2.1.14.	Savunma, Koruma	155
2.3.2.2.1.14.1.	Savaş Aletleri, Silah	155
2.3.2.2.1.14.2.	Askeri Kuvvet	155
2.3.2.2.1.14.3.	Savaş	156
2.3.2.2.1.14.3.1.	Zafer	157
2.3.2.2.1.14.3.2.	Yenilgi	157
2.3.2.2.1.14.3.3.	Fidye	157
2.3.2.2.1.14.3.4.	Savaşlarda Elde Edilen Ganimet	157
2.3.2.2.1.14.3.5.	Düşmanlık	158
2.3.2.2.1.14.3.6.	Barış	158
2.3.2.2.2.	Hukuk, Töre, Adalet	158
2.3.2.2.2.1.	Kural, Kanun	158
2.3.2.2.2.2.	Suç	159
2.3.2.2.2.2.1.	Eziyet, Zulüm	159
2.3.2.2.2.2.2.	Öldürme	159
2.3.2.2.2.2.3.	Hırsızlık	160
2.3.2.2.2.2.4.	Suçlu	160
2.3.2.2.2.2.5.	Saklamak, Saklanmak	160
2.3.2.2.2.2.5.1.	Gizli, Sır	161
2.3.2.2.2.3.	Hesap, Sorgu	161
2.3.2.2.2.3.1.	İspat, Delil	161
2.3.2.2.2.4.	Ceza	162
2.3.2.2.2.5.	Ödül	163
2.3.2.2.2.6.	Af/Bağışlama	163
2.3.2.2.2.7.	Kurtarma, Kurtulma	163

2.3.2.2.2.8.	Hüküm	163
2.3.2.2.2.8.1.	Hükümsüz, Geçersiz	164
2.3.2.2.3.	Eğitim, Öğretim	164
2.3.2.2.3.1.	Araştırma, Bilgi	165
2.3.2.2.3.2.	Bilge, Bilgelik	165
2.3.2.2.3.3.	Cahil, Bilgisiz	166
2.3.2.2.3.4.	Öğretici	166
2.3.2.2.3.5.	Öğrenen	166
2.3.2.2.3.6.	Eğitim Verilen Yer	166
2.3.2.2.3.7.	İlim, bilim	166
2.3.2.2.3.8.	Yazı ile İlgili	167
2.3.2.2.3.9.	Matematik	167
2.3.2.2.3.9.1.	Rakam, Sayı	168
2.3.2.2.3.9.2.	Tekrar Etme	169
2.3.2.2.3.10.	Felsefe	169
2.3.2.2.3.11.	Edebiyat	169
2.3.2.2.3.12.	Dil	170
2.3.2.2.3.12.1.	Dil Bilim, Dil Bilgisi	170
2.3.2.2.3.12.2.	Soru Kelimeleri	170
2.3.2.2.3.12.3.	Zamir	171
2.3.2.2.3.12.4.	Ünlem	173
2.3.2.2.3.12.5.	Bildirme Şekilleri	173
2.3.2.2.3.12.6.	Diğer Dil Bilgisi Öğeleri, Sözcük Türleri	173
2.3.2.2.1.	Sanat	176
2.3.2.2.2.	Eğlence, Oyun	177
2.3.2.2.2.1.	Kutlama	177
3. SONUÇ	178	
KAYNAKÇA	181	
EKLER	186	
ÖZGEÇMİŞ	268	

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri Söz Varlığının Kavram Alanları* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

26/ 01 / 2022

İmza

Fadime Bozkurt

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Fadime BOZKURT tarafından hazırlanan *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri Söz Varlığının Kavram Alanları* başlıklı bu çalışma, 26.01.2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [*oybirliği/oy çokluğuyla*] başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr.Üyesi Pelin Kocapınar	İmza:
Üye	: Prof. Dr. Akartürk Karahan	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Şerife Özer	İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 26/01/ 2022 tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvan Ad SOYAD

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Dilin yapısını oluşturan en güçlü öge sözcüklerdir. Sözcükleri bir araya getirerek var oluşlarını ve günümüze kadar olan süreçte yaşadıkları değişimi ortaya koymak için sözlük, dizin çalışmaları yapılmıştır. Sözlükçülük geleneğinde, dil ve toplumun ihtiyaçlarına göre çeşitlenmeler meydana gelmiştir. Hazırlanış yönüyle diğer sözlüklerden ayrılan kavram alanı sözlükleri gibi. Kavram alanı çalışmaları, kelimelerin ses yönüyle değil fikir yönüyle gruplandırılmasından dolayı bir dilin söz varlığını, düşünce yapısını, sosyal hayatını ve kültürünü daha net yansıtması açısından önemli yere sahiptir.

Türk dili içerisinde önemli bir gösterge sayılan Kur'an çevirileri ve ilgili çalışmalar, Türk dilinin gelişimini takip etmek amacıyla güvenilir belge niteliğine sahip eserlerdir. Bu sebeple Mehmet Vefa Nalbant tarafından neşredilen *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* adlı çalışmanın Oğuz, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi izlerini yansıttığı söz varlığı incelenerek kavram alanı çalışması yapılmış, bu üç lehçeyi yansıtan eserin incelenmesiyle söz varlığında yaşanan değişiklikler ele alınmıştır.

Kavram alanı çalışmaları, sözlükçülüğü ve bu alanda meydana gelen ihtiyaç hakkında beni aydınlatarak yol gösteren ve yardımını hiç esirgemeyen kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Pelin KOCAPINAR'a, hayatım boyunca her zaman desteğini gördüğüm canım aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Her sıkıntıyı birlikte üstlendiğimiz, kan bağı olmadan da kardeşliği bana öğreten sevgili dostum, Gizem DAĞ'a, yedi yıl boyunca her zaman her konuda yanımda olan sevgili Üzeyir Çınar'a çok teşekkür ederim.

26/01/ 2022

Fadime BOZKURT

ÖZET

Tezin Başlığı : Karışık Dilli Kur'an Tefsiri Söz Varlığının Kavram Alanları

Tezin Yazarı : Fadime BOZKURT

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Pelin KOCAPINAR

Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Kabul Tarihi : 26.01.2022

Türk dilinin tarihsel gelişimi içerisinde söz varlığı çalışmaları, sözlükçülük geleneği, önemli yer tutmaktadır. Divânu Lugâti't-Türk ile başlayan sözlük, söz varlığı çalışmaları, kavram alanı sözlüklerinde ve çalışmalarında olduğu gibi, zamanla dilin ve toplumun ihtiyaçlarına göre çeşitlenme ve değişim göstermiştir. Çok eski çağlardan beri çeşitli dillerde kavram alanlarına göre hazırlanan sözlükçe ve sözlükler, Türk dilinde zaman zaman kesintiye uğrasa da son yıllarda yapılan çalışmalarla birlikte yine artma eğilimindedir.

Kavram alanı ve sözlükleri ile ilgili çalışmalar, uzun yıllardan beri devam etmesine rağmen hâlâ Türk diline ait bir kavram alanı sözlüğü olmamasından hareketle, alandaki eksikliğe bir katkı sağlamak amacıyla Türk dilinde önemli bir yer tutan *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri*'ne dair bir kavram alanı çalışması yapılmıştır. Mehmet Vefa Nalbant'ın *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* adlı neşrinde ele alınan Kıpçak, Çağatay ve Oğuz lehçeleriyle yazılan Kur'an tefsirinin söz varlığı ile dönemin dili, sosyal ve kültürel hayatı, yaşam tarzı yansıtılmaya çalışılmıştır.

Tez; kavram, kavram alanı ve sözlükleri hakkında verilen bilgilerden sonra, *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle)* adlı kitabın söz varlığından yararlanılarak oluşturulan kavram alanlarına dair sınıflandırma ve dizin kısmından oluşmaktadır.

Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Türkçelerinin etkisi altında yazılan bu tefsirin yayımlandığı, adı geçen kitaptaki söz varlığının kavram alanları, tezin temelini oluşturmaktadır. Belirtilen çalışmada geçen 3500 civarı sözün kavram alanları belirlenerek oluşturulan sözlük ile Türk dilinin söz varlığı çalışmalarına katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kavram alanı, Karışık dilli Kur'an tefsiri, Kavram alanı sözlüğü, Söz varlığı.

ABSTRACT

Thesis Title : Concept fields of the vocabulary of Mixed-Language Qur'an Translation
Author : Fadime BOZKURT
Supervisor : Assistant Professor Pelin KOCAPINAR
Department : Department of Turkish Language and Literature
Thesis Type : Master's Thesis
Date : 26.01.2022

Vocabulary studies and lexicography tradition have an important place in the historical development of the Turkish language. The dictionary, which started with Divânu Lugâti't-Türk, has diversified and changed over time according to the needs of the language and society, as in the vocabulary studies, conceptual field dictionaries and studies. Although dictionaries and dictionaries have been prepared according to conceptual fields in various languages since ancient times, they tend to increase with the studies carried out in recent years, although they are interrupted from time to time in the Turkish language.

Although the studies on the concept field and dictionaries have been going on for many years, a concept field study has been carried out on the Mixed Language Qur'an Commentary, which has an important place in the Turkish language, in order to contribute to the deficiency in the field, considering that there is still no concept field dictionary of the Turkish language. The language, social and cultural life and lifestyle of the period were tried to be reflected with the vocabulary of the Qur'anic commentary written in the Kipchak, Chagatai and Oghuz dialects, which was discussed in Mehmet Vefa Nalbant's Mixed Language Qur'an Commentary.

Thesis; After the information given about the concept, concept area and dictionaries, it consists of the classification and index part of the concept areas created by using the vocabulary of the book called Mixed Language Qur'an Tafsiri (With Chagatay, Oghuz and Kipchak Dialects).

The conceptual fields of the vocabulary in the Mixed Language Qur'an Commentary, which was written under the influence of Chagatai, Oghuz and Kipchak Turkish, form the basis of the thesis. It has been tried to contribute to the vocabulary studies with the dictionary created by determining the concept area of around 3500 words in the mentioned study.

Keywords: Concept fields, Mixed Language Qur'an Commentary, Concept fields dictionary, Vocabulary.

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
Far.	Farsça
vd	ve devamı
s.	sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
hızl.	hazırlayan
bsk.	Baskı
mec.	mecaz
yun.	Yunanca
a.g.e.	adı geçen eser
ss	sayfa sayısı
a.g.m.	adı geçen makale

TABLO LİSTESİ

Tablo No:

Sayfa

Tablo 1.1 Kavram Alanlarına Göre Kelime Sayıları Tablosu..... 253

1. GİRİŞ

Çok eski dönemlere uzanan Türk dili, tarih boyunca çeşitli sebeplerle söz varlığı, dil özellikleri gibi pek çok değişime uğramıştır. Türk dili tarihinin kırılma noktalarından biri de Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle yaşanmıştır. İslamiyet'i daha iyi anlamak ve uygulamak amacıyla Arap diliyle yazılan Kur'an-ı Kerim'i Türkçeye tercüme çalışmaları yapılmıştır. Dinî anlamda başlayan bu hareketlilik kültürel, siyasi, ekonomik birçok alana yansımıştır.

Kur'an tercümelerinde dikkat çeken unsurlardan biri de dinî hassasiyetlerden kaynaklanan çekincelerin, çevirmenleri, eserleri çevirirken daha özenli davranmaya yöneltmesidir. Bu doğrultuda yazılan Kur'an tefsirleri de dönemin dil özelliklerini yansıtan önemli kaynaklar olarak görülmüştür. Dilde yaşanan değişimleri ise yazılan eserlerden ve sözlüklerdeki zengin söz varlığından takip ederek mukayese etmek mümkündür.

Bahsi geçen bilgilerden hareketle, M. Vefa Nalbant tarafından incelenip hazırlanan, *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri*¹ adını alan kitap, tezin ana malzemesini oluşturmaktadır. Amacımız, yazılış tarihi ve yeri, kesin olarak bilinmeyen bu eserin, Çağatay, Oğuz, Kıpçak dillerini de yansıtan karışık dilli bir çalışma olmasından hareketle, dilde yer alan kavramları belirleyen bir sözlük bilimsel çalışma oluşturma yanısıra sosyal yaşantı, kültürel birikim ve söz varlığını besleyen unsurları da ortaya koymaktır. Bu sayede Çağatay, Oğuz ve Kıpçak dillerinin etkisiyle Türk dilinde, İslami kavramların, etkileşimlerin ve konuya dâhil olan alıntılarının dilde ne ölçüde yer edindiği gösterilmiştir. *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* kitabından elde edilen veriler, sözlükçülük ve mukayeseli dil açısından Türk dilinin zenginliğini, gelişimini ve yayılım alanlarını gösteren bir çalışma olarak kendisini göstermektedir.

1.1. Kur'an Tercümeleri

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte sosyal ve kültürel hayatta çeşitli ihtiyaçlar doğrultusunda değişimler oluşmaya başlamıştır. Bu değişimler Türk dili ve edebiyatını da önemli derece etkilemiştir. Müslümanlığı kabul eden ilk Türk devleti Karahanlılar döneminde İslamiyet'in etkisiyle eserler verilmeye başlanmıştır. Bu

¹ Mehmet Vefa Nalbant, *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2014.

dönemde verilen eserler öğretici, İslamiyet'i anlama, yayma ve yaşatmak amacıyla meydana gelmiştir. Tarihte bilinen İslami dönem ilk eser Kutadgu Bilig olup, bu etki ve amaçla oluşturulmuş Türk tarihi ve kültürü açısından önemli yere sahip *Divân-ı Hikmet*, *Nehcü'l-Ferâdis*, *Kısasü'l-Enbiyâ* gibi başka eserler de bulunmaktadır. İslamiyetin temel kaynağı olan Kuran'ı Kerim, verilen eserlere de ışık tutmuştur.

İslamiyet'i daha iyi anlama ve uygulama ihtiyacı sebebiyle dili Arapça olan Kur'an-ı Kerim'in Türk diline tercüme çalışmaları, hatta tefsirli tercümeleri yapılmıştır. Bu tercümelerin ilk örnekleri, yazılış tarihleri tam olarak bilinmese de Doğu Türkçesiyle yazılan Karahanlı dönemine ait eserler olduklarını göstermektedir. Tercümeler, büyük harflerle Arapça orijinal metnin hemen altına daha küçük harflerle Türkçe karşılıkları yazılarak yapılmıştır. Bu şekilde yapılan tercümeler *satır-altı* veya *satır arası tercüme* olarak adlandırılmaktadır. Doğu Türkçesine ait ilk Kur'an tercümelerine şunlar örnek gösterilebilir:²

Türk İslam Eserleri Müzesi (TİEM) nüshası: İstanbul'da Türk İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan bu nüshanın tercüme edeni ve hangi tarihte tercüme edildiği bilinmemektedir. TİEM nüshası, yapılan ve ulaşılan tercümeler içinde ilk ve en eskisi olarak düşünülmektedir. Bu tercüme üzerine, Abdullah Kök³ ve Suat Ünlü'nün⁴ doktora tezi çalışmaları bulunmaktadır..

İngiltere Rylands nüshası: Bu nüshanın da ne zaman yazıldığı ve tercüme edildiği belli değildir. İngiltere'de bulunan nüshanın J. Eckmann tarafından sözlüğü yayımlanmıştır. Bu tercüme, Aysu Ata tarafından hazırlanan *Karahanlı Türkçesinde İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası, Giriş - Metin - Notlar - Dizin)* çalışmasıyla Türkoloji'ye sunulmuştur.

Özbekistan nüshası: Özbekistan'da bulunan bu nüshanın eksik olduğu bilinmektedir. Bu tercüme üzerine çalışmayı Semenov yapmıştır. Bu nüsha Emek

² Özcan Tabaklar, Boltabayev S, Çağatayca Mevahib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseyinî) Tercümesi, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 57, Sayı: 57, 2017, s. 241-243.

³ Abdullah Kök, *Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin*, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı / Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2004.

⁴ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi TİEM 73, Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin*, Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı / Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2004.

Üşenmez tarafından *Türkçe İlk Kur'an Tercümelerinden, Özbekistan Nüshası: Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli*⁵ adıyla yayımlanmıştır.

Anonim tefsir: Bu nüsha Petersburg'da bulunan Asya Halkları Enstitüsü Kitaplığı'nda bulunmaktadır. Fergana'da Zeki Velidi Togan tarafından bulunan nüshanın sözlüğü Borovkov tarafından yayımlanmıştır. Eser üzerinde, Halil İbrahim Usta ve Ebülfez Amanoğlu'nun *Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı*⁶ ile Halil İbrahim Usta'nın *Orta Asya Kur'an Tefsiri (Metin- Tıpkıbasım)*⁷ isimli çalışmaları vardır.

Doğu Türkçesiyle yapılan bu tercümelere; Harezm Türkçesiyle yazılmış Süleymaniye nüshası, Karışık dilli Süleymaniye nüshası, Tefsirli Meşhed nüshası, Tefsir-i Yakup Çerhi tercümesi, Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesi gibi eserler de eklenebilir.⁸

Ayrıca Kur'an tercümelerini kendi içerisinde Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi ile yazılanlar olarak ikiye ayırabiliriz.

Doğu Türkçesiyle yapılan Kur'an tercümelerine *Karahanlı Türkçesi Satır-Altı Kur'an Tercümesi*, *Türk ve İslam Eserleri Müzesi No 73 (TİEM 73)*, *Anonim Kur'an Tefsiri*, *Rylands Kur'an Tercümesi*, *Harezm Türkçesi Kur'an Tercümesi*, *Özbekistan Nüshası*; Batı Türkçesiyle yapılan Kur'an tercümelerine ise *Manisa Kur'an Tercümesi*, *Bursa Kur'an Tercümesi (EAT dönemi ilk satır arası Kur'an Tercümesi)*, *Türk ve İslam Eserleri Müzesi No 40 (TİEM 40)* örnekleri verilebilir.⁹

Yapılan bu tercümeler Türk dili tarihinde önemli yere sahip eserler olmuştur.

1.1.1. Karışık Dilli Eserler

Karışık dilli kavramı Türkoloji'de, hem Doğu Türkçesinden hem de Batı Türkçesinden özellikler bulunduran eserler için kullanılmaktadır. Karışık dilli eserlerin ortaya çıkış sebeplerini incelediğimizde en etkin faktörün, farklı boyların özellikle Moğol istilasıyla Anadolu'ya yaptığı göç olduğu görülmektedir. Bu göç ile

⁵ Emek Üşenmez, *Türkçe İlk Kur'an Tercümelerinden, Özbekistan Nüshası: Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli (Giriş-İnceleme-Metin-Ekler Dizini-Tıpkıbasım)*, Akademik Kitaplar, İstanbul 2013.

⁶ Aleksandr Borovkov, *Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı (XII.-XIII. Yüzyıllar)*. (çev. H. İ. Usta ve E. Amanoğlu), TDK Yayınları, Ankara 2002.

⁷ Halil İbrahim Usta, *Orta Asya Kur'an Tefsiri (Metin- Tıpkıbasım)*, Poyraz Ofset, Ankara 2011.

⁸ Tabaklar, a.g.m., s. 240-245.

⁹ Salim Küçük, "Satır Altı Kur'an Tercümeleri Üzerine", *Türk Ekini Dil ve Kültür Dergisi*, Sayı: 5, 2020, s. 13-20.

birlikte, boylar arasında sosyal ve kültürel alışverişin dil üzerinde de etkisi olduğunu, karışık dilli eserler olarak adlandırılan metinlerle görmekteyiz. Başka bir faktör ise iki yazı dili arasındaki geçiş dönemi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰

Zeynep Korkmaz'a göre XI-XII. yüzyıllarda Karahanlı Türkçesinden Oğuz Türkçesine geçişteki karışık dilli yapı şu şekildedir:

*XI-XII. yüzyıllarda Orta Asya'da tek bir yazı dili konumunda olan Karahanlı Türkçesinden, Oğuz-Türkmen özelliklerine dayalı Eski Anadolu Türkçesine atlayış, iki yazı dili arasındaki bir geçiş dönemi ile gerçekleştirilebilmiştir. Bir yazı dilinden başka nitelikte yeni bir yazı diline geçerken, önceki yazı dilinin kalıntıları ile yeni yazı dilini oluşturan özellikler bir süre bir arada ve karışık olarak yer alacağı için, bir geçiş dönemini yansıtan Selçuklu Türkçesi de genellikle karışık dil yapısındadır.*¹¹

Karışık dilli eserler meselesi bazı dil bilimciler tarafından *olga-bolga* sorunu olarak da adlandırılmaktadır. Yazılış tarihleri, nerede ve kim tarafından yazıldıkları kesin olarak bilinmeyen karışık dilli eserler hakkında çeşitli görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Reşit Rahmeti Arat, Muharrem Ergin gibi bazı Türkologlar eserlerin, 11. ve 13. yüzyıllar arasında yazılmış, geçiş dönemi eserleri olduklarını söylemişlerdir. Fakat Şinasi Tekin, Ahmet Bican Ercilasun gibi Türkologlar ise bu görüşe katılmayıp eserlerin 13-14. yüzyıllarda Orta Asya'da yazılmış Doğu Türkçesi eserleri olduğunu ifade etmişlerdir.¹²

1.1.2. Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle) Adlı Eserin Nitelikleri

Tez çalışmasına, 2014 yılında, Mehmet Vefa Nalbant tarafından çeviri yazısı yapılan ve metindeki sözler üzerine filolojik bir çalışması olan eser kaynaklık etmiştir. Eser Millî Kütüphane, yazma eserler bölümü A2848 numarada kayıtlı bulunmaktadır. Nalbant, tefsirin Latin harfleriyle yazıldığı kayıttta, Enderun Kitabevi'nden satın alınıp Milli Kütüphane'ye kazandırıldığını söylemektedir. Metnin tamamı 121 varaktır. Eksik bir eserdir. Arma fligranlı olup kalın ve mavi beyaz kağıda yazılmıştır. Eserin her sayfasında 17 ile 22 arasında değişkenlik gösteren satırlar bulunmaktadır. Tefsir *Fatiha* ile başlayıp *Gaşiye* suresiyle sona ermiştir. Elde edilen nüsha toplam 54 sure içermektedir. Ayetler genellikle kırmızı ve siyah

¹⁰ Tunahan Özdağ, Karışık Dilli Eserlere Genel Bir Bakış, *Dil ve Kültür Dergisi*, s. 21-24.

¹¹ Zeynep Korkmaz, Selçuklular Çağı Türkçesinin Genel Yapısı, *TDK Belleten*, s. 34.

¹² Nalbant, a.g.e., s. 6-9.

mürekkeple çizilmiştir. Nalbant eserin oldukça tahrip olduğunu ve eski olduğunu da belirtmiştir. Ayrıca tefsirde genellikle karşılaşılan sure düzeni yoktur. Örneğin; tefsir Fatıha'dan sonra Yasin suresi ile devam etmektedir. Nalbant eserin tahrip olan, kaybolan ya da yer değiştiren sayfalarındaki karışıklığı gidermek amacıyla bir takip sırası oluşturmuş ve eserin “Giriş” bölümünde bu sıraya dair bir tablo ile araştırmacılara göstermiştir.¹³

Eserin yazılış tarihi ve kimin tarafından yazıldığı ile ilgili kesin bilgiler olmadığını belirten Mehmet Vefa Nalbant, konu ile ilgili iki yaklaşım üzerinde durmuştur. İlk olarak metnin 56a sayfasında yer alan bilgilerden hareketle, istinsah edenin Hacı Osman ve tarihinin de 1251 (Miladi 1835) olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Ardından eserde yer alan olaylar üzerinden yaptığı bir diğer çıkarımda ise Mengli Giray'ın oğlu I. Mehmet Giray'ın (1514-1523) “kalgay” olduğu dönemde Kırım'da yazıldığıdır. Ancak Nalbant, elinde bulunan tefsirin asıl değil istinsah edilen nüsha olduğu ihtimalini de belirtmiştir.¹⁴ Genel olarak değerlendirildiğinde ise eserin yazılış tarihi ve yazarı hakkında kesin bir bilgiye ulaşılmamıştır.

Nalbant'a göre bu tefsir, Kırım sahasında ve bu sahada özellikleri görülen Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Türklerinin etkisi altında kaleme alınmıştır. Karışık dillilik gösteren satır içi tercümeli bir Kur'an tefsiri olan eserde Kur'an metni dışında kısa bilgiler de vardır.¹⁵

Eserin Kırım'da yazılmış olabileceği düşüncesinde olan Mehmet Vefa Nalbant, lehçeler arasındaki alışverişe bağlı olarak farklı dillik özellikleriyle karşılaşıldığından bahsetmiştir. Eserde yer alan kelimelerin dil bilgisi özelliklerine dair değerlendirmelerde, tefsirin karışık dilli yapısını da yansıtan yazım, ses ve şekil bilgisi özellikleri ile sözcük türlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda, tefsirdeki dil ve söz varlığı özelliklerinden hareketle, Çağatay ve Kıpçak edebî dil özelliklerinin sık görüldüğü ve Oğuz Türkçesine ait özelliklere diğerlerinden daha az rastlandığı dikkat çekmiştir. Bu veriler, eserin çok dilli yapısına dair değerlendirmelerde yol gösterici olmuştur.¹⁶

¹³ a.g.e., s. 9-11.

¹⁴ a.g.e., s. 12.

¹⁵ a.g.e., s. 9-11.

¹⁶ a.g.e., s. 13-45.

Tefsirde yer alan kelimelerin farklı dillik yapısını vurgulayan ses değişimlerine örnek olarak şunlar gösterilebilir:

- ❖ Kelime başında rastlanan $t > d$ değişimleri sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Çağatay ve Kıpçak Türkçelerinde kelime başı t sesleri genelde korunurken, Oğuz Türkçesinde kelime başında yer alan t - sesinin d - ye dönüşmesi, eserde bu lehçe ile yazılan kelimeleri görmemizi sağlamaktadır: $teg > dek$, $tur- > dur$ -¹⁷.
- ❖ Eserde biçimlik değişiklikler olarak *birle* (*hük-m-i vâzih birle*), *birlen* (*kökli birlen*), *bile* (*uşallık bile*) şekillerinin yanında *ilen* (*âdem ilen*) ve *ile* (*siniñ ile*); *taķı* (*celâl bir taķı*), *daķı* (*yirde daķı*)¹⁸ şekillerinin yanında *da/de* (*atalarınınñ ‘amelinden kem hem bolsa da; eğerçi kiltürse de ‘özrler*); *+DIn* ayrılma hâli ekinin yanında *+Dan* (*bizdin/bizden*)¹⁹; *+GAn* sıfat fiil ekinin yanında *+An* (*körgeñ kişige/şevâb kılan âdemlerniñ hemmesini*)²⁰, yeni bir çekim eki olan *-DUk* ekli I. çoğul şahıs görülen geçmiş zaman çekimli fiiller yanında daha eski olan *-dımız* ile yapılmış fiil çekimleri (*tutduķ/irdibiz*)²¹, geniş zaman olumsuz şeklinin *-mAz* yanında *-mAs*²² (*bilmez/bilmes*)²³ olması, *bol-> ol-*; *G->-w->-v-*, *ağrı>awru>avru* ; *y->c-*, *yay>cay*; *t->d-*, *tut>dut*; *-d->đ>y*, *edgü>édgü>ığgü*²⁴ gibi seslik değişiklikleri karışık dillik ile ilgili örnekler olarak gösterilir.
- ❖ Eserde üç farklı lehçenin ses değişimleri ile ilgili “katılık, sertlik” anlamına gelen “*ķatığ+lıg*, *ķatıķ+lıķ*, *ķatı+lıg*, *ķatı+lıķ*, *katı+luķ*” örnekleri gösterilebilir. Bu durum kelime ve ek sonundaki *ğ* sesinde yaşanan değişimlerin üç lehçede farklı şekillerdeki durumunu gösterir. Bunun gibi kelimeler, eserdeki çok dilli yapının gözlemlenmesi açısından öne çıkan örneklerdendir.

¹⁷ Nalbant, a.g.e., s. 24.

¹⁸ a.g.e., 36

¹⁹ a.g.e., 29

²⁰ a.g.e., s. 43

²¹ a.g.e., s.37.

²² a.g.e., s.13.

²³ a.g.e., s .232.

²⁴ a.g.e., s. 21-24.

- ❖ Yazım özelliklerinde karşılaşılan nazal η sesinin ڤ ile gösterilmesi eseri Çağatay Türkçesine yaklaştırmıştır.²⁵
- ❖ Tefsirde geçen bazı eklerin (ilgi hali eki $+nI\eta$, yükleme hali eki $+nI$, çokluk eki $+l(A)r$ gibi) kök veya gövdelerinden ayrı yazılmış olması kelimelerin Eski Uygur Türkçesi eserlerinin yazım biçiminde yazıldığını göstermektedir.²⁶

1.2. Sözlük

Geçmişten günümüze kadar gelen eserlerin söz varlığını anlamımıza yardımcı olan temel eserler arasında sözlükler, dizinler yer almaktadır. Söz varlığı çalışması olan sözlük ve dizinler yüzyıllardır pek çok dilde oluşturulmaktadır. Sözlükler, dilin yapısı, işlevleri ve işleyişi, o dile ait söz varlığı hakkında bilgi vermektedir. Toplumsal, kültürel, siyasal, sosyal, ekonomik birçok konuda yaşanan değişimleri ihtiva etmesi yönüyle değerli birikime sahip bilgi kaynaklarımızdır.

Eminoğlu'na göre, dili oluşturan iki temel unsur dil bilgisi ve söz varlığı olup canlı bir varlık olan dilin söz varlığını yansıtan sözlükçülük faaliyetleri ile dil bilgisi kavram ve uygulamaları, dil bilimi çalışmaları açısından birbirini bütünleyen iki alan olarak değerlendirilmektedir.²⁷

TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlük*'ünde *sözlük* kelimesi, “Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat.”²⁸ olarak tanımlanmıştır.

Vardar ve arkadaşları, birlikte hazırladıkları *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*'nde “Bir dildeki sözlüksel birimlerin tümünü ya da bir bölümünü, genellikle abecesel düzene, kimi durumlarda da konulara ya da kavramsal alanlara göre tanımları, tanıkları ve söylenişleri, kökenleri, kullanımları, ulamları, eşanlamlıları vb. ya da bir başka dildeki karşılıklarıyla sunan yapıt”²⁹ diye tanımlamaktadır.

²⁵ a.g.e., s. 14.

²⁶ Nalbant, a.g.e., s. 15.

²⁷ Emin Eminoğlu, *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Asitan Yayıncılık, Sivas 2010, s. 35.

²⁸ TDK *Güncel Türkçe Sözlük*, Erişim: 10 Ocak 2021, <https://sozluk.gov.tr>.

²⁹ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yayınları, İstanbul 2002.

Akalın'a göre *sözlük*; “Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser³⁰” olarak tanımlanmıştır. Sözlük bir dil için bu tanımdan daha fazlasıdır. Sözlükler; bir dili nesilden nesile aktaran, kültürel zenginliğini ortaya koyan ve aynı zamanda o dili öğrenmekte yardımcı olacak temel başvuru kaynağıdır. Bir toplumu oluşturan en büyük değer dil ve bu dilin oluşturduğu söz varlığı onu yücelten şeylerin başında gelmektedir. Akalın sözlük ve sözlük çeşitleri ile ilgili şu ifadelerde bulunmaktadır:

“Sözlükler, bir dilin bütün veya belli bir dönemdeki sözcüklerini yazılışları, türleri, söylenişleri, temel veyan anlamları, kullanılış özellikleri bakımından açıklayan, edebî metinlerden seçilen cümlelerle örneklendiren, alıntı sözcüklerin hangi dilden geçtiğini bildiren başvuru kaynaklarıdır. Bir dilin sözcüklerini yine o dille tanımlayan sözlükler olduğu gibi başka dillerdeki karşılıklarını gösteren, açıklayan sözlükler de bulunmaktadır. Bu özellikleriyle sözlükler tek dilli, iki dilli veya çok dilli olmak üzere adlandırılır. Sözlüklerde madde başı olarak alınan sözcükler genellikle abece sıralamasıyla verilir. Konu ve kavram ayrımlarına göre düzenlenen sözlük türleri de bulunmaktadır.”³¹

Kocapınar ise “Sözlük Nedir?” adlı makalesinde, Türk dili tarihinde *sözlük* anlamında kullanılan kelimelerle bazı kaynaklardaki çeşitli tanımlar üzerinde durarak, konuya bütüncül bir gözle bakıp *sözlük* kelimesini şöyle tanımlamış ve açıklamıştır:

“Bir dilin bütün kelimelerini veya belli bir kesitin / kesitlerinin kelimelerini, belli bir sistem içinde bir araya getirip anlamlarını aynı dilde veya başka dilde / dillerde veren / açıklayan / tanımlayan eser. Burada kesit kelimesi; tarihî kesit, meslek kesiti, ağız kesiti gibi söz varlığının çeşitli bölümlerini içine almaktadır. “Belli bir sistem” ifadesi ise kavram alanı sözlükleri ile alfabetik, manzum sözlüklerin hepsini kapsar. “Veren / açıklayan / tanımlayan” ifadeleri de sadece tek kelimeyle anlam verenleri, tanım yapanları, örnek cümle vb. ile açıklama yapanları da içine alır. Son olarak tanımda geçen “eser” kelimesi, elektronik ortamı da, yazmayı da, basılı kitabı da içine alır. Hatta Akatların kil tabletlere yazılmış çivi yazılı sözlüklerini de.”³²

Elbette sözlük; dil, kültür ve millet için sözü edilen bu tanımlardan fazlasını ihtiva etmektedir.

³⁰ *Türkçe Sözlük*, hzl: Şükrü Haluk Akalın, vd., TDK Yayınları, Ankara 2011.

³¹ Şükrü Haluk Akalın, “Sözlüğün Tarihi”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt: XCVIII, Sayı: 699, Mart 2010, s. 268.

³² Pelin Kocapınar, “Sözlük Nedir ?”, *Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, Sayı: XVII/68, s. 1099.

Türk dilinin bilinen ilk sözlüğü 11. yüzyılda yazılmış olan *Dîvânu Lugâti't-Türk*'tür. O zamandan bugüne, birçok sözlük çalışması meydana getirilmiştir: *Mukaddimetü'l-Edeb*, *Codeks Cumanicus*, *Bahşayış Lügati*, *Kitab-ı Mecmu-ı Tercüman-ı Türki ve Acemi ve Mugali*, *Kitabü't-Tuh-fetü'z-Zekiyye fi'l-lugati't-Türkiyye*, *Kitabu bulgati'l-muştak fi-luga-ti't-Türk ve'l-Kıfçak*, *Abuşka Lügati*, *Şamilü'l-luga*, *Eş-Şüzürü'zehebiyye ve'l-kıta-u'l-Ahmediyye fi'l-lugati't-Türkiyye*, *Ahteri-i Kebir*, *Camiü'l-Faris* gibi. Arapça ve Farsçadan Türkçeye yapılan sözlüklerin ardından XVIII. yüzyıldan itibaren Türkçeden Türkçeye sözlükler hazırlanmıştır. Mehmed Esad Efendi'nin *Lehçetü'l-lügat* (1732, basımı 1795), James W. Redhouse'un *Müntahabat-ı Türkiyye* (1842) ve *Müntahabat-ı Lügat-ı Osmaniyye* (1852), Ahmed Vefik Paşa'nın *Lehce-i Osmani* (1876) ve nihayet Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türki* adlı sözlükleri Türk sözlükçülüğünün önemli ürünlerinden yalnızca birkaçıdır³³. Günümüzde ise 1945'te Türk Dili Kurumu tarafından ilk baskısı yapılan *Türkçe Sözlük* ise temel sözlüğümüzdür.

Bu sözlük çalışmaları, içerikleri ve hazırlanış biçimlerine göre çeşitlilik göstermiştir. Aksan, hazırlanış amaçları ve sahip oldukları nitelikler bakımından farklılık gösteren sözlükleri, bir ya da birden çok dilin söz varlığını işleme bakımından tek dilli ve çok dilli sözlükler olarak ikiye; alfabe sırası temel alınıp alınmamış olmasına göre alfabetik sözlükler, kavram (ya da kavram alanı) sözlükleri olarak ikiye ayırmıştır. Aksan, ele alınan söz varlığının niteliğine göre sözlükleri; genel sözlükler (ortak dil, yazı dili sözlükleri, ansiklopedik sözlükler), lehçe bilim sözlükleri, eş anlamlı, eş adlı, ters anlamlı ögeler sözlükleri, yabancı ögeler sözlükleri, tarihsel sözlükler, köken bilgisi sözlükleri, uzmanlık alanı sözlükleri (terim sözlükleri), argo sözlükleri, deyim ve atasözü sözlükleri, anlatım bilim sözlükleri, sanatçı ve metin sözlükleri, yanlış yerleşmiş öge sözlükleri, tersine sözlükler ve başka sözlük türleri³⁴ olarak çeşitlere ayırmıştır.

Görüldüğü gibi sözlükler, alfabe sırasını esas alışı biçimlerine göre abecesel ve kavram alanı sözlükleri olarak ikiye ayrılmaktadır.

Abecesel sözlüklerde o dilin söz varlığı ve birikimi alfabetik sıra içerisinde görülürken kavram alanı sözlüklerinde o dile ait sözcükler, anlamsal yönden belli

³³ Akalın, a.g.m., s. 278.

³⁴ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, Ankara 2007. s. 75-76.

tema ve başlıklarda toplanarak parçadan bütüne gidilen hiyerarşik bir düzende verilmiştir. Bu sözlükler, bir milletin kültürünü, yaşantısını ve o dilin çeşitli alanlarına ait söz varlığının zenginliğini ortaya koyan önemli kaynaklardır.

Bir dilin söz varlığındaki kavramların ne olduğunu, hangi özelliklere sahip olduğunu, kendi alanları içinde hangi kelimeleri barındırdığını veya hangi kelimelere anlam yönünden komşu olduğunu ortaya koyacak çalışmalardan birisinin kavram alanı sözlükleri olduğunu; bu sözlüklerin bir dildeki kelimelerin anlam özellikleri ile o dili konuşan milletin kültürünü ve dünya görüşünü yansıtmaları açısından önemini belirten cümleleriyle, Karçığa'nın³⁵ kavram alanı sözlükleri hakkında açıklaması bulunmaktadır.

1.2.1. Kavram ve Kavram Alanı

Kavram kelimesi *Güncel Türkçe Sözlük*'te “Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum, fehva, konsept, nosyon.”³⁶ olarak tanımlanmaktadır. F. Saussure'ın kelime ile ilgili yaptığı çalışmalarda kelimelerin kavram + ses imajından meydana geldiğini ve kelimenin fikir yönünü kavramın oluşturduğunu ifade etmiştir³⁷. Kavramlar; nesnelerin, düşüncelerin veya duyguların insan zihninde oluşturduğu yansımalarıdır. İnsan zihni kavramlar yoluyla, duyduğu, gördüğü ve yaşadığı her metaforu “ayırt edip, seçip, birleştirdikten” sonra anlamlandırır. Kavramın zihindeki tasarımının belirli kurallar çerçevesinde birlikte değerlendirmesi ise kavram alanı başlığına yer vermeyi gerektirmektedir³⁸.

Aksan'ın hem kavrama hem de kavram alanına dair tanımlamaları mevcuttur. Zira Aksan, bu konu ile ilgili ilk temelleri atan araştırmacılardan biridir. “Dilbilimi ve anlambilimi çalışmalarından şimdiye kadar değinilmemiş olan bu konu, bir dilin en eski ürünlerinde kavram alanı-kelime ailesi ilişkileri ve kelime ailesinin genişliğidir.”³⁹ Aksan'a göre kavram “İnsanın çevresindeki nesnelere, olay ve

³⁵ Servet Karçığa, Dil Eğitiminde ve Öğretiminde Kavram Alanı Sözlüklerinin Önemi, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Mannheim – GERMANY UDES 2015 p. 2514-2524.

³⁶ TDK *Güncel Türkçe Sözlük*, Erişim: 10 Ocak 2021, <https://sozluk.gov.tr>.

³⁷ Doğan Aksan, *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi (Ana Çizgileriyle)*, DTCF Yayınları, Ankara 1978 s. 24.

³⁸ Aksan, a.g.e., s.21-22.

³⁹ Doğan Aksan, Kavram Alanı – Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eksikliği Üzerine, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, TDK Yayınları 1971, s.338.

durumlara ait, kişisel gözlem ve deneyimlere dayanan tasarımların zihinde yer eden ve bir soyutlamayla dile dönüşen yönüdür, göstergelerin gösterilen yanısıdır.”⁴⁰

Kavram alanı ise "birbiriyle ilişkili ve birbirine yakın kavramların, eşanlamlıların, içinde düşünüldükleri alan" olarak tanımlamaktadır. Fakat Aksan “bu alan içinde kavramların değerlerinin belli edilebilmesi değil, zihnin nasıl işlediği, dil denen sistem içindeki çeşitli öğeler konuşma, okuma, yazma sırasında nasıl seçildikleridir.”⁴¹ şeklinde ifade eder.

Kavram alanı kuramı hakkında araştırmaları olan diğer Fransız dil bilimcisi Pierre Guiraud’dur. Guiraud’a göre kültür ve dil çalışmalarında kavram alanı büyük önem arz etmektedir. Çünkü sözcükler, bir kavram alanını kaplayan “dilsel alan” oluşturur, bir dünya görüşünü dile getiririp bu dünya görüşünü ortaya çıkarmamıza yardımcı olurlar.⁴²

Kavram öğretimi sürecinde önemli noktalardan biri, kavram öğretiminin sözcük öğretimi ile ilişkisidir. Sözcük öğretimi kavram öğretimi sürecini tanımlayan, öğrenilmesi beklenen kavramı somutlaştıran bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁴³ Kavram öğretiminin birçok yolu ve yöntemi vardır: tümevarım, tümdengelim, alt anlamlılık (hyponymy), üst anlamlılık, kavram haritaları ‘örümcek ağı, zincir, hiyerarşik, balık kılçığı, sıklık (frequency) ve kavram alanı sözlükleri gibi. Kavram alanı sözlükleri bir dile bütüncül bakma ve o dili konuşan insanların kültürlerini yansıtmaya özelliği yönüyle diğerlerinden ayrılır⁴⁴.

Bu tez çalışmasında da kavram alanları; tümevarım, tümdengelim, alt anlamlılık (hyponymy), üst anlamlılık, hiyerarşi gibi yöntemler doğrultusunda oluşturulmuştur.

⁴⁰ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim, Cilt III*, TDK Yayınları, Ankara, 2009, s. 41.

⁴¹ Doğan Aksan, “Kelime bilimi ve Anlambilimi Ölçülerinden Yararlanarak Bir Yazı Dilinin Eksikliğini Saptama Yolları I: Kavram Alanı – Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiği Üzerine”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, (1971), 19, s. 253-262.

⁴² Pierre Guiraud, *Anlambilim, La Sémantique*, Çev. Berke Vardar, İstanbul: Multilingual Yayınları, İstanbul 1999, s. 91.

⁴³ Ayşe Eda Gündoğdu, *Türkçe Dersi Öğretim Programının Kavram Öğretimi Açısından İncelenmesi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2012). Yıl-4, Sayı- 7. s. 31-34.

⁴⁴ Servet Karçıga, *Dil Eğitiminde ve Öğretiminde Kavram Alanı Sözlüklerinin Önemi, International Journal of Languages' Education and Teaching*, Mannheim – GERMANY UDES 2015 p. 2514-2524.

1.3. İzlenilecek Yöntem

Tezin ana malzemesini, Mehmet Vefa Nalbant'ın *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle)* adlı neşri oluşturmuştur. Çalışmada ele alınan kavramlar bu çalışmadaki söz varlığı ile sınırlandırılmıştır. Tez yazımı aşamasında, bahsi geçen kaynaktaki mevcut söz varlığının dâhil edileceği kavram alanları belirlenerek tasnif düzeni oluşturulmuştur. Kavram alanlarına ait başlıklar ve değerlendirmeler yapılırken Kocapınar'ın *Kavram Alanı Sözlüğü Olarak Dîvânü Lugâti't-Türk*⁴⁵ adlı eserinde yer alan başlıklar ve tasnif düzeni incelenmiş, söz varlığı izin verdiği ölçüde, uygun yerlerde bu düzenden de yararlanılmıştır.

Kavram alanları belirlenirken öncelikle kelimenin ilk anlamına uygun şekilleri esas alınmıştır. İkinci ve üçüncü anlamları olan kelimeler, numaralandırılarak ilişkili oldukları diğer başlıklara yerleştirilmiştir. Örneğin bu anlamlandırmada birden fazla alana dâhil edilebilen **dünyâ** Ar. “Dünya, yerküre, evren; başkaları” kelimesi, **dünyâ 1/1**: Ar. “Dünya, yerküre, evren”; **dünyâ 1/2**: “Baskaları.” şeklinde verilerek ilgili kavram alanlarına yerleştirilmiştir. Bu sayede birden çok anlama sahip kelimeleri ihtiva ettikleri konu başlıklarında doğru bir şekilde değerlendirerek anlam karışıklığı önlenmeye çalışılmıştır.

Kelimeler eş, zıt, yakın anlam, kapsama veya içermeye gibi özelliklerine göre sıralanmıştır. İsim soylu sözcüklere öncelik verilen sıralamada, fiiller daha sonra verilmiştir. Başka dillere ait sözcükler, ait olduğu kelimenin anlamı verilmeden önce kısaltılmış ve italik olarak gösterilmiştir.

Çalışma iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde, Kur'an tercümelerinin tarihî süreç içindeki değişim ve gelişimleri, Kur'an tefsirleri, karışık dillilik ve karışık dilli Kur'an tercümeleri yanında, ele alınan eserin nitelikleri ve eser hakkında bilgi verilmiştir. Ardından sözlükçülük geleneği, kavram, kavram alanı sözlükçülüğü ile ilgili araştırmacıların yaklaşımları ele alınmıştır. İkinci bölümde ise ele alınan eserdeki Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Türkçesi söz varlığı, içerdikleri anlamlara göre sınıflandırılmış, kavram alanı çalışmasının ana başlık, alt ve daha alt başlıklarına göre düzenlenmiştir. Sözcükler, başlıklar altına, içerdikleri anlam özelliklerine göre

⁴⁵ Pelin Kocapınar, *Kavram Alanı Sözlüğü Olarak Dîvânü Lugâti't-Türk*, Gazi Kitabevi, Ankara 2021.

bu başlıklardan uygun olanlara yerleştirilmiştir. Böylelikle karışık dilli Kur'an tefsirinin "kavram alanı çalışması" oluşturulmaya çalışılmıştır.

2. BÖLÜM: KARIŞIK DİLLİ KUR'AN TEFSİRİ SÖZ VARLIĞININ KAVRAM ALANLARI

2.1. EVREN

‘lemā: *Ar.* Evren, kainat, dünya

2.1.1. Uzay

sidretü’l-müntehī: *Ar.* Gökyüzünün yedinci katında bir makam.

2.1.1.1. Yıldız, Güneş

ḳuyaş: Güneş.

ülen: Yıldız.

yulduz: Yıldız, necm.

nücūm: *Ar.* Yıldızlar.

ṣahāb: *Ar.* Kayan yıldız.

ṣi‘r: *Ar.* Özel ad. Şi‘r adlı yıldız.

ṭārıḳ: *Ar.* Venüs yıldızı, parlak yıldız.

2.1.1.2. Ay

ay: Ay, Dünyanın uydusu, kamer.

ḳamer: *Ar.* Ay.

2.1.2. Dünya

dünyā 1/1: *Ar.* Dünya, yerküre, evren.

dehr 1/2 : *Ar.* Dünya.

2.1.2.1. Cansız Tabiat

2.1.2.1.1. Atmosfer, Hava

kök: Gök.

semāvat: Ar. Gökler.

bulut: Bulut.

tütün: Duman, kara bulut.

2.1.2.1.1.1. Hava Olayları

yil: Yel, rüzgâr.

şalkınlıg: Serinlik, esinti.

maṭar: Ar. Yağmur.

yağmur: Yağmur.

yağğur: Yağmur.

yağğur: Yağmur.

tūfān: Ar. Şiddetli yağmur ve fırtına; Hz. Nuh zamanında meydana gelen şiddetli yağmur ve fırtına.

2.1.2.1.2. Zaman

dehr 1/1: Ar. Zaman, uzun zaman.

evkāt: Ar. Zamanlar, çağlar, vakitler.

ḳarn 1/1: Ar. Zaman.

sa‘at 1/2: Vakit, zaman.

2.1.2.1.2.1. Dönem Çağ

‘aş(ı)r: Ar. Çağ, zaman, devir.

zamān: Ar. Vakit, çağ, devir.

cāhiliyye: Ar. İslamdan önceki dönem ve adamları; bu döneme verilen ad.

ḳarn 1/2: Ar. Çağ, yüzyıl.

vaḳ(i)t: *Ar.* Çağ, zaman, devir.

2.1.2.1.2.2. Mevsim

ḳış: Kış mevsimi.

cay: Yaz.

2.1.2.1.2.3. Yıl

yıl: Sene, on iki aydan ibaret süre.

2.1.2.1.2.4. Ay

zi'l-ḳ'ade: *Ar.* Arabi ayların on birincisi.

ay: Otuz günlük süre, ay.

ramazān 1/1: *Ar.* Hicri takvimin 9. Ayı.

muḥarrem: *Ar.* Ay adı. Kameri ayların birincisi.

2.1.2.1.2.5. Gün

kün: Gün.

yevm: *Ar.* Gün.

yevmü'd-din: *Ar.* Kıyamet günü.

cum'a: Haftanın altıncı ve Müslümanlarca kutsal kabul edilen günü, toplanma.

düşenbe: *Far.* Salı günü.

ḳiyāmet 1/2: *Ar.* Dünyanın tamamen yok olacağı gün.

2.1.2.1.2.5.1. Günün vakitleri

şafaḳ: *Ar.* Güneş doğmadan önceki vakit.

seḥer: *Ar.* Tan vakti.

ṭaḥ: Tan vakti.

tağla: Tan vakti.

tanıñ: Tan vakti.

irte: Sabah.

kündüz: Gündüz.

İkindi: İkinci zamanı.

ağşam: Akşam.

qara 1/2: mec.; gece, gölge.

kiç: Gece.

leyl: Ar. Gece.

tün: Gece.

2.1.2.1.2.6. Süre, Süreç

müddet: Ar. Süre, zaman aralığı.

mühlet: Ar. Süre verme, geçici süre tanıma.

behre 1/2: Far. Müddet, süre.

sa‘at 1/1: Ar. 60 dakikalık süre

iddet: Ar. Üç defa hayız görüp temizlenmeyi kapsayan bekleme süresi.

beynü’l-nefhāteyn: Ar. (Sur borusuna) iki defa üflenmesi arasındaki süre.

fetret: Ar. İki peygamber arasında kalan ve peygambersiz geçen zaman ayrılığı.

va‘de 1/1: Ar. Bir iş için önceden belirlenmiş süre.

faşıl 1/2: Ar. Ara verme.

2.1.2.1.2.7. Uzun Süre, Devamlı

ṭül 1/1: Ar. Uzun müddet.

ṭuṭaş: Devamlı, sürekli.

dā'im: Ar. Devam eden, devamlı.

hemîşe: Far. Daima, devamlı.

ezmān: *Ar.* Zamanlar, çağlar, uzun süre olmak, sürekli.

ezmān: *Ar.* Zamanlar, çağlar, uzun süre olmak, sürekli.

2.1.2.1.2.8. Şimdiki Zaman

zamāne 1/1: *Ar. Far.* Şimdiki zaman.

hāl 1/2: *Ar.* Şimdiki zaman.

imdi: Şimdi.

indi: Şimdi.

pes 1/3: *Far.* Şimdi.

2.1.2.1.2.9. Kısa Zaman

tiz: *Far.* Çabuk, hızlı, tez.

lahzā: *Ar.* An, çok kısa süre.

2.1.2.1.2.10. Hiçbir Zaman

ebeden 1/1: *Ar.* Asla

2.1.2.1.2.11. Önce

qabli'l-feth: *Ar.* Fetihten önce.

mev'ūd 1/2: *Ar.* Zamanı önceden belirlenmiş.

baş 1/3: Başlangıç.

sābık 1/1: *Ar.* Geçen, geçmiş.

2.1.2.1.2.12. Sonra, Son

şoḡ: Son, sonra, sonuncu.

kirü 1/1: Sonra.

şoḡı: Sonra, sonraki.

şonıḡ: Sonra.

şoḡra: Sonra.

kisil- 1/2: Devam etmemek, bitmek.

āhir: *Ar.* Son, en son, biten, sona eren.

āhire: *Ar.* Son, en son, biten, sona eren.

āhiriyyet: *Ar.* Son, sonlanma.

tamam 1/1: *Ar.* Bitme, son bulma.

āhirü'l-emr: *Ar.* Olaydan sonra.

ba'de'l-feth: *Ar.* Fetihten sonra.

bāliğa 1/1: *Ar.* Son noktaya erişmiş.

ğāyet 1/1: *Ar.* Son, bitim.

mahtūm 1/1: *Ar.* Tamamlanmış, sona ermiş.

müntehā: *Ar.* Son, nihayet, uç.

2.1.2.1.2.13. Geç Kalma, Gecikme

te'hir: *Ar.* Geri bırakma, geciktirme.

kiçikdür-: Geciktirmek.

kiçikdürül-: Geciktirilmek.

kiçiktür-: Geciktirmek.

ozdur-: Geçirmek, aşırmaq.

2.1.2.1.2.14. Öncesi Olmayan

ezel: *Ar.* Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

ezelen: En başından beri, ezelden beri.

2.1.2.1.2.15. Sonsuz

muḥalled: *Ar.* Bir yerde ebedi kalmış olan.

ebeden 1/2: *Ar.* İlelebed, sonsuza kadar.

mengü: Ebedi, daim.

mengülük: Sonsuzluk, ebedilik.

müebbet: *Ar.* Sonsuz, ebedi.

münekker: *Ar.* Bilinmeyen, sonsuz.

beğa: *Ar.* Kalma, kalıcılık, devamlı bulunma.

2.1.2.1.3. Yön, Konum

yön: Cihet, taraf.

taraf: *Ar.* Yan, cihet, yön.

vech 1/3: *Ar.* Ön, alın, cephe; yön, cihet.

veche: *Ar.* Cephe, yön, cihet.

ğüşe: *Far.* Köşe, bucak.

yan 1/1: Taraf, yön; kenar.

tarmağ 1/1: Kısım, bölüm, taraf.

sūvi: *Ar.* Yan, yan taraf, -e doğru.

cihet: *Ar.* Taraf, yan, yön.

sarı: Taraf, -e doğru.

şarı: Taraf, -e doğru.

ber-taraf: *Far. Ar.* Yana bırakma, kenarda tutma; şöyle dursun.

istikāmet 1/1: *Ar.* Doğrultu, yön, taraf, civar.

duḥūl: *Ar.* İçine girme, dahil olma.

toğrı: -e doğru, şu tarafa.

2.1.2.1.3.1. Yukarı, Üst

yoğar: Yukarı, yukarı doğru.

yoğarı: Yukarı, yukarı doğru.

baş 1/2: Üst kısım.

üst: Üst, üst taraf.

üs: Üst, üst taraf.

2.1.2.1.3.2. Aşağı, Alt

taht: Ar. Alt, aşağı.

as: Alt.

ast: Alt, alt taraf.

enzel: Ar. Daha aşağıda, daha altta.

2.1.2.1.3.3. Sağ, Sol

yemin 1/1: Ar. Sağ, sağ taraf.

sol 1/1: Sol taraf, sol.

oñ: Sağ, sağ taraf.

2.1.2.1.3.4. Arka, Geri

şırt: Arka, arka taraf, sırt.

ard: Arka, ard.

arğa: Arka, arka taraf.

art: Ard, arka, arka taraf, sırt.

kirü 1/1: Geri, arka.

2.1.2.1.3.5. Ön, Karşı

öñ: Ön, ön taraf.

al: Ön, ön taraf, karşı.

ald: Karşı taraf, ön taraf.

karşu: Karşı.

bur(u)n: Ön, ön taraf; önce.

ilgeri: Ön taraf, ön; önce; ileri.

2.1.2.1.3.6. Orta, Ara

orta: Orta.

ara: Ara, arasında.

2.1.2.1.3.7. İç Kısım

iç: İç, iç taraf.

üç: İç; iç taraf.

bāṭın 1/1: Ar. İç, dahili.

bāṭınen 1/1: Ar İç taraftan, dahili olarak.

2.1.2.1.3.8. Dış, Dışarı

ḥāric 1/1:Ar. Dış, dışarı; dışta.

2.1.2.1.3.9. Coğrafi Yön

maşriḳ: Ar. Doğu.

şarḳ: Ar. Doğu, güneşin doğduğu taraf.

2.1.2.1.4. Yeryüzü

arḑ: Ar. Yer, yeryüzü.

yir: Yer, yeryüzü.

2.1.2.1.4.1. Su

mā' : Ar. Suyu ait.

nāḳ: Ar. Özel isim. Yer adı. Hicazda Bakiin tarafında bir su adı.

selsebīl 1/1: Ar. Yumuşak ve içimi hoş su.

şu: Su.

su: Su.

şuv: Su.

şuw: Su.

suw: Su.

gislīn: *Ar.* Kirli su, irin dolu su.

2.1.2.1.4.1.1. Su Kaynakları

çeşme: *Far.* Pınar, su kaynağı

muḡar: Pınar.

enhār: *Ar.* Nehirler.

baḥr: *Ar.* Deniz.

baḥār: *Ar.* Denizler.

deryā: *Far.* Deniz, bahr.

menābi‘ *Ar.* Kaynaklar, menbalar.

2.1.2.1.4.2. Yeryüzü Şekilleri

2.1.2.1.4.2.1. Düz Yerler

bādīye: *Ar.* Çöl, kır, ova.

beyde: *Ar.* Çöl.

tüz: Düz, düzlük.

2.1.2.1.4.2.2. Yüksek Yerler, Dağlar

tüpe: Tepe.

avlaḵ: Tenha, 1ssız, yüksek yer.

itek: Bir yükseltinin eşiği, aşağı doğru olan kısmı, dağ eteği.

kūh: *Far.* Dağ.

ṭağ: Dağ.

tav: Dağ.

ṭav: Dağ.

ṭaw: Dağ.

taw: Dağ.

vādi: *Ar.* İki dağ arasındaki geçit, koyak.

2.1.2.1.4.2.3. Adlandırılmış Yer, Dağ, Vadi Adları

ṭūvā: *Ar.* Yer adı. Tuva vadisi.

ḥira: *Ar.* Yer adı. Hira Dağı.

ṭūr: *Ar.* Yer adı. Tur dağı.

mu‘ammes: *Ar.* Yer adı.

mīnā: *Ar.* Yer adı. Akabe cemresi ile Muhassir vadisi arasında kalan yer.

2.1.2.1.4.2.4. Çukur Yerler

çukur : Oyulmuş yer, çukur, oyuk.

yarık: Yarık, oyuk, çatlak.

ḥendeḳ: Hendek.

uḥdūd: *Ar.* Hendek.

ḳuy: Kuyu.

ḳuyt: Kuytu yer, oyuk, çukur.

yulḡa: Hendek, yarık, çukur.

2.1.2.1.4.2.5. Yer, Çevre, Arazi

mevzi‘: *Ar.* Yer, mevzi, bölge.

muḥīt: *Ar.* Çevre, etraf, yöre.

or(u)n: Yer.

taşra: Dışarı.

eṭrāf: *Ar.* Çevre, taraf.

tegre: Etraf, çevre.

tere: Çevre, etraf.

tigre: Çevre, etraf.

ḥālī 1/1: *Ar.* Açık yer, sahipsiz, boş.

vuḥūṣ 1/2: *Ar.* İssiz ve تنها yerler.

kırlağ: Kırılık, yer, kırılık alan.

ḥalel 1/2: *Ar.* Ara, boşluk.

mevāzī‘: *Ar.* Mevziler, yerler.

ğār: *Ar.* Mağara, in.

2.1.2.1.4.3. Toprak, Taş

tofraḳ: Toprak

balçık: Çamur, kıvamlı çamur.

kisek: Kesek, toprak topağı.

ḥicāre: *Ar.* Taşlar.

taş: Taş, kaya.

taş: Taş, kaya.

2.1.2.1.4.4. Maden, Değerli Taş

yaḳut: *Ar.* Kıymetli bir taş.

cevāhir: *Ar.* Cevherler, kıymetli taşlar.

altun: Altın.

inci 1/1: İnci

2.1.2.1.5. Sıra, Düzen

kat: Sıra, tabaka, derece.

ḥaṭṭ 1/2: Ar. Sıra, dizi, saf.

evvel: Ar. Önce, ilk.

evveliyet: Ar. Öncelik

ūlā: Ar. Önce, ilk, evvel.

ilk: İlk, önce.

muḥaddem: Ar. Önde bulunan, önce; öncelikli.

evlā: Ar. Daha iyi, daha öncelikli.

müte‘āḳıḅ: Ar. Sırayla gelen, bir sonraki.

ṣānī: Ar. İkinci.

ṣāniye: Ar. İkinci.

tertīb: Ar. Sıralama, sırasına koyma, dizme; düzenleme.

ıṣlāḥ: Ar. İyileştirme, yeniden düzenleme.

rā‘āt: Far. Doğru, düzgün, düzenli.

müretteb: Ar. Sıraya konmuş, tertip olunmuş.

müzdehim: Ar. İzdihamlı.

niṣ‘ām: Ar. Usul, tertip, sıra.

ortançı 1/1: Ortancı.

2.1.2.1.6. Ölçü, Ölçek

vez(i)n: Ar. Ölçme, tartma; ölçü.

keyl 1/1: Ar. Ölçme, tartma.

mīzān: Ar. Ölçü, terazi.

arşın: Omuzdan baş parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü.

fersāh: *Ar.* On millik bir uzunluk dilimi.

ḥad(d): *Ar.* Sınır, ölçü, mertebe.

ṭūl 1/2: *Ar.* Uzunluk.

yavuk 1/2: Yakın.

ölçev: Ölçü.

ölç-: Ölçmek.*ar*

ölçen-: Ölçülmek, tartılmak.

tol-: Dolmak.

2.1.2.1.6.1. Miktar, Tutar

‘aded: *Ar.* Sayı, miktar.

miḳdār: *Ar.* Ölçü, derece, miktar.

şülüş: *Ar.* Üçte bir.

ḳadar: *Ar.* Miktar, derece.

def‘a: *Ar.* Kere, kez.

ḥubūb: *Ar.* Tane.

pes 1/4: *Far.* Yeter kâfi.

ağır 1/1: Ağır, yüklü.

yük 1/1: Yük ağırlık.

2.1.2.1.6.1.1. Grup, Takım

şınıf: *Ar.* Takım, bölük.

fırḳa: *Ar.* Bölük, takım, grup.

şınıffiyet: *Ar.* Bölük bölük olma, sınıf sınıf olma.

mütefarik: *Ar.* ayrılmış, bölünmüş, şube şube olmuş.

eşnāf: *Ar.* Sınıflar, bölükler.

2.1.2.1.6.2. Çok Fazla

ġāyet 1/2: *Ar.* Çok, pek çok.

tekāşür: *Ar.* çoğalma, artma.

ziyāde: *Ar.* Artma, çoğalma; fazla, çok.

ziyādet *Ar.* Artma, arttırma, çoğaltma.

artık: Fazla, çok.

artuḵ: Fazla, çok.

iḡen1/1: Pek, pek çok.

keşire: *Ar.* Çok, çokluk.

köp: Çok, fazla.

bik: Pek, çok.

ekser: *Ar.* En çok, daha çok.

ta‘addüd: *Ar.* Hızlı çoğalma, birden bire artma.

art-: Artmak, çoğalmak.

artdur-: Arttırmak, çoğaltmak.

arttır-: Arttırmak, çoğaltmak.

arttur-: Arttırmak, çoğaltmak.

2.1.2.1.6.3. Boş

boş: Boş.

2.1.2.1.6.4. Az

az: Az, kıt.

çend 1/1: *Far.* Birkaç, bir miktar.

ba'z: *Ar.* Bazı, birkaç.

ba'zı: *Ar.* Bazı, birkaç.

ba'zu: *Ar.* Bazı, birkaç.

biraz: Azıcık, az.

2.1.2.1.6.5. Eşit

teğ: Denk, eşit.

2.1.2.1.6.6. Yarım

yarı: Yarı, yarım.

yarım: Yarım.

nışf: *Ar.* Yarı, yarım; iki parçanın her biri.

2.1.2.1.6.7. Pay, Hisse

ülüş: Pay, hisse.

ḥaḳ(ḳ) 1/2: Bir kişiye ait hisse

ihzā: *Ar.* Ganimetten pay alma.

behre 1/1: *Far.* Pay, hisse, nasip.

bun: Pay, hisse, kaynak, limit.

ḳısem: *Ar.* Paylar, hisseler.

naşīb: *Ar.* Hak, nasip, pay.

taḳsim: *Ar.* Kısım kısım ayırma, bölme, bölüştürme.

ül-: Paylaşmak.

üle-: Paylaşmak.

taral- 1/2: Dağıtılmak, bölük bölük edilmek.

tarat-: Daraltmak, dağıtmak, bölük bölük etmek.

2.1.2.1.6.8. Boyut, Şekil

biyûk: Büyük.

uzun: Uzun.

kııska: Kısa.

kiçik: Küçük, ufak.

şagîr: Ar. Küçük, ufak.

uşat: Ufak, küçük.

uvağ: Ufak, küçük.

eşkal: Ar. Şekiller.

2.1.2.1.7. Birbirleriyle İlişkili Özellik

2.1.2.1.7.1. Eş, Benzer

emşâl: Ar. Benzerler, örnekler.

eşbâh: Ar. Benzer, benzer olanlar.

2.1.2.1.7.2. Çeşit, Tür

cins 1/1: Ar. Çeşit.

nev': Ar. Çeşit, tür.

envâ': Ar. Türler, çeşitler, neviler.

2.1.2.1.7.3. Uygun

muvañıfıq: Ar. Uygun, yerinde.

münāsib: Ar. Yakışır, uygun.

müsteħellig: Ar. T. Uygunluk, yasalara uygunluk.

lāyık: Ar. Uygun, yakışan.

ma'kül: Ar. Uygun.

yitüşli: Uygun, elverişli, doğru, layık.

tamān(?): Uygun, layık.

2.1.2.1.7.4. Bütünlük

tükel: Bütün, tüm, hep.

barça: Hep, bütün, hepsi.

barı: Hepsi, bütünü, tamamı.

baru: Hepsi, bütünü, tamamı.

be-tamām: *Ar.* Tamamıyla, tümünden.

bi'l-küllî: *Ar.* Tamamen, büsbütün.

yavuk 1/1: Eksiksiz, belli görünür.

cemî': *Ar.* Bütün, hep, hepsi.

cümle: *Ar.* Bütün, hep, birlikte, herkes, el âlem.

hemme: *Far.* Bütün, hep; hepsi.

tam: *Ar.* Tam, eksiksiz.

'umūm: *Ar.* Genel olma, hep, bütün.

her: *Far.* Cümle, hep.

2.1.2.1.7.5. Mükemmel, Eksiksiz

bih: *Far.* İyi, mükemmel.bütün

kâmil 1/1: *Ar.* Eksiksiz, tam, mükemmel.

Kâmile 1/2: *Ar.* Eksiksiz, tam, mükemmel.

2.1.2.1.7.6. Eksik

noğşān: *Ar.* Eksiklik, yokluk.

noğşānāt: *Ar.* Eksiklikler, noksanlıklar.

nokşānlık: *Ar. T. Eksiklik, noksanlık.*

2.1.2.1.8. Madde, Nesne

şey’: *Ar. Nesne, madde.*

nirse: *Nesne, şey.*

nisne: *Nesne, şey.*

maḥzūn 1/2: *Ar. Değerli şey.*

eczā’ 1/1: *Ar. Cisimler, kısımlar, parçalar.*

2.1.2.1.8.1. Var Oluş

bar: *Var.*

var: *Var, mevcut.*

barlīg: *Varlık, mevcudiyet.*

barlık: *Varlık, mevcudiyet.*

bolu: *Olma, olmak.*

şudūr: *Ar. Ortaya çıkma, meydana çıkma.*

ḥāşıl: *Ar. Ortaya çıkan, biten, türeyen.*

izhār: *Ar. Gösterme, ortaya çıkarma.*

mu‘āyyene 1/2: *Ar. Belli olmuş, ortaya çıkmış.*

bid’at 1/1: *Ar. Yeni ortaya çıkan şey.*

şübūt: *Ar. Görünme, ortaya çıkma.*

terkib: *Ar. Farklı unsurları bir araya getirerek yeni bir şey oluşturma.*

ibdā’: *Ar. Yaratma, yeni bir şey meydana getirme.*

īcād: *Ar. Yeni bir şey yaratma.*

ihdās: *Ar. Ortaya çıkarma, meydana getirme; kurma; yeniden yapma.*

iẖtirā’: *Ar. Yeni bir şey bulma, yaratma, türetme.*

bol-: Olmak.

bolun-: Olunmak.

ol-: Olmak.

olun-: Olunmak.

kalut-: Çıkmak, belirtmek, ortaya çıkmak.

2.1.2.1.8.2. Yok Oluş

kalutur- 1/2: Yok etmek.

hiç: *Far.* Yok, hiç.

‘adem: *Ar.* Yokluk, bilinmezlik.

fena 1/1: *Ar.* Yokluk, yok olma.

ilgā: *Ar.* Varlığını kaldırma.

yoğalat-: Yok edilmek, ortadan kaybolmak.

yoğaltul-: Yok edilmek , ortadan kaldırılmak.

2.1.2.1.8.3. Maddenin Özelliği, Durumu

2.1.2.1.8.3.1. Sert

ekdā: *Ar.* Kaskatı, sert.

katıg: Katı, sert, dayanması zor.

katıglıg: Katılık, sertlik.

katıqlıq: Katılık, sertlik.

katılıg: Katılık, sertlik.

katılıq: Katılık, sertlik.

katıluq: Katılık, sertlik.

katı: Katı, sert, dayanması zor.

kerpiç 1/2: Pek kuru ve sert.

2.1.2.1.8.3.2. Yumuşak

yumşak: Yumuşak.

2.1.2.1.8.3.3. Açık

açuğ: Açık.

açuğ: Açık.

2.1.2.1.8.3.4. Yeni

yaña: Yeni.

2.1.2.1.8.3.5. Gevşek

sust-: *Far.* Sarkmış, gevşek.

2.1.2.1.8.3.6. Sağlam

ķavī: *Ar.* Sağlam, kuvvetli, güçlü.

muķkem: Sağlam; sağlam duruma getirilmiş.

mü'ekked 1/1: *Ar.* Sağlamlaştırılmış, muķkem.

oņғанлық: Sağlamlık, dayanıklılık.

sālim: *Ar.* Sağlam, kusursuz.

şihhat 1/1: *Ar.* Sağlamlık, dürüstlük.

te'kid: *Ar.* Sağlam duruma getirme, güçlendirme; pekiştirme, tekrar tekrar söyleme.

etmm: *Ar.* En tamamlanmış, en bütün, en sağlam.

2.1.2.1.8.3.7. Kırık, Yarık

şikest: *Far.* Kırılmış, kırık.

ferç 1/1: *Ar.* Aralık, çatlak

2.1.2.1.8.3.8. Delik

deşik: Delik, boşluk, deşik.

2.1.2.1.8.4. Maddenin Şekli

top 1/1: Yuvarlak nesne, yuvarlak.

uç: Uç, bir nesnenin yada yerin en sivri kısmı, yan, kenar.

burun 1/2: Bir nesnenin önündeki çıkıntısı.

2.1.2.1.8.5. Renk

yaşıl: Yeşil.

şarı: Sarı, sarı renkli.

şarığ: Sarı, sarı renkli.

ağ: Beyaz, ak.

hamrā': *Ar.* Pek kırmızı, en kırmızı.

ğara 1/1: siyah.

ğaralık: Siyahlık, karalık.

ğazrīyet: *Ar.* Yeşillik, yeşil olma.

ğazrīyet: *Ar.* Yeşillik, yeşil olma.

tūs: Sıkı, kızarmış.

ğarağat-: Karartmak.

ğaral-: Karalaşmak, kara olmak.

ğarar-: Kararmak, siyahlaşmak.

ķaralat-: Karalaştırmak, kapa yapmak.

2.1.2.1.8.6. Isı, Sıcaklık

ķararet 1/1: *Ar.* Isı, sıcaklık

ıssı: Sıcak.

şiddetü'l ķarāret: *Ar.* Sıcaklığın şiddeti.

ķamīm : Kaynar su, pek sıcak nesne.

2.1.2.1.8.6.1. Alev

calķun: Alev, yalkın, ateş.

yalķa: Alev.

2.1.2.1.8.6.2. Ateş, Yanma

ķararet 1/2: Ateş, yanma.

ile'l-aķker: *Ar. Far.* Kor ateş üzerine, kor ateşle ilgili.

nār: *Ar.* Ateş.

ot: Ateş.

uķķun: Ateş parķacıķı, kıvılcım.

yalkın: Kıvılcım, ateş parķası.

yalkun: Kıvılcım, ateş parķası.

ķabuz-: Çakmak, tutuşturmak, alevlendirmek.

yaķ-: Yakmak, ateşe vermek

kōy-: Yanmak.

yan-: Yanmak.

eri-: Erimek.

yalķunlan-: Ateşli alev yakmak, çok alevli ateş yakmak.

kydyr- : Yakmak.

yandur-: Tutuşturmak, yakmak.

yandurul-: Tutuşturulmak, yakmak.

2.1.2.1.8.6.3. Yakacak

otun: Odun.

2.1.2.1.8.6.4. Sönüş

sn-: Sönmek, yanmamak.

2.1.2.1.8.6.5. Soğuk

şovuk: Soğuk.

brdet: *Ar.* Soğukluk.

2.1.2.1.8.7. Işık

2.1.2.1.8.7.1. Aydınlık, Parlak

Mnr: *Ar.* Aydınlık, parlak.

nr: *Ar.* Parlaklık, aydınlık, ışık.

rşen: *Far.* Parlak, aydın.

şulu 1/1: Parlak.

yaruk: Parlak, aydınlık.

yalęı: Parlak.

yalķ-: Parlamak.

yalķa-: Parlamak.

yalқан-: Parlamak

2.1.2.1.8.7.2. Karanlık

қараңғу: Karanlık.

қараңғулық: Karanlık.

қараңғулық: Karanlık.

қараңғулық: Karanlık.

2.1.2.1.8.7.3. Gölge

көлеге: Gölge.

көлге: Gölge.

көлегелен-: Gölgelemek.

2.1.2.1.9. Hareket

2.1.2.1.9.1. Vurma

дарб 1/1: Ar. Vurma, çarpma.

ur-: vurma, dövme.

çap- 1/1: Vurma.

қағ-: Kakmak, vurma.

кiriş-: Girişmek.

қак-: Kakmak, vurma.

tapta-: Vurma, bastırma.

2.1.2.1.9.2. Batma, Girme

medhül 1/1: *Ar.* Girmek, içeri girmek.

havz: *Ar.* Dalma, girme.

ğark 1/1: *Ar.* Suya batma, batma.

çom-: Dalmak, batmak.

kir-: Girmek.

kirgüz-: Girdirmek.

ķirit-: Girdirmek, sokmak.

kirküz-: Girdirmek, sokmak.

kirtür-: Girdirmek, içine sokmak.

bat- 1/1: Batmak, dibe doğru gitmek.

sanç-: Saplama, sokmak, batırmak; bir yere dikmek.

şor-: Sokmak, içine batırmak.

şok-: Sokmak, batırmak.

şoğ-: Sokmak, batırmak.

tik-: Dikmek, sokmak, batırmak.

2.1.2.1.9.3. Akma, Dökme, Dökülme

ağ-: Akmak.

aķ-: Akmak, bir yerden bir yere gitmek.

boşan-: Boşalmak.

kuy-: Dökmek, aşağı dökmek.

ķuyul-: Dökülmek, aşağı doğru akmak.

ķuyuy-: Dökülmek, aşağı doğru akmak.

ağzur-: Akıtmak.

aķdur-: Akıtmak, fıskırtmak.

akız-: Akıtmak.

argat-: Yağdırmak, akıtmak, aşağıya akıtmak.

2.1.2.1.9.4. Bırakma, Koyma

ilqā: Ar. Kovma, defetme, bırakma.

qoyıl-: Bırakılmak, salınmak, yayılmak.

qoyul-: Bırakılmak, salınmak, yayılmak.

qoy-: Koymak, bırakmak, salmak.

qoyar-: Yaymak, dağıtmak, bırakmak, salmak.

qo-: Koymak, bırakmak, sevk etmek.

sal-: Bırakmak, salmak, uzatmak, ileriye doğru uzatmak.

şal-: Bırakmak, salmak, yamak, uzatmak, ileriye doğru uzatmak

2.1.2.1.9.5. Doldurma

toldur-: Doldurmak.

ṭoldur-: Doldurmak

toldurul-: Doldurulmak.

toltur-: Doldurmak.

tolturul-: Doldurulmak.

ṭolturul-: Doldurulmak.

totdur-: Doldurmak.

2.1.2.1.9.6. Atma

at-: Atmak, fırlatmak.

atarıl-: Atılmak, yayılmak.

2.1.2.1.9.7. Çıkarma

çıkar-: Çıkarmak.

çıkarıl-: Çıkarılmak.

çıkarul-: Çıkarılmak.

2.1.2.2. Canlı

mahlūk 1/2: *Ar.* Canlı.

tiri: Diri, canlı.

tiriglig: Canlılık.

tirilik: Dirilik.

ḥayvān 1/1: *Ar.* Canlı, diri.

zinde 1/1: *Far.* Canlı, yaşayan

ḥalāyık 1/1: *Ar.* Yaratıklar; yaratılmışlar.

ḥalk 1/1: *Ar.* Yaratma, yaratılan.

ḳul 1/1: Yaratılmış.

mahlūk 1/1: *Ar.* Yaratılmış, yoktan var edilmiş.

mahlūkāt: *Ar.* Yaratılmışlar, canlılar, yaratıklar.

mevcūdāt: *Ar.* Varlıklar, yaratıklar.

2.1.2.2.1. Tabiat

2.1.2.2.1.1. Bitki

nebāt: *Ar.* Bitki, yerde biten her tür bitki.

2.1.2.2.1.1.1. Tohum, Filiz

urılık: Tohum, ekin, nesil.

tarmaḳ 1/2: *mec.:* ekin filizi.

2.1.2.2.1.1.2. Dal, Budak

butağ: Budak.

butak: Budak.

suk: Dal, sap.

çubuk: Uzun değnek, düz dal.

tal: Ar. Ağaç dalı, meyve dolu hurma ağacının dalı.

2.1.2.2.1.1.3. Sebze, Meyve

meyve: Far. Meyve, yemiş, ürün.

sidre: Ar. Arabistan kirazı.

mīve: Far. Meyve, yemiş.

nar: Meyve, nar.

şemer: Ar. Meyve, yemiş.

şemere 1/1: Ar. Meyve, yemiş.

hurma: Far. > Ar. ħurmā: Hurma, nahl.

zencebil 1/1: Ar. Zencefil.

2.1.2.2.1.1.4. Çiçek

zaqqūm: Ar. Zakkum çiçeği. Cehennemde bulunan zehirli çiçek.

2.1.2.2.1.1.5. Ot, Diken

ot: Ot, yeşillik.

çañcekī 1/1: Far. Diken.

rāt 1/1: Ar. Saman, kamış, kamış çubuk.

çapılduk 1/2: Kamış.

2.1.2.2.1.1.6. Tahıl

burçak: Burçak, yem olarak kullanılan bir bitki.

ikin: Ekin.

ikün: Ekin.

2.1.2.2.1.1.7. Ağaç

ağaç: Ağaç.

yığaç: Ağaç.

eşcār: *Ar.* Ağaçlar.

güşnek: *Far.* Meyveli ağaç.

marḥ: *Ar.* Bir tür ağaç.

2.1.2.2.1.1.7.1. Ağaç Çeşitleri

afār: *Ar.* Bir çeşit ağaç, palmiye ağacı.

‘aḳār: *Ar.* Hurma ağacı, palmiye.

arcum: Ardıç, ardıç ağacı.

ṭalḥ: *Ar.* Muz ağacı.

naḥ(i)l: *Ar.* Hurma ağacı.

2.1.2.2.1.2. Tarım Alanları

bağçe: *Far.* Bahçe.

būstān: *Far.* Bostan, bahçe, çiçek bahçesi.

gölşen: *Far.* Gül bahçesi.

2.1.2.2.1.2.1. Tarım Malzemesi

ikinlik: Ekinlik, ekin için kullanılacak nesne.

2.1.2.2.1.2.2. Tarım İşleri

iki-: Ekilmek.

üsdür-: Çıkartmak, yetiştirmek, toprağın üstüne çıkartmak.

üstür-: Çıkartmak, yetiştirmek, toprağın üstüne çıkartmak.

üstürüv: Çıkma, çıkarma, bitirme.

sürül-: Sürülmek, yeri taramak, ekin için tarlayı sürmek.

horul-: Biçilmek, orulmak.

orul-: Biçilmek.

2.1.2.2.2. Hayvan

vuḥūṣ 1/1: Ar. Vahşi hayvanlar.

ḥayvān 1/2: Ar. Evcil veya vahşi hayvan.

kölük: Yük ve binek hayvanı.

otlan-: Otlamak, ot yemek.

2.1.2.2.2.1. Omurgasızlar

şadef: Ar. Midye. İçinde inci büyüyen deniz hayvanı.

çekirge: Çekirge.

çekürtge: Çekirge.

2.1.2.2.2.2. Omurgalılar

2.1.2.2.2.2.1. Balıklar

balık: Balık.

2.1.2.2.2.2.2. Sürüngenler

şu‘bān: Ar. Büyük yılan.

2.1.2.2.2.2.3. Kuşlar

ṭuyūr: Ar. Kuşlar.

ebābīl: Ar. Dağ kırlangıcı.

kuş: Kuş.

2.1.2.2.2.2.4. Memeliler

teve: Deve.

tüye: Deve.

büdene: Ar. Deve.

deve: Deve.

nāḳa: Ar. Dişi, deve.

doḡuz: Domuz.

fil: Ar. İri bir hayvan, fil.

meymūn: Ar. Maymun.

ḳoy: Koyun.

şıḡır: Büyükbaş hayvan, sığır.

arşlan: Aslan, yırtıcı hayvan.

aṭ: At, binek hayvanı.

baḡle: Ar. Katır, binek hayvanı.

buzaw: Buzağı, inek yavrusu.

işek: Eşek; binek hayvan.

gür: *Far.* Yaban eşiği.

sıpa- Sıpa doğurmak, yavrulamak.

2.1.2.2.2.3. Hayvan Vücudu Kısımları

ķuyruğ: Kuyruk.

ķanat: Kanat.

2.1.2.2.2.4. Hayvanlarla İlgili Sesler

ür- 1/1: At, eşek vb. hayvanların haykırması.

ürük-: Ürmek, üflemek, at, eşek vb. hayvanların haykırması.

2.2. İNSAN

ferd: *Ar.* Tek, yalnız; kişi, şahıs.

ins: *Ar.* İnsan, beşer.

insān: *Ar.* İnsanoğlu, adem, insan.

ķişi: Kişi, insan, şahıs.

ādem: *Ar.* Hz. Adem, ilk insan, insanoğlu. İnsan

benī ādem: *Ar.* İnsanoğlu.

dünyā 1/2: Başkaları.

ķāric 1/2: *Ar.* Hiç ilgisi olmayan kimse.

yalğız: Yalnız, tek.

yalguz: Yalnız, tek.

hebb 1/1: *Ar.* Yalnız ayrı.

kim: Kim, kimse.

kimler: Kimler.

kimesne: Kimse, herhangi bir kişi.

kimse: Kimse, herhangi bir kişi.

2.2.1. Yaşam

ḥayāt: *Ar.* Dirilik, canlılık.

‘ıyş: *Ar.* Yaşam, yaşama.

ma‘āş 1/1: *Ar.* Yaşayış, dirlik.

ma’işet: *Ar.* Geçim, yaşayış, yaşama.

‘öm(ü)r: *Ar.* Yaşayış, yaşam.

2.2.1.1. Can, Ruh

cān: *Far.* Can, hayat, ruh, gönül.

nef(i)s: *Ar.* Öz, iç, ruh, can.

rūḥ: *Ar.* Can, öz, nefes.

enfüs: *Ar.* Nefisler.

2.2.1.2. Yaşam Süreci

yük 1/2: Gebelik.

ḥāmil: *Ar.* Gebe olma, hamilelik.

yaşlıĝ: Gençlik.

ķarthıĝ: Yaşlılık.

ķarthıķ: Yaşlılık.

ķartay-: Yaşlanmak.

2.2.1.2.1. Yaşam Sürecinde İnsan

2.2.1.2.1.1. Gebe, Doğum

bovaz: Hamile, gebe.

yükli: Hamile, gebe.

‘ușerā: On aylık gebe.

hulm: *Ar.* Yük, anne karnındaki çocuk.

cenīn: *Ar.* Ana karnında bulunan çocuk, döl.

kap- 1/3: mec. hamile olmak.

to-: Doğmak, dünyaya gelmek, ortaya çıkmak.

todur-: Doğurmak.

2.2.1.2.1.2. Bebek

şabī 1/1: *Ar.* Henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk

asra- 1/2: Besleyip büyütme.

2.2.1.2.1.3. Çocuk

şabī 1/2: *Ar.* Üç yaşındaki erkek çocuk.

şıbyān: *Ar.* Çocuklar.

veled: *Ar.* Çocuk, oğul.

yetim: *Ar.* Babası veya anası ölmüş çocuk.

oğ(u)l: Evlat, çocuk; erkek evlat.

oğlan: Evlat, çocuk; erkek evlat.

zürriyet 1/2: *Ar.* Oğul, evlat.

2.2.1.2.1.4. Genç

ölen: Genç, yaşı küçük; yaş, taze bitki.

yigit: Genç, delikanlı, cesur, alp.

bāliḡ: *Ar.* Erişkin, bülüğ çağına ulaşmış çocuk, erişkin insan.

yaş 1/2: Genç.

2.2.1.2.1.5. Yaşlı

ḡarī: Yaşlı, ihtiyar.

ḡart: Yaşlı, tazeliği gitmiş.

2.2.1.2.1.6. Cinsiyet

2.2.1.2.1.6.1. Kadın

menkūḥ 1/1: *Ar.* Nikahlanmış kadın.

nisā’: *Ar.* Kadınlar.

bıkr: *Ar.* El değmemiş kız, bakire.

ebkār: *Ar.* Bikirler, kız oğlan kızlar

ḡız: Dişi, kız çocuğu.

2.2.1.2.1.6.2. Erkek

er : Er, adam, kişi.

ir: Erkek.

iren: Erkekler, erenler.

recül: *Ar.* Adam, erkek.

2.2.1.3. Kişi Adlandırma

atlu: Ad sahibi, ünlü, adlı.

laķab: *Ar.* Bir kimseye ve aileye takılan ad.

ata-: Ad vermek.

atal-: Adlandırılmak, ad verilmek.

2.2.1.3.1. Kişi Adları

benī beyāz: *Ar.* Özel ad.

benī taķayyum(?) ebū kemāl: *Ar.* Özel ad.

budeyl ibn-i varķā’: *Ar.* Özel ad.

budeyl ibn-i varķā’-i ĥuzā’aī: *Ar.* Özel ad.

vidāy beni vaķār ĥırāġı: *Ar.* Özel ad.

budeyl: *Ar.* Özel ad.

zūhre’i: *Ar.* Özel ad.

zūhri: *Ar.* Özel ad.

cabbār benī ķariz: *Ar.* Özel ad.

cūdāy ibn-i ķays benī sellemenden cāber: *Ar. T.* Özel Ad.

zeyd: *Ar.* Özel ad.

zeyd ibn-i erkām: *Ar.* Özel ad.

‘urve: *Ar.* Özel ad.

‘urve ibn-i mes‘ūd e’s-ķaķafi: *Ar.* Özel ad.

ümeyye: *Ar.* Özel ad.

ķafvān ibn-i ümeyye : *Ar.* Özel ad.

ümmü ĥabibe: *Ar.* Özel ad.

‘uķāz: *Ar.* Özel ad.

ķem‘ün: *Ar.* Özel ad.

ṭalḥa: *Ar. Özel ad.*

‘ammār: *Ar. Özel ad.*

miḳdān ibn-i esved ebū merṣed: *Ar. Özel ad.*

‘ammār ibn-i luvi: *Ar. Özel ad.*

ka‘ bin luvi: *Ar. Özel ad.*

süheyl: *Ar. Özel ad.*

süheyl ibn-i ‘amr: *Ar. Özel ad.*

sāre: *Ar. Özel ad.*

ṣa‘lebe: *Ar. Özel ad.*

sa‘īd ibn-i cübeyr: *Ar. Özel ad.*

mücāhid: *Ar. Özel ad.*

ṣafvān: *Ar. Özel ad.*

rifā‘a ibn-i zeyd ibn-i tābūt: *Ar. Özel ad.*

rāfi‘ ibn-i ḥadīc: *Ar. Özel ad.*

‘amr: *Ar. Özel ad.*

‘avf: *Ar. Özel ad.*

‘aziz: *Ar. Özel ad.*

abān ibn-i sa‘īd ibn-i ‘âṣṣ: *Ar. Özel ad*

abān: *Ar. Özel ad.*

‘abdu’llāh ibni ubey: *Ar. özel ad.*

‘ömer ibn-i ‘abdu’l-azīz: *Ar. Özel ad.*

ebū mes’ūd deşkağī: *Ar. Özel ad.*

ebū mes’ūd: *Ar. Özel ad.*

ebū süfyān: *Ar. Özel ad.*

ebū’l-ḥakīk: *Ar. Özel ad.*

es'ad ibn-i zürāre: *Ar. Özel ad.*

es'ad: *Ar. Özel ad.*

esed: *Ar. Özel ad.*

evs ibn-i şamit: *Ar. Özel Ad.*

evs: *Ar. Özel ad.*

sinān ibn-i veber: *Ar. Özel ad.*

aḥmed: *Ar. Özel ad, Ahmed ibn-i hanbeli.*

ebī süfyān: *Ar. Özel ad. Ebu Süfyan.*

ibn-i' abdu'l-muṭṭalib: *Ar. Özel ad. Ebu Süfyan.*

'aḳreme ibn-i ebü cehil: *Ar. Özel ad. Ebu Cehil'in oğlu.*

ḥabīb: *Ar. Özel ad.*

ḥabīb-neccâr: *Ar. Özel ad.*

ḥalis ibn-i' alḳame: *Ar. Özel ad.*

ḥālis: *Ar. Özel ad.*

ḥātib ibn-i ebī belte: *Ar. Özel ad.*

ḥātib: *Ar. Özel ad.*

ḥavle: *Ar. Özel ad.*

ḥayy ibn-i ḥaṭṭab: *Ar. Özel ad.*

ḥırāş: *Ar. Özel ad.*

ibn-i mu'āviye ḥuzā'a: *Ar. Özel ad.*

ibn-i sālim ḥazāġī: *Ar. Özel ad.*

ibn-i ubey: *Ar. Özel ad.*

ibn-i ümeyye: *Ar. Özel ad.*

'ikrime ibn-i ebi cehl: *Ar. Özel ad.*

ishāḳ ibn-i rahīye: *Ar. Özel ad.*

ka'b: *Ar. Özel ad.*

ka‘b ibn-i eşref karuğa: *Ar. Özel ad.*

ķāret: *Ar. Özel ad.*

ķitāde: *Ar. Özel ad.*

ķudār ibn-i sālif: *Ar. Özel ad.*

māī: *Ar. Özel ad.*

merkez benī hıfş: *Ar. Özel ad.*

mervān: *Ar. Özel ad.*

mervān ibn-i ĥakem: *Ar. Özel ad.*

mu‘āviye: *Ar. Özel ad.*

muġīre: *Ar. Özel ad.*

muġīre ibn-i şa‘be: *Ar. Özel ad.*

muĥammed ibn-i‘abdullah: *Ar. Özel ad.*

muĥammed ibn-i işĥaķ: *Ar. Özel ad.*

muĥammed ibn-i mesleme-yi enşārī: *Ar. Özel ad.*

muķātil: *Ar. Özel ad.*

müslim ibn-i haccāc: *Ar. Özel ad.*

nācī: *Ar. Özel ad.*

nācī ibn-i ‘ömer : *Ar. Özel ad.*

neccāşī: *Ar. Özel ad.*

neccāşī baĥşī: *Ar. Özel ad.*

nevfel: *Ar. Özel ad.*

nufeyl: *Ar. Özel ad.*

nufeyl ibn-i nübeybü‘l-ĥiş‘āmī ĥiş‘ām: *Ar. Özel ad.*

ibnü‘l-şabbah ebū yeksüce: *Ar. Özel ad.*

‘abdu’llāh ibn-i ubey ibn-i selül: *Ar. Hazrec kabilesinden bir münafık.*

cüreyc: *Ar. Özel ad. Daha beşikteyken konuşan üç konuşan çocuktan biri.*

Meryem: *Ar.* Özel ad. Hz. Meryem.

ḥavvā: *Ar.* Özel ad. Hz. Havva, Hz. Adem'in eşi.

‘aīşe: *Ar.* Özel ad. Hz. Ayşe.

zeyneb: *Ar.* Özel ad. Hz. Zeynep, Hz. Muhammed'in kızı.

faṭīma: *Ar.* Özel ad. Hz. Muhammed'in kızı.

‘abdu’l-muṭṭalib: *Ar.* özel isim, Hz. Muhammed'in dedesi.

ḥafza: *Ar.* Özel ad. Hz. Muhammed'in eşi Hz. Ömer'in kızıdır.

ebū ḥanife: *Ar.* Özel ad. İmam Ebu Hanife. Hanefilik mezhebinin imamı.

ṣāfi: *Ar.* Özel ad. İmam Şafi. Şafi mezhebinin imamı.

muḥyi's-sünne: *Ar.* Özel ad. Bir fıkıh alimi tam adı muḥyi's-sünne el-Begavî'dir.

ḳatāde: *Ar.* Özel ad. Ebu Katade, Hz. Muhammed'in süvarisi olarak adlandırılmıştır.

‘imrān: *Ar.* Özel ad. Hz. Meryem'in babası.

‘imrān: *Ar.* Özel ad. Hz. Meryem'in babası.

ḥalid bin velīd: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe.

ibn-i ‘abbās: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe

2.2.1.3.2. Yönetici, Hükümdar İsimleri, Unvanları

ebrehe: *Ar.* Özel ad. Fil olayını gerçekleştiren kavmin lideri.

ebū kerīb: *Ar.* Özel ad. Yemen kralı.

fira‘ūn: *Ar.* Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan, Musa Peygambere karşı gelen Mısır hükümdarı.

ḥakīm ibn-i ḥuzzām: *Ar.* Özel ad. Mekke'nin fethi sırasında casusluk yapan bir Mekkeli sonradan Müslüman olmuştur.

zu nefer: *Ar.* Özel ad.

ḳaysar: *Ar.* Özel ad.

seyyīd 1/1: *Ar.* Efendi, ağa.

mülük: *Ar.* Melikler.

pādšāh: *Far.* Padişah, hükümdar.

kisrā: *Ar.* Özel ad. İran padişahı Enuşrevan'ın unvanı.

neccāş: *Ar.* Özel ad. Habeş hükümdarlarına verilen unvan.

ḥatun: Saygın kadın, katun; kraliçe.

dāver 1/2: *Far.* Padişah, vezir.

2.2.2. İnsan Vücudu

2.2.2.1. Vücut

a'zā: *Ar.* Organlar, üyeler.

2.2.2.1.1. Bölümleri

2.2.2.1.1.1. Baş

baş 1/1: Baş, kafa.

yüz: Çehre, yüz, sima.

vech 1/1: *Ar.* Yüz, çehre.

vücūh: *Ar.* Yüzler, çehreler, yönler

enek: Çene.

maḡlay: Alın, perçem.

2.2.2.1.1.2. Boyun

boy: Boy, boyun.

moy(u)n: Boyun.

2.2.2.1.1.3. Gövde

cis(i)m: Ar İnsan ve hayvan bedeni; gövde, boy.

yilke 1/1: Omuz.

beden: Ar. Gövde, cisim, ten.

emçek: Meme.

imcek: Meme.

kökrek: Göğüs, bağır, yürek.

2.2.2.1.1.4. Uzuvlar

ayağ: Ayak.

ayağ: Ayak.

barmak: Parmak.

but: But, bacağın üst kısmı.

buğ: But, bacağın üst kısmı.

il: El, tutma ve kavrama organı.

kol: El, kol.

2.2.2.1.1.5. Deri

ten: Ten, deri.

deri: Deri, ten.

teri: Deri.

2.2.2.1.1.5.1. Saç, Kıl

şakal: Erkeklerin yüzünde biten kıl, sakal.

saç: Saç, insan kafasındaki kıllar.

ebrû: Far. Kaş, hicab.

kaş: Kaş.

2.2.2.1.1.6. Vücut Sistemleri

2.2.2.1.1.6.1. Hareket Sistemi

süyek: Kemik.

‘azm: Ar. Kemik.

kaburğa: Kaburga, göğüs kafesi.

2.2.2.1.1.6.2. Jest ve Mimik

çat-: Yüz çatmak, surat buruşturmak.

çatıl-: Çatılmak.

çattur-: Çattırmak, yüz buruşturmak.

2.2.2.1.1.6.3. Dolaşım Sistemi

yilke 1/2: Boynun iki tarafında bulunan damarlar.

yürek 1/1: Kalp.

ţamar 1: Damar.

tamar 2: Damar.

kalb 1/1: Ar. Kan dolaşımını sağlayan organ.

kan: Yaşam sıvısı, kan.

mey(i)n: Beyin.

2.2.2.1.1.6.4. Solunum sistemi

boğaz: Boğaz, boyun önü.

nefes: Ar. Hava , soluk.

nefhā: Ar. Üfürme, üfürük; nefes

ürül-: Üflenilmek.

ürülün-: Üflenilmek.

enfah: *Ar.* Üfürme, nefes verme.

ür- 1/2:Üfürmek.

2.2.2.1.1.6.5. Sindirim Sistemi

ağız: Ağız, çıkış yeri.

awız: Ağız.

hulqum: *Ar.* Boğaz, yutak.

kursag: Kursak, mide.

kursaq: Kursak, mide.

tamaq: Damak.

2.2.2.1.1.6.6. Endokrin Sistem

navq: Kadınlık hormonu.

hay(i)z: *Ar.* Kadınlarda aybaşı, adet görme.

2.2.2.1.1.6.7. Üreme Sistemi

avret: *Ar.* Vücutta saklanması gereken yer, organ, cinsel organ.

ferç 1/2: *Ar.* dişilik organı.

yataqlıq: Rahim.

yatıqlıq: Rahim.

rah(i)m: *Ar.* Rahim, ana rahmi.

zeker: *Ar.* Erkeklik organı.

menī: *Ar.* Sperm, döl suyu.

nevk: Erkeklik suyu, uç suyu, meni.

nuṭfe: *Ar.* Sperma, döl suyu.

2.2.2.1.1.6.7.1. Üreme

mezīd: *Ar.* Çoğalma, üreme, artma.

ḥuṣūl: *Ar.* Üreme, türeme, ortaya çıkma.

2.2.2.1.1.6.8. Duyu Organları

burun 1/1: Burun.

ḫulağ: Kulak. Duyma organı.

ḫulaḫ: Kulak. Duyma organı.

köz: Göz, görme organı.

til: Dil.

2.2.2.1.1.6.8.1. Duyular

2.2.2.1.1.6.8.1.1. Görme

manzūr: *Ar.* Bakılmış, görülmüş.

mu‘āyenet: *Ar.* Görme, görölme; belirme.

mu‘āyyene 1/1: *Ar.* Görme, görünme, belirme.

müşāhed: *Ar.* Görülen.

müşāhedāt: *Ar.* Gözlemler; görerek anlamalar.

müşāhede: *Ar.* Gözlem.

naẓar: *Ar.* Bakma, bakış.

nāẓır 1/1: *Ar.* Bakan, göz kulak olan.

ötkün: Öteki şeyi geçip gören, keskin göz.

te‘ayyün: *Ar.* Gösterme, belirli kılma.

dāll: *Ar.* Göstermek, ortaya çıkarmak.

sey(i)r 1/1: *Ar.* Bakma, temaşa.

kör-: Görmek

ķar-: Bakmak, gözlemek.

ķara-: Bakmak, gözlemek.

körgez-: Göstermek.

körset-: Göstermek.

körsetül-: Gösterilmek.

körül-: Görülmek.

körün-: Görünmek.

kösterül-: Gösterilmek.

közik-: Gözükmek.

2.2.2.1.1.6.8.1.2. Tat

süçük: Tatlı.

şür: *Far.* Tuzlu.

tatlı: Tatlı, süci.

tat-: Tatmak, tadına bakmak.

2.2.2.1.1.6.8.1.3. Koku

yıfar: Misk

kāfūr: *Ar.* Güzel kokulu bir madde.

2.2.2.1.1.6.8.1.4. İşitme

semī‘ 1/1 : *Ar.* Duyma ve işitme ile ilgili

2.2.2.1.1.6.8.1.5. Dokunma

mesās: *Ar.* Dokunma, dokunuş.

2.2.2.1.2. Vücut Hareketleri

2.2.2.1.2.1. Hareket Etme

hareket 1/1: *Ar.* Kımıldanmak, yerinden oynamak, teprenmek.

koźgal: Harekete gelmek, karıřmak, cořmak.

tepren-: Teprenmek, hareket etmek.

tepret-: Tepretmek, hareket ettirmek.

hareketlen-: *Ar. T.* Kımıldanmak, harekete geçmek.

hareketlendür-: *Ar. T.* Hareketlendirmek, kımıldatmak.

hareketlendürü-: *Ar. T.* Hareketlendirmek, kımıldatmak.

koşul-: Birlikte olunmak, birlikte hareket etmek, birbirine katılmak.

2.2.2.1.2.2. Ayağa Kalkma

kıyām 1/1: *Ar.* Ayağa kalkma, ayakta durma.

turgul-: Kalk, doğrulmak.

туру-: Kalkmak, ayağa kalkmak.

tur-: Durmak, kalkmak, ayağa kalkmak.

kopar- 1/1: Ayağa kalkmak, koparmak.

koparıl- 1/1: Ayağa kaldırılmak, koparılmak.

koparul- 1/1: Ayağa kaldırılmak, koparılmak

kaldur-: Kaldırmak.

ķaltur- 1/1: Kaldırmak, ayakta tutmak.

2.2.2.1.2.3. Yürüme

sey(i)r 1/2: *Ar.* Yürüme, yürüyüş, gitme, hareket.

yörit-: Yürütmek.

yörü-: Yürümek.

yörüt-: Yürütmek

yöri-: Yürümek.

2.2.2.1.2.4. Koşma

yüğü-: Koşmak, çabuk hareket etmek.

yüğüüş-: Koşuşmak, hızlıca ve birlikte hareket etmek.

sek(i)r-: Seğıirmek, koşar gibi hareket etmek.

aş(ı)ğ-: Acele etmek, koşmak, akın akın gitmek.

aşık-: Acele etmek, koşmak, akın akın gitmek.

aşuğ-: Acele etmek, koşmak.

aşuk-: Acele etmek, koşmak.

çap-: Koşmak, süratle gelmek.

çapdur-: Koşturmak.

koş-: Koş.

yor(ı)ğala-: Koşarak gitmek.

atul-: Atılmak.

2.2.2.1.2.5. Kaçma, Yakalama

ķabz: *Ar.* El ile tutma kavrama, açıp kapama.

temessük: *Ar.* Tutma, yapışma sarılma.

kaç-: Kaçmak.

dut-: Tutmak.

turgur-: Durdurmak yanında tutmak.

tut-: Tutmak, kavramak, alı koymak.

tutdur-: Tutturmak, yakalatmak.

tıy-: Engellemek, engel olmak, tutmak, geciktirmek.

tıyıl-: Engel olunmak, engellenilmek.

tutul-: Tutunmak.

tutun-: Tutunmak.

2.2.2.1.2.6. Açma, Kapama

iftitāḥ: Ar. Açılma, açma.

yuv-: Yummak, kapatmak.

yum-: Yummak, kapamak.

yap-: Örtmek, kapamak.

açul-: Açılmak.

örtül-: Örtülmek, kapatılmak.

örüt-: Örtmek, kapatmak.

kap- 1/1: Kapamak, kapanmak.

ört-: Örtmek, kapatmak.

2.2.2.1.2.7. Binmek

min-: Binmek.

mingür-: Bindirmek.

aṭlan- 1/2: Ata binmek.

2.2.2.1.2.8. İnme

nüzûl: *Ar.* İnme, indirme.

inzāl: *Ar.* İndirme.

in-: İnmek.

indür-: İndirmek.

2.2.2.1.2.9. Çökme, Oturma

çök-: Çökmek, çömelmek.

otur-: Oturmak.

oltur-: Oturmak.

2.2.2.1.2.10. Eğilme, Dönme, Yönelme

secde 1/1: Eğilmek, diz çökmek.

mu‘riż: *Ar.* Yönünü çeviren, başka yöne dönen.

meyl: *Ar.* Eğilme, dönme, yönelme.

teveccüh: *Ar.* Yüzünü bir tarafa döndürmek, yüz çevirme; meyil, muhabbet.

i‘rāż: *Ar.* Yüz çevirme, yüzüne bakmama.

şahn-: Sağa sola eğilmek, aşağı doğru yavaş yavaş gitmek.

yör-: Dönmek, etrafında dolaşmak.

burk-: Burkmak, çevirmek, döndürmek.

eylen-: Dönmek, bir şeyin veya yerin etrafında dolaşmak.

eylendürül-: Döndürülmek, çevirilmek.

çevir-: Çevirmek, döndürmek.

evril-: Evrilmek, çevrilmek.

ewrül-: Evrilmek, çevrilmek.

eylendür-: Döndürmek, çevirmek.

2.2.2.1.2.11. Yuvarlama

yumarla-: Top yapıp yuvarlamak, yumru yapmak, yuvarlaştırarak.

tökereglen-: Yuvarlanmak, dönmek.

2.2.2.1.2.12. Düşme

tüş-: Düşmek.

tüşür-: Düşürmek.

tüşürül-: Düşürülmek.

2.2.2.1.2.13. Verme

bir-: Vermek.

biril-: Verilmek.

birül-: Verilmek.

şun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

vir-: Vermek.

viril-: Verilmek

2.2.2.1.2.14. Alma

aḫz-: Alma, ele geçirme.

al-: Almak.

2.2.2.1.2.15. Hareketsiz Kalma

şābit 1/1: Ar. Yerinde duran, hareketsiz.

sekte: Ar. Durgunluk, kesilme.

dur-: Durmak.

toḥda-: Sabit kılmak.

2.2.2.1.3. Fiziksel Özellik ve Gelişim

semiz: Besili, semiz, şişman.

tamam 1/2: Ar. Olgunlaşma.

şūret 1/1: Ar. Dış görünüş, kılık.

ḥūr 1/1: Ar. Ahu gözlüler.

uzay-: Uzamak.

2.2.2.1.3.1. Güzel

yağuşlu: Güzel, hoş, uygun.

yaḥşı: İyi, güzel.

yaḥşılıḥ: İyilik, güzellik.

ṭayyib: Ar. İyi, hoş.

şulu 1/2: mec.: güzel.

cemāl: Ar. Yüz güzelliği, hüsün.

cemīl: Ar. Güzel, çekici.

ḥasen: Ar. Güzel.

ḥüs(ü)n: Ar. Güzellik, çekicilik.

ḥüsna: Ar. Pek güzel, daha güzel.

ḥüsnī: Ar. Güzellikle ilgili.

körkem: Haşmetli, çok güzel , gösterişli.

laţif 1/1: *Ar.* Şirin, hoş, güzel.

merġüb 1/2: *Ar.* Güzel ve hoş.

merġübîyet: *Ar.* Sevimlilik.

nîk: *Ar.* İyi, güzel.

siyügli: Sevimli, şirin.

ziynet 1/2: *Ar.* Güzelleştirme.

aĥsen: *Ar.* Daha güzel, en güzel.

ĥoş-büy: *Far.* Hoş kokulu.

ĥoş-rüy: *Far.* Güzel yüzlü.

ĥoş: *Far.* İyi latif.

2.2.2.1.3.2. Çirkin, Kötü

bed-şekl: *Ar.* Far, Kötü görünüşlü.

hā'îl: *Ar.* Korkunç.

habîş: *Ar.* Fena, kötü, çirkin.

2.2.2.1.4. Fiziksel Duyarlılık

2.2.2.1.4.1. Uyku

yukū: Uyku.

yukūla-: Uyuklamak, uyumak.

oyġal-: Uyanmak, kendine gelmek.

oyġan-: Uyanmak, kendine gelmek.

oyġat-: Uyandırmak.

2.2.2.1.4.2. Rya, Hayal

serb: *Far.* Ilgım, hayal.

tş: Dş, hayal.

ayl 1/1: *Ar.* Dş, hulya.

2.2.2.1.5. Fiziksel Durum

hey'et: *Ar.* Grnş, Şekil, suret.

2.2.2.1.5.1. Gç, Gçsz

şedd'l-uvvet: *Ar.* Kuvvetin sertliği, kuvvetin acımasızlığı.

mecl 1/1: *Ar.* Kuvvet, takat.

uvve: *Ar.* Gç, kuvvet.

uvvet: *Ar.* Gç, kuvvet.

kçli: Gçl, gç sahibi.

mstemir: *Ar.* Kuvvetli, sağlam.

taviye: *Ar.* Kuvvetlendirme.

a'f: *Ar.* Zayıflık, gçszlk.

a'if: *Ar.* Zayıf, gçsz.

2.2.2.1.6. Kişisel Bakım

2.2.2.1.6.1. Kişisel Temizlik

uhr: *Ar.* Temizlik, kadının iki hayız arasındaki temizlik sresi.

pklan: *Far.* T. Temizlemek, arınmak.

ahret: *Ar.* Ktlk ve pislikten arınma.

2.2.2.1.6.2. Süslenme

müsevve: *Ar.* Nişan verilmiş, süslenmiş.

müzeyyen: *Ar.* Süslenilmiş, süslü.

müzeyyin: *Ar.* Süslenmiş, süslü.

ziynetle-: *Ar.* T. Süslemek, güzelleştirmek.

2.2.2.1.6.2.1. Süslenme Eşyaları

misvāk: *Ar.* Erak ağacından yapılmış ve diş temizliğinde kullanılan ince dal.

ziynet 1/1: *Ar.* Süs, bezek.

bilezik: Bilezik, bileğe takılan halka şeklinde süs eşyası.

inci 1/2: Süs tanesi.

kılāde 1/2: *Ar.* Gerdanlık.

küniye: *Ar.* Künye.

tırāz: *Ar.* Süs, bezek.

2.2.2.2. Sağlık, Hastalık

2.2.2.2.1. Sağlık, Sağlıklı

bih-būd: *Far.* İyilik, sağlık.

zinde 1/2 : *Far.* Dinç, sağlıklı.

ṭınc: Sakin, rahat, dinç, ferah.

2.2.2.2.2. Hasta, Hastalık

zahmetli: *Ar.* T. Hastalıklı, rahatsızlık sahibi.

alaşlı: Hastalıklı, hastalık sahibi.

av(u)ru 1/1: Hasta.

emrāz: *Ar.* Hastalıklar.

maraz: *Ar.* Hastalık, dert, bela.

2.2.2.2.2.1. Hastalık Çeşitleri

tentek: Deli, divane.

cünün: *Ar.* Delilik, delirme.

cünune: *Ar.* Delilik.

dīvāne: *Far.* Deli, abdal, budala.

mecnün: *Ar.* Deli, divane, aklını kaybetmiş kimse.

şukur: Kör.

av(u)ru 1/2: Kör.

körlik: Körlük.

şufuret: *Ar.* Sarılık, sarı olma durumu.

maşru‘: *Ar.* Sara hastası, saralı.

sağız: Sağır.

aķşak: Topal.

irin: İrin, yaradan gelen kötü sıvı, cerahat.

lev‘iyyet 1/1: *Ar.* Acı çekmek.

ağrı-: Ağrımak, acı duymak.

2.2.2.2.2.2. Yorgunluk

helāk 1/2: Büyük yorgunluk.

2.2.2.2.3. Tedavi, İlaç

dāru: *Far.* İlaç, em.

devā: *Ar.* İlaç, em; çare.

‘ilāc: *Ar.* Çare, önlem, ilaç.

eczā’ 1/2: İlaç yapımında kullanılan maddeler.

2.2.2.2.4. Tedavi Eden

ṭabīb: *Ar.* Doktor, hekim.

2.2.2.2.5. Tedavi Sonucu

2.2.2.2.5.1. İyileşme

ṣifā: *Ar.* Hastalıktan kurtulma, iyi olma.

biḥī 1/1: *Far.* Geri dönme, iyileşme.

berī 1/1: *Ar.* Salim, kurtulmuş.

ārām: *Far.* Durma, dinlenme, rahatlık.

2.2.2.3. Ölüm

ecel: *Ar.* Ölüm anı, hayatın sonu.

muḥtażır: *Ar.* Ölüm halinde olan, ölüm döşeginde bulunan.

ölüg: Ölü.

ölüm: Ölüm.

mürde: *Far.* Ölü.

emvāt: *Ar.* Ölüler.

mevṭā: *Ar.* Ölmüş, kimseler.

müteveffā: *Ar.* Vefat etmiş, ölmüş.

vefāt: *Ar. Ar.* Ölüm, ölme.

va‘de 1/2: *Ar.* Ecel, ölüm.

helāk 1/1: *Ar.* Ölme, telef olma.

riḥlet 1/2: *Ar.* Ölme, vefat etme.

mevtü'l-aķārib: *Ar.* Akrabaların, yakınların ölümü.

fevt: *Ar.* Yitirme, kaybetme; ölüm.

ācāl: *Ar.* Eceller, ölümler.

vaşiyet 1/1: *Ar.* Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediğı şey.

2.2.2.3.1. Mezar

ķab(i)r: *Ar.* Mezar, sin.

ķubūr: *Ar.* Kabirler, mezarlar.

medfūn: *Ar.* Gömülmüş, mezara konmuş.

mezār: *Ar.* Ziyaret edilen yer, mezar.

2.2.2.4. İnsanın Çeşitli Özellikleri

2.2.2.4.1. Zihin

2.2.2.4.1.1. Akıl

‘aķ(i)l: *Ar.* Akıl, us.

‘āķıl: *Ar.* Akıllı, uslu, bilinçli.

‘uķūl: *Ar.* Akıllar.

fik(i)r 1/2: *Ar.* Zihin, zeka.

ma‘ķūl 1/1: *Ar.* Akla yatkın, akıllıca.

nāķıšu’l-‘aķl: *Ar.* Akıl eksikliği.

is: Akıl, zihin.

2.2.2.4.1.2. Zihinsel Kapasite

ķātır 1/2: *Ar.* Bellek, zihin.

hūş: *Ar.* Akıl, bellek.

vaķ(i)y 1/1: *Ar.* İlham.

ḥayāl 1/2: *Ar.* Kuruntu, kurgu.

2.2.2.4.1.3. Zihin Gücü

2.2.2.4.1.3.1. Hafıza

yād: *Far.* Anma, hatırlama.

zīk(i)r 1/1: *Ar.* Anma, hatıra getirme.

ḥıfz 1/2: *Ar.* Ezberleme.

sehlü'l-ḥıfz: *Ar.* Ezberleme ve anlamada kolaylık.

ta'aḳḳul 1/2: *Ar.* Anımsama.

unıt-: Unutmak, akıldan gitmek.

unut-: Unutmak, akıldan gitmek.

unutdur-: Unutturmak.

2.2.2.4.1.3.2. Algı, İdrak, Biliş

vuḳūf: *Ar.* Bilme, haberli olma.

bilenlig: Bilme, farkındalık.

dirāyet: Algılama, anlama.

efhām: *Ar.* Anlamalar, kavramlar; zihinler.

feh̄m: *Ar.* Anlama, kavrama, idrak.

idrāk: *Ar.* Anlama, kavrama, anlayış.

naṭıḳ 1/2: idrak eden.

ḥakīm 1/1: *Ar.* İyi bilen, bilgin, bilgiç.

anla-: Anlamak.

aḳla-: Anlamak.

feh̄mle-: *Ar. T.* Anlamak, kavramak.

fehmet-: *Ar. T. Kavratmak, anlatmak.*

‘il(i)m: *Ar. Bilme, biliş, bilgi.*

bil-: *Bilmek.*

bilen-: *Bilmek.*

2.2.2.4.1.3.3. Anlayış, Anlayışsızlık

cezū’: *Ar. Sabırsızlık göstermek, mızıkçılık etmek.*

ihtilāf: *Ar. Ayrılık, anlaşmazlık.*

taḥaṣṣu’: *Ar. Tevazu gösterme, ılımlı davranma.*

2.2.2.4.1.3.4. Düşünce, Bakış açısı

zan 1/2: *Ar. Düşünce, görüş.*

endīşe: *Far. Düşünce; gam; şüphe.*

fik(i)r 1/1: *Ar. Düşünme.*

fikret: *Ar. Düşünme.*

ta‘aḳḳul 1/1: *Ar. İyi düşünüp taşınma.*

sālik: *Ar. Yürüyen, izleyen, bir yol takip eden.*

rāy: *Ar. Fikir, görüş.*

te’emmül: *Ar. Düşünmek, iyice düşünmek, derin düşünme.*

tefekḳür: *Ar. Düşünme, düşünceye dalma.*

isker-: *Akla getirmek, düşündürmek.*

öyle-: *Düşünmek.*

şan-: *Sanmak, düşünmek.*

fikirle-: *Ar. T. Düşünmek.*

2.2.2.4.1.3.4.1. Farklı görüş

hılâf: *Ar.* Ayrılık, karşı gelme, karşı çıkma.

istibşâl: *Ar.* Karşı gelme; meydan okuma, kafa tutmak.

‘işyân: *Ar.* Baş kaldırma, ayaklanma.

mu‘arız: *Ar.* Karşı görüşte olan; ters düşen.

muḥālefe 1/2: *Ar.* Karşı düşüncede olan grup veya görüş.

muḥālefet 1/2: *Ar.* Karşı düşüncede olan grup veya görüş.

muḥālif 1/2: *Ar.* Karşı görüş ve düşüncede olan kimse.

naḳz: *Ar.* Karşı, zıt, uyuşmayan.

2.2.2.4.1.3.5. Özgür irade

keyfî: *Ar.* İsteğe bağlı, bir düzene bağlı olmayan.

irāde: *Ar.* Gönül isteği, irade.

meşîyyet: *Ar.* İrade.

taşarruf 1/2: *Ar.* Kendi keyfince hareket etme.

2.2.2.4.1.3.6. Gereklilik

īcāb: *Ar.* Gerek, gereklilik.

kirek: Gerek, gerekli, lazım.

kirekli: Gerekli, lazım.

lāzım: *Ar.* Gerek, gerekli.

mācā’b: *Ar.* Gerekli, gereken.

mūceb 1/1: *Ar.* Gerekli görülmüş, uygun bulunmuş.

mūcib: *Ar.* Gerekli.

muḳteżā: *Ar.* Gereken, gerekli olan.

vücüb: *Ar.* Gerekli, zaruret, mecburiyet.

hācet 1/1: *Ar.* İhtiyaç, lüzum; gerekli olan şey.

kah(ı)r 1/1: *Ar.* Zorlama, zorla iş yaptırma.

iltizam 1/2: *Ar.* Gerekli bulma.

kirek-: Gerekmek, lazım olmak.

2.2.2.4.1.3.7. Gereksiz, Boş yere

beyhūde: *Far.* Boş yere, boşuna.

bī-mālā: *Ar.* Boş, gereksiz.

fuzūl: *Ar.* Lüzumsuz, fazla şey veya sözler.

rāt 1/2: *Ar.* Önemsiz şey.

2.2.2.5. Kişilik Özellikleri

2.2.2.5.1. Karakter, Mizaç, Davranış

hulḳ 1/2: huy.

te‘āmül 1/3: *Ar.* Davranış tarzı.

aḥlāk: *Ar.* Yaratılıştan gelen güzel huy ve davranışlar.

mu‘āmele 1/1: *Ar.* Davranış, hareket.

taḥalluḳ: *Ar.* Yeni bir huy edinme, değişik alışkanlıklar kazanma.

şūret 1/2: *Ar.* Tarz, tavır.

hareket 1/2: *Ar.* Davranış gidiş, tutum.

şifāt: *Ar.* Sıfatlar, vasıflar.

şifat: *Ar.* Hal, şekil, nitelik.

evşāf: *Ar.* Sıfatlar, nitelikler.

keyfiyet: *Ar.* Nitelik.

vaş(ı)f: *Ar.* Nitelik, özellik.

ḥālet: *Ar.* Nitelik, durum.

2.2.2.5.1.1. Bir şeye özel

ḥāṣ: *Ar.* Özgü, özel.

ḥavāṣṣ 1/1: *Ar.* Özel , özgü

2.2.2.5.1.2. Olumlu Kişilik Özellikleri ve Kişileri

rahīm 1/1: *Ar.* Merhametli, acıyan.

ḥilm: *Ar.* Tabiat yavaşlığı, sakinlik, sabırlılık.

ṣalāḥ 1/2: *Ar.* Düzeltme, iyileşme.

taṣarruf 1/1: *Ar.* İdareli kullanma.

2.2.2.5.1.2.1. Kibar, Kibarlık

mebāṣiṣ: *Ar.* Güler yüzlülük, kibarlık.

ādāb: *Ar.* Zarafet, naziklik, öte.

nāzik: *Ar.* İnce, narin.

edeb 1/2: *Ar.* Zarafet, incelik.

suhūlet: *Ar.* Yumuşaklık.

2.2.2.5.1.2.2. Alçakgönüllülük, Mütevazı

ḥaṣī‘: *Ar.* Alçak gönüllülük gösteren, mütevazı.

ḥuṣū‘ : *Ar.* Alçak gönüllü olma, tevazu.

ḥużū‘: *Ar.* Alçak gönüllülük.

istikānet: *Ar.* Alçak gönüllülük, tevazu.

2.2.2.5.1.2.3. Olgun, Olgunluk

kâmil 1/2: *Ar. Olgun.*

kâmile 1/3: *Ar. Olgun.*

vaḳār: *Ar. Ağırbaşlılık, ciddiye.*

kemāl: *Ar. Olgunluk, mükemmellik.*

kemālāt: *Ar. Olgunluklar; mükemmellikler*

ekmel: *Ar. En mükemmel, en olgun.*

ekmel: *Ar. En mükemmel, en olgun.*

2.2.2.5.1.2.4. Kararlılık

ṣebāt: *Ar. Kararlı olma, yerinde durma, kararlılık gösterme.*

müteḳarrir: *Ar. Kararlılık gösteren.*

ḳarār 1/1: *Ar. Sebat, durma.*

2.2.2.5.1.2.5. Sözünde Durma

ṣadıḳu'l-va'du 1/1: *Ar. Vaadine bağlı.*

vefā: *Ar. Sözünde durma, sözünü yerine getirme.*

2.2.2.5.1.2.6. Koruma, Koruyan

ḥazer: *Ar. Sakınma, korunma.*

ḥıfz 1/1: *Ar. Saklama, koruma, himaye.*

ḥimāyet: *Ar. Koruma, muhafaza*

muḥāfaẓa: *Ar. Koruma, esirgeme, kollama.*

ḥāfız: *Ar. Saklayan, koruyan.*

muraḳābe: *Ar. Korumak, kollanmak, gözetlemek.*

vikāye: *Ar. Koruma, kollama, esirgeme.*

asra- 1/1: Gizlemek, himaye etmek, saklamak.

2.2.2.5.1.2.7. İyi, İyilik, Fazilet

efzāl: *Ar.* Faziletler, erdemler, iyi vasıflar.

fazilet: *Ar.* İnsanda olan güzel vasıf, iyi huy, erdem.

fazl: *Ar.* Erdem, iyi huy, iyilik.

fevāzil: *Ar.* Faziletler, erdemler.

şalāḥ 1/1: *Ar.* İyilik.

rızā 1/1: *Ar.* Gönüllülük, iyimserlik.

ıdgü: İyi.

iḥsān: *Ar.* İyilik etme, iyi davranma.

luṭf: *Ar.* İyilik, yumuşaklık, güzellik.

ḥasenāt: *Ar.* İyilikler, güzellikler.

ḥasene: *Ar.* İyilik, güzellik.

bihī 1/2: *Far.* İyilik.

ḥayrāt: *Ar.* Sevap için, yapılan iş, hayırlar.

keṣīrū'l-ḥayr: *Ar.* Hayrın, iyiliğin çoğu.

keṣretü'l-ḥayr: *Ar.* Hayrın, iyiliğin çoğu.

mu'īn 1/1: *Ar.* Yardımcı, yardım eden.

2.2.2.5.1.2.8. Yetenekli

māhir: *Ar.* Becerikli, hünerli.

2.2.2.5.1.2.9. Beğenilen, Övülen

rağbet 1/1: *Ar.* Çok beğenilme, arzu edilme.

tebāhi: *Far.* Övünme.

taḳdır: *Ar.* Beğenme, övme.

nefis: *Ar.* Pek hoş, en güzel, çok beğenilen.

maḥmūd: *Ar.* Övülmeye değer.

maḥāmid: *Ar.* Övgüler, övmeler.

muḥammed: *Ar.* Övülmüş, çok övülmüş.

maḥmede: *Ar.* Övme, övmeye değer davranış.

muḳadder 1/1: *Ar.* Takdir edilmiş.

marzī: *Ar.* Rıza gösterilmiş, beğenilmiş.

müstaḥsen: *Ar.* Beğenilen, güzel bulunan.

2.2.2.5.1.2.10. Uyum, Uygun

rızā 1/2: *Ar.* Uygun görme, uyma.

iḳtīda: *Ar.* Uyma, uyum gösterme.

ittifāḳ: *Ar.* Anlaşma, uyuşma.

şāliḥa: *Ar.* Yarar, elverişli, uygun.

muwāfaḳa: *Ar.* Uygunluk, mutabakat, razı olma, uyuşma.

muwāffakat: *Ar.* Uygunluk, mutabakat, razı olma, uyuşma.

2.2.2.5.1.2.10.1. Uyumsuz

muḥālefe 1/1: *Ar.* Uyumsuzluk, aykırılık.

muḥālefet 1/1: *Ar.* Uyumsuzluk, aykırılık.

muḥālif 1/1: *Ar.* Uyumsuz.

2.2.2.5.1.2.11. Kıymet Bilme

keyl 1/2: *Ar.* Değerini anlama.

ehemmiye: *Ar.* Kıymet, değerlilik. Dikkate şayan olma.

iltifat 1/1: *Ar.* Yüzünü çevirip bakma, değer verme.

taḳdır 1/2: *Ar.* Kıymet biçme.

2.2.2.5.1.2.12. Doğru, Doğruluk

toğrı: Doğru, gerçek.

şiddik: *Ar.* Pek doğru, sözünün eri.

şidk: *Ar.* Doğruluk, gerçeklik, hakikat.

şihhat 1/2: *Ar.* Gerçeklik.

rāst-güy: *Far.* Doğru söyleyen.

rāstlıg: *Ar.* T. Doğruluk, dürüstlük.

‘adālet: *Ar.* Hak ve hukuku gözetme, doğruluk, ādil yargı.

bāver: *Far.* İnanma, tasdik; güvenilir, inanılır.

dāver 1/1: *Far.* Adaletli davranan kimse.

dürüstlük: *Far.* T. Doğruluk, dürüstlük.

ḥālīş: *Ar.* Saf, temiz; hilesiz.

iḥlāş 1/2: *Ar.* Doğruluk.

istikāmet 1/2: *Ar.* Doğruluk.

köni: Doğru, gerçek, hak.

müstaḳīm: *Ar.* Doğru, doğruluktan şaşmayan.

müstaḳimü’l-fikr: *Ar.* Doğru olan düşünce, dürüstçe düşüncede.

köni: Doğru, gerçek, hak.

ḥaḳ(k) 1/1: *Ar.* Doğruluk, gerçek.

2.2.2.5.1.2.13. Ahlak

simāt 1/2: *Ar.* Ahlaki değerler.

ta‘affüf: *Ar.* Namuslu davranma, iffetine düşkün olma.

edeb 1/1: *Ar.* Terbiye.

2.2.2.5.1.3. Olumsuz Kişilik Özellikleri ve Kişileri

fācir: *Ar.* Kötü huylu, yaramaz, günahkar.

yaman: Kötü, fena.

yamanlık: Kötülük, fenalık.

intiķam: *Ar.* Öç.

mütevehhim: *Ar.* Kuruntuya kapılan, vehimli.

şirret: *Ar.* Kötülük.

2.2.2.5.1.3.1. Sert, Gaddar

çetün 1/1: Sert, katı.

müşkil : *Ar.* Sıkıntılı, çetin, zor.

şiddet: *Ar.* Sertlik, katılık, acımamazlık.

ķasāvet: *Ar.* Katılık, sertlik, merhametsizlik.

2.2.2.5.1.3.2. İnat, inatçı

‘inād: *Ar.* Direnme, ayak diretme, inat.

mu‘ānede: *Ar.* İnatçılık etme.

mu‘ānid: *Ar.* İnatçı.

çetün 1/3: İnatçı, zorlu.

2.2.2.5.1.3.3. İsyen eden, Asi

ta‘addī 1/1: *Ar.* Haddini aşma, sınırı geçme.

tecāvüz: *Ar.* Haddi aşma; başkasının malına veya namusuna dokunma.

ķāğ: *Ar.* İsyen eden, azgın.

‘āṣī: *Ar.* Başkaldıran, isyankar, günahkar.

2.2.2.5.1.3.4. Bıkma, Kayıtsız Kalma

bīzār: *Far.* Bıkmış, usanmış.

melāl: *Ar.* Bıkkınlık, can sıkma, hüzn.

melül 1/1: *Ar.* Bezgin, bıkmış.

lāhiy: *Ar.* Kayıtsız, ilgisiz, her şeyden habersiz.

örsün-: İnat etmek, bıkmak, isteksizlik göstermek.

iremse-: Bıktırmak, usandırmak, güçlük çıkartmak.

irümse-: Bıktırmak, usandırmak, güçlük çıkartmak.

2.2.2.5.1.3.5. Aşağılama, Alay

tezellül: *Ar.* Kendini hor ve hakir gösterme, kendini alçak tutma.

rüsvā: *Ar.* Rezil, maskara, itibarsız.

tuban: Baş aşağı olmak, rezil olmak.

taḥmiḳ: *Ar.* Birine ahmak olduğunu söyleme.

ḥaḳīr: *Ar.* Hor, bayağı, adi.

aḥḳār: *Ar.* En bayağı, en adi.

ḥōr: *Far.* Hakir, alçak, zelil.

mehīn: *Ar.* Bayağı, zavallı, hor.

mezmūm: *Ar.* Yerilmiş, ayıplanmış

mu‘āteb: *Ar.* Ayıplanan, azarlanan.

müstehzī: *Ar.* Alaycı, alay eden.

zelil: *Ar.* Alçak, hakir.

faḫāḥat: *Ar.* Alçaklık, edepsizlik.

2.2.2.5.1.3.6. Rezil, Adi, Alçak

istihfāf: *Ar.* Küçümseme, hor görme, aşağılama.

istihzā: *Ar.* Eğlenme, alaya alma.

kemçilik: Alaycılık.

mazammat: *Ar.* Ayıplama, yerme.

melāmet: *Ar.* Ayıplama, yerme.

ṭa'n: *Ar.* Ayıplama, kınama.

kemit-: Alay etmek.

kemitil-: Alay edilmek.

2.2.2.5.1.3.7. Kibir

tekebbür: *Ar.* Kendini büyük görme, kibirlenme.

ğurūr: *Ar.* Boş yere aldanma; kibir ve böbürlenme.

istikbār: *Ar.* Kibirlenme, büyüklenme.

kib(i)r 1/2: Büyüklük taslama.

mağrūr: *Ar.* Gururlu, kibirli.

mükābere: *Ar.* Büyüklük taslama, kibirlenme.

mütekebbir: *Ar.* Böbürlenene, kibirlenen.

müfāhere: *Ar.* Övünme, şan şeref yarışında olma..

ağarr: *Ar.* Kendini çok beğenmiş, soylu.

kibirlen-: *Ar, T.* Büyüklenme, kibirlenmek.

2.2.2.5.1.3.8. Kıskançlık

ḥased: *Ar.* Çekememezlik, kıskançlık.

kızgān-: Kıskanmak.

2.2.2.5.1.3.9. Fitne, Arabozucu

müfsid: *Ar.* Bozan, fenalaştıran; Araya nifak sokan.

münāfık: *Ar.* Nifak sokan, fesatlık yapan; Allah’a inanmayan ama öyle görünmeye çalışan kimse.

nemmām: *Ar.* Ara bozucu, fitneci.

nifāk: *Ar.* Ara bozuculuk, fitnecilik

münāfıķīn: *Ar.* Münafıklar.

ḥā’in: *Ar.* Hıyanet eden, hain.

2.2.2.5.1.3.10. Dışlama

taşla-: Dışlamak.

taşla-: Dışlamak.

2.2.2.5.1.3.11. Yalan, Hile, İkiyüzlülük

yalgāncı: Yalancı.

yalgān: Yalan, gerçek olmayan söz.

tekzib: *Ar.* Yalanlama, yalan çıkarma

iyā: *Ar.* İki yüzlülük, yalandan gösteriş.

baḥīl: *Ar.* Hasis, cimri, yalancı, ahmak

ġār: *Ar.* Kötü aldatici; hile.

irtikāb: *Ar.* Uygunsuz ve kötü iş yapma, rüşvet alma; yalan söyleme.

keyd: *Ar. Hile, oyun.*

kizb: *Ar. Yalan, yalan söyleme.*

mükezzib: *Ar. Yalanlayan.*

münāfaqa: *Ar. İkiyüzlülük, riyakarlık.*

müdārā: *Ar. Kin ve husumeti gizleyip görünüşte dost olma, yüze gülme.*

mekr: *Ar. Oyun, hile.*

hıyānet 1/1: *Ar. Bir kişi veya kurum aleyhine çalışma.*

müdāhenet: *Ar. Çıkarı için birini övme, dalkavukluk etme.*

2.2.2.5.1.3.12. Güven vermeyen, Güvensiz

rücū' 1/2: *Ar. Sözünden dönme.*

hıyānet 1/2: *Ar. Güveni kötüye kullanma.*

emānet: *Ar. Birine güvenilip geçici olarak bırakılan şey.*

2.2.2.5.1.3.13. İftiracılık, Dedikoduculuk

te'sim: *Ar. Birini günahkar olarak suçlama.*

ğıybe: *Ar. Birilerini çekiştirme, kovuculuk yapmak.*

iftirā: *Ar. Asılsız bir suçu birine yükleme, kara çalma.*

çağ-: *İftira etmek.*

2.2.2.5.1.3.14. Aldanma, Yoldan çıkma, Sapkın

'udūl: *Ar. Sapma, yoldan çıkma.*

iğva: *Ar. Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma.*

kelāmü'l-ğarr: *Ar. Aldatıcı ve boş söz.*

hile: *Ar. Aldatmak için yapılan tertip, sahtekarlık.*

nākī‘: *Ar.* Avutan, kandıran.

ḍalālet: *Ar.* Yoldan azmak. Sapmak, doğruluktan şaşmak

güm-rāh: *Ar.* Yolunu şaşırmış, sapkın.

gümrahlık: *Ar.* Sapkınlık, şaşkınlık, azmışlık.

ḍalāl 1/2: *Ar.* Yanlış düşmek; yolunu şaşırmak.

fitne 1/2 : *Ar.* Azdıran yoldan çıkaran.

adaş-: Yolunu kaybetmek, şaşırmak, yanlış düşmek.

adaştır- : Yolunu kaybettirmek, yanlış düşürmek.

az-: Azmak, yoldan çıkmak.

azdur-: Azdırmak, yoldan çıkarmak.

alda-: Aldatmak.

aldan-: Aldanmak.

sataş-: Yoldan çıkmak, sapmak, çatışmak.

2.2.2.5.1.3.15. Hata, Yanlış, Ayıp

seh(i)v: *Ar.* Yanlış, hata.

ḍalāl 1/1: *Ar.* Yanlış, hata.

ḥaṭā: *Ar.* Yanlış, kusur.

‘ayb: *Ar.* Ayıp, kusur, utanmayı gerektirecek şey.

2.2.2.5.1.3.16. Cimri, Cimrilik

şaran: Cimri.

şaranlık: Cimrilik

2.2.2.5.1.3.17. Aç gözlülük, Hırs

şuqlan-: Aç gözlülük

hırş: *Ar.* Aç gözlülük, bir şeyi şiddetle isteme.

lev‘iyyet 1/2: *Ar.* Hırslı olmak.

2.2.2.5.1.3.18. Sızlanma, Rahatsız Etme

şevk: *Ar.* Şikayet etme, sızlanma.

musallaṭ: *Ar.* Rahatsızlık veren, rahatsız eden.

ta‘arruḡ 1/2: *Ar.* Rahatsız etmek.

aramlan-: *Ar.* T. Hoşa gitmemek, rahatsız olmak.

taral- 1/1: Daralmak, sıkılmak.

2.2.2.5.1.3.19. Beceriksizlik

‘āciz: *Ar.* Güçsüz, zayıf, elinden iş gelmez.

‘acz: *Ar.* Beceriksizlik.

2.2.2.5.1.3.20. Kararsızlık

müzebzeb: *Ar.* Kararsız.

2.2.2.5.1.3.21. Karamsarlık

hırmān: *Ar.* Bir şeyden yoksunluk, ümitsizlik.

2.2.2.5.1.3.22. Pişmanlık

ökün-: Pişman olmak.

ökünç: Pişmanlık

2.2.2.5.1.4. Olumlu ve Olumsuz Kişilik Özellikleri

2.2.2.5.1.4.1. Vazgeçme

terk: *Ar.* Bırakma, koyuverme, vazgeçme.

fāriğ: *Ar.* El çekmiş, vazgeçmiş.

2.2.2.5.1.4.2. Alışma

‘ādet: *Ar.* Alışılmış şey, her vakit yapılan.

2.2.2.6. Duygu ve Duygu Tezahürleri

2.2.2.6.1. Kaynağı

köñ(ü)l: Gönül.

yürek 1/2: gönül.

minnet: *Ar.* Gönül borcu, şükran duyma.

ḥatır 1/1: *Ar.* Hatır, gönül.

2.2.2.6.2. Duygusal Tutum

alın-: Alınmak.

alun-: Alınmak.

2.2.2.6.3. Duygu Türleri ve Onlara Sahip Olanlar

2.2.2.6.3.1. Sevgi, Özlem

vedd: *Ar.* Dostluk, sevgi.

ḥubbu’d-dünyā: *Ar.* Dünya sevgisi.

ḳalb 1/2: *Ar.* Gönül, sevgi.

muḥabbet: *Ar.* Sevgi, dostluk, samimi yakınlık.

muvāneset 1/2: *Ar.* Sevgi, muhabbet.

şefkat: *Ar. Acıyarak ve esirgeyerek sevmek.*

hasret 1/1: *Ar. Özel ,tutku.*

sev-: Sevmek.

süy-: Sevmek.

2.2.2.6.3.2. Öfke, Nefret

cāhim: *Ar. Öfkeli, kızgın.*

buğz: *Ar. Gizli kin, gizliden gizliye nefret etme.*

ğayz: *Ar. Hiddet, öfke, kızgınlık.*

ğazab: *Ar.Öfke, hiddet, kızma.*

ikrāh: *Ar. . İğrenme, nefret etme.*

mebāşış: *Ar. Güler yüzlülük, kibarlık.*

mekrūh 1/1: *Ar. Nefret uyandıran, iğrenç.*

mu’āheze: *Ar. Azarlama, tenkid.*

la’īn: *Ar. Kovulmuş, nefret edilmiş.*

2.2.2.6.3.3. Saygı

ihtirām: *Ar. Saygı, hürmet.*

‘itibār: *Ar. Saygı görme, değerli ve güvenilir olma durumu.*

bey’at 1/4: *Ar. Saygı.*

‘uẓemā: *Ar. Büyükler, saygın kimseler.*

şerīf: *Ar. Saygın, şerefli, soylu.*

tekrīm: *Ar. Saygıyla yüceltme, hürmet etme.*

taẓdis 1/2: *Ar. Yüceltme.*

‘aziz: *Ar. Sayılan, sevilen değerli, saygın.*

aḥyār: *Ar.* Hayırlı, faziletli kimseler.

eşrāf: *Ar.* Saygın kimseler.

eşref: *Ar.* En onurlu, en saygın.

fāḥir: *Ar.* Onurlu, şanlı, olgun.

ḥamīde: *Ar.* Övülmeye değer.

ḥürmetli: *Ar.* T. İtibarlı, şahsiyetli.

ḥürmetlü: *Ar.* T. İtibarlı, şahsiyetli.

ḳad(ī)r 1/1: *Ar.* Değer, itibar.

mezkūr: *Ar.* Anılmış, sözü geçmiş.

mu‘azzez: *Ar.* Aziz kılınmış, onurlu, saygın.

mükerrem: *Ar.* Saygın, muhterem.

müntakī: *Ar.* Seçilmiş, seçkin.

2.2.2.6.3.4. Güven

‘itimād: *Ar.* Güven.

iṭminān: *Ar.* Emin olma, birine inanma.

kirt-: İnanmak, bağlanmak.

bey’at 1/3: *Ar.* Sadakat gösterme.

ısan: İnanmak, güvenmek.

2.2.2.6.3.5. Korku

ḳorḳu: Korku.

ḳoruḳ: Korkmak.

taḥvif: *Ar.* Korku verme, ürperme, korkutup kaçırma.

ḥā’if: *Ar.* Korkak, ödle.

ḥavf: Korku, korkma, ürkme.

havl: *Ar.* Korku, korku dolu şey.

münfir: *Ar.* Korkan.

lev‘iyyet 1/3: *Ar.* Korkmak.

muḥavvef: *Ar.* Korkutulmuş.

ķorķ-: Korkmak.

ķorķit-: Korkutmak.

ķorķul-: Korkulmak.

ķorķur-: Korkutmak.

ķorķut-: Korkutmak.

yalkıt-: Ürkütmek.

2.2.2.6.3.6. Cesaret

emīn: *Ar.* Korkusuz, emniyet sahibi; şüphe etmeyen; emniyetli.

şecā‘at: *Ar.* Cesaret, yiğitlik.

arşlan: *mec.* Yiğit.

2.2.2.6.3.7. Şaşma

ta‘accüb: *Ar.* Hayret.

‘aceb: *Ar.* Çok tuhaf, şaşılacak şey.

ḥayrān: *Ar.* Şaşakalmış, şaşkın.

ta‘accüblen-: *Ar.* T. Hayret etmek, şaşırmak.

avlal-: Şaşırmak, doğru yoldan ayrılmak.

2.2.2.6.3.8. Üzüntü, Keder, Acıma

hasret 1/2: *Ar.* Sıkıntı, acı, keder.

hüz(ü)n: *Ar.* Sıkıntı, dert, keder.

kaygu: Kaygı, üzüntü, keder.

muğ: Sıkıntı.

tarlık 1/1: Darlık, sıkıntı.

açığ: Acı.

açu: Acı.

ğam-gîn: *Ar. Far.* Kederli, tasalı.

hasret-mend: *Ar. Far.* Üzüntülü, hasretli.

kaygur-: Kaygılanmak, tasalanmak.

2.2.2.6.3.9. Acıma, Merhamet

melül 1/2: *Ar.* Zavallı.

mesā miskīn 1/2: *Ar.* Zavallı, aciz.

hasretlen-: *Ar. T.* Acınacak duruma gelmek, korkudan titremek, kötü durumlara düşmek.

inşāf: *Ar.* Acıma duygusu ve vicdana dayanan adalet.

açığlan-: Üzüntü duymak, acımak.

2.2.2.6.3.10. Sevinç

sürür: *Ar.* Sevinç, mutluluk.

süyünç: Sevinç.

mesrūr: *Ar.* Şen, sevinçli.

şād: *Far.* Sevinçli, huzurlu.

şādmān: *Far.* Sevinçli, huzurlu.

rızvān 1/2: *Ar.* sevinç.

süyün-: Sevinmek.

sevin-: Sevinmek.

süyündür-: Sevindirmek.

2.2.2.6.3.11. Utanma

maḥcūb: *Ar.* Utanan, utanmış.

pişmen: *Far.* Yaptığından utanan, nadim, pişman.

ḥicāb 1/2: *Ar.* Utanma, sıkılma.

imtināʿ: *Ar.* Kaçınma, çekinme.

ibā: *Ar.* Çekinme, kaçınma, içtinap etme.

uyal-: Utanmak.

ḥutun- (?) : Utanmak, sıkılmak.

2.2.2.6.3.12. Arzu, İstek, Tutku

ḥācet 1/2: *Ar.* İstek, arzu.

ehvā: *Ar.* Nefisler, arzular.

ṭaleb: *Ar.* İsteme, arzulama; istek, arzu.

ḥāʿh: *Far.* İstemek.

hevā: *Ar.* İstek, arzu.

ihvā: *Ar.* Aşırı düşkünlük, arzu, niyet.

ikbāl 1/2: *Ar.* İstek, arzu.

irādet: *Ar.* Gönül isteği, irade dileme, istekler.

iştihā: *Ar.* Arzu, itsek, keyif.

mā'il: *Ar.* Bir tarafa meyl etmiş, bir şey yeteneği olan, istekli.

maṭlūb: *Ar.* Taleb olunan, istenilen şey

murād: *Ar.* İstek, arzu.

murāṭ: *Ar.* İstek, arzu.

muṭālebe: *Ar.* İsteme, istek.

rağbet 1/2: *Ar.* Arzu dilek, iyi karşılama, itibar.

şehiyye: *Ar.* Şehvet verici, isteklendirici.

şehvet: *Ar.* Aşırı istek, tutku.

emel: *Ar.* Umut, ümit.

ümid: *Ar.* Umut, iyiliği umma; arzu ile beklenen şey.

ḥarīş: *Ar.* Tutkun, aşırı düşkün.

merğūb 1/1: *Ar.* Rağbet ve arzu olunan, sevilen.

maḥrūm 1/2: *Ar.* İsteddiğini elde edemeyen.

iste-: İstemek.

rağbetlen-: *Ar.* T. İstenilmek, rağbet edilmek.

rağbetlendür-: *Ar.* T. İstek duyurmak, istetmek.

izle-: (2) İstemek, arzu etmek.

kol-: İstemek, arzu etmek.

tile-: Dilemek, arzu etmek.

2.2.2.6.3.13. Huzur

rızvān 1/3: *Ar.* Huzur.

şādlık: *Far.* T. Şadlık, huzurluluk, mutluluk.

yan 1/2: Huzur, nezd.

rāḥat: *Ar.* Üzüntüsüz kedersiz olma.

tınma: Dinlenme, huzur bulma, ferah.

şādla-: *Far.* T. Şad olmak, huzurlu olmak.

şādlan-: *Far.* T. Şad olmak, huzurlu olmak.

2.3. SOSYAL HAYAT VE KÜLTÜR

2.3.1. Sosyal hayat

2.3.1.1. İnsan toplulukları

2.3.1.1.1. Soy

ata: Ata, ced.

zürriyet 1/1: *Ar.* Nesil, soy.

cins 1/2: *Ar.* Soy, nesil.

nev‘: *Ar.* Çeşit, tür.

ecdād: *Ar.* Atalar, cedler.

neseb: *Ar.* Nesil, soy, sülale.

nes(i)l: *Ar.* Nesil, soy.

kirām: *Ar.* Soyu temizler, ulular.

seyyīd 1/2: *Ar.* Ata, dede.

2.3.1.1.2. Aile

2.3.1.1.2.1. Karı-koca

zevc: *Ar.* Eş; karı veya kocadan biri.

2.3.1.1.2.2. Anne

māder: *Far.* Anne, ece.

murzı'a: *Ar.* Süt veren, süt anne.

2.3.1.1.2.3. Kardeş

kadaş: Kardeş.

qardaş: Kardeş.

qarındaş: Kardeş.

ortançı 1/2: Büyük ile küçük arasında olan kardeş.

2.3.1.1.2.4. Akraba

tutuş: Daima, yakın yer, birbirini takip eden, dost, akraba.

qarīb: *Ar.* Akraba.

muqārin: *Ar.* Yakın, akraba, bir araya gelmiş kişiler.

2.3.1.1.3. Toplular, Topluluklar

ṭā'ife: *Ar.* Topluluk, grup, kabile.

ṭavā'if: *Ar.* Kavimler, taifeler, bölükler.

çaş: Yığın, kalabalık.

gürūh: *Far.* Kalabalık, takım, bölük.

cem'iiyet: *Ar.* Topluluk, birikinti.

cıyun: Yığın, topluluk.

meclis: *Ar.* Bir konu görüşmek için bir araya gelmiş topluluk.

cumhūr: *Ar.* Halk; nâs, umum; heyet.

eh(i)l 1/3 : *Ar.* Halk ahali.

cemā'at 1/1: *Ar.* Topluluk, takım, bölük.

müctemi': *Ar.* Toplanan, biriken, bir araya gelen.

ictīmā': *Ar.* Toplanma, toplantı.

ḥaṣr 1/1: *Ar.* Toplanma, bir araya getirme.

müterākim: *Ar.* Bir araya toplanan, biriken.

cıyuluş-: Bir araya toplaşmak.

cıy-: Yığmak, toplamak.

2.3.1.1.3.1. Boy, kabile

‘aṣīret: *Ar.* Kabile, oymak.

ḳabā'il: *Ar.* Kabileler.

ḳabīle: Kabile, boy.

ḳav(i)m: *Ar.* Boy ve soyca akraba halk, budun, bir peygamberin gönderildiği topluluk.

uruḡ: Kabile, boy, nesil.

cem' 1/2: *Ar.* Topluluk ahali.

2.3.1.1.3.2. Millet, Vatandaş

‘acem: *Ar.* Arap olmayan halk, İranlı, Acem.

‘arab: *Ar.* Arap.

‘arāb: *Ar.* Çöl Arabı.

‘ārābî: *Ar.* Çölde yaşayan Araplar, bunlar asıl Araplardır.

fārs: *Ar.* İran, İranlı.

eykeli: *Ar.* T. Eyke şehrinden olan kişi.

millet: *Ar.* Ulus.

mülk 1/2: *Ar.* Bir hükümdarın egemenliği altındaki yerler.

2.3.1.1.3.3. Topluluk Adları ve Kişileri

‘abdu’llāh ibni ‘ömer: *Ar.* Özel isim, en çok hadis bilen sahabelerdendir.

‘ād: *Ar.* Özel ad. Ad kavmi.

temim: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

‘aţfān: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

aşhābü’l-meş’eme: *Ar.* Şömlük sahipleri, Kur’anda bildirilen üç kötü gruptan biri.

bekr: *Ar.* Özel ad. Arap kabilelerinden birinin adı.

rabī’a: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

tubba’: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

süleym: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī bekr: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī esed: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī ğaffār: *Ar.* Özel ad. Arap kabilelerinden biri.

benī ḥanīfe: *Ar.* Özel ad. kabilelerinden biri.

benī hāşim: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi. Hz.Muhammed bu kabiledendir.

benī ḥuzā’a: *Ar.* Özel ad. Bir arap kabilesi.

benī ibn-i mālīk ibni naḍīr benī kenāne: *Ar.* Özel ad. Peygamberin soyca akraba olduğu bir kabile.

benī isrā’īl: *il Ar.* Özel ad. İsrail oğulları, Yahudiler.

benī kenāne: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī muştalīk: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī naḍīr: *Ar.* Özel ad. Bir Yahudi kabilesi.

benī selīm: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

cuḥayne: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

enşār: *Ar.* Yardımcılar; Hz. Muhammed'e Medine'de yardım eden sahabeler.

eslem: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.,

eşcā: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

evs: *Ar.* Özel ad. Kabile adı.

ğatafān: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

halk 1/2: *Ar.* Bir yerde yaşayan insanların bütünü.

ḥanīfe: *Ar.* Özel ad. Kavim adı.

šemūd: *Ar.* Özel ad. Kavim adı.

ḥazāga: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

ḥazrec: *Ar.* Özel ad. Kabile adı.

hevāzin: *Ar.* Özel ad. Bir ad Arap kabile adı.

ḥırāg: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi.

ḥırāgī: *Ar.* ḥırāg kabilesinden olan kimse.

ḥimyer: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

ḥiş'am: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

ḥuzā'a: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi.

huzeyl: *Ar.* Özel Ad. Bir Arap Kabilesi.

ibn-i mazāg: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

ḳureyş: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi.

manşır: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

muḫzar: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

müzeyne: *Ar.* Özel bir ad. Bir Arap kabilesi adı.

2.3.1.1.4. Sosyal Sınıf, Rütbe

devlet 1/2: *Ar.* Makam, mevki, saltanat.

derece: *Ar.* Seviye, merteb; rütbe.

ḳad(ī)r 1/2: *Ar.* Derece.

menzile: *Ar.* Derece, rütbe.

mertebe: *Ar.* Kademe, basamak; derece.

sābıḳ 1/2: *Ar.* Rütbece önde olanlar.

şu‘ūb: *Ar.* Şubeler, sınıflar, bölükler.

cāh: *Ar.* Yüksek makam, nurlu mevki.

fā’īḳ: *Ar.* Üstün olan, çok yüksek.

esfel: *Ar.* En aşağı, en alt; en sefil.

ḫalīf: *Ar.* Arkadan gelen, sonra gelen.

ḫalife: *Ar.* Bir yerden ayrılanın yerine geçen kimse.

ḫavāşş 1/2: *Ar.* İleri gelenler.

üstün: Üst, yüksek.

celāl: *Ar.* Ululuk, azamet.

kib(i)r 1/1: Büyüklük, ululuk.

maḳām: *Ar.* Durulan yer, mahal; büyük memuriyet.

2.3.1.1.4.1. Ün, Tanınmış

şān: *Far.* Şöhret, ün, mertebe.

şānī’ye: *Ar.* Ün, şan, şeref.

şān: *Far.* Şöhret, ün, mertebe.

şānī’ye: *Ar.* Ün, şan, şeref.

ma‘rūf: *Ar.* Bilinen, çok tanınmış.

ma‘rūf: *Ar.* Bilinen, çok tanınmış.

2.3.1.1.4.2. Köle, tutsak

ḥalāyık 1/2: *Ar.* Esir olarak alınmış hizmetçi kız.

bende: *Far.* Köle, kul, tutsak.

esīr: *Ar.* Tutsak, köle.

gıřiftār: *Far.* Ele geçirilmiş, tutulmuş, esir.

ķul 1/2: Kul, köle.

mevālī 1/2 *Ar.* Kullar, köleler.

heddī 1/2: *Ar.* Savaş tutsağı.

2.3.1.1.4.2.1. Cariye, hizmetçi

cārīye: *Ar.* Halayık, hizmetçi kız, hizmet etmek üzere beslenen genç kız.

cevriye: *Ar.* Cariye.

ḥādīm: *Ar.* Hizmet eden, hizmetçi.

2.3.1.1.4.2.2. Özgür

ḥūr: *Ar.* Özgür, hür.

2.3.1.2. İnsan ilişkileri

muḡāneset 1/1: *Ar.* Biriyle samimi bir ilişki kurma.

bey'at 1/2: *Ar.* Selamlama.

2.3.1.2.1. Arkadaşlık, Komşuluk

muḡāhib: *Ar.* Samimi arkadaş, dost.

mücāvere: *Ar.* Komşuluk.

2.3.1.2.2. Misafir etme, ağırlama

iṭ'ām: *Ar.* Yemek yedirme, beslenme.

aşdur-: Yedirmek.

ikram 1/1: *Ar.* Konuğu ağırlama , yedirip içirme.

i'zāz: *Ar.* Ağırlama, ikramda bulunma.

i'zāz: *Ar.* Ağırlama, ikramda bulunma.

2.3.1.2.3. Evlilik

ḡihār: *Ar.* Anamın arkası gibisin “anamnın arkası kibiksin” anlamına gelen boşanma sözü.

ṭalāk: *Ar.* Boşanma, nikahın feshi.

menkūḡ 1/2: *Ar.* Evlenme.

mūḡāhere: *Ar.* Birinin eşini annesine benzetip kendine haram kılarak boşaması, boşamak istemesi.

mūzevvec: *Ar.* Eşleşmiş olan, evli.

nikāḡ: *Ar.* Evlilik akdi, nikah.

ṣayīb: *Ar.* Dul kadın.

cūft : *Far.* Çift, ikili, eşi olan.

2.3.1.2.4. Cinsel ilişki

mūcāma'a: *Ar.* Cinsel ilişkide bulunma.

vaṭy: *Ar.* Cinsel ilişki, çiftleşme.

cimā': *Ar.* İnsanda çiftleşme, cinsel ilişki.

medḡūl 1/2: *Ar.* Cinsel ilişkide bulunan dışı.

zinā: *Ar.* Evlilik dışı cinsel ilişki.

ba'de'l-icmā': *Ar.* Cinsel ilişkiden sonra.

zāniye: *Ar.* Zina eden kadın.

2.3.1.3. İletişim

2.3.1.3.1. Haberleşme ve Araçları

çaķıruv: Çağrı.

ihbār: *Ar.* Bildirme, bildirim.

kem: Mektup zarfı, zarf.

mektüb: *Ar.* Yazılmış, yazılı; mektup.

2.3.1.3.2. Haber

haber: *Ar.* Haber, son olarak duyulan söz, söylenti.

havādiş: *Ar.* Haberler, olaylar.

beşāret: Müjde, iyi haber

ehādiş 1/2: *Ar.* Haberler, sözler.

2.3.1.3.2.1. Haber Veren

res(i)l: *Ar.* Elçi, haberci.

bālīga 1/2: *Ar.* Haberci, ulak

naķale: *Ar.* Nakledenler, haberciler.

da'vet: *Ar.* Çağırma, Bir yerde bulunmak için teklif götürme.

2.3.1.3.2.2. Haberi alan, Almayan

haberdār: *Ar. Far.* Haberli, haberi olan.

ğāfil: *Ar.* Habersiz, gafil, başına gelecekten habersiz.

hebb 1/2: *Ar.* Haberdar, uyanık.

2.3.1.3.3. Konuşma, Laf, Söz

söz: Söz, laf.

aķvāl: Ar. Sözler.

ķāl: Ar. Söz lakırdı, laf.

ķav(i)l : Ar. Söz, lakırdı, sözleşme.

kelām: Ar. Söz, deyiş, lakırdı.

lafz: Ar. Anlamli ve anlamsız ağızdan çıkan söz.

nut(u)k: Ar. Söz, deyiş; söylev.

tekellüm: Ar. Söyleme, konuşma.

‘ālā ķavli’l eķşer: Ar. Coğunluğun söylediğı üzere.

telaḡfuz: Ar. Söyleyiş biçimi, söyleme.

aytuş: Söyleşmek, karılıklı konuşmak.

ey(i)t: Söylemek, konuşmak.

mūkāleme: Ar. Karşılıklı konuşma, söyleşme.

naṡık 1/1: Ar. Konuşan; söyleyen.

vallāhü‘ālem: Ar. “Allah en iyi bilendir” anlamındaki söz.

ṡalāķat: Ar. Selaset, rahat söyleyiş.

aķrın: Yavaş, sakın, yavaşça.

aķrun: Yavaş, sakın, yavaşça.

ti-: Demek, söylemek.

di-: Demek, söylemek.

ay-: Söylemek.

ayd-: Söylemek.

ayt-: Söylemek.

aytıl-: Söylenilmek, denilmek.

aytul-: Söylenilmek, denilmek.

ayturul-: Söylenilmek.

ey-: Söylemek, konuşmak.

ey(i)dül-: Söylenilmek, denilmek.

eyitül-: Söylenilmek, denilmek.

eyütül-: Söylenilmek, denilmek.

söyle-: Söylemek; konuşmak.

söylen-: Söylenmek.

söyleş-: Karşılıklı konuşmak, söyleşmek.

sözle-: Söz etmek, sözlenmek, konuşmak.

2.3.1.3.3.1. Güzel söz

iltifât 1/2: Ar. Güzel söz söyleme.

vaşiyet 1/2: Ar. Nasihat, öğüt.

naşihat: Ar. Öğüt, ders.

2.3.1.3.3.2. Kötü Söz

şilta: Dedikodu.

şiltav: Dedikodu.

açı : Acı.⁴⁶

sök-: Sövmek, küfretmek.

⁴⁶ Bu sözcük adı geçen metinde “...açı til birle renc itseler... 79b/17” olarak geçmektedir. Nalbant, a.g.e., s.155.

2.3.1.3.3.3. Yemin

ant: Ant, yemin.

yemin 1/2: Ar. And, kasem.

el-‘ahd: Ar. Bu antlaşma, bu yemin.

kasem: Ar. Yemin, and.

kasemu’llāh: Ar. Allah’a yemin etme.

va‘ad: Ar. Söz verme, yapmayı taahhüt etme, vaat edilen şey.

2.3.1.3.3.4. Çağırma, Seslenme, Bağırma

nidā: Ar. Haykırma, bağırma, seslenme.

na‘ra: Ar. Bağırma, çağırma.

ey: Ya, ey. Seslenme sözü.

eyā: Ar. Ey, hey. Seslenme sözü.

hitāb: Ar. Çağırma, seslenme.

ünde-: Çağırma, seslenmek.

çağırış -: Birbirini çağırmak, çağırışmak.

eyitil-: Söylenilmek, denilmek.

kıçkur-: Haykırmak, seslenmek.

kıçkuruş-: Karşılıklı seslenmek, çağırışmak.

çakar- : Çağırmak.

çakır- : Çağırmak.

çakırıl-: Çağırmak.

çakur-: Çağırmak.

2.3.1.3.4. Alamet, İşaret, İz

eşer : *Ar.* Alâmet, nişan.

‘alâmet: *Ar.* İşaret, iz nişan.

simât 1/1: *Ar.* İz, işaret.

2.3.1.3.5. İfade (Anlatım)

tekniye: *Ar.* Künyeleme, bir sözcüğün anlamını gizleme, ima etme.

tefsir: *Ar.* Yorum, şerh, beyan.

tefhim: *Ar.* Anlatma, açıklama.

ta‘rif: *Ar.* Etraflıca anlatma, verilere dayanarak açıklama.

tebliğ: *Ar.* Duyurma, bildirme.

beyân: *Ar.* Açıklama, bildirme.

bildür-: Bildirmek.

bilgüli: Belirli, belli, haberli.

ifāde: *Ar.* Anlatma, anlatım.

iş‘ār: *Ar.* Yazı ile bildirme.

īzāh: *Ar.* Açıklama, açık olma, bilgi verme.

te’vil: *Ar.* İzah etme; bir sözü başka anlama çekme veya tefsir etme.

mu‘āyyen: *Ar.* Belirlenmiş, belirli.

mütezekkir: *Ar.* Dile getiren, müzakere eden, bir konuda tartışan.

2.3.1.3.5.1. Açık, Belli

zāhir: *Ar.* Görünen, açıkta, belli.

zāhiren: *Ar.* Açıkça, alalen.

vāzihü’l-ma‘ni: *Ar.* Anlamın açıklığı, açık anlamlı.

belli: Açık, aşikar, meydanda.

cehren: *Ar.* Açık açık söyleme.

der-kār: *Far.* Açık aşikâr; işin içinde olan.

fāş: *Ar.* Ortaya çıkarma, meydana çıkma, duyulma.

ikrār: *Ar.* Açıkça söyleme; söyleme, bildirme.

keşf: *Ar.* Meydana, çıkarma, bir sırrı çözme.

mūvāzzaḥ: *Ar.* İyi açıklanmış, İyi anlaşılır bir duruma getirilmiş.

müte‘ayyin: *Ar.* Apaçık ortada, görünen; kesinleşmiş, belirlenmiş.

peydā: *Far.* Açık, görünür, meydanda.

zuhūr: *Ar.* Meydana çıkma; çıkagelme; oluşma.

‘ıyān: *Ar.* Açık, aşikar.

vāzih: *Ar.* Açık, belli; ortada.

vāzihā: *Ar.* Açık, belli, ortada.

bāhir: *Ar.* Açık, aşikar, parlak, aydınlık.

ma‘lūm: *Ar.* Bilinen, açık, aşikar.

2.3.1.3.6. Soru, Cevap

şoravcı: Sorucu, soru soran.

şorawcı: Sorucu, soru soran.

şoru: Soru, sual.

ķayt-: Dönmek, avdet etmek, cevap vermek.

ķaytar- 1/2: Cevap vermek.

şorul-: Sorulmak, araştırılmak.

şora-: Sormak.

sora-: Sormak.

şoraş-: Soruşmak, soruşturmak.

soraş-: Soruşmak, soruşturmak.

2.3.1.3.7. Çözüm, Anlaşma

‘ahd: *Ar.* Bir işi üzerine alıp söz verme, taahhüt etme, yemin, sözleşme.

‘ağd: *Ar.* Bağ, düğüm, sözleşme.

merzî: *Ar.* Razılık, hoşnutluk.

mev‘ūd 1/1: *Ar.* Söz verilmiş.

mīsāk: *Ar.* Antlaşma, sözleşme.

mu‘āhede: *Ar.* Antlaşma.

müteva‘it: *Ar.* Karşılıklı söz veren.

müttefik: *Ar.* Bir konuda birleşmiş olan, anlaşma sağlayan kişi ve kimseler.

şart: *Ar.* Koşul, anlaşmanın bir bendi veya fırkası.

2.3.1.3.8. Ret, İnkâr

red(d): *Ar.* Geri çevirme, kabul etmeme.

mağbûl: *Ar.* Kabul olmayan.

münkir: *Ar.* İnkâr eden, kabullenmeyen.

2.3.1.3.9. Olay, Durum

vağ‘a: *Ar.* Olay, hadise.

vākı‘a: *Ar.* Vuku bulan durum, hadise.

aḥvāl: *Ar.* Durumlar, haller.

ḥāl 1/1: *Ar.* Oluş, durum.

ma‘şiyet 1/1: *Ar.* Baş kaldırır, isyan.

2.3.1.3.9.1. Kötülük, Bela, Felaket

belā: *Ar.* Bela, gam, tasa; afet, musibet.

devāhī: *Ar.* Kötülükler, belalar.

fitne 1/1 : *Ar.* Kötülük, bela, sıkıntı.

ḥaṭar: *Ar.* Tehlike, bela.

ḳāri‘a 1/1: *Ar.* Büyük felaket, bela.

muṣībet: *Ar.* Bela, felaket, kötülük.

ṣer(r): *Ar.* Kötülük, bela, felaket.

belālandur-: Denemek, imtihan etmek, bela vermek.

buzuk: Bozuk.

tarlıḳ 1/2: Kıtlık, azlık.

2.3.1.3.10. Neden, Sebep

sebeb: *Ar.* Neden, bahane; vasıta.

sebebli: *Ar.* Tr. Nedeniyle, için, yüzünden.

andan: ondan, bu nedenle.

andın: Ondan, bu nedenle.

bā’iş: *Ar.* Neden, sebep.

bahāne: *Far.* Sebep, neden, asılsız özür.

esbāb: *Ar.* Nedenler, sebepler.

isnād 1/1: *Ar.* Bir düşünce veya konuyu bir sebebe dayandırma.

mü’eddī 1/1: *Ar.* Sebep olan.

nāṣī: *Ar.* Sebep olan, ileri gelen; dolayısıyla.

‘öz(ü)r: *Ar.* İşlenen bir suç nedeniyle af dilemek için öne sürülen neden.

ba’de’l-eceyn: *Ar.* Her iki hastalıktan, iki sebepten sonra.

sebeb: *Ar.* Neden, bahane; vasıta.

sebebli: *Ar.* Tr. Nedeniyle, için, yüzünden.

andan: ondan, bu nedenle.

andın: Ondan, bu nedenle.

bā'is: *Ar.* Neden, sebep.

bahāne: *Far.* Sebep, neden, asılsız özür.

esbāb: *Ar.* Nedenler, sebepler.

nāşī: *Ar.* Sebep olan, ileri gelen; dolayısıyla.

‘öz(ü)r: *Ar.* İşlenen bir suç nedeniyle af dilemek için öne sürülen neden.

2.3.1.3.11. Amaç

kaş(ı)d: *Ar.* Hedef, amaç, niyet, bile bile yapma, isteyerek ve kasten yapma.

mağşad: *Ar.* Niyet, amaç.

mağşūd: *Ar.* Amaçlanan, kastedilen.

nīyet: *Ar.* Amaç, maksat.

2.3.1.3.12. Kılavuz, Yol Yöntem

delālet: *Ar.* Yol gösterme, rehberlik.

delīl: *Ar.* Kılavuz, rehber; bir davayı ispata yarayan şey.

mu‘āmele 1/2: *Ar.* Tutum, yol.

müteveccih: *Ar.* bir tarafa yönelen, bir tarafa doğru giden.

2.3.1.3.13. Değerlendirme, Sonuç

‘ākıbet: *Ar.* Son, nihayet, sonuç.

‘avākıb: *Ar.* Sonlar, neticeler.

müceb 1/2: *Ar.* Sonuç; netice.

nihāyet: *Ar.* Sonuç, netice, son.

pes 1/1: *Far.* Sonuç olarak.

semere 1/3: *Ar.* Sonuç.

‘ibretlen-: *Ar.* T. İbret almak.

2.3.1.3.13.1. Fayda

bī-fā’ide: *Far.* A. Faydasız yararsız.

semere1/2: *Ar.* Fayda, verim.

temettü’: *Ar.* Kâr elde etme, kazanç elde etme, fayda görme.

yara-: Yaramak, uygun olmak, faydalı olmak.

fā’idelen-: *Ar.* T. Yararlanmak, faydalanmak.

2.3.1.3.13.2. Kesin

bī-šek: *Far, Ar.* Şüphesiz.

elbette: *Ar.* Mutlaka, şüphesiz.

müteyaqqın: *Ar.* Kesin bilinen.

şeksiz: *Ar.* T. Şüphesiz, tereddütsüz.

şābit 1/2: *Ar.* Kesinleşmiş.

muḳarrer 1/2: *Ar.* Kesin.

2.3.1.3.13.3. Kuşku, Şüphe

šek: *Ar.* Şüphe, kuşku, zan.

şübhe: *Ar.* Kuşku, şek.

şübühāt: *Ar.* Şüpheler.

vesvese: *Ar.* İşkil, tereddüt, şüphe, kuruntu.

zan 1/1: *Ar.* Şüphe, tereddüt.

gümān: *Far.* Sanma, zan, şüphe.

şeklen-: *Ar.* T. Kuşkulanmak, tereddüt etmek.

şübhelen-: *Ar.* T. Kuşkulanmak.

2.3.1.4. Ulaşım

2.3.1.4.1. Yol (Trafik)

memer: *Ar.* Geçit, yol.

sebīl: *Ar.* Yol, büyük cadde.

şırāt: *Ar.* Yol.

ṭarīḳ: *Ar.* Yol, cadde.

yol: Yol, geçit.

2.3.1.4.2. Yolculuk

sefer: *Ar.* Yolculuk, seyahat.

sey(i)r 1/3: *Ar.* Gezme, gezinme.

ziyāret: *Ar.* Birini görmeye gitme; kutsal bir yere dua amacıyla gitmek.

2.3.1.4.3. Ulaşma, Geçme

fena 1/2: *Ar.* Geçip gitme.

vuşūl: *Ar.* Varma, erişme, ulaşma.

yitiş-: Ulaşmak, varmak.

yit-: Ulaşmak, varmak.

war-: Varmak, ulaşmak.

var-: Varmak, ulaşmak.

tutaş-: Ulaşmak, takip etmek.

bar-: Varmak, ulaşmak.

barıl-: Varılmak, varmak.

yitüş-: Yetişmek, ulaşmak.

kit-: Gitmek.

kil-: Gelmek, varmak.

öt-: Geçmek.

ötker-: Geçirmek, geçmek.

oz-: Aşmak, geçmek.

aş-: Aşmak, geçmek.

2.3.1.4.4. Ulaştırma, Götürme, Gönderme

iclā: *Ar.* Uzağa gönderme, uzaklaştırma.

ba'ş 1/1: *Ar.* Gönderme, irsal.

yitiştür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

yitişdür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

yitkür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

yolla-: Göndermek, yollamak.

ıt-: Göndermek.

yiber-: Göndermek.

yiberil-: Gönderilmek.

yiberül-: Gönderilmek.

ıt-: Göndermek.

yiber-: Göndermek.

yiberil-: Gönderilmek.

yiberül-: Gönderilmek.

il(e)t-: Götürmek, vardırmaq, ulaştırmak.

kiltir-: Getirmek.

kiltür-: Getirmek.

kitür-: Getirmek.

köter-: Götürmek, yükseltmek.

kovul-: Kovulmak, gönderilmek.

it-: İletmek, sevk etmek, göndermek.

2.3.1.4.5. Kavuşma, Birleşme

mülâkî: *Ar.* Kavuşma, birleşme.

2.3.1.4.6. Geri Döndürme

rücû' 1/1: *Ar.* Geri dönme, avdet.

ric'at: *Ar.* Geri dönme, gidilen yönden geri dönme.

qaytar- 1/1: Döndürmek, geri getirmek.

qaytarıl-: Döndürülmek, geri getirilmek.

qaytarul-: Döndürülmek, geri getirilmek.

qaytur-: Döndürmek, geri getirmek.

ivürül-: Döndürülmek, geri döndürmek.

2.3.1.4.7. Bekleme, Kalma

küt-: Beklemek, gözlemek.

kal-: Kalmak.

bekle-: Beklemek..

2.3.1.4.8. Ayrılma, Kopma

hıcr: *Ar.* Ayrılmak.

yaz(2): Sapmak, ayrılmak.

kop-: Kopmak, ayrılmak.

kav-: Kovmak, uzaklaştırmak.

ayrıl-: Ayrılmak.

ayrul-: Ayrılmak.

2.3.2. Kültür

2.3.2.1. Maddi Kültür

2.3.2.1.1. Barınma, Yerleşim

vaṭan: *Ar.* Yurt, vatan ülke.

yurt: Yurt, vatan.

yuruṭ: Yurt, vatan.

beled: *Ar.* Belde, memleket, ülke.

bilād: *Ar.* Beldeler, yerleşim yerleri.

ḥutūt: *Ar.* Kalıcı yer yurt, sığınak.

mavṭın: *Ar.* Oturulan yer, vatan.

kārye: *Ar.* Köy, şehir, yerleşim yeri.

ikāmet: *Ar.* Oturma, yerleşme, bir yerde eğleşme.

eh(i)l 1/2. oturan, sakin.

yurutlan-: Yurtlanmak, yurt sahibi olmak.

2.3.2.1.1.1. Yer Adları

üstār(?): Yer adı.

ḥudeyyiye: *Ar.* Yer adı.

anṭākīye: *Ar.* Yer adı

merü'z-ẓehrān: *Ar.* Yer adı.

zū'l-ḥuleyfe: *Ar.* Yer adı.

2.3.2.1.1.2. Ülke, Şehir

çik: Sınır, hudud.

ḥudūd: *Ar.* Sınırlar.

dār: *Ar.* Yurt, ülke, memleket.

devlet 1/3: *Ar.* Bağımsız ülke.

il: Memleket, şehir, ülke.

iştāt: *Ar.* Sınır, kıyı, kenar.

medāyīn: *Ar.* Şehirler.

2.3.2.1.1.2.1. Adlandırılmış Ülke, Şehir Adları

şeh(i)r: *Ar.* Büyük, kent, vilayet, belde.

hind: *Ar.* Hindistan.

şan'ā: *Ar.* Yer adı. Yemen'in başkenti.

semerḳand: *T. Far.* Yer adı. Semerkant.

medīne: *Ar.* Yer adı. Medine şehri.

mekke: *Ar.* Yer adı. Mekke şehri.

'usfān: *Ar.* Özel ad. Mekke yakınlarında bir yer adı.

yeşrib: *Ar.* Yer adı. Medine'nin İslamiyet'ten önceki adı.

uhud: *Ar.* Yer adı. Uhud savaşının yapıldığı yer ve Uhud savaşı.

bedr: *Ar.* Yer adı. Bedir savaşının yapıldığı yer.

erihā: *Ar.* Yer adı. Dünyadaki ilk yerleşim yeri, palmiyeler şehri.

ezra'āt: *Ar.* Yer adı. Ahalisi öldürülmüş sonra Allah'ın emriyle yine diriltilmiş.

şafā: *Ar.* Mekke civarındaki Safa adlı yer.

ta'if: *Ar.* Yer adı. Taif.

hayber: *Ar.* Yer adı. Hayber.

ravza-yı hāh: *Ar.* Özel ad Yer ismi.

huneyn: *Ar.* Yer adı. Huneyn.

2.3.2.1.1.2.1.1. Bölge Adları

rūm: *Ar.* Anadolu; Bizans için kullanılan bir ad.

hicāz: *Ar.* Yer adı. Mekke ve Medine arasındaki coğrafya.

yemāme: *Ar.* Yer ve özel ad. Arap yarımadasında bir bölge ve bu bölgenin halkı. Ashab-ı res.

yemen: *Ar.* Yer adı. Arap yarımadasında bir bölge.

2.3.2.1.1.3. Kale

hişār: *Ar.* Kale, hisar.

sūr: *Ar.* Sur, kale burcu.

2.3.2.1.1.3.1. Adlandırılmış Kale

zühre: *Ar.* Yer adı. Bir kalenin adıdır.

2.3.2.1.1.4. Göç, Göçmen

muhāceret: *Ar.* Göç eden; göç.

muhācir: *Ar.* Göç eden, göçmen.

hicret: *Ar.* Yurdunu terk etmek, göçme; Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü.

muhācirīn: *Ar.* Göç edenler; Hicret sırasında Mekke'den Medine'ye göçen Müslümanlara verilen ad.

riḥlet 1/1: *Ar.* Göçme, göç.

hicretu'llāh: *Ar.* Allah yolunda hicret etme, Allah'ın hicreti.

kōç-: Göçmek, bir yeri terk etmek.

kōç-: Göçmek, bir yeri terk etmek.

kōç-: Göçmek, bir yeri terk etmek.

2.3.2.1.1.5. Yapı, İnşa

binā: *Ar.* Yapı, tesis

dīvār: *Far.* Duvar.

'imād: *Ar.* Sütun, direk.

ḳapu: Kapı.

kerpiç 1/1: Pişirilmemiş tuğla.

ḥarāb: *Ar.* Yıkıntı, yıkılmış.

ḥarās: *Ar.* Değirmen.

ma'vī: *Ar.* Sığınacak yer, sığınak.

ābād: *Far.* Bakımlı, bayındır, şen.

bey'at 1/1: *Ar.* Törenle açma.

2.3.2.1.1.5.1. Ev, Konut

beyt: *Ar.* Ev.

ev: Ev, ocak.

ew: Ev, ocak.

ḥāne 1/1: *Far.* Ev, mesken.

üy: Ev, mesken.

ḳaşr 1/2: *Ar.* Saray, köşk.

2.3.2.1.1.5.2. Yapıların İç Bölümleri

ḥāne 1/2: *Far.* Küçük parçalara ayrılmış bir şeyin bölümlerinin her biri.

ḥarem 1/2: *Ar.* Saray ve konaklarda ayrılmış bölüm.

ḥücre: *Ar.* Küçük oda, odacık.

ḥazne': *Ar.* Depo, hazne.

2.3.2.1.2. Besin

aşla-: Yemek yemek.

aşa-: Yemek, yemek.

it: Et.

2.3.2.1.2.1. Bebek Beslenmesi

reza': *Ar.* Süt, süt emme.

irzā': *Ar.* Süt emzirme, süt verme.

emiz-: Emzirmek.

emüz-: Emzirmek.

em-: Emmek.

2.3.2.1.2.2. Aç, Açlık

aç: Aç, tok olmayan.

açık: Açlık, aç olma durumu.

açluk: Açlık, aç olma durumu.

2.3.2.1.2.3. Tok, Tokluk

müstağnī: *Ar.* Doymuş, gözü tok.

toy-: Doymak, karnını doyurmak.

toydur-: Doyurmak; karnını doyurmak.

2.3.2.1.2.4. İçme

erne: Susuz.

iç-: İçmek.

içür-: İçirmek.

içürt-: İçirtmek.

içürül-: İçirilmek.

şuşa-: Susamak.

2.3.2.1.2.5. Yiyecek

ta‘ām: *Ar.* Yemek, aş.

zeytūn: *Ar.* Zeytin.

ikram 1/2: *Ar.* Sunulan şey, yiyecek içecek.

it: Et.

kebāb: *Ar.* Ateşte pişirilmiş et, kebab.

luḥūm: *Ar.* Et.

maṭ‘am : *Ar.* Yenilecek yemek.

ni‘am: *Ar.* Nimetler.

ni‘m: *Ar.* Nimet.

2.3.2.1.2.6. İçecek

maşrab : *Ar.* İçecek şeyler.

süt: Süt.

şarāb: *Ar.* İçki; İçilecek şey; süci, bade.

zencebil 1/2: *Ar.* İçki, şarap.

2.3.2.1.2.6.1. Fazla İçme, Sarhoş

esri-: Sarhoş olmak.

esriklig: Sarhoşluk.

2.3.2.1.2.7. Taze, Lezzetli

yaş 1/1: Taze.

ruṭubet: *Ar.* Yaş, taze.

mütelezziz: *Ar.* Lezzetli, tatlı.

2.3.2.1.3. Giyim

kiyim: Giyim, üst baş.

küyüm: Giyim.

libās: *Ar.* Giyim.

2.3.2.1.3.1. Giysi Malzemeleri

yün: Yün, koyun tüyü.

astar: *Far.* Kumaşın altına konan ince bez, astar.

çapılduk 1/1: Saçak.

dibāc: *Ar.* Bir tür ipek kumaş.

ḥarīr: *Ar.* İpek, İpekli.

istebrāk: *Ar.* Sırma tellerle süslü kumaş.

şevb: *Ar.* Bez.

sündüs: *Ar.* Altın ve gümüşle süslü ipek kumaş, nazik atlas.

2.3.2.1.3.1.1. Baş İçin

örter: Örtü, baş örtüsü.

perde 1/2: *Far.* Nikap.

2.3.2.1.3.1.2. Beden İçin

kisvet: *Ar.* Elbise, giysi.

kisvet: *Ar.* Elbise, giysi.

2.3.2.1.3.1.3. Giyinme, Soyunma

kiydür-: Giydirmek.

yalanğaçlan-: Soyunmak, çıplak kalmak.

2.3.2.1.4. Eşya

eşyā: *Ar.* Eşya, nesne.

2.3.2.1.4.1. Ev Eşyaları

2.3.2.1.4.1.1. Mutfak Eşyaları

ayaq: Kadeh.

bırmık: İbrik.

buçak: Bıçak.

elek: Elek, eleme aracı.

çañcekī 1/2: *Far.* Çatal.

‘inā’: *Ar.* Kap, kacak, mutfak eşyası.

kāse: *Ar.* Çini veya billurdan yapılmış çanak.

şīşe: *Ar.* Şişe, camdan yapılmış su kabı.

2.3.2.1.4.1.2. Bebek Eşyası

beşik: Beşik.

2.3.2.1.4.1.3. Oturma Eşyaları

‘arş: *Ar.* Çardak, gölgelik, taht, azamet tahtı.

serīr: *Ar.* Taht; yatacak yer.

taht: *Far.* Padişah kürsüsü, taht.

2.3.2.1.4.2. Diğer Ev Eşyaları

selsebīl 1/3: *Ar.* Çeşme.

bisāṭ: *Ar.* Yaygı, halı, döşeme.

firāş: *Ar.* Döşek, yaygı.

ḥācib: *Ar.* Perde, örtü.

ḥicāb 1/1: *Ar.* Perde.

kapak: Kapak, örtü.

perde 1/1: *Far.* Kapı ve pencere asılan örtü.

töşek: Döşek, yaygı.

2.3.2.1.4.3. Araç-Gereç Malzeme

vech 1/2: *Ar.* Araç, vasıta.

vāsıta: *Ar.* Araç, iki kişi veya yer arasında ilişki sağlayan şey.

cihāzāt: *Ar.* Araç gereçler.

ķılāde 1/1: *Ar.* Bağ, zincir.

zencir: *Far.* Birbirine geçirilmiş halkalardan oluşan demir ip.

ķadaķ: Çivi.

ķem‘: *Ar.* Balmumu, mum.

taķta: Çivi, mih.

2.3.2.1.5. Temiz

berī 1/2: *Ar.* Arınmış, pak.

münezzeh: *Ar.* Arınmış, temiz.

ķāf: *Ar.* Temiz, katkısız.

münezzehlik: *Ar.* T. Arınmışlık, temizlik.

pāk: *Far.* Temiz, arı, saf.

ķālī 1/2: *Ar.* Bir şeyden arınmış.

pākla-: *Far.* T. Temizlemek, arıtmak.

2.3.2.1.6. Kirlilik, Pislik

mulaṭṭaḥ: *Ar.* Kirletilmiş, bulaştırılmış

necāset: *Ar.* Kirlilik, pislik.

ķav: Ćöp, ot veya saman kırıntısı.

ķazurā: *Ar.* Pislik, dışkı.

ķades: *Ar.* Pislik.

2.3.2.1.7. Ekonomi

2.3.2.1.7.1. Maddi Durum

2.3.2.1.7.1.1. Zengin, Bolluk

yüsr 1/2: *Ar.* Zenginlik.

servet: *Ar.* Zenginlik, varlık; mal, mülk.

barsıl: Zengin, varlıklı.

bay: Zengin, varlıklı.

baylıĝ: Zenginlik.

baylık: Zenginlik.

taĝannī 1/1: *Ar.* Varlıklı olma.

tena‘um: *Ar.* Bolluk içinde olmak, bol nimet sahibi olma.

ferāh: *Ar.* Bolluk, genişlik, ferahlık, bolluk.

ferāhet: *Ar.* Bolluk, genişlik; mutluluk.

ĝanī: *Ar.* Varlıklı, zengin; bol çok.

keşret: *Ar.* Çokluk, bolluk.

mukāřire: *Ar.* Ćoĝaltma, bolluk, çokluk.

na‘īm: *Ar.* Nimet içinde rahat yaşam.

2.3.2.1.7.1.2. Orta Hal

taĝannī 1/2: *Ar.* Kendi kendine yetme.

2.3.2.1.7.1.3. Fakir-Yokluk

yarlı: Fakir, yoksul.

yoklık: Yokluk.

yokluğ: Yokluk.

yokluk: Yokluk.

yarlık: Sefalet, zorluk, sıkıntı

faķīr: *Ar.* Yoksul, garip, kimsesiz.

fuķarā: *Ar.* Yoksullar, garipler, kimsesizler.

mesā miskīn 1/1: *Ar.* Yoksul.

kīn: *Ar.* Miskinler, yoksullar.

muħtāc: *Ar.* İhtiyaçlı kimse, yoksul.

2.3.2.1.7.2. Ticaret

ticāret: *Ar.* Alışveriş etme, para kazanma.

bāzār: *Far.* Alış veriş, alım satım.

ebyi'ā: *Ar.* Satıcılar.

metā': *Ar.* Ticaret malı, mal.

şatu: Satma, elden çıkarma, alışveriş.

müfevvezdür: *Ar.* İhale ve sipariş olunmuş.

mübāya'a: *Ar.* Satın alma, alım satım işi.

mübāya'at: *Ar.* Alış verişler, satın almalar.

alaş-: Karşıklı alıp vermek.

şat-: Satmak, elden çıkarmak.

sat-: Satmak, elden çıkarmak.

2.3.2.1.7.2.1. Kayıp, Zarar

ğā'ib: *Ar.* Gözden kaybolan, nerde olduğu bilinmeyen.

ḥasāre: *Ar.* Zarar, ziyan.

ihlāl: *Ar.* Zarar verme, bozma.

ḥüsrān: *Ar.* Zarar, ziyan, yokluk, bozgun.

tazārr: *Ar.* Birine zarar verme, zarara uğratma.

ẓarar: *Ar.* Ziyan, hasar, zarar

ziyān: *Far.* Zarar, hasar.

ḥüsrān: *Ar.* Zarar, ziyan, yokluk, bozgun.

yit-: Kaybolmak, ziyan olmak.

2.3.2.1.7.3. İsrâf

tefriṭ 1/1: *Ar.* İsrâf.

2.3.2.1.7.4. Ücret

ec(i)r: *Ar.* Ücret, karşılık.

bedel: *Ar.* Bir şeyin karşılığı, karşılık.

meh(i)r: *Ar.* Evlilik sırasında erkek tarafından kadına verilmesi öngörülen nikah bedeli.

ma'āş 1/2: *Ar.* Aylık.

maṣārif: *Ar.* Harcamalar, harcananlar.

muḥāsebe: *Ar.* Hesap işlemleri; hesaplama, hesap görme.

şarf *Ar.* Harcama, tüketme, masraf etme.

töle-: Ödemek.

2.3.2.1.7.4.1. Para

telle: Para birimi.

tille: Bir para birimi.

harc: *Ar.* Sarfedilen para, masraf. Devlete resmi işler için ödenen vergi.

nafaqa: *Ar.* Yaşamak için gerekli olan para; yetimlere ve boşanmış kadınlara geçimleri için takdir olunan para.

2.3.2.1.7.4.2. Borç

zāmin: *Ar.* Kefil.

edā: *Ar.* Borç veya borç gibi herhangi bir şeyi ödeme, verme.

ğarāmet: *Ar.* Borç, diyet, boyun borcu.

karz: *Ar.* Ödünç verme, borç.

karz-dār: *Ar. Far.* Borçlu.

mazmun 1/2: *Ar.* Verilmesi veya ödenmesi gereken borç.

2.3.2.1.7.5. Menfaat, Çıkar

menāfi‘: *Ar.* Menfaatler, çıkarlar.

2.3.2.1.8. İş, Eylem

te‘āmül 1/1: *Ar.* İş.

‘amel: *Ar.* İş, eylem.

hizmet: *Ar.* İş görme, görev, iş.

inşa‘: *Ar.* Yapı kurma, inşa etme.

irsāl: *Ar.* Gönderme, yollama, sevk etme.

iş: İş, meşgale.

sāğil: *Ar.* Meşgul eden, uğraştıran, meşgul olmayı gerektiren.

maşlahat 1/1: *Ar.* İş, husus, keyfiyet.

meşālih: *Ar.* Uğraşlar, çalışmalar.

şuğl: *Ar.* İş, güç, uğraş.

şuğul: *Ar.* İşler, uğraşlar.

umūr: *Ar.* İşler, şeyler, maddeler.

üş: İş.

2.3.2.1.8.1. Görev, Yükümlülük

vekil: *Ar.* Bir başkasının işini yürütmekle görevlendirilmiş kimse, bir işi vekaleten yürüten kimse.

şalāhiyyet: *Ar.* Bir işi yapmaya ve yürütmeye yetkili olma.

2.3.2.1.8.2. Zor

faẓa': *Ar.* Güçlük, zorluk, zahmetli, zor.

faẓī': *Ar.* Zor, zorluk, utanılacak iş.

emgek: Zahmet, emek, sıkıntı.

çetün 1/2: Güç, müşkil.

ağır 1/2: güç, sert, çetin.

faẓā'at: *Ar.* Güçlükler, zorluklar.

2.3.2.1.8.3. Kolay

iğen 1/2: Kolay.

müyesser: *Ar.* Kolaylıkla elde edilen.

yiğil: Hafif, kolay.

yüsr 1/1: *Ar.* Kolaylık, rahat.

2.3.2.1.8.4. Fırsat, İmkân

mecāl 1/2: *Ar.* Fırsat, imkan.

2.3.2.1.8.5. İhmal

tefriṭ 1/2: *Ar.* Aşırılık, ihmal.

2.3.2.1.8.6. İş Aşamaları

2.3.2.1.8.6.1. Başlama, Bitirme

kirüş-: Girişmek.

itmā: *Ar.* Tamamlama.

bitür-: Bitirmek.

2.3.2.1.8.6.2. İcra, Performans

isti‘māl: *Ar.* Kullanma, yapma.

tüzül: Yapılmış, düzülmüş.

bānī: *Ar.* Yapan, yapıcı.

kıl-: Yapmak, etmek, kılmak.

kıldur-: Yaptırmak, ettirmek, kıldırmaq.

kıldurul-: Yaptırılmak, ettirilmek, kıldırılmak.

kılın-: Yapılmak, edilmek, kılınmak.

kılun-: Yapılmak, edilmek, kılınmak.

it-: Etmek, yapmak.

itil-: Edilmek, yapılmak.

itül-: Edilmek, yapılmak.

id-: Etme.

idil-: Edilmek.

idin-: Edilmek.

idül-: Edilmek.

eyle-: Etmek, yapmak, düzenlemek.

yaşa-: Yapmak, düzenlemek.

yaşal-: Yapılmak, düzeltilmek, düzenlemek.

eyle-: Etmek, yapmak, düzenlemek.

ihitimām: Ar. Özenle iş yapma, gayretle çalışma.

2.3.2.1.8.7. Toplama, Toplanma

qalyan-: Toplanmak, yığılmak.

cıyul-: Yığılmak, bir araya getirilmek.

yığ-: Yığmak, toplamak, biriktirmek.

yıgıl-: Yığılmak, toplanmak.

topla-: Bir araya getirmek, toplamak.

top 1/2: Yığılmış toplanmış.

ecma': Ar. Çok birikmiş, toplanmış.

cem' 1/1: Ar. Toplama, biriktirme, yığma.

2.3.2.1.8.8. İş Yapan kimse, Görevli

meşgûl: Ar. Bir işi olan; çalışmakta olan.

muşannîf: Ar. Düzenleyici, donatıcı.

iltizām 1/1: Ar. Görev edinme veya sayma.

ittisāf: Ar. Vasıflandırma, nitelenme.bu nereye gelebilir.

me'mûr: Ar. Görevlendirilmiş, görevli.

mevşûf: Ar Nitelendirilmiş, vasıflandırılmış.

muttaşîf: Ar. Vasıflı, nitelikli.

mükellef: *Ar.* Bir görevi yerine getirmekle görevli olmak.

2.3.2.1.8.8.1. Meslekler ve Kişileri

ikinci: Çiftçi.

kaži: *Ar.* Kadı, hakim.

muḥāsib: *Ar.* Sayman, muhasebeci.

şakçı: Bekçi, gözetletici, yasakçı.

kütküçi: Çoban, gözleyici.

kütüçi: Çoban, gözleyici.

niğāhbānlık: *Far.* T. Kollayıcılık, bekçilik.

otunç: Oduncu, odun satan.

zirā‘at: *Ar.* Çiftçilik, ekincilik, tarım.

ma‘rifet 1/2: *Ar.* Ustalık.

muḥāfız: Koruyucu, koruma, bekçi.

ṭabīb: *Ar.* Doktor, hekim.

2.3.2.1.8.9. İş, İşlem

te‘āmül 1/2: *Ar.* işlem.

mu‘āmelāt: *Ar.* İşlemler, muameleler.

işle-: İşlemek, yapmak, bir şeyle uğraşmak.

2.3.2.1.8.9.1. Parçalamak, Ayırmak, Kesmek

faşıl 1/1: *Ar.* Ayırma, kesme.

kaşr 1/1: *Ar.* Kırma, kısaltma, kesme.

kaşş: *Ar.* Kesmek, kırmak.

maḫsūm: *Ar.* Ayrılmış, bölünmüş.

kis-: Kesmek.

kisdür-: Kestirmek.

titül-: Didilmek, didiklenmek, birbirinden ayırmak.

Ayır-: Ayırmak, bölmek.

ayur-: Ayırmak.

eweli-: Ufaltmak, küçültmek, ufak ufak etmek.

yarul-: Yarılmak, ikiye bölünmek.

yar-: Yarmak, ikiye bölmek.

üz-: Kesmek, koparmak.

uval-: Ufaltılmak, parça parça edilmek.

yuyal-: Didilmek, parça parça edilmek, ufaltılmak.

yırt-: Yırtmak, parçalamak.

halel 1/1: Ar. Bozma, yıkma.

taħrib: Ar. Yıkma, yıkıp dökme, bozma, yıkım.

şın-: Kırılmak.

sındur-: Kırdırmak.

şındur-: Kırdırmak.

ṭala-: Yağma etmek, yağmalamak.

buz-: Bozmak.

uvat-: Yıkma, parçalamak.

çap- 1/2: Kesmek.

kisil- 1/1: Kesilmek, ikiye bölünmek.

övüt-: Öğütmek.

2.3.2.1.8.9.2. Açma, Serme, Dağıtma

baş: *Ar.* Yayma, serme, açma.

ferāş: *Ar.* Döşeme, yayma.

neş(i)r: *Ar.* Dağıtma, yayma.

aç-: Açmak, ortaya koymak, yaymak, sermek.

çöy-: Uzatmak, açmak, yaymak.

çöyil-: Uzatılmak, yayılmak, açılmak.

2.3.2.1.8.9.3. Bağlama

boğavlan-: Bağlanmak, zincirlenmek, zincirle bağlanmak.

boğawla-: Bağlamak, zincirlemek, zincirle bağlamak.

bağla-: Bağlamak.

bayla-: Bağlamak.

berkitil-: Sağlamlaştırmak, bağlamak, kilitlemek.

bağlan-: Bağlanmak.

2.3.2.1.8.9.4. Asma

aş: Asmak.

as-: Asmak.

aşdur-: Astırmak.

2.3.2.1.8.9.5. Karıştırma

katuş-: Birbirine katışmak, karışmak.

katuşturul-: Katıştırılmak, katılmak.

katuşurul-: Katılaşmak, karıştırılmak.

2.3.2.1.9. Yetki, (Otorite), Güç

ķādir 1/1: *Ar.* Kudret ve kuvvet sahibi.

ķah(ı)r 1/2: *Ar.* Kudret, güç.

ķudret: *Ar.* Güç, kuvvet, iktidar.

ķāķat: *Ar.* Kudret, iktidar, güç.

ķudretle-: *Ar.* Tr. Gücü yetmek, güçlenmek.

nāķır 1/2: *Ar.* İzleyen, yöneten.

2.3.2.1.9.1. Komuta (Emir)

buy(u)ruķ: Emir, buyruk.

em(i)r: *Ar.* Buyruk, emir.

evāmir: *Ar.* Emirler, buyruklar.

fermān: *Ar.* Emir, buyruk.

ķüķ: Güç, kuvvet.

ķüķli: Güçlü, güç sahibi.

muķtedir: *Ar.* Güçlü iktidarı yüksek.

mü'ekked 1/2: *Ar.* Tekrar edilmiş emir.

buyur-: Emretmek, buyurmak.

buyurul-: Emredilmek, buyrulmak.

buyuruş-: Karşılıklı emirlerde bulunmak, buyuruşmak.

2.3.2.1.9.2. Boyun Eğme

temenni: *Ar.* El ile selam vermek, boyun eğme, el etek öpme.

rāķı: *Ar.* Rıza gösteren, boyun eğen.

inķıyād: *Ar.* Boyun eğme, uyma.

‘itā‘at: *Ar.* Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma.

muṭī‘: *Ar.* Baş eğen itaat eden.

münkād: *Ar.* İtaat eden, boyun eğen; bağlanan.

2.3.2.1.9.3. Otoriteye Tabi Olma Duygusu

bī‘at: *Ar.* Bir başkasının tanıma, tabi olma.

etbā’: *Ar.* Tabi olanlar, hizmetliler.

ittibā‘: *Ar.* Tabi olma, uyma, itaat etme.

tābī‘: *Ar.* Bağımlı, birinin buruğuna giren, bağlı kalan.

tab‘iyyet: *Ar.* Uyma, buyruğuna girme.

2.3.2.1.9.4. Sahip, Sahip Olma

iye: Sahip.

mālik: *Ar.* Sahip, efendi.

şāhib: *Ar.* Issı, iye, sahip.

eh(i)l 1/1: *Ar.* Sahip, malik;

taşarruf 1/3: *Ar.* Sahip olma.

mülklen-: *Ar.* T. Mülk sahibi olmak.

kap- 1/2: Kap sahibi olmak

aṭlan- 1/1: At sahibi olmak.

2.3.2.1.9.4.1. Mal, Mülk

evkāf: *Ar.* Vakfedilmiş mallar.

emvāl: *Ar.* Mallar.

māl: *Ar.* Varlık, servet, ticaret eşyası.

mīrās: *Ar.* Ölen kimsenin arkasında bıraktığı mal, mülk veya borç.

mülk 1/1: *Ar.* Birinin tasarufunda bulunan taşınmaz mal.

2.3.2.1.9.4.2. Hazine

hazā'in: *Ar.* Hazineler.

hazīne: *Ar.* Kıymetli şeylerin saklandığı yer veya bunlardan oluşan yük.

maḥzūn 1/1: *Ar.* Hazineye saklanan.

2.3.2.1.9.4.3. Miras

mūriş: *Ar.* Miras bırakan.

ferā'iz 1/2: *Ar.* Miras paylaşımından söz eden bilim.

2.3.2.2. Manevi Kültür

2.3.2.2.1. Din, İnanç

imān: *Ar.* Din inancı, inanç.

i'tikād: *Ar.* İnanç, iman.

tedeyyün: *Ar.* Dine bağlı olma.

şer'yye: *Ar.* Şeriat, şeraitle ilgili şeyler.

dīn: *Ar.* İnanç ve ibadet konusunda tutulan yol.

şerāyi': *Ar.* Şeriat hükümleri.

şer'i: *Ar.* Şeriate uygun olan, şeriat ile ilgili.

mezheb: *Ar.* Yol, bir dinin kollarından her biri.

min hūmū's-şafi': *Ar.* Şafilerce, şafilerde, şafi mezhebinde.

tevḥid: *Ar.* Birleme, Allah'ın birliğine inanma.

tenessük: *Ar.* Bağlılık, adama; dindarlık.

hidāyet: *Ar.* Doğru yola girme.

şerī‘at 1/1: *Ar.* Doğru yol.

dīnu’llāh: *Ar.* Allah’ın dini.

islām: *Ar.* İslamiyet, Müslümanlık.

kön-: Doğru yola girmek, kabul etmek.

könül-: Doğru yola girmek.

köndür-: Yöneltmek, doğru yola sokmak.

2.3.2.2.1.1. İnanç Sahibi Olmayan

kāfir: *Ar.* Asi, Tanrı tanımaz.

küffār: *Ar.* Kafirler.

küf(ü)r: *Ar.* Allah’a inanmama, ortak koşma; dinsizlik.

mu‘āşī: *Ar.* İtaatsiz, asi.

şirk: *Ar.* Allah’a ortak koşma.

hicābu’llah: *Ar.* Allah’tan sıkılma.

2.3.2.2.1.2. İnanç Sahibi

mü’mīn: *Ar.* İman sahibi kişi, iman etmiş kişi.

mü’mīne: *Ar.* İman etmiş kadın.

ebrār: *Ar.* Salih kimseler, dindarlar.

barşīšā: *Ar.* Şeytan tarafından kandırılan büyük bir Hristiyan dindar.

müsellem 1/2: *Ar.* Doğru yola girmiş.

mürtede: *Ar.* İslamı terk edip eski dinine dönen kadın.

2.3.2.2.1.3. Putlar

büt: *Far.* Put

ye‘uḳ: *Ar.* Özel ad. Bir put adı.

yeḡuṣ: *Ar.* Özel ad. Bir put adı.

eṣnām: *Ar.* Putlar.

lāt: *Ar.* Mekke’de bulunan putlardan biri.

menāt: *Ar.* Mekke’de bulunan putlardan biri.

nesrī: *Ar.* Özel ad. Bir put adı.

ṣanem 1/1: *Ar.* Put.

suvā‘: *Ar.* Cahiliyet devrinde Huzeyl kabilesinin taptığı put.

el-uzzā: *Ar.* Özel ad. Cahiliye devrinde Arapların taptığı putlardan birinin adı.

2.3.2.2.1.4. Tanrı Adları, Sıfatları, Özellikleri

teḡri: Tanrı, Allah.

semī‘ 1/2: *Ar.* Allah’ın adlarından biri.

rab(b): *Ar.* Allah, Tanrı.

Allāh: *Ar.* Özel ad. Allah, Tanrı.

allāhü ‘āzīm: *Ar.* Yüce Allah.

Allāhü te’ālī: *Ar.* Yüce Allah.

mevlā: *Ar.* Tanrı, Allah.

ḥüdā: *Far.* Allah.

ḥaḳ(ḳ)1/4: Allah.

ḳādir 1/2: *Ar.* Allah.

ḳad(ī)r 1/3: *Ar.* Allah’ın adlarından biri.

ḥüdāyü te’ālī: *Far. Ar.* Yüce Allah.

cālī: *Ar. Temizleyen, parlatan, nurlandıran.*

bī-naẓīr: *Ar. Benzersiz, eşsiz.*

bī-şebīh: *Ar. Benzersiz, eşsiz.*

şadīķu'l-va'du 1/2: *Ar. Allah'ın adlarından biri.*

raḥmān: *Ar. Merhamet eden, Allah.*

raḥmāni'r-raḥīm: *Ar. Esirgeyen bağışlayan; Allah.*

raḥīm 1/2: *Ar. Allah'ın adlarından biri.*

rabbü'l-ālemīn: *Ar. Alemlerin rabbi.*

ādīmü'n-naẓar vel-müşābehe: *Ar. Benzerlikten ve görünmekten uzak, yoksun olan. mec.: Allah.*

azīm: *Ulu, büyük, Allah'ın adlarından iri.*

başīr: *Ar. Görüp anlayan, görücü, Allah'ın adlarından biri.*

be-li'llāhüte'ālī: *Ar. Allah'ın kendisi*

ğaffār: *Ar. Bağışlayan, bağışlayıcı; Allah.*

ğafūr: *Ar. Bağışlayıcı, yargılayan; Allah.*

ḥaķ te'ālī: *Ar. Yüce, Allah.*

ḥakīm 1/2: *Ar. Allah'ın sıfatlarından biri.*

ḥalīķ: *Ar. Yaratıcı, Allah.*

kerīm: *Ar. Kerem sahibi, cömert, Allah'ın adlarından biri.*

laṭīf 1/2: *Ar. Allah'ın adlarından biri.*

ma'būd: *Ar. İbadet edilen, tapınılan Tanrı; Allah.*

mu'īn 1/2: *Ar. Allah'ın adlardan biri.*

müste'ān: *Ar. Yardım, yardım eden, Allah.*

nūru'llah: *Ar. Allah'ın nuru.*

şāmilü'r-raḥmet ve kāmīlū'r-raḥmet: *Ar. En kapsayıcı ve mükemmel rahmet.*

ve'l-kirām : *Ar. Cömert, nimet veren; Allah.*

ḥudūdu'llāh: *Ar.* Allah'ın sınırı, Allah'ın koyduğu ölçü.

ḥuḳūḳu'llāh: *Ar.* Allah'ın hakkı.

'inda'llāh: *Ar.* Allah katında.

2.3.2.2.1.4.1. Yaratılış

ḥilḳāt: *Ar.* Yaratılış.

ḥulḳ 1/1: *Ar.* Yaratılış.

mahlūḳiyet: *Ar.* Yaratılış.

ṣiddetü'l-ḥulḳ: *Ar.* Yaratılışın şiddeti.

yarat-: Yaratmak; meydana getirmek.

2.3.2.2.1.5. Peygamber, Peygamberlik

meb'ūs 1/2: *Ar.* Peygamber.

münzīr 1/2: *Ar.* Peygamber.

mürsel 1/2: *Ar.* Peygamber, resul.

nebī: *Ar.* Resul, peygamber.

nübüvvet: *Ar.* Peygamberlik.

risālet: *Ar.* Peygamberlik, elçilik.

enbīyā: *Ar.* Nebiler, peygamberler.

peygamber: *Far.* Elçi, resul, nebi.

peygamberlik: *Far.* T. Allah'ın elçiliği, nübüvvet.

resūl: *Ar.* Elçi, peygamber.

mürsel 1/1: *Ar.* Gönderilmiş.

yūnus: *Ar.* Özel ad. Hz. Yunus Peygamber.

yūnus ibn-i metā: *Ar.* Özel ad. Hz. Yunus Peygamber.

şu‘ayīb: *Ar.* Özel ad. Hz. Şuayip peygamber.

nūḥ: *Ar.* Özel ad. Hz. Nuh peygamber.

yaḥyī: *Ar.* Özel ad. Hz. Yahya peygamber.

resūl ‘aleyhi’s-selām: *Ar.* Allah’ın selamı üzerine anlamında Hz. Muhammed’e selam için kullanılan bir söz. Hz. Muhammed.

resūlu’llāh: *Ar.* Allah’ın resulü; Hz. Muhammed.

muḥammed: *Ar.* Özel ad. Hz. Muhammed.

şāliḥ: Özel ad. Hz. Salih Peygamber.

hārūn: *Ar.* Özel ad. Harun Peygamber.

hūd: *Ar.* Özel ad. Hz. Hud Peygamber.

ibrāhim: *Ar.* Özel ad. Hz. İbrahim peygamber.

işḥāk: *Ar.* Özel ad. İshak Peygamber.

‘īsī: *Ar.* Özel ad. Hz. İsa Peygamber.

‘īsī ibn-i meryem: *Ar.* Özel ad. Hz. İsa Peygamber.

lūṭ: *Ar.* Özel ad. Lut peygamber.

mūsi: *Ar.* Özel ad. Hz. Musa.

‘abdu’llāh: *Ar.* Allahın kulu, mec. Hz. Muhammed.

2.3.2.2.1.5.1. Ensar, Sahabe ve Kişileri

enşārī: *Ar.* Hz. Muhammed’e Medine’de yardım edenlerden olanlar.

seyyīd: *Ar.* Hz. Muhammed’in soyundan olan.

‘abdu’l-raḥman ibn-i ḳa’b ibn-i mâlik: *Ar.* Özel isim, bir sahabe.

‘aṭā: Özel isim. Sahabelerden biri.

benī’adī bin ka’b: *Ar.* Özel ad. Sahabelerden biri.

cāber ibn-i’abdullāh: *Ar.* Özel isim. Ensardan bir sahabe.

ebī hureyre: *Ar.* Özel ad. Ebu Hureyre. En çok hadis ve rivayet eden sahabe.

ebū cendel ibn-i Süheyl ibn-i’amr: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe.

ebū cendel: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe.

esyed ibn-i hūdayr: *Ar.* Özel ad. Sahabelerden biri.

cehcāh ibn-i sa’idū’l-ğaffārī: *Ar.* Özel ad. Sahabe, Hz. Ömer’in seyisi

cehcāh: *Ar.* Özel ad.

‘abbās: *Ar.* Özel isim, Abdullah ibn-i Abbas.

2.3.2.2.1.5.2. Dört Halife

ebū bekr: *Ar.* Özel ad. Dördüncü halife, Ebu Bekir.

ebū bekr-i şıdıķ: *Ar.* Özel ad. Dördüncü halife, Ebu Bekir.

haṭṭab: *Ar.* Özel ad. Hz. Ömer.

‘ömer: *Ar.* Özel ad. Hz. Ömer.

‘ömer ibn-i haṭṭāb: *Ar.* Özel ad. Hz. Ömer.

‘oṣmān bin ‘affān: *Ar.* Özel ad. Hz. Osman.

‘oṣmān: *Ar.* Özel ad.

‘ali ibn-i ṭālib: *Ar.* Hz. Ali.

‘ali: *Ar.* Hz. Ali.

2.3.2.2.1.6. Din Kişileri

rāhib: *Ar.* Din adamı, keşiş.

rehbāniyet: *Ar.* Keşişlik, papazlık.

ruhbān: *Ar.* Keşiş, rahip; rahipler.

yahūdi: *Ar.* Özel ad. Ben İsrail’den olan, Yahudi.

naşārī: *Ar.* Hristiyanlar.

yehūd: *Ar.* Yahudiler, Beni İsrail.

müslimîn: *Ar.* Müslümanlar.

ümem: *Ar.* Ümmetler.

müsellem 1/1: *Ar.* İslamı kabul etmiş, Müslüman.

müslümān: *Ar.* İslam dinine inanan kimse.

ümme: *Ar.* Bir peygambere inanmış topluluk.

2.3.2.2.1.7. Kutsal Kitap

tilāvet: *Ar.* Kur'an-ı Kerim'i ahengine göre okuma.

‘an-ķitābu’līlāh: *Ar.* Allah'ın kitabından.

İncīl: *Ar.* Hz. İsa'ya indirilen kutsal kitap.

ķitābu’līlāh: *Ar.* Allah'ın kitabı; Kur'an-ı Kerim.

ķur'an: *Ar.* Müslümanların kutsal kitabı.

kütübu’līlāh: *Ar.* Allah'ın kitapları; dört kutsal kitap.

sin: *Ar.* Yasin suresinin şifre olarak adlandırılan ikinci harfi.

tevrāt: *Ar.* Özel ad. Hz. Musa'ya gönderilen kutsal kitap.

zebūr: *Ar.* Özel ad. Davud'a gönderilmiş olan kutsal kitap.

vaķ(i)y 1/2: *Ar.* Peygambere Allah tarafından peygambere gönderilen emir.

2.3.2.2.1.7.1. Ayet, Sure

Āyāt: *Ar.* Ayetler, deliller.

Āyet: *Ar.* Ayet, nişan, delil.

ķad eflāķ: *Ar.* ‘Ālā suresinin 14. ayetinin başında yer alan ve “gerçekten kurtulmuş” anlamına gelen sözcük grubu.

lā ilāhe illā’līlāh: *Ar.* Allah'tan başka ilah yoktur.

sūre: *Ar.* Kur'an-ı Kerim'in bölümlendiđi 114 faslın her biri.

sūretü’l-fātiķa: *Ar.* Fatiha suresi, Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi.

2.3.2.2.1.7.2. Hadisler

aḥādīṣ: *Ar.* Hadisler.

ehādīṣ 1/1: *Ar.* Hadisler.

ḥādīṣ: *Ar.* Haber, kısa söz, Hz. Muhammed'in sözü.

2.3.2.2.1.8. Kader, Baht, Talih

ḳaḏā 1/1: *Ar.* Bütün olayların gerçekleşmesinin Allah'ın taktirinde olması.

muḳadder 1/2: *Ar.* Alın yazısı.

taḳdir 1/1: *Ar.* Kader, yazgı.

tevekkül: *Ar.* Bütün işleri Allah'a havale edip kadere razı olmak.

zamāne 1/2: *Ar. Far.* Baht, talih.

iḳbāl 1/1: *Ar.* Baht açıklığı, yüksek bir makama gelme.

ḳutlu: Kutlu, bahtlı, talihli.

ḳutluḡ: Kutlu, bahtlı, talihli.

meymenet: *Ar.* Uğur, bereket.

muḳbil: *Ar.* Bahtı açık, kutlu.

maḥrūm 1/1: *Ar.* Kısmetsiz, bahtsız.

ṣum: *Far.* Uğursuz, şom.

devlet 1/1: *Ar.* Baht, talih.

ḳutlu: Kutlu, bahtlı, talihli.

ḳutluḡ: Kutlu, bahtlı, talihli.

meymenet: *Ar.* Uğur, bereket.

muḳbil: *Ar.* Bahtı açık, kutlu.

2.3.2.2.1.9. İbadet

iḥlās 1/1: *Ar.* Saf ibadet.

zekāt: *Ar.* Malın kırkta birini vermek üzerine kurulmuş İslam'ın beş şartından biri.

ṭā't: *Ar.* Allah'a ibadet etme.

ḥalvet: *Ar.* Bir köşeye çekilme, yalnız kalma; ibadet ile meşgul olmak.

zik(i)r 1/2: *Ar.* Allah'ın adını anma; övme.

taḫvā: *Ar.* Allah korkusuyla günahlardan kaçınma.

'abede: *Ar.* Abidler, ibadet edenler.

'abid: *Ar.* Tapan, tapınan, ibadet eden.

'ibādet: *Ar.* Tapınma, Tanrı buyruklarını yerine getirme.

cemā'at 1/2: *Ar.* Bir arada ibadet eden insan topluluğu.güzel.

mü'eddi 1/2: *Ar.* Eda eden.

2.3.2.2.1.9.1. Farz

farz: *Ar.* Yapılması gereken zorunlu ibadet; gerekli.

ferā'iz 1/1: *Ar.* Farzlar, yapılması zorunlu şeyler.

farziyyet: *Ar.* Farziyyeler, zorunluluklar.

mefrūz: *Ar.* Farz olarak emrolunmuş.

şerī'at 1/2: *Ar.* Uyulması kurala bağlanmış dini hükümler.

2.3.2.2.1.9.2. Sünnet

sünnet: *Ar.* Hz. Muhammed'in ahl-i islam için örnek olan söz ve davranış.

bid'at 1/2: *Ar.* Sünnete uymayan şey.

2.3.2.2.1.9.3. Caiz

ḥelāl: *Ar.* Dinen kullanılması yasak olmayan şey.

mendūb: *Ar.* İşlenmesi dinen caiz olan fiil; müstehab.

cā'iz: *Ar.* Yapılmasında sakınca olmayan iş, uygun, mübah; olabilir, mümkün.

2.3.2.2.1.9.4. Sevap

yal: Karşılık, iyi işler karşısında verilen sevap, ücret.

2.3.2.2.1.9.5. Günah

günāhlık: *Far.* T. Günah işlemiş, günahkar.

mekrūh 1/2: *Ar.* Yapılması dini kurallara uymayan.

günāh: *Far.* Dinen yasak olan şey; suç, kabahat, kusur

zünūbih: *Ar.* Günahlarımız, kendi günahlarımız.

seyyi'āt 1/2: *Ar.* Günahlar; 3.kötülüğe karşı çekilen sıkıntılar.

şağa'ır: *Ar.* Küçük günahlar.

şağire: *Ar.* Küçük, ufak; küçük günah.

fāşık: *Ar.* Allah'ın emirlerine uymayan kişi, sapkın, günahkar.

ḥarām: *Ar.* Dince yasak olan; yasak.

küfrān: *Ar.* Küfr ile.

küfürlik: *Ar.* T. İsyankarlık, inanmazlık.

ma'siyet 1/2: *Ar.* Günah, suç.

menāhī: *Ar.* Yasaklar, haramlar.

menhiyāt: *Ar.* Yasaklanmış olan şeyler, neyl edilenler.

müşrik: *Ar.* Allah'a ortak koşan.

müşrike: *Ar.* Allah'a ortak koşan kadın.

helāklık : *Ar.* T. Helak olmaya layık, helak olacak kişi.

sol 1/2: *Mec.:* ameli kötü olanların bulunduğu taraf.

cerem 1/1: *Ar.* Günah.

cürm 1/3: *Ar.* Günah.

2.3.2.2.1.9.6. İbadet Çeşitleri

2.3.2.2.1.9.6.1. Namaz

kıyām 1/2: *Ar.* Namaz, ibadet.

namāz: *Far.* Beş vakitte kılınması Müslümanlar için farz olan ibadet.

şalāt 1/1: *Ar.* Namaz.

secde 1/2: Namazda alını yere değdirmek.

teheccüd: *Ar.* Gece kılınan namaz.

ezān: *Ar.* Ezan, Namaz çağrısı.

muşallī: *Ar.* Namaz kılan.

mesh: *Ar.* Sürmek, silmek; elini bir yerin üzerinde gezdirip silmek.

2.3.2.2.1.9.6.2. Oruç

ifṭār: *Ar.* Oruç açma, oruç bozma.

orāze: *Far.* Oruç.

ramazān 1/2: *Ar.* Müslümanların oruç tuttıkları ay.

rūze: *Far.* Oruç.

2.3.2.2.1.9.6.3. Kurban

naḥr: *Ar.* Hayvan kesme, kurban etme.

heddī 1/1: *Ar.* Mekke’de kurban edilen hayvan.

2.3.2.2.1.9.6.4. Hac

etlebiye: *Ar.* Kabenin etrafında dolaşıp lebbeyk demek.

ṭavāf: *Ar.* Hac sırasında Kabe’nin etrafını dolaşmak.

ṭā’if: *Ar.* Tavafe eden, etrafında dönen.

ḥācī: *Ar.* Hacı, hac ibadetini yerine getirmiş kimse.

ḥüccāc: *Ar.* Hacılar.

‘umre: *Ar.* Hac zamanı dışında Mekke ve Medine’yi ziyaret etme.

2.3.2.2.1.9.6.5. Zekât, Sadaka

ṣadaqa: *Ar.* Allah rızası için fakirlere verilen para veya yardım.

zekevāt: *Ar.* Zekatlar.

‘iānet: *Ar.* Yardım.

kefāret: *Ar.* Bir günahı affettirmek. İçin verilen sadaka.

2.3.2.2.1.9.6.6. Dua, Beddua

taẓarru‘: *Ar.* Huşu içinde yakarma, alçak gönüllülükle yalvarma.

taḫdis 1/1: *Ar.* Kutsama, Allah’a şükür etme.

ṣalāt 1/2: *Ar.* Peygambere okunan dua.

allahümmehdi kavmi: *Ar.* “Allahım kavmimi hidayet eyle” anlamındaki söz.

āmin: *Ar.* Öyle olsun, Ya Rab duamızı kabul et anlamındaki söz.

bismi’l-lāhi’r-raḥmani’r-raḥim: *Ar.* Besmele, Rahman ve rahim Allah'ın adıyla.

bismiku’l-lāh: *Ar.* Allah'ın adıyla.

du‘ā: *Ar.* Allah’a yakarma, yalvarma.

ezkār: *Ar.* Dualar, zikirler, anmalar.

innā fetehnā: *Ar.* Şüphesiz biz açtık anlamına gelen Fetih suresinin ilk ayetinin başlangıç ibaresi.

inşāllāh: *Ar.* Allah isterse, Allah kısmet ederse.

şük(ü)r: *Ar.* Allah’a verdiği nimetler için dille ve davranışla dua etmek.

tehiyye: *Ar.* Selam verme, hayır dua okuma, esenleme.

tehiyyet: *Ar.* Selam verme, hayır dua okuma, esenleme.

tesbiḥ: *Ar.* Sübhanallah diyerek Allah’ı ululama, kutsama, anma.

tekbir: *Ar.* Allah'ın büyüklüğünü zikir etme; Allah en büyüktür deme.

atkı-: Dua etmek.

2.3.2.2.1.9.6.6.1. Tövbe, Af

istiğfâr: *Ar.* Tövbe etme, Tanrıdan suçlarının bağışlanmasını dileme.

2.3.2.2.1.10. Kutsal Yerler

harem 1/1: *Ar.* Girişi herkese açık olmayan kutsal yer.

ka'be: *Ar.* Müslümanlar tarafından kutsal sayılan bina.

kinîse: Yun. Toplanma yeri, Hristiyanların mabedi, kilise.

kuleys: *Ar.* Ebrehe'nin yaptırdığı mabedin adı.

mescid: *Ar.* İbadet yeri, küçük cami.

mescidü'l-ḥarām: *Ar.* Kabe'de bulunan büyük ibadet evi.

mescid-i aḫsā: *Ar.* Yer adı. Kudüs'te bulunan kutsal cami.

mihrāb: *Ar.* İbadethanelerde ibadetin yapılacağı yönü gösteren oyuk ve girinti olarak yapılan yer.

şavma'a: *Ar.* İbadet yeri; Hristiyan papazların inzivaya çekildikleri hücre.

2.3.2.2.1.11. Olağanüstü Hal, Mucize

ḡarāyip: *Ar.* Gariblikler, tuhaflıklar.

'aẓimet: *Ar.* Sıra dışı korku, sıra dışı olay, büyüklük.

mu'cizāt: *Ar.* Mucizeler.

2.3.2.2.1.12. Doğaüstü Varlıklar

2.3.2.2.1.12.1. Melek

Rızvān 1/4: *Ar.* Cennetin kapıcısı olan büyük meleklerden biri.

cebrā'ıl: *Ar.* Özel ad. Dört büyük melekten biri.

cibrıl: *Ar.* Dört büyük melekten biri.

ferište: *Far.* Melek; masum, günahsız.

isrāfıl: *Ar.* Özel ad. Kıyamet günü sura üfleyecek melek. Dört büyük melekten biri.

melā'ik: *Ar.* Melekler.

melā'ike: *Ar.* Melekler.

melek: *Ar.* Melek.

2.3.2.2.1.12.2. Şeytan

ıblis: *Ar.* Şeytan.

şeyā'ın: *Ar.* Şeytanlar.

şeytān: *Ar.* İblis, şeytan.

ebyāz: *Ar.* Özel ad. Şeytanların en hilekârlarından birinin adı.

2.3.2.2.1.12.3. Cin, Peri

cīn: *Ar.* İnsan farklı ateşten yaratılmış varlıklar.

cīnnī: *Ar.* Cin taifesinden olanlar.

perī: *Far.* Cinlerin çok güzel olduğuna inanılan dişisi.

2.3.2.2.1.13. Ebedi Dünya

2.3.2.2.1.13.1. Cennet, Cehennem

tensim: *Ar.* Cennet ırmaklarından birinin adı.

selsebıl 1/2: *Ar.* Cennette bir çeşmenin adı.

ḥūr 1/2 : *Ar. Cennet kızları.*

‘iliyyīn: *Ar. Cennetin ve gökyüzünün en yüksek tabakası.*

‘iliyyūn: *Ar. Cennetin ve gökyüzünün en yüksek tabakası.*

irem: *Ar. Cennet bahçesi.*

kevşer: *Ar. Cennette bir çeşme ve bu çeşmenin suyu.*

sa‘īr: *Ar. Cehennem, ateş, alevli ateş.*

saḳar: *Ar. Cehennem, cehennem ateşi.*

tamuḡ: *Cehennem.*

2.3.2.2.1.13.2. Kıyamet

ḥaḳḳa: *Ar. Kıyamet.*

ḳıyāmet 1/1: *Ar. Kıyamet.*

ḥaşr 1/2: *Ar. Kıyamet gününde ölülerin yeniden dirilip toplanması.*

ḳāri‘a 1/2: *Ar. Kıyamet alâmeti.*

maḥsūr: *Ar. Yeniden diriltilmiş, bir araya getirilmiş.*

maḥşer: *Ar. Ölülerin yeniden dirileceği zaman ve yer.*

nüşūr: *Ar. Neşretmeler, yaymalar, öldükten sonra dirilmeler.*

ba’ş 1/2: *Ar. Yeniden diriltme.*

iḥyā‘: *Ar. Canlandırma, diriltme.*

meb‘ūs 1/1: *Ar. Gönderilmiş, öldükten sonra dirilmiş.*

müb‘iş: *Ar. Yeniden diriltme.*

bu’ūs: *Ar. Yeniden dirilmek.*

ḳopar- 1/2: *Yeniden diriltmek.*

ḳoparıl- 1/2: *Yeniden diriltmek.*

ḳoparul- 1/2: *Yeniden diriltmek*

tirgüz-: *Diriltmek, yeniden canlandırmak.*

tiril-: Dirilmek.

tirül-: Dirilmek

2.3.2.2.1.13.3. Büyü, Kahinlik

siḥ(i)r: *Ar.* Büyü, büyücülük.

inzār: *Ar.* Gelecek hakkında haber vererek korkutma, ihtarda bulunma.

sihirçi: *Ar.* T. Sihir yapan, büyücü.

sāḥir: *Ar.* Büyücü, sihirbaz.

kūhānīyet: *Ar.* Kahinlikle ilgili, kahinlik.

münzīr 1/1: *Ar.* Gelecekte haber vererek yaşanabilecek tehlikeleri gösteren kimse.

2.3.2.2.1.14. Savunma, Koruma

2.3.2.2.1.14.1. Savaş Aletleri, Silah

şilāḥu'l-ḥarb: *Ar.* Savaş aleti.

ḳalkān: Kalkan.

techiz: *Ar.* Gerekli olan şeyleri sağlama, askeri silah ve giyecek gibi malzemelerle cihazlandırma.

silāḥ: *Ar.* Savaş aleti, silah.

ḳılıç: Kılıç, savaş aleti.

ḳın: Kap, kılıç kabı, kın.

ok: Ok, savaş aleti.

şadaḳ: *Ar.* Okluk, içine ok konan kap.

2.3.2.2.1.14.2. Askeri Kuvvet

şūdār: *Far.* Komutan.

ser-vaḥdet: *Far. Ar.* Birliğin başı, en başta gelen.

‘asker: *Ar.* Asker, er, her rütbeden orduyu oluşturan herkes.

cünd : *Ar.* Asker, ordu; yardımcı.

cünūd: *Ar.* Askerler, ordular.

cünūdu’llāh: *Ar.* Allah’ın ordusu.

çalış: Savaşçı, cengaver.

ġāzī: *Ar.* Gaza eden, savaşta yaralanan asker.

leşker: *Far.* Asker.

piyāde: *Far.* Yayan yürüyen kimse, yayan giden asker.

2.3.2.2.1.14.3. Savaş

ta‘arruż 1/1: *Ar.* Saldırı, karşı atak.

şoġış: Savaş, vuruşma.

cedel:*Ar.* Tartışma; kavga; savaş.

ġavġa: *Ar.* Kavga, mücadele; gürültü, şamata.

darb 1/2: *Ar.* Dövme.

cihād: *Ar.* Din uğruna savaşma.

ġāret: *Ar.* Yağma için yapılan saldırı; yağma çapul.

harb: *Ar.* Savaş.

kıtāl: *Ar.* Savaşma, birbirini öldürme.

muḥārebe: *Ar.* Savaşma; savaş.

muḳātele: *Ar.* Öldüresiye dövüşme, vuruşma, çatışma.

şehīd: *Ar.* Allah, din ve vatan, millet uğruna savaşta ölen kimse.

istilā: *Ar.* Bir ülkeyi zorla ele geçirme; yayılma, kaplama.

iḥāṭa: *Ar.* Kuşatmak, etrafını sarmak.

muḥāşara: *Ar.* Kuşatma, sarma.

kapla-: Kaplamak, her tarafı çevirmek, sarmak.

tahta-: Vurmak, bastırmak.

urul-: Vurulmak, dövülmek.

uruş-: Vuruşmak, savaşmak, mücadele etmek.

şavğaş-: Savaşmak, birbirini kovmak, def etmek.

2.3.2.2.1.14.3.1. Zafer

zafer: *Ar.* Galibiyet, üstün gelme; düşmanı yenme.

ihraz: *Ar.* Kazanma, alma, elde etme.

kah(ı)r 1/3: *Ar.* Yenme, yok etme.

tap- 1/2: Kazanmak, elde etmek.

2.3.2.2.1.14.3.2. Yenilgi

mağlûb: *Ar.* Yenilmiş, yenik.

münhezim: *Ar.* Bozgun, hezimete uğrama.

2.3.2.2.1.14.3.3. Fidyе

yulu: Fidyе.

yul-: Fidyе vermek.

2.3.2.2.1.14.3.4. Savaşlarda Elde Edilen Ganimet

ğanā'im: *Ar.* Ganimetler.

ğanimet: *Ar.* Savaşta ele geçen mal, çapul.

mağānim: Ganimetler.

tālān: *Far.* Yağma, ganimet; saldırı, atak.

2.3.2.2.1.14.3.5. Düşmanlık

‘adā: *Ar.* Düşmanlar.

‘adāvet: *Ar.* Düşmanlık etme, husumet.

düşmān: *Far.* Yağı, düşman.

düşmānlık: *Far.* T. Düşmanlık.

düşmen: *Far.* Düşman.

has(ı)m: *Ar.* Düşman.

huşūmet: *Ar.* Düşmanlık, adavet.

mu‘ādāt: *Ar.* Düşmanlık.

muḥāşama: *Ar.* İki taraf arasındaki düşmanlık.

2.3.2.2.1.14.3.6. Barış

maşlahat 1/2: *Ar.* Barış, güven.

muşālaha: *Ar.* Barış yapmak, barışma.

şulḥ: *Ar.* Barışık, barış içinde olma

2.3.2.2.2. Hukuk, Töre, Adalet

ta‘addī 1/2: *Ar.* Adaletsiz davranma.

‘adl: *Ar.* Adalet.

adllik: *Ar.* Adaletlilik, doğruluk.

ḥaḳ(ḳ) 1/3: adalet, insaf.

2.3.2.2.2.1. Kural, Kanun

da’vī: *Ar.* Bir olay karşısında mahkemeye başvurma, iddia etme, iddialı olma.

ḥuḳūḳ: *Ar.* Haklar, kanunlar dizisi.

ve'l-meēsāil-i şer'īye ve ḥaḳīḳīye: *Ar.* Kanun ve gerçekte ilgili meseleler.

2.3.2.2.2.2. Suç

seyyi'āt 1/1: *Ar.* Fenalıklar, suçlar.

cerem 1/2: *Ar.* Suç.

cürm 1/1: *Ar.* Suç.

isnād 1/2: *Ar.* Bir işle ilgili birini suçlamak.

ḳazā 1/2: *Ar.* Hata ile oluşan suç, işleme, icra.

ḳazāen: *Ar.* Kazayla, kaza suretiyle.

2.3.2.2.2.2.1. Eziyet, Zulüm

cev(i)r: *Ar.* Eziyet, zulüm, cefa.

ta'zīb: *Ar.* Acı çektirme, eziyet verme.

eżā: *Ar.* Eziyet, cefa, cevr.

meşakkāt: *Ar.* Acı, eziyet, sıkıntı.

mu'azzeb: *Ar.* Azap gören, acı çeken.

renc: *Far.* Acı, eziyet, sıkıntı.

taruḳ-: Sıkıntıya sokmak, eziyet etmek.

miḥnetlen-: *Ar.* T. Acı duymak, sıkıntıya düşmek, eziyet çekmek.

2.3.2.2.2.2.2. Öldürme

ḳatl: *Ar.* Öldürme, yok etme.

cerem 1/3: *Ar.* Cinayet.

öldür-: Öldürmek.

öltür-: Öldürmek.

öltürül-: Öldürmek.

cināyet: *Ar.* İnsana saldırı, öldürme.

ilhāk: *Ar.* Yok etme, ortadan kaldırma.

ihlāk: *Ar.* Helak etme, yok etme, öldürme.

ğarḳ 1/2: *Ar.* Boğma boğulma.

2.3.2.2.2.3. Hırsızlık

oğrıla-: Hırsızlık yapmak.

soğ-: Soymak, üstündekileri almak, çıkarmak.

aşḳī: *Ar.* Azılı haydut, en azılı hırsız.

2.3.2.2.2.4. Suçlu

günāhkār: *Far.* Suç işleyen, suçlu, kusurlu.

ma‘zūr: *Ar.* Özü olan, kabahatli.

mücrim: *Ar.* Suçlu, kabahatli.

müttəhim: *Ar.* İtham edilen, kabahatli, suçlu.

2.3.2.2.2.5. Saklamak, Saklanmak

şakla-: Saklamak, gizlemek.

saḳla-: Saklamak, gizlemek.

şaklan-: Saklanmak, gizlenmek.

saḳlan-: Saklanmak, gizlenmek.

şaklanul-: Saklanılmak, gizlenmek.

siḳ-: Sinmek, gizlenmek, kuytuya saklanmak.

2.3.2.2.2.5.1. Gizli, Sır

yaşuru: Gizlice, gizli bir şekilde.

yaşurun: Gizlice, gizli bir şekilde.

sır(r): *Ar.* Giz, bilinmesi istenmeyen bilgi.

sırren: *Ar.* Gizli olarak, gizlice, sessizce.

rāz: *Far.* Giz, sır, gizlenen şey.

bāṭın 1/2: *Ar.* Gizli.

bāṭinen 1/2: *Ar.* Gizli olarak.

būṣīde: *Far.* Gizlemek, saklamak.

ḥafā: *Ar.* Gizli olma, saklama.

ḥafī: *Ar.* Gizli, saklı, sır.

ḥafiyye: *Ar.* Gizli, saklı.

ḥikmet 1/1: *Ar.* Sır.

maḥfī: *Ar.* Gizli, saklı.

maḥfūz: *Ar.* Saklanmış, gizlenmiş, gözetilmiş.

mestūr: *Ar.* Örtülmüş, gizlenmiş.

yaşur-: Gizlemek, saklamak.

yaşurul-: Gizlenilmek, saklanılmak.

2.3.2.2.2.3. Hesap, Sorgu

ḥesāb 1/2: *Ar.* Sorgu.

2.3.2.2.2.3.1. İspat, Delil

berāhin: *Ar.* Deliller, ispatlar.

bürhān: *Ar.* Delil, hüccet.

delā'il: *Ar.* Deliller.

güvā(h)lik: *Far.* T. Şahitlik.

güvāh: *Far.* Şahit, tanık, delil.

güvāhlık: *Far.* T. Şahitlik.

hücce(t): *Ar.* Delil, belge.

hücec: *Ar.* Deliller.

ışbāt: *Ar.* Tanıklama, şahit göstererek kanıtlama.

şahādet: *Ar.* Şahitlik, tanıklık; gösterme, itiraf.

şāhid: *Ar.* Tanık.

2.3.2.2.4. Ceza

‘ikāb: *Ar.* Ceza, azab.

zindān: *Far.* Hapishane; mahpes.

siccīn: *Ar.* Hapse atma, zindana kapatma, korkutma.

sisile: *Ar.* Zincir, zincirleme.

rec(i)m: *Ar.* Taşlama, taşlama cezasına çarptırma.

‘azāb: *Ar.* Ceza, suç ve kabahate karşı verilen hüküm, ceza ve eziyet.

bi’l-‘azāb: *Ar.* Azabla, işkence ve eziyetle.

cezā: *Ar.* İşlenen suça karşı verilen karşılık, ceza, hüküm.

ğul: *Ar.* Suçlunun boynuna takılan halka, pranga.

maḥbūs: *Ar.* Habs edilmiş, tutuklu.

ḥabs: *Ar.* Tutma, tutulma, alıkoyma.

mercūm: *Ar.* Recm ile cezalandırılmış, taşlanmış.

men‘: *Ar.* Engellenme, savma, yasak etme.

emna': *Ar.* Yasaklama, men etme.

mūnhī: *Ar.* Yasaklanmış, yasak.

nehy: *Ar.* Yasaklama, yaptırmama, men etme.

nefy: *Ar.* Sürme, sürgün.

cezālan-: *Ar.* T. Ceza verilmek.

cürm 1/2: *Ar.* Ceza.

2.3.2.2.2.5. Ödül

mükāfāt: *Ar.* Ödül, mükafat

2.3.2.2.2.6. Af/Bağışlama

‘afv: *Ar.* Bağışlama, Hoş görme.

kāmilü’r-rahmet: *Ar.* En iyi bağışlama, rahmet.

mağrifet: *Ar.* Allah’ın günahları affetmesi, rahmet.

muḥsin: *Ar.* Bağışlayan, iyilik eden.

rahmet: *Ar.* Esirgeme, koruma, bağışlama.

te’essi: *Ar.* Gönül alma, avutma.

bağışla-: Bağışlamak, affetmek.

2.3.2.2.2.7. Kurtarma, Kurtulma

ḳurtğar-: Kurtarmak.

ḳurtḳar-: Kurtarmak.

ḳutḳar-: Kurtarmak.

ḳutḳaral-: Kurtarılmak.

ḳutul-: Kurtulmak.

2.3.2.2.2.8. Hüküm

aḥkām: *Ar.* Hükümler.

fetāvā: *Ar.* Müftünün verdiği şer’i hükümler.

ķarār 1/2: *Ar.* Hüküm.

hük(ü)m: *Ar.* Karar, kesin karar, emir, etki.

ictihād 2: *Ar.* Bir durum ile ilgili danışma sonucu verilen karar.

ķabül: *Ar.* Onaylama, razı olma.

ķaşdik: *Ar.* Onaylama, gerçek olduğunu söyleme.

ķarārlan-: *Ar.* T. Karar verilmek.

muķarrer 1/1: *Ar.* Kararlaştırılmış, karar verilmiş.

2.3.2.2.2.8.1. Hükümsüz, Geçersiz

buṭlān: *Ar.* Geçersiz, hükümsüz, batıl.

mensūḥ: *Ar.* Hükümsüz, geçerliliği kalmamış.

mu‘azzez: *Ar.* Aziz kılınmış, onurlu, saygın.

mubaṭṭal: *Ar.* İptal olunmak, geçersiz kılmak; geçersiz.

2.3.2.2.3. Eğitim, Öğretim

mevā‘ize: *Ar.* Dini dersler, öğütler.

ta‘lim: *Ar.* Öğretme, eğitme, uygulamalı eğitim.

raķım: *Ar.* Yazan , eli kalem tutan; yazar.

kelime: *Ar.* Söz, sözcük.

oķı-: Okumak.

oķu-: Okumak.

oķın-: Okunmak.

oķul-: Okunmak.

öğret-: Öğretmek.

örgan-: Öğrenmek.

2.3.2.2.3.1. Araştırma, Bilgi

baḥ(i)s: *Ar.* Bir konu akında detaylı araştırma. Sözü edilen konu.

bilü: Bilme, bilgi.

īḳān: *Ar.* Sağlam bilgi, yakın bilme.

ma‘ārif 1/2: *Ar.* Bilgi, kültür.

taḥḳīḳ: *Ar.* Gerçeği arama, araştırma, inceleme.

taḥḳīḳlen-: *Ar.* T. Araştırılmak, incelenmek.

tecessüs: *Ar.* Araştırma, yoklama.

teftiṣ: *Ar.* Arama, sorup soruşturma.

tefaḥḥuṣ: *Ar.* Dikkatle inceleme, ayrıntılı gözden geçirme.

taḥarrī: *Ar.* Gözden geçirme, irdeleme, araştırma.

tiğür-: Değdirmek, araştırmak, yoklamak.

yokla-: Yoklamak, aramak, arayıp taramak.

tiğşür-: Değiştirmek, araştırmak, soru soruşturmak, yoklamak.

2.3.2.2.3.2. Bilge, Bilgelik

ḥikmet 1/2: *Ar.* Bilgelik, gerçekle ilgili kısa söz.

‘alim: *Ar.* Bilgin, alim.

aḥbār: *Ar.* Yahudi bilginler.

mevālī 1/1: *Ar.* Alimler, bilginler.

müfessīr: *Ar.* Anlaşılması zor bir bilgiyi açıklayan bilgin; Kur’an-ı Kerim’i yorumlayan ve açıklayan bilgin.

‘ulemā: *Ar.* Alimler, bilginler.

2.3.2.2.3.3. Cahil, Bilgisiz

cāhil: *Ar.* Bilgisiz, bilmez, cahil.

cāhiliyyet: *Ar.* Bilgisizlik, cahillik.

cehālet: *Ar.* Bilinmezlik, cahillik.

cehl: *Ar.* Bilmezlik, bilgisizlik.

cūhelā: *Ar.* Bilgisizler, bilmezer.

üm̄mi: *Ar.* Okuma yazması olmayan.

ġaflet: *Ar.* Dalgınlık, bilmezlik, aymazlık.

2.3.2.2.3.4. Öğretici

eş'ār: *Ar.* Bilgi verme, bilgilendirme.

'ibret: *Ar.* Bir olaydan alınması gereken ders.

mürebbī: *Ar.* terbiye eden, eğitimci.

2.3.2.2.3.5. Öğrenen

ṭalebe: *Ar.* Öğrenci.

2.3.2.2.3.6. Eğitim Verilen Yer

medrese: *Ar.* Yüksek okul; ders verilen yer

2.3.2.2.3.7. İlim, bilim

'ilmen: *Ar.* İlim bakımından, bilimsel olarak.

'ilmī: *Ar.* Bilimle ilgili.

'ilmīyye: *Ar.* İlim adamları sınıfı.

ma'ārif 1/1: *Ar.* Müsbet bilimler.

ma'rifet 1/1: *Ar.* Bilme, ilim.

‘ulūm: *Ar.* İlimler, bilimler.

2.3.2.2.3.8. Yazı ile İlgili

ķalem: *Ar.* Yazı yazma aracı.

kāġız: *Far.* Kaġıt.

zebr: *Ar.* Söz, yazı; kitap yapraġı.

ķaķa’if: *Ar.* Sayfalar.

ķaķife: *Ar.* Sayfa.

ķuķuf: *Ar.* Sahifeler, yapraklar.

ķitābet: *Ar.* Yazı yazma, bir maddeyi kurallara uygun olarak yazma.

taķrif: *Ar.* Bir yazıyı bozma, harflerin yerini deġiķtirme, bir ifadenin anlamını deġiķtirme.

ķaķ 1/1: *Ar.* Çizgi, satır; yazı .

maķtūm 1/2: *Ar.* Mühür vurulmuķ.

mūh(ū)rlē-: *Ar.* T. İmzalamak, damgalamak.

mūh(ū)rlen-: *Ar.* T. İmzalanmak, damgalanmak.

yazul-: Yazılmak.

yaz-(1): Yazı yazmak, açmak, yaymak.

yazıl-: Yazılmak.

2.3.2.2.3.9. Matematik

ķesāb 1/1: *Ar.* Sayı, sayma; iķlem.

say-: Saymak, hesap etmek.

2.3.2.2.3.9.1. Rakam, Sayı

yidi: Yedi; yedi sayısı.

yidi: Yedi; yedi sayısı.

yiti: Yedi; yedi sayısı.

yitmiş: Yetmiş, yetmiş sayısı.

yigirmi: Yirmi; yirmi sayısı.

yüz: Yüz, yüz sayısı.

toğuz: Dokuz. Dokuz sayısı.

sekiz: Sekiz, sekiz sayısı.

üç: Üç; üç sayısı.

seksen: Seksen, seksen sayısı.

şelāse: Ar. Üç.

san: Sayı, aded.

otuz: Otuz. Otuz sayısı.

altı: altı.

altmış: Altmış.

biñ: Bin, On kere yüz.

bir: Tek, ilk, bir.

biş: Beş.

elli: Elli. Beş kere on.

hamse: Ar. Beş.

iḥdā: Ar. Bir sayısı.

iki: İki, iki sayısı.

ikinelçi: İkinci.

kırk: Kırk, kırk sayısı.

kıruğ: Kırk, kırk sayısı.

ķuruk: Kırk, kırk sayısı.

miņ: Bin. Bin sayısı.

tört: Dört , dört sayısı.

2.3.2.2.3.9.2. Tekrar Etme

tekrir: *Ar.* Tekrarlama, bir daha söyleme veya yapma.

tekrār: *Ar.* Yineleme, bir daha yapma.

yana: Yine, tekrar.

yime: Yine, tekrar.

yine: Yine, tekrar.

2.3.2.2.3.10. Felsefe

el-keām ve’l-felsefe: *Ar.* Keām ve felsefe.

felsefe: *Ar.* Felsefe, hikmet ve düşünce bilgisi, düşünme bilimi.

2.3.2.2.3.11. Edebiyat

āsar: *Ar.* Eserler.

dīvān: *Ar.* Özel düzenlenmiş kitap; meclis.

esātīr: *Ar.* Masallar, mitler.

hikāyet : *Ar.* Hikaye, bir olayı anlatma.

kışsa: *Ar.* Naklölunan gerçek veya uydurma hikaye.

kitāb: *Ar.* Yazılmış ve basılmış eser, kitap.

kütüb: *Ar.* Kitaplar.

ma‘ālim: *Ar.* Eser adı. Ebu Mansur Cemālū’ddin Hasan’ın Ma‘ālimi’d-dīn fī’l-Usul adlı eseri.

mervī: *Ar.* Rivayet edilmiş.

rivāyet: Ar. Bir haber veya olayı nakletme, nakledilen hikaye ve haber.

şā'ir: Ar. Şiir söyleyen ve yazan, şair.

şi'r: Ar. Vezinli ve kafiyeli söz, şiir.

belîğ: Ar. Düzgün ve anlaşılır, sanatlı, düzgün.

2.3.2.2.3.12. Dil

lisān: Ar. Dil, lehçe.

2.3.2.2.3.12.1. Dil Bilim, Dil Bilgisi

mazmun 1/1: Ar. Anlam, kavram.

mefhūm: Ar. Anlam, kavram.

at: Ad, isim.

ef'al: Ar. Fiiller, eylemler.

esmā': Ar. İsimler.

hurūf: Ar. Harfler.

is(i)m: Ar. Ad.

bilā: Ar. olumsuzluk eki, -sız.

2.3.2.2.3.12.2. Soru Kelimeleri

mu: Soru edatı.

mü: Soru edatı.

mı: Soru edatı.

mi: Soru edatı.

hañça: Hangi.

kaçam: Nasıl, ne zaman, niçin, ne şekilde.

kañça: Ne zaman.

ķaya: Nasıl, niķin, hangi.
ķayan: Nasıl, niķin, hangi.
ķayda: Nerede.
ķaysı: Nasıl, niķin, hangi.
kaysu: Nasıl, niķin, hangi.
ķayu: Nasıl, niķin, hangi.
ni: Ne, nasıl, hangi; ķok.
niķe: Nice, birķok, hangi; nasıl.
niķek: Nasıl, ne ķekilde.
niķük: Nasıl, ne ķekilde.
nidey: Hangi, nasıl.
nidi: Hangi, nasıl.
niteg: Nasıl, niķin, ne ķekilde.

2.3.2.2.3.12.3. Zamir

bin: Ben.
min: Ben.
sin: Sen.
ķol: O.
uķol: O, iķte o.
ol: O. O zamiri ve sıfatı.
miz: Biz.
biz: Biz.
siz: Siz.
anlar: Onlar.
alar: Onlar.

uşbu: Bu, işte bu.

bu: Bu.

bular: Bunlar.

bunlar: Bunlar.

buğa: Buna.

mağa: Bana.

bağa: Bana.

muğa: Buna, buna doğru.

mundan: Bundan.

mundın: Bundan.

muni: Bunu.

muğın: Bunun.

munlar: Bunlar.

munuğ: Bunun.

şu: Şu.

şunlar: Şunlar.

sizler: Sizler.

sağa: Sana.

anda: Onda, Orada.

anı: Onu

anığ: Onun

anunıg: Onun.

anunlar: Onlar.

anuğ: Onun.

ağa: Ona

biregü: Biri, birisi.

birev: Biri, birisi.

birew: Biri, birisi.

bizler: Bizler.

öz: Öz, kendi.

kendü: Kendi.

kenti: Kendi.

2.3.2.2.3.12.4. Ünlem

yā: Ar. Ey. Ünlem.

Heyhāt: Ar. Yazık, ne yazık.

vāy: Ar. “Yazık, eyvah” anlamına gelen ve üzüntü ifade eden ünlem.

2.3.2.2.3.12.5. Bildirme Şekilleri

turur: -dır, -dir.

ol: -dır, -dir. Bildirme.

i-: Olmak, imek.

ir-: Olmak, imek.

2.3.2.2.3.12.6. Diğer Dil Bilgisi Öğeleri, Sözcük Türleri

hem: Far. Veya, ve, dahi.

ya: Ve, veya, dahi.

yañlğ: Gibi, benzer.

veyā: Ar. Ancak, ya da, fakat.

velikin: Ar. Ancak, şöyle ki, lākin.

ve: Ar. Ve, dahi.

üz: Üst, üst taraf.

üze: Üst, üstte, üst tarafta, üzerine.

üzeri: Üstte, üstünde, üzerinde.

üzre: Üstte, üzere, üzerinde.

tağı: Dahi, ve.

üçün: İçin.

alay: Öyle, o şekilde.

ammā: *Ar.* Ama, fakat.

ağar: Ona, Ona doğru.

ança: Öyle, böyle, bu şekilde.

andağ: Öyle, bu şekilde.

uşandağ: Öyle bu şekilde.

andağ: Öyle, bu şekilde.

belki: *Far.* Olabilir, belki muhakkak.

belkim: *Far.* Olabilir, belki muhakkak.

berāber: *Far.* Birlikte, bir arada; bir düzeyde, aynı.

bi'l-keşret: *Ar.* Çoğunlukla.

bile: İle, birlikte, beraber.

bilen: İle, birlikte, beraber.

birge: Birlikte, beraber.

birle: Birlikte, beraber, ile, dahi.

birlen: Birlikte, beraber, ile, dahi.

başka: Diğer, öteki, özge.

ğayr: *Ar.* Başka, değil.

ğayri: *Ar.* Başka, diğer.

sā'ir: *Ar.* Diğer, başka, başka şey.

özge: Başka.

çaķlı-: Kadar, gibi, benzer.

çı: Ya, de, dahi. Kuvvetlendirme edatı.

çi: Ya, de, dahi. Kuvvetlendirme edatı.

çün: *Far.* Çünkü mademki.

zirā: *Far.* Çünkü, şundan dolayı.

da: De, dahi. Kuvvetlendirme edatı.

dahı: Dahi, de, da. Kuvvetlendirme edatı.

de: De, dahi. Kuvvetlendirme edatı.

dey: Gibi, kadar.

dik: Gibi, benzer.

tig: Gibi, benzer.

tā: *Far.* Dek, değin, kadar.

eger: *Far.* Eğer, ama, ancak, fakat.

fi'l-ḥāl: *Ar.* Bu sırada, hemen, şimdi.

gāh: *Far.* Bazen, ara sıra.

gāhī: *Far.* Bazen, zaman zaman.

ger: *Far.* Eğer, ama, ancak.

ḡūyā: *Far.* Sanki, diyelim ki.

şāyed: *Far.* Olur ki, eğer.

ḥāh: *Far.* İster ... ister, bazen öyle bazen böyle.

ḥattā: *Ar.* Bile, bundan da öte.

henüz: *Far.* Şimdiye kadar, daha, henüz.

her-āi'ne: *Far.* Her zaman, daima; her olayda, şüphesiz.

çend 1/2: *Far.* Her ne kadar, yine de, öyle ki.

egerçi: *Far.* Her ne kadar, olsa da ise de.

hergiz: *Far.* Asla hiçbir zaman.

içün: İçin.

ile: Birlikte.

ilen: Birlikte.

ki: Ki, ve, fakat, ancak.

kibi: Gibi, benzer.

kibik: Gibi, benzer.

kim: Ki, ve, veya, fakat, ancak.

likîn: *Far.* Fakat, ancak, amma.

meger: *Far.* Meğer.

munda: Bunda, burada.

mundağ: Böyle, böylece.

munday: Bunun gibi, böyle, böylece.

şundağ: Şöyle, bunun gibi.

şunday: Şöyle, bunun gibi.

şundayın: Bunun gibi, şöylece.

ni: Ve, dahi, de, da.

öyle: Öyle, bu şekilde.

pes 1/2: *Far.* Bundan böyle.

huşūşān: *Ar.* Özellikle, bilhassa.

2.3.2.2.1. Sanat

şanem 1/2: *Ar.* Resim, heykel.

tağannī 1/3: *Ar.* Şarkı söyleme.

2.3.2.2.2. Eğlence, Oyun

lehy: *Ar.* Oyun, eğlence, boş iş.

oyun: Oyun eğlence.

oy(u)na-: Oynamak.

2.3.2.2.2.1. Kutlama

teberrük: *Ar.* Kutlama, bereketlendirme.

3. SONUÇ

Tefsirden yola çıkılarak hazırlanmış; Çağatay, Oğuz, Kıpçak dillerini yansıtan ve *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* adıyla yayımlanan kitabın söz varlığının ele alındığı tezde, kavram alanı çalışması yapılmıştır. Çalışmadan hareketle dönemin dil özellikleri, dikkat çeken tarafları, kelimeler arasındaki ilişki ve türlü alanlarda kullanılan kelime çeşitliliği vb. üzerine bilgi sahibi olmak mümkündür. Tefsirde surelerin tamamının bulunmamasından kaynaklanan eksiklik de göz önünde bulundurulduğunda, elde edilen bulgularla dil üzerine elbette çok kesin yargı ve genellemeye varmak mümkün değildir. Lakin ele alınan eserin söz varlığı yoluyla yapılan kavram alanı çalışması, dönemin dili, yaşayış tarzı hakkında fikir vermektedir. Bunları genel olarak şöyle sıralayabiliriz:

1. Eserde yer alan Türkçe dışındaki kelimelerin yoğunluğundan yola çıkılarak o dönemde yazılmış olan Kur'an tefsirinin Türkçe kelime kullanım derecesi de ortaya konulmaya çalışılmıştır. Madde başında ele alınan 3337 kelimenin 2074'ü Arapça, 141'i Farsça, 1121'i Türkçe olup Kur'an dilinin söz varlığına etkisi daha açık şekilde görülmektedir. Ayrıca bir adet Yunanca kelimeye de rastlanmıştır. Bu veriler ışığında, eser ve eserin yazıldığı düşünülen dönem de dikkate alınarak; medeniyetler, toplumlar arasında kelime etkileşimleri yaşandığı görülmektedir.
2. Eserin söz varlığından hareketle, o dönemde Kur'an-ı Kerim çevirisindeki dinî terimlerin %35'inin Türkçe olduğu söylenebilir.
3. *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* adlı çalışmanın söz varlığı incelendiğinde, tercümede %62 oranında Arapça kelimelere rastlanılmıştır. Farsça kelimeler ise çalışmada yaklaşık %4'lik bir kısımda yer almaktadır. Bu durum, ilk Kur'an tercümelerinde rastlanan Türkçe kelimelerin fazlalığının, zamanla, bu tez çalışmasını oluşturan Kur'an tefsirinde olduğu gibi, ibadet dili hâline gelen Arapça ve Farsça'nın Türk diline girip sıklıkla kullanılması sonucunda azaldığını göstermektedir.
4. Söz varlığı çalışması yoluyla, eserin karışık dilli yapısının göstergelerine de rastlanmaktadır. Doğu Türkçesi metinlerinde rastlanan dönüşlülük zamiri öz kelimesi ile Batı Türkçesindeki *kendü/kenti* zamirlerinin kullanımı, bunlardan birisidir.

5. Kelime başında rastlanan *t > d* değişimleri sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Çağatay ve Kıpçak Türkçelerinde kelime başı *t* sesleri genelde korunurken, Oğuz Türkçesinde kelime başında yer alan *t*- sesinin *d*- ye dönüşmesi, eserde bu lehçe ile yazılan kelimelerin görülmesini sağlamaktadır: *teg > dek*, *teve > deve* .

6. Çalışma farklı lehçeleri yansıtmışından dolayı, aynı kelimedede de ses değişimlerini yansıtmaktadır: *ayd-* / *ayt-*, *eyitil-* / *eyidül-* gibi.

7. Eserde üç farklı lehçenin ses değişimleri ile ilgili “katılık, sertlik” anlamına gelen “*katıg+lıg*, *katık+lık*, *katı+lıg*, *katı+lık*, *katı+luk*” sözleri, çok dilli yapının gözlemlenmesi açısından öne çıkan örneklerdendir. Bu durum kelime ve ek sonundaki *g* sesinde yaşanan değişimlerin üç lehçede farklı şekillerdeki durumunu gösterir: Kelime sonu *g* sesinin, Kıpçak Türkçesinde genellikle korunduğu (*katıg*), Çağatay Türkçesinde tonsuzlaşma (*katık+lık*) ve Oğuz Türkçesi özelliklerine uygun olarak düşme eğiliminde (*katı*) olmaları gibi.

8. Eserin çok dilli yapısında yaşanan değişimi gösteren, söz varlığının seslik ve biçimlik değişimlerine şu örnekler verilebilir:

Biçimlik değişiklikler: *birle*, *birlen*, *bile* şekillerinin yanında *ilen* ve *ile*; *tağı*, *dahı* şekillerinin yanında *da/de*; +*DIn* ayrılma hâli ekinin yanında +*Dan*; +*GAn* sıfat fiil ekinin yanında +*An*; yeni bir çekim eki olan -*Duk* ekli I. çoğul şahıs görülen geçmiş zaman çekimli fiiller yanında daha eski olan -*dımız* ile yapılmış fiil çekimleri; geniş zaman olumsuz şeklinin -*mAz* yanında -*mAs* olması.

Seslik değişiklikler: *bol-> ol-*; *G>w>v* değişimi (ağrı>awru>avru); *y->c-* değişimi (yay>cay); *t->d-* değişimi (tut->dut-); *-d->d>y* değişimi (edgü>édgü>ıdgü; ıdı>iye) gibi.

8. Kavram alanı çalışmasıyla dönemin yaşayış tarzı hakkında fikir sahibi de olunmaktadır. Sosyal hayat, kültür, akrabalık, akrabalık ilişkileri gibi başlıklarda karşılaşılan kelimelerin sayısındaki fazlalık ise toplumsal ilişkiler ve sosyal yaşantıda kullanılan kelime servetini ortaya koymada önemli bir göstergedir.

9. Ev, ev içi malzemeler, inşaat ve yapı unsurları alanlarındaki söz varlığı ise Türklerin yerleşik hayatta kullandığı barınma tercihlerine dair çıkarımlarda bulunmamızı sağlamaktadır.

10. Para, ücret ve fiyat alanlarındaki söz varlığı, tarih boyunca ticari faaliyetlere önem verildiğinin, insan yaşamında aktif olarak yer aldığıın göstergelerindendir.

15. Vücut bölümleri ile ilgili temel kelimeleri yansıtan kavram alanında Türkçe kelimelerin Arapça kelimelere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit, o dönemde kullanılan Türkçe kelimelerin insan vücudu ile ilgili söz varlığını karşılayabilecek zenginlikte olduğunu, temel kelimelerdeki değişimlerin daha az olduğunu da göstermektedir.

16. İnsanların olumlu ve olumsuz kişilik özelliklerini yansıtan kavram alanlarındaki verileri karşılaştırdığımızda ise insanların olumsuz özelliklerine dair söz varlığının fazla olduğu görülmektedir. Olumsuz kişilik özellikleri ve davranışlarının, olumlu kişilik özellikleri ve duygularına göre ön planda olmasının nedenini, dinî kavramlar yönünden değerlendirebiliriz. Eserin söz varlığı, Kur'an tefsiri üzerine kuruludur. Bu bağlamda ele alınan kavramlar; olumsuz davranış ve düşüncelerin cezalandırılacağı ve bu davranışları sergileyenlerin akıbetleri hakkında önemli bir göstergedir. Ceza kavram alanında toplam 18, ödül kavram alanında bir sözcüğün yer alması gibi. İnsanlardaki olumsuz özelliklerin çeşitli ve fazla şekilde yer alması, ceza kavram alanındaki yoğunluğunun sebebini destekler niteliktedir.

Bu çalışmayla Türk dilinin kavramsal zenginliği bir kez daha ortaya konularak, dönemin söz varlığı daha net yansıtılmaya çalışılmış; Çağatay, Oğuz ve Kıpçak dillerinden yansıyan İslami kavramlar, etkileşimler ve konuya dâhil olan alıntıların dilde ne ölçüde yer edindiği gösterilmiştir. *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* neşrinden elde edilen veriler, sözlükçülük ve dil açısından incelenmiş, Türk dilinin zenginliği, kolları, söz varlığı, kavram alanları yoluyla ortaya konularak bir nebze de olsa bu alana katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- ADALAR SUBAŞI, D. (2010). *Sözlük Verilerine Dayalı Görünümleriyle Arapçada Kavram Oluşturma Yolları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- AKALIN, Ş. H. (2010, Mart). Sözlüğün Tarihi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 699, 268-278.
- AKAR, A. (2010). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken.
- AKÇAY, Y. (2011). Doğuda ve Batıda Sözlükçülüğün Gelişimi ve Osmanlı Dönemi Sözlük Metinlerine Genel Bir Bakış. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 4, 281-333.
- AKSAN, D. (2009). *Anlambilim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- AKSAN, D. (1971). Kelime bilimi ve Anlambilimi Ölçülerinden Yararlanarak Bir Yazı Dilinin Eksikliğini Saptama Yolları I: Kavram Alanı – Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 19, 253-262.
- AKSAN, D. (1989). *Kavram Alanı-Kelime Ailesi İlişkileri Ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine*. Ankara: TTK Basım evi.
- AKSAN, D. (2006). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- AKSAN, D. (2009). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- ARGUNŞAH, M. (2014). *Çağatay Türkçesi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- ARGUNŞAH, M., SAĞOL YÜKSEKKAYA, G. (2017). *Karahanlıca Harezme Kıpçakça Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.

BİLGİN TİRYAKİ, K., SUNAR L. (2016). *Kavram Geliştirme-Sosyal Bilimlerde Yeni İmkanlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

BOZ, E. (2011). *Sözlük Bilimi Yazıları 1*. Ankara: Gazi Kitabevi.

BÖLER, T. (2006). Türkçe Sözlük (TDK) ile Örnekleriyle Türkçe Sözlük'ü (MEB) Karşılaştırma Denemesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 101-118.

CUMAKUNOVA, G. (Yaz 2011). “Türk Sözlük Biliminin Etkileşim Alanları”, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. 4, 15-30.

ÇETİNEL, H. (2018). *Dini Kavramların Semantik Analiz Yolu İle Öğretiminin İmkan ve Sınırları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

EMİNOĞLU, E. (2010). *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Sivas: Asitan Yayıncılık.

ERCİLASUN, A. B. (2017). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

GUİRAUD, P. (1999). *Anlambilim, La Sémantique*. (Çev. Berke Vardar). İstanbul: Multilingual Yayınları.

GÜNAY, D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

GÜNDOĞDU, A. E. (2012). Türkçe Dersi Öğretim Programının Kavram Öğretimi Açısından İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 31-34.

GÜRIŞİK, B. (2013). *Türkiye Türkçesindeki Bağımsız Biçimbirimlerin Anlamsal Dağılımı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

İLHAN, N. (2007). *Geçmişten Günümüze Sözlükçülük Geleneği ve Türk Dili Sözlükleri*. Elâzığ: Manas Yayıncılık.

- KAHRAMAN, M. (2016). Sözlük Bilim Kuram, İlke ve Yöntemler Üzerine. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 8, 3288-3312.
- KARAMANLIOĞLU, A. F. (1994). *Kıpçak Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- KARÇIĞA, S. (2015). Dil Eğitiminde Kavram Alanı Sözlüklerinin Önemi. *International Journal Of Languages Education and Teaching*, Germany, 2514-2524.
- KOCAPINAR, P. (2014 Volume 9/9 Summer). Kavram Sözlükleriyle İlgili Terminoloji Üzerine. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 745-752.
- KOCAPINAR, P. (2014). *Kavram Sözlükleri ve Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi Söz Varlığı Üzerine Bir Deneme* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi: Ankara.
- KOCAPINAR, P. (2020). Sözlük Nedir ?. *Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, 68, 1089-1101.
- KOCAPINAR, P. (2021). *Kavram Alanı Sözlüğü Olarak Dîvânü Lugâti't-Türk*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- KORKMAZ, Z. (1973). Selçuklular Çağı Türkçesinin Genel Yapısı. *TDK Belleten*, 34.
- KÖK, A. (2004). *Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- KÜÇÜK, S. (2020). Satır Altı Kur'an Tercümeleri Üzerine. *Türk Ekini Dil ve Kültür Dergisi*, 5, 13-20.

MUTLU, H. K. (2009). Türkçe Öğretiminde Sözlükçülük Tekniği Açısından Tematik Sözlükler. *Turkish Studies*, 4, 814-822.

NALBANT, M. V. (2014). *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz, Kıpçak Lehçeleriyle)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

ÖZDAĞ, T. (2010). Karışık Dilli Eserlere Genel Bir Bakış. *Dil ve Kültür Dergisi*, 21-24.

TABAKLAR, Ö. (2017). Çağatayca Mevahib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseyinî) Tercümesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 57, 237-258.

USTA, H. İ. (2011). *Orta Asya Kur'an Tefsiri (Metin- Tıpkıbasım)*. Ankara: Poyraz Ofset.

ÜLGEN, G. (2004). *Kavram Geliştirme: Kuramlar ve Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÜNLÜ, S. (2004). *Karahanlı Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi TİEM 73, Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

ÜŞENMEZ, E. (2013). *Türkçe İlk Kur'an Tercümelerinden, Özbekistan Nüshası: Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli (Giriş-İnceleme-Metin-Ekler Dizini-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

VARDAR, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

YILMAZ, H. (2003). *Kur'an Kelime ve İfadelerini Anlamada Kavram Tefsiri ve Semantik Analiz Yöntemi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

ZÜLFİKAR, H. (1974 Mayıs). Çağatayca Bir Kuran Tefsiri, *Türkoloji Dergisi*, 6, 153-195.

EKLER

EK-1

:

DİZİN

A

ābād: *Far.* Bakımlı,
bayındır, şen., 119
abān: *Ar.* Özel ad., 50;
Ar. Özel isim., 50
abān ibn-i sa'id ibn-i
‘āşş: *Ar.* Özel ad, 50
ācāl: *Ar.* Eceller,
ölümler., 71
aç: Aç, tok olmayan.,
121
aç-: Açmak, ortaya
koymak, yaymak,
sermek., 135
açı: Acı., 105
açıġ: Acı., 92
açıġlan-: Üzüntü
duymak, acımak., 92
açık: Açlık, aç olma
durumu., 121
açluk: Açlık, aç olma
durumu., 121
açu: Acı., 92
açuġ: Açık., 33
açuġ: Açık., 33
açul-: Açılmak., 62
ādāb: *Ar.* Zarafet,
naziklik, öte., 76

adaş-: Yolunu
kaybetmek,
şaşırmak, yanlışla
düşmek., 86
adaştur-: Yolunu
kaybettirmek,
yanlışla düşürmek.,
86
ādem: *Ar.* Hz. Adem,
ilk insan, insanoġlu.
İnsan, 45
adllik: *Ar.* Adaletlilik,
doġruluk., 157
afār: *Ar.* Bir çeşit
aġaç, palmiye aġacı.,
42
aġ-: Akmak., 38
aġaç: Aġaç., 42
aġarr: *Ar.* Kendini çok
beġenmiş, soylu., 83
aġır 1/1: Aġır, yüklü.,
26
aġır 1/2: güç, sert,
çetin., 130
aġız: Aġız, çıkış yeri.,
57
aġrı-: Aġırmak, acı
duymak., 69
aġzur-: Akıtmak., 38

aġādiş: *Ar.* Hadisler.,
146
aġbār: *Ar.* Yahudi
bilginler., 164
āġir: *Ar.* Son, en son,
biten, sona eren., 18
āġire: *Ar.* Son, en son,
biten, sona eren., 18
āġiriyyet: *Ar.* Son,
sonlanma., 18
aġkām: *Ar.*
Hükümler., 162
aġkār: *Ar.* En bayaġı,
en adi., 82
aġlāk: *Ar.* Yaratılıştan
gelen güzel huy ve
davranışlar., 75
aġmed: *Ar.* Özel ad,
Ahmed ibn-i
hanbeli., 51
aġsen: *Ar.* Daha güzel,
en güzel., 66
aġşam: Akşam., 16
aġvāl: *Ar.* Durumlar,
haller., 109
aġyār: *Ar.* Hayırlı,
faziletli kimseler.,
90
aġz: Alma, ele
geçirme., 64

aķ: Beyaz, ak., 34
aķ-: Akmak, bir yerden
bir yere gitmek., 38
aķdur-: Akıtmak,
fişkirtmek., 38
aķız-: Akıtmak., 39
aķrın: Yavaş, sakın,
yavaşça., 104
aķrun: Yavaş, sakın,
yavaşça., 104
aķşak: Topal., 69
aķvāl: *Ar.* Sözl., 104
al: Ön, ön taraf, karşı.,
20
al-: Almak., 64
alar: Onlar., 171
alaş-: Karşıkli alıp
vermek., 127
alaşlı: Hastalıklı,
hastalık sahibi., 68
alay: Öyle, o şekilde.,
173
ald: Karşı taraf, ön
taraf., 20
alda-: Aldatmak., 86
aldan-: Aldanmak., 86
alın-: Alınmak., 88
Allāh: *Ar.* Özel ad.
Allah, Tanrı., 140
allāhü ‘āzīm: *Ar.* Yüce
Allah., 140
Allāhü te’ālī: *Ar.* Yüce
Allah., 140

allahümmehdi kavmi:
Ar., 150
altı: altı., 167
altmış: Altmış., 167
altun: Altın., 24, 25
alun-: Alınmak., 88
āmin: *Ar.* Öyle olsun,
Ya Rab duamızı
kabul et anlamındaki
söz., 150
ammā: *Ar.* Ama,
fakat., 173
anča: Öyle, böyle, bu
şekilde., 173
anda: Onda, Orada.,
171
andağ: Öyle, bu
şekilde., 173
andak: Öyle, bu
şekilde., 173
andan: ondan, bu
nedenle., 110, 111
andın: Ondan, bu
nedenle., 110, 111
anı: Onu, 171
anıq: Onun, 171
anla-: Anlamak., 72
anlar: Onlar., 170
anţ: Ant, yemin., 106
anţāķīye: *Ar.* Yer adı,
117
anunıq: Onun., 171
anunlar: Onlar., 171

anuq: Onun., 171
aqa: Ona, 171
aqar: Ona, Ona doğru.,
173
aqla-: Anlamak., 72
ara: Ara, arasında., 21
ārām: *Far.* Durma,
dinlenme, rahatlık.,
70
aramlan-: *Ar.* T. Hoşa
gitmemek, rahatsız
olmak., 87
arcum: Ardıç, ardıc
ağacı., 42
ard: Arka, ard., 20
arğat-: Yağdırmak,
akıtmak, aşığıya
akıtmak., 39
arķa: Arka, arka taraf.,
20
arşlan: Aslan, yırtıcı
hayvan., 44; mec.
Yiğit., 91
arşın: Omuzdan baş
parmak ucuna kadar
olan uzunluk
ölçüsü., 25
art: Ard, arka, arka
taraf, sırt., 20
art-: Artmak,
çoğalmak., 27
artdur-: Arttırmak,
çoğaltmak., 27

artık: Fazla, çok., 27
arttır-: Arttırmak,
çoğaltmak., 27
arttur-: Arttırmak,
çoğaltmak., 27
artuk: Fazla, çok., 27
arż: *Ar.* Yer, yeryüzü.,
21
as: Alt., 20
as-: Asmak., 135
aş: Asmak., 135
āşār: *Ar.* Eserler., 168
aşdur-: Astırmak., 135
asra- 1/1: Gizlemek,
himaye etmek,
saklamak., 78
asra- 1/2: Besleyip
büyütmek., 47
ast: Alt, alt taraf., 20
aştar: *Far.* Kumaşın
altına konan ince
bez, astar., 123
aş-: Aşmak, geçmek.,
114
aş(ı)ğ-: Acele etmek,
koşmak, akın akın
gitmek., 61
aşa-: Yemek, yemek.,
120
aşdur-: Yedirmek.,
102

aşık-: Acele etmek,
koşmak, akın akın
gitmek., 61
aşkī: *Ar.* Azılı haydut,
en azılı hırsız., 159
aşla-: Yemek yemek.,
120
aşuğ-: Acele etmek,
koşmak., 61
aşuk-: Acele etmek,
koşmak., 61
at: Ad, isim., 169
at-: Atmak, fırlatmak.,
39
aţ: At, binek hayvanı.,
44
ata: Ata, ced., 95
ata-: Ad vermek., 49
atal-: Adlandırılmak,
ad verilmek., 49
atarıl-: Atılmak,
yayılmak., 39
atkı: Dua etmek., 151
aţlan- 1/1: At sahibi
olmak., 137
aţlan- 1/2: Ata
binmek., 62
atlu: Ad sahibi, ünlü,
adlı., 49
atul-: Atılmak., 61
av(u)ru 1/1: Hasta., 68
av(u)ru 1/2: Kör., 69

avlak: Tenha, ıssız,
yüksek yer., 22
avlal-: Şaşırmak,
doğru yoldan
ayrılmak., 91
awız: Ağız., 57
ay: Ay, Dünyanın
uydusu, kamer., 13;
Otuz günlük süre,
ay., 15
ay-: Söylemek., 104
ayağ: Ayak., 55
ayaq: Ayak., 55;
Kadeh., 124
Āyāt: *Ar.* Ayetler,
deliller., 145
ayd-: Söylemek., 104
Āyet: *Ar.* Ayet, nişan,
delil., 145
Ayır-: Ayırmak,
bölmek., 134
ayrıl-: Ayrılmak., 116
ayrul-: Ayrılmak., 116
ayt-: Söylemek., 104
aytul-: Söylenilmek,
denilmek., 104
aytul-: Söylenilmek,
denilmek., 105
ayturul-:
Söylenilmek., 105
aytuş: Söyleşmek,
karılıklı konuşmak.,
104

ayur-: Ayırmak., 134

az: Az, kıt., 27

az-: Azmak, yoldan
çıkma., 86

azdur-: Azdırmak,
yoldan çıkarmak., 86

B

bādiye: *Ar.* Çöl, kır,
ova., 22

bağçe: *Far.* Bahçe., 42

bağışla-: Bağışlamak,
affetmek., 162

bağla-: Bağlamak.,
135

bağlan-: Bağlanmak.,
135

bağle: *Ar.* Katır, binek
hayvanı., 44

bah(i)s: *Ar.* Bir konu
akında detaylı
araştırma. Sözü
edilen konu., 164

bahāne: *Far.* Sebep,
neden, asılsız özür.,
110, 111

baḥīl: *Ar.* Hasis, cimri,
yalancı, ahmak, 84

bāhir: *Ar.* Açık, aşikar,
parlak, aydınlık.,
108

baḥr: *Ar.* Deniz., 22

balçık: Çamur, kıvamlı
çamur., 24

balık: Balık., 44

bālīg: *Ar.* Erişkin,
büluğ çağına ulaşmış
çocuk, erişkin
insan., 48

bālīga 1/1: *Ar.* Son
noktaya erişmiş., 18

bālīga 1/2: *Ar.*
Haberci, ulak, 103

bānī: *Ar.* Yapan,
yapıcı., 131

baṇa: Bana., 171

bar: Var., 31

bar-: Varmak,
ulaşmak., 114

barça: Hep, bütün,
hepsi., 30

barı: Hepsi, bütünü,
tamamı., 30

barıl-: Varılmak,
varmak., 114

barlīg: Varlık,
mevcudiyet., 31

barlık: Varlık,
mevcudiyet., 31

barmağ: Parmak., 55

barsıl: Zengin,
varlıklı., 126

barşışā: *Ar.* Şeytan
tarafından kandırılan

büyük bir Hristiyan
dindar., 139

baru: Hepsi, bütünü,
tamamı., 30

başır: *Ar.* Görüp
anlayan, görücü,
Allah'ın adlarından
biri., 141

bast: *Ar.* Yayma,
serme, açma., 135

baş 1/1: Baş, kafa., 54

baş 1/2: Üst kısım., 19

baş 1/3: Başlangıç., 17

başka: Diğer, öteki,
özge., 173

bat- 1: Batmak, dibe
doğru gitmek., 38

bat- 1/1: Batmak, dibe
doğru gitmek., 38

bāṭın 1/1: *Ar.* İç,
dahili., 21

bāṭın 1/2: *Ar.* Gizli.,
160

bāṭinen 1/1: *Ar.* İç
taraf, dahili
olarak., 21

bāṭinen 1/2: *Ar.* Gizli
olarak., 160

bāver: *Far.* İnanma,
tasdik, 80

bay: Zengin, varlıklı.,
126

bayla-: Bağlamak., 135	etmek, bela vermek., 110	benī ḥanīfe: <i>Ar.</i> Özel ad. kabilelerinden biri., 98
baylğ: Zenginlik., 126	beled: <i>Ar.</i> Belde, memleket, ülke., 116	benī ḥāşim: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Arap kabilesi. Hz.Muhammed bu kabiledendir., 98; <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Arap kabilesi. Hz.Muhammed bu kabiledendir., 98
baylık: Zenginlik., 126	be-li'llāhüte'ālī: <i>Ar.</i> Allah'ın kendisi, 141	benī ḥuzā'a: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir arap kabilesi., 98
bāzār: <i>Far.</i> Alış veriş, alım satım., 127	beliğ: <i>Ar.</i> Düzgün ve anlaşılır, sanatlı, düzgün., 169, 175	benī ibn-i mālīk ibni naḍīr benī kenāne: <i>Ar.</i> Özel ad. Peygamberin soyca akraba olduğu bir kabile., 98
bedel: <i>Ar.</i> Bir şeyin karşılığı, karşılık., 128	belki: <i>Far.</i> Olabilir, belki muhakkak., 173	benī isrā'īl: <i>il Ar.</i> Özel ad. İsrail oğulları, Yahudiler., 98
beden: <i>Ar.</i> Gövde, cisim, ten., 55	belkim: <i>Far.</i> Olabilir, belki muhakkak., 173	benī kenāne: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
bedr: <i>Ar.</i> Yer adı. Bedir savaşının yapıldığı yer., 118	belli: Açık, aşıkâr, meydanda., 108	benī muşṭalīk: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
bed-şekl: <i>Ar.</i> <i>Far.</i> Kötü görünüşlü., 66	bende: <i>Far.</i> Köle, kul, tutsak., 101	benī naḍīr: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Yahudi kabilesi., 98
behre 1/1: <i>Far.</i> Pay, hisse, nasip., 28	benī ādem: <i>Ar.</i> İnsanoğlu., 45	
behre 1/2: <i>Far.</i> Müddet, süre., 16	benī bekr: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98	
beḳa: <i>Ar.</i> Kalma, kalıcılık, devamlı bulunma., 19	benī beyāz: <i>Ar.</i> Özel ad., 49	
bekle-: Beklemek., 116	benī esed: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98	
bekr: <i>Ar.</i> Özel ad. Arap kabilelerinden birinin adı., 98	benī ḡaffār: <i>Ar.</i> Özel ad. Arap kabilelerinden biri., 98	
belā: <i>Ar.</i> Bela, gam, tasa, 110		
belālandur-: Denemek, imtihan		

benī selīm: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
benī taḳayyum(?) ebū kemāl: *Ar.* Özel ad., 49
berāber: *Far.* Birlikte, bir arada, 173
berāhin: *Ar.* Deliller, ispatlar., 160
berī 1/1: *Ar.* Salim, kurtulmuş., 70
berī 1/2: *Ar.* Arınmış, pak., 125
berkitil-: Sağlamlaştırmak, bağlamak, kilitlemek., 135
ber-ṭaraf: *Far. Ar.* Yana bırakma, kenarda tutma, 19
beṣāret: Müjde, iyi haber, 103
beşik: Beşik., 124
be-tamām: *Ar.* Tamamıyla, tümünden., 30
beyān: *Ar.* Açıklama, bildirme., 107
beyde: *Ar.* Çöl., 22
beyhūde: *Far.* Boş yere, boşuna., 75
beyt: *Ar.* Ev., 120

bırmık: İbrik., 124
bī-fā'ide: *Far. A.* Faydasız yararsız., 112
bin: Ben.170
bih: *Far.* İyi, mükemmel.bütün, 30
bih-būd: *Far.* İyi, sağlık., 68
bihī 1/1: *Far.* Geri dönme, iyileşme., 70
bihī 1/2: *Far.* İyi, 78
bik: Pek, çok., 27
bikr: *Ar.* El değmemiş kız, bakire., 48
bil-: Bilmek., 73
bilā: *Ar.* olumsuzluk eki, -sız., 169
bilād: *Ar.* Beldeler, yerleşim yerleri., 116
bildür-: Bildirmek., 107
bile: İle, birlikte, beraber., 173
bilen: İle, birlikte, beraber., 173
bilen-: Bilmek., 73; Bilmek., 73
bilenlig: Bilme, farkındalık., 72

bilezik: Bilezik, bileğe takılan halka şeklinde süs eşyası., 68
bilgüli: Belirli, belli, haberli., 107
bilū: Bilme, bilgi., 164
bī-mālā: *Ar.* Boş, gereksiz., 75
bi'l-keşret: *Ar.* Çoğunlukla.173
binā: *Ar.* Yapı, tesis, 119
bī-naẓīr: *Ar.* Benzersiz, eşsiz., 141
biḡ: Bin, On kere yüz., 167
bir: Tek, ilk, bir., 167
bir-: Vermek., 64
biraz: Azıcık, az., 28
biregü: Biri, birisi., 172
bizler: Bizler.172
birev: Biri, birisi., 172
birew: Biri, birisi., 172
birge: Birlikte, beraber., 173
biril-: Verilmek., 64
birle: Birlikte, beraber, ile, dahi., 173

birlen: Birlikte, beraber, ile, dahi., 173	bovaz: Hamile, gebe., 47	būstān: <i>Far.</i> Bostan, bahçe, çiçek bahçesi., 42
birül-: Verilmek., 64	boy: Boy, boyun., 54	būşide: <i>Far.</i> Gizlemek, saklamak., 160
bisāt: <i>Ar.</i> Yaygı, halı, döşeme., 124	bu: Bu., 171	but: But, bacağın üst kısmı., 55
biş: Beş., 167	budeyl: <i>Ar.</i> Özel ad., 49	buṭ: But, bacağın üst kısmı., 55
bī-şebīh: <i>Ar.</i> Benzersiz, eşsiz., 141	budeyl ibn-i varḳā': <i>Ar.</i> Özel ad., 49	butağ: Budak., 41
bī-şek: <i>Far, Ar.</i> Şüphesiz., 112	budeyl ibn-i varḳā'-i ḥuzā'aī: <i>Ar.</i> Özel ad., 49	butaḳ: Budak., 41
bitür-: Bitirmek., 131	buğz: <i>Ar.</i> Gizli kin, gizliden gizliye nefret etme., 89	buṭlān: <i>Ar.</i> Geçersiz, hükümsüz, batıl., 163
biyūk: Büyük., 29	bular: Bunlar., 171	buy(u)ruğ: Emir, buyruk., 136
biz: Biz., 170	bulut: Bulut., 14	buyur-: Emretmek, buyurmak., 136
bizār: <i>Far.</i> Bıkmış, usanmış., 82	bun: Pay, hisse, kaynak, limit., 28	buyurul-: Emredilmek, buyrulmak., 136
boğavlan-: Bağlanmak, zincirlenmek, zincirle bağlanmak., 135	bunlar: Bunlar., 171	buyuruş-: Karşılıklı emirlerde bulunmak, buyuruşmak., 136
boğawla-: Bağlamak, zincirlemek, zincirle bağlamak., 135	buṇa: Buna., 171	buz-: Bozmak., 134
boğaz: Boğaz, boyun önü., 56	bur(u)n: Ön, ön taraf, 20	buzaw: Buzağı, inek yavrusu., 45
bol-: Olmak., 32	burçak: Burçak, yem olarak kullanılan bir bitki., 42	buzuḳ: Bozuk., 110
bolu: Olma, olmak., 31	burk-: Burkmak, çevirmek, döndürmek., 63	būdene: <i>Ar.</i> Deve., 44
bolun-: Olunmak., 32	burun 1/1: Burun., 58	bürhān: <i>Ar.</i> Delil, hüccet., 160
boş: Boş., 27	burun 1/2: Bir nesnenin önündeki çıkıntısı., 34	bürüdet: <i>Ar.</i> Soğukluk., 36
boşan-: Boşalmak., 38		

büt: *Far.* Put, 140

C

cabbār benī ẓarīz: *Ar.*

Özel ad., 49

cāber ibn-i'abdullāh:

Ar. Özel isim.

Ensardan bir

sahabe., 143

cāh: *Ar.* Yüksek

makam, nurlu

mevki., 100

cāhil: *Ar.* Bilgisiz,

bilmez, cahil., 165

cāhiliyye: *Ar.*

İslamdan önceki

dönem ve adamları,

14

cāhiliyyet: *Ar.*

Bilgisizlik, cahillik.,

165

cāhim: *Ar.* Öfkeli,

kızgın., 89

cālī: *Ar.* Temizleyen,

parlatan,

nurlandıran., 141

calḡun: Alev, yalkın,

ateş., 35

cān: *Far.* Can, hayat,

ruh, gönül., 46

cārīye: *Ar.* Halayık,

hizmetçi kız, hizmet

etmek üzere

beslenen genç kız.,

101

cay: *Yaz.*, 15

cedel: *Ar.* Tartışma;

kavga, 155

cehālet: *Ar.*

Bilinmezlik,

cahillik., 165

cehcāh: *Ar.* Özel ad.,

144

cehcāh ibn-i sa'idü'l-

ḡaffārī: *Ar.* Özel ad.

Sahabe, Hz. Ömer'in

seyisi, 144

cehl: *Ar.* Bilmezlik,

bilgisizlik., 165

cehren: *Ar.* Açık açık

söyleme., 108

celāl: *Ar.* Ululuk,

azamet., 100

cemāl: *Ar.* Yüz

güzelliḡi, hüsün., 65

cemīl: *Ar.* Güzel,

çekici., 65

cenīn: *Ar.* Ana

karnında bulunan

çocuk, döl., 47

cerem 1/1: *Ar.* Günah.,

148

cerem 1/2: *Ar.* Suç.,

158

cerem 1/3: *Ar.*

Cinayet., 158

cev(i)r: *Ar.* Ezizet,

zulüm, cefa., 158

cevāhir: *Ar.* Cevherler,

kıymetli taşlar., 24

cevrīye: *Ar.* Cariye.,

101

cezā: *Ar.* İşlenen suç

karşı verilen

karşılık, ceza,

hüküm., 161

cezālan-: *Ar.* T. Ceza

verilmek., 162

cıy-: Yıḡmak,

toplamak., 97

cıyul-: Yıḡılmak, bir

araya getirilmek.,

132

cıyuluş-: Bir araya

toplaşmak., 97

cıyun: Yıḡın,

topluluk., 96

cibrīl: *Ar.* Dört büyük

melekten biri., 152

cihād: *Ar.* Din uğruna

savaşma., 155

cihāzāt: *Ar.* Araç

gereçler., 125

cihet: *Ar.* Taraf, yan,

yön., 19

cīn: *Ar.* İnsan farklı

ateşten yaratılmış

varlıklar., 152

cināyet: *Ar.* İnsana
saldıra, öldürme.,
159

cīnnī: *Ar.* Cin
taifesinden olanlar.,
152

cins: *Ar.* Soy, nesil., 95

cins 1: *Ar.* Çeşit., 29

cins 1/1: *Ar.* Çeşit., 29

cins 1/2: *Ar.* Soy,
nesil., 95

cis(i)m: *Ar.* İnsan ve
hayvan bedeni, 55

cuḥayne: *Ar.* Özel ad.
Bir Arap kabilesi.,
99

cumhūr: *Ar.* Halk;
nâs, umum, 97

**cüdāy ibn-i ḳays benī
sellemenden cāber:**
Ar. T. Özel Ad., 49

cüft: *Far.* Çift, ikili,
eşi olan., 102

cühelā: *Ar.* Bilgisizler,
bilmezer., 165

cümle: *Ar.* Bütün, hep,
birlikte, herkes, el
âlem., 30

cünd: *Ar.* Asker, ordu,
155

cünüd: *Ar.* Askerler,
ordular., 155

cünün: *Ar.* Delilik,
delirme., 69

cünune: *Ar.* Delilik.,
69

cüreyc: *Ar.* Özel ad.
Daha beşikteyken
konuşan üç konuşan
çocuktan biri., 52

cürm 1/1: *Ar.* Suç.,
158

cürm 1/2: *Ar.* Ceza.,
162

cürm 1/3: *Ar.* Günah.,
148

Ç

çağ-: İftira etmek., 85

çağırış -: Birbirini
çağırarak,
çağırışmak., 106

çağar-: Çağırarak.,
106

çağır-: Çağırarak., 106

çağırıl-: Çağırarak.,
106

çağıruv: Çağrı., 103
çaqlı-: Kadar, gibi,
benzer., 174

çağur-: Çağırarak.,
106

çalış: Savaşçı,
cengaver., 155

çañcekī 1/1: *Far.*
Diken., 41

çañcekī 1/2: *Far.*
Çatal., 124

çap-: Koşmak, süratle
gelmek., 61

çap- 1/1: Vurmak., 37

çap- 1/2: Kesmek., 134

çapdur-: Koşturmak.,
61

çapılduḳ 1/1: Saçak.,
123

çapılduḳ 1/2: Kamış.,
41

çaş: Yığın, kalabalık.,
96

çat-: Yüz çatmak, surat
buruşturmak., 56

çatıl-: Çatılmak., 56

çattur-: Çattırmak, yüz
buruşturmak., 56

çekirge: Çekirge., 43

çekürtge: Çekirge., 43

çend 1/1: *Far.* Birkaç,
bir miktar., 27

çend 1/2: *Far.* Her ne
kadar, yine de, öyle
ki., 174

çetün 1/1: Sert, katı.,
81

çetün 1/2: Güç,
müşkil., 130

çetün 1/3: İnatçı,
zorlu., 81
çevir-: Çevirmek,
döndürmek., 63
çı: Ya, de, dahi.
Kuvvetlendirme
edatı., 174
çıkar-: Çıkarmak., 40
çıkarıl-: Çıkarılmak.,
40
çıkarul-: Çıkarılmak.,
40
çi: Ya, de, dahi.
Kuvvetlendirme
edatı., 174
çik: Sınır, hudud., 117
çom-: Dalmak,
batmak., 38
çök-: Çökmek,
çömelmek., 63
çöy-: Uzatmak, açmak,
yaymak., 135
çöyil-: Uzatılmak,
yayılmak, açılmak.,
135
çubuk: Uzun değnek,
düz dal., 41
çukur: Oyulmuş yer,
çukur, oyuk., 23
çün: *Far.* Çünkü
mademki., 174

D

da: De, dahi.
Kuvvetlendirme
edatı., 174
daḥı: Dahi, de, da.
Kuvvetlendirme
edatı., 174
dāl: *Ar.* Göstermek,
ortaya çıkarmak., 58
dār: *Ar.* Yurt, ülke,
memleket., 117
dāru: *Far.* İlaç, em.,
69
dāver 1/1: *Far.*
Adaletli davranan
kimse., 80
dāver 1/2: *Far.*
Padişah, vezir., 54
de: De, dahi.
Kuvvetlendirme
edatı., 174
def‘a: *Ar.* Kere, kez.,
26
dehr 1/1: *Ar.* Zaman,
uzun zaman., 14
dehr 1/2: *Ar.* Dünya.,
13
delālet: *Ar.* Yol
gösterme, rehberlik.,
111
delīl: *Ar.* Kılavuz,
rehber, 111

derece: *Ar.* Seviye,
merteb, 100
deri: Deri, ten., 55
der-kār: *Far.* Açık
aşikâr, 108
deryā: *Far.* Deniz,
bahr., 22
deşik: Delik, boşluk,
deşik., 34
devā: *Ar.* İlaç, em, 69
devāhī: *Ar.* Kötülükler,
belalar., 110
deve: Deve., 44
devlet 1/1: *Ar.* Baht,
talih., 146
devlet 1/2: *Ar.* Makam,
mevki, saltanat., 99
devlet 1/3: *Ar.*
Bağımsız ülke., 117
dey: Gibi, kadar., 174
di-: Demek, söylemek.,
104
dibāc: *Ar.* Bir tür ipek
kumaş., 123
dik: Gibi, benzer., 174
dīn: *Ar.* İnanç ve
ibadet konusunda
tutulan yol., 138
dirāyet: Algılama,
anlama., 72
dīvān: *Ar.* Özel
düzenlenmiş kitap,
168

dīvāne: *Far.* Deli,
abdal, budala., 69

dīvār: *Far.* Duvar.,
119

doğuz: Domuz., 44

duhūl: *Ar.* İçine girme,
dahil olma., 19

dur-: Durmak., 65

dut-: Tutmak., 62

dünyā 1/1: *Ar.* Dünya,
yerküre, evren., 13

dünyā 1/2: Başkaları.,
45

dürüstlük: *Far.* T.
Doğruluk,
dürüstlük., 80

düşenbe: *Far.* Salı
günü., 15

düşmān: *Far.* Yağı,
düşman., 157

düşmānlık: *Far.* T.
Düşmanlık., 157

düşmen: *Far.*
Düşman., 157

Đ

đalāl 1/1: *Ar.* Yanlış,
hata., 86

đalāl 1/2: *Ar.* Yanlış
düşmek, 86

đalālet: *Ar.* Yoldan
azmak. Sapmak,

doğruluktan şaşmak,
86

đarb 1/1: *Ar.* Vurma,
çarpma., 37

đarb 1/2: *Ar.* Dövme.,
155

E

ebābīl: *Ar.* Dağ
kırlangıcı., 44

ebeden: *Ar.* İlelebed,
sonsuz kadar., 18

ebeden 1/1: *Ar.* Asla,
17

ebeden 1/2: *Ar.*
İlelebed, sonsuz
kadar., 18

ebī hureyre: *Ar.* Özel
ad. Ebu Hureyre. En
çok hadis ve rivayet
eden sahabe., 144

ebī süfyān: *Ar.* Özel
ad. Ebu Süfyan., 51

ebkār: *Ar.* Bikirler, kız
oğlan kızlar, 48

ebrār: *Ar.* Salih
kimseler, dindarlar.,
139

ebrehe: *Ar.* Özel ad.
Fil olayını
gerçekleştiren
kavmin lideri., 53

ebrū: *Far.* Kaş, hicab.,
55

ebū kerīb: *Ar.* Özel
ad. Yemen kralı., 53

ebū bekr: *Ar.* Özel ad.
Dördüncü halife,
Ebu Bekir., 144

ebū bekr-i şıdıķ: *Ar.*
Özel ad. Dördüncü
halife, Ebu Bekir.,
144

ebū cendel: *Ar.* Özel
ad. Bir sahabe., 144

ebū cendel ibn-i
Süheyl ibn-i'amr:
Ar. Özel ad. Bir
sahabe., 144

ebū hanife: *Ar.* Özel
ad. İmam Ebu
Hanife. Hanefilik
mezhebinin imamı.,
53

ebū mes'ūd: *Ar.* Özel
ad., 50

ebū mes'ūd deşķađı:
Ar. Özel ad., 50

ebū süfyān: *Ar.* Özel
ad., 50

ebyāz: *Ar.* Özel ad.
Şeytanların en
hilekârlarından
birinin adı., 152

ec(i)r: *Ar.* Ücret,
karşılık., 128
ecdād: *Ar.* Atalar,
cedler., 95
ecel: *Ar.* Ölüm anı,
hayatın sonu., 70
edā: *Ar.* Borç veya
borç gibi herhangi
bir şeyi ödeme,
verme., 129
edeb 1/1: *Ar.* Terbiye.,
81
edeb 1/2: *Ar.* Zarafet,
incelik., 76
ef'al: *Ar.* Fiiller,
eylemler., 169
efhām: *Ar.* Anlamalar,
kavramlar, 72
ef'zāl: *Ar.* Faziletler,
erdemler, iyi
vasıflar., 78
eger: *Far.* Eğer, ama,
ancak, fakat., 174
egerçi: *Far.* Her ne
kadar, olsa da ise
de., 175
eh(i)l 1/1: *Ar.* Sahip,
malik., 137
eh(i)l 1/2. oturan,
sakin., 116
eh(i)l 1/3: *Ar.* Halk
ahali., 97

ehādış 1/1: *Ar.*
Hadisler., 146
ehādış 1/2: *Ar.*
Haberler, sözler.,
103
ehemmiye: *Ar.*
Kıymet, değerlilik.
Dikkate şayan olma.,
79
ehvā: *Ar.* Nefisler,
arzular., 93
ekdā: *Ar.* Kaskatı,
sert., 32
ekmel: *Ar.* En
mükemmel, en
olgun., 31, 77
ekser: *Ar.* En çok,
daha çok., 27
el-'ahd: *Ar.* Bu
antlaşma, bu yemin.,
106
elbette: *Ar.* Mutlaka,
şüphesiz., 112
elek: Elek, eleme
aracı., 124
el-kelām ve'l-felsefe:
Ar. Kelām ve
felsefe., 168
elli: Elli. Beş kere on.,
167
em-: Emmek., 120
em(i)r: *Ar.* Buyruk,
emir., 136

emānet: *Ar.* Birine
güvenilip geçici
olarak bırakılan şey.,
85
emçek: Meme., 55
emel: *Ar.* Umut, ümit.,
94
emgek: Zahmet, emek,
sıkıntı., 130
emīn: *Ar.* Korkusuz,
emniyet sahibi;
şüphe etmeyen, 91
emiz-: Emzirmek., 120
emrāz: *Ar.*
Hastalıklar., 68
emşāl: *Ar.* Benzerler,
örnekler., 29
emüz-: Emzirmek.,
120
emvāl: *Ar.* Mallar.,
137
emvāt: *Ar.* Ölüler., 70
enbīyā: *Ar.* Nebiler,
peygamberler., 142
endīşe: *Far.* Düşünce;
gam, 73
enek: Çene., 54
enfah: *Ar.* Üfürme,
nefes verme., 57
enfüs: *Ar.* Nefisler., 46
enhār: *Ar.* Nehirler.,
22

enşār: *Ar.* Yardımcılar,
99

enşārī: *Ar.* Hz.
Muhammed'e
Medine'de yardım
edenlerden olanlar.,
143

enzel: *Ar.* Daha
aşağıda, daha altta.,
20

er: Er, adam, kişi., 48

eri-: Erimek., 35

erihā: *Ar.* Yer adı.
Dünyadaki ilk
yerleşim yeri,
palmyeler şehri.,
118

erne: Susuz., 121

esātir: *Ar.* Masallar,
mitler., 168

esbāb: *Ar.* Nedenler,
sebepler., 110, 111

esed: *Ar.* Özel ad., 51,
98

eşer: *Ar.* Alâmet,
nişan., 107

esfel: *Ar.* En aşağı, en
alt, 100

esir: *Ar.* Tutsak, köle.,
101

eslem: *Ar.* Özel ad. Bir
Arap kabilesi., 99

eşnāf: *Ar.* Sınıflar,
bölükler., 27

eşnām: *Ar.* Putlar., 140

esri-: Sarhoş olmak.,
122

esriklig: Sarhoşluk.,
122

esyed ibn-i hūdayr:
Ar. Özel ad.
Sahabelerden biri.,
144

eşbāh: *Ar.* Benzer,
benzer olanlar., 29

eşcā: *Ar.* Özel ad. Bir
Arap kabilesi., 99

eşcār: *Ar.* Ağaçlar., 42

eşkāl: *Ar.* Şekiller., 29

eşrāf: *Ar.* Saygın
kimseler., 90

eşref: *Ar.* En onurlu,
en saygın., 90

eşyā: *Ar.* Eşya, nesne.,
123

etlebiye: *Ar.* Kabenin
etrafında dolaşıp
lebbeyk demek., 149

etmm: *Ar.* En
tamamlanmış, en
bütün, en sağlam.,
33

eṭrāf: *Ar.* Çevre, taraf.,
24

ev: Ev, ocak., 120

evāmir: *Ar.* Emirler,
buyruklar., 136

evḳāf: *Ar.* Vakfedilmiş
mallar., 137

evkāt: *Ar.* Zamanlar,
çağlar, vakitler., 14

evlā: *Ar.* Daha iyi,
daha öncelikli., 25

evril-: Evrilmek,
çevrilmek., 63

evs: *Ar.* Özel ad., 51,
99; *Ar.* Özel ad.

Kabile adı., 99

evs ibn-i şamit: *Ar.*
Özel Ad., 51

evşāf: *Ar.* Sıfatlar,
nitelikler., 75

evvel: *Ar.* Önce, ilk.,
25

evveliyet: *Ar.* Öncelik,
25

ew: Ev, ocak., 120

eweli-: Ufaltmak,
küçültmek, ufak
ufak etmek., 134

ewrül-: Evrilmek,
çevrilmek., 63

ey: Ya, ey. Seslenme
sözü., 106

ey-: Söylemek,
konuşmak., 105

ey(i)dül-: Söylenilmek,
denilmek., 105

ey(i)t: Söylemek,
konuşmak., 104
eyā: *Ar.* Ey, hey.
Seslenme sözü., 106
eyitil-: Söylenilmek,
denilmek., 106
eyitül-: Söylenilmek,
denilmek., 105
eykeli: *Ar.* T. Eyke
şehrinden olan kişi.,
97
eyle-: Etmek, yapmak,
düzenlemek., 132
eylen-: Dönmek, bir
şeyin veya yerin
etrafında dolaşmak.,
63
eylendür-:
Döndürmek,
çevirmek., 64
eylendürül-:
Döndürülmek,
çevirilmek., 63
eyütül-: Söylenilmek,
denilmek., 105
ezā: *Ar.* Eziyet, cefa,
cevr., 158
ezān: *Ar.* Ezan, Namaz
çağrısı., 149
ezel: *Ar.* Başlangıcı
olmayan geçmiş
zaman., 18

ezelen: En başından
beri, ezelden beri.,
18
ezkār: *Ar.* Dualar,
zikirler, anmalar.,
150
ezmān: *Ar.* Zamanlar,
çağlar, uzun süre
olmak, sürekli., 17

F

fācir: *Ar.* Kötü huylu,
yaramaz, günahkar.,
81
fāhīr: *Ar.* Onurlu,
şanlı, olgun., 90
faķīr: *Ar.* Yoksul,
garip, kimsesiz., 127
fāriġ: *Ar.* El çekmiş,
vazgeçmiş., 88
fārs: *Ar.* İran, İranlı.,
97
farz: *Ar.* Yapılması
gereken zorunlu
ibadet, 147
farziyyet: *Ar.*
Farziyyeler,
zorunluluklar., 147
fāşık: *Ar.* Allah'ın
emirlerine uymayan
kişi, sapkın,
günahkar., 148

faşıl 1/1: *Ar.* Ayırma,
kesme., 133
faşıl 1/2: *Ar.* Ara
verme., 16
fāş: *Ar.* Ortaya
çıkarma, meydana
çıkma, duyulma.,
108
faţīma: *Ar.* Özel
ad.Hz.
Muhammed'in kızı.,
53
fażāhat: *Ar.* Alçaklık,
edepsizlik., 82
fazilet: *Ar.* İnsanda
olan güzel vasıf, iyi
huy, erdem., 78
fazl: *Ar.* Erdem, iyi
huy, iyilik., 78
feh̄m: *Ar.* Anlama,
kavrama, idrak., 72
feh̄mle-: *Ar.* T.
Anlamak,
kavramak., 72
feh̄mlet-: *Ar.* T.
Kavratmak,
anlatmak., 73
felsefe: *Ar.* Felsefe,
hikmet ve düşünce
bilgisi, düşünme
bilimi., 168
fena 1/1: *Ar.* Yokluk,
yok olma., 32

fena 1/2: *Ar.* Geçip
gitme., 113
ferāḥ: *Ar.* Bolluk,
genişlik, ferahlık,
bolluk., 126
ferāhet: *Ar.* Bolluk,
genişlik, 126
ferāş: *Ar.* Döşeme,
yayma., 135
ferç 1/1: *Ar.* Aralık,
çatlak, 34
ferç 1/2: *Ar.* dişilik
organı., 57
ferd: *Ar.* Tek, yalnız,
45
ferişte: *Far.* Melek,
152
fermān: *Ar.* Emir,
buyruk., 136
fersāḥ: *Ar.* On millik
bir uzunluk dilimi.,
26
fetāvā: *Ar.* Müftünün
verdiği şer'i
hükümler., 162
fetret: *Ar.* İki
peygamber arasında
kalan ve
peygambersiz geçen
zaman ayrılığı., 16
fevāzil: *Ar.* Faziletler,
erdemler., 78

fevt: *Ar.* Yitirme,
kaybetme, 71
fırka: *Ar.* Bölük,
takım, grup., 26
fi'l-ḥāl: *Ar.* Bu sırada,
hemen, şimdi. 174
fik(i)r: *Ar.* Düşünme,
71, 73
fik(i)r 1/1: *Ar.*
Düşünme., 73
fik(i)r 1/2: *Ar.* Zihin,
zeka., 71
fikirle-: *Ar.* T.
Düşünmek., 73
fikret: *Ar.* Düşünme.,
73
fil: *Ar.* İri bir hayvan,
fil., 44
fira'ūn: *Ar.* Eski Mısır
hükümdarlarına
verilen unvan, Musa
Peygambere karşı
gelen Mısır
hükümdarı., 53
firāş: *Ar.* Döşek,
yaygı., 124
fitne 1/1: *Ar.* Kötülük,
bela, sıkıntı., 110
fitne 1/2: *Ar.* Azdıran
yoldan çıkaran., 86
fuḫarā: *Ar.* Yoksullar,
garipler,
kimsesizler., 127

fuzūl: *Ar.* Lüzumsuz,
fazla şey veya
sözler., 75

G

ḡaffār: *Ar.* Bağışlayan,
bağışlayıcı, 141
ḡāfil: *Ar.* Habersiz,
gafil, başına
gelecekten habersiz.,
103
ḡaflet: *Ar.* Dalgınlık,
bilmezlik, aymazlık.,
165
ḡafūr: *Ar.* Bağışlayıcı,
yargılayan, 141
ḡāh: *Far.* Bazen, ara
sıra., 174
ḡāhī: *Far.* Bazen,
zaman zaman., 174
ḡam-gīn: *Ar.* *Far.*
Kederli, tasalı., 92
ḡanī: *Ar.* Varlıklı,
zengin, 126
ḡanīmet: *Ar.* Savaşta
ele geçen mal,
çapul., 156
ḡār: *Ar.* Mağara, in.,
24; *Ar.* Kötü
aldatıcı, 84
ḡarāmet: *Ar.* Borç,
diyet, boyun borcu.,
129

ġarāyip: <i>Ar.</i> Gariblikler, tuhaflıklar., 151	kovuculuk yapmak., 85	gür: <i>Far.</i> Yaban eşeği., 45
ġāret: <i>Ar.</i> Yağma için yapılan saldırı, 155	ġiriftār: <i>Far.</i> Ele geçirilmiş, tutulmuş, esir., 101	gürūh: <i>Far.</i> Kalabalık, takım, bölük., 96
ġarķ 1/1: <i>Ar.</i> Suya batma, batma., 38	ġislīn: <i>Ar.</i> Kirli su, irin dolu su., 22	ġüşnek: <i>Far.</i> Meyveli ağaç., 42
ġarķ 1/2: <i>Ar.</i> Boğma boğulma., 159	ġul: <i>Ar.</i> Suçlunun boynuna takılan halka, pranga., 161	ġüvā(h)lik: <i>Far.</i> T. Şahitlik., 161
ġaţafān: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Arap kabilesi., 99	ġurūr: <i>Ar.</i> Boş yere aldanma, 83	ġüvāh: <i>Far.</i> Şahit, tanık, delil., 161
ġavġa: <i>Ar.</i> Kavga, mücadele, 155	ġüşe: <i>Far.</i> Köşe, bucak., 19	ġüvāhlık: <i>Far.</i> T. Şahitlik., 161
ġāyet 1/1: <i>Ar.</i> Son, bitim., 18	ġüyā: <i>Far.</i> Sanki, diyelim ki., 174	H
ġāyet 1/2: <i>Ar.</i> Çok, pek çok., 27	ġülşen: <i>Far.</i> Gül bahçesi., 42	ġabīb-neccār: <i>Ar.</i> Özel ad., 51
ġayr: <i>Ar.</i> Başka, değil., 173	ġümān: <i>Far.</i> Sanma, zan, şüphe., 113	ġabs: <i>Ar.</i> Tutma, tutulma, alıkoyma., 161
ġayri: <i>Ar.</i> Başka, diğer., 173	ġüm-rāh: <i>Ar.</i> Yolunu şaşırmış, sapkın., 86	ġācet 1/1: <i>Ar.</i> İhtiyaç, lüzum, 75
ġayz: <i>Ar.</i> Hiddet, öfke, kızgınlık., 89	ġümrāhlık: <i>Ar.</i> Sapkınlık, şaşkınlık, azmışlık., 86	ġācet 1/2: <i>Ar.</i> İstek, arzu., 93
ġazab: <i>Ar.</i> Öfke, hiddet, kızma., 89	ġünāh: <i>Far.</i> Dinen yasak olan şey, 148	ġācib: <i>Ar.</i> Perde, örtü., 124
ġāzī: <i>Ar.</i> Gaza eden, savaşta yaralanan asker., 155	ġünāhkār: <i>Far.</i> Suç işleyen, suçlu, kusurlu., 159	ġad(d): <i>Ar.</i> Sınır, ölçü, mertebe., 26
ger: <i>Far.</i> Eğer, ama, ancak., 174	ġünāhlık: <i>Far.</i> T. Günah işlemiş, günahkar., 148	ġades: <i>Ar.</i> Pislik., 126
ġıybe: <i>Ar.</i> Birilerini çekiştirme,		ġāfız: <i>Ar.</i> Saklayan, koruyan., 77
		ġakīm 1/1: <i>Ar.</i> İyi bilen, bilgin, bilgici., 72

ḥakīm 1/2: *Ar.*

Allah'ın
sıfatlarından biri.,
141

ḥakīm ibn-i ḥuzzām:

Ar. Özel ad.
Mekke'nin fethi
sırasında casusluk
yapan bir Mekkeli

ḥak te'ālī: *Ar.* Yüce,

Allah., 141
sonradan Müslüman
olmuştur., 53

ḥakīr: *Ar.* Hor, bayağı,
adi., 82

ḥāl 1/1: *Ar.* Oluş,
durum., 109

ḥāl 1/2: *Ar.* Şimdiki
zaman., 17

ḥālet: *Ar.* Nitelik,
durum., 76

ḥālī 1/1: *Ar.* Açık yer,
sahipsiz, boş., 24

ḥālī 1/2: *Ar.* Bir
şeyden arınmış., 125

ḥamīde: *Ar.* Övülmeye
değer., 90

ḥāmil: *Ar.* Gebe olma,
hamilelik., 46

ḥamīm: Kaynar su,
pek sıcak nesne., 35

ḥamīm 2: pek sıcak
nesne., 35

ḥāne 1/1: *Far.* Ev,
mesken., 120

ḥāne 1/2: *Far.* Küçük
parçalara ayrılmış
bir şeyin
bölümlerinin her
biri., 120

ḥanīfe: *Ar.* Özel ad.
Kavim adı., 99

ḥarām: *Ar.* Dince
yasak olan, 148

ḥarb: *Ar.* Savaş., 155

ḥareket 1/1: *Ar.*
Kımıldanmak,
yerinden oynamak,
teprenmek., 60

ḥareket 1/2: *Ar.*
Davranış gidiş,
tutum., 75

ḥareketlen-: *Ar.* T.
Kımıldanmak,
harekete geçmek.,
60

ḥarīr: *Ar.* İpek, İpekli.,
123

ḥarīş: *Ar.* Tutkun, aşırı
düşkün., 94

ḥārūn: *Ar.* Özel ad.
Harun Peygamber.,
143

ḥāş: *Ar.* Özgü, özel.,
76

ḥas(ı)m: *Ar.* Düşman.,
157

ḥasāre: *Ar.* Zarar,
ziyan., 128

ḥased: *Ar.*
Çekememezlik,
kıskançlık., 84

ḥasen: *Ar.* Güzel., 65

ḥasenāt: *Ar.* İyilikler,
güzellikler., 78

ḥasene: *Ar.* İyilik,
güzellik., 78

ḥāşıl: *Ar.* Ortaya çıkan,
biten, türeyen., 31

ḥasret 1/1: *Ar.* Özel
,tutku., 89

ḥasret 1/2: *Ar.* Sıkıntı,
acı, keder., 92

ḥasretlen-: *Ar.* T.
Acınacak duruma
gelmek, korkudan
titremek, kötü
durumlara düşmek.,
92

ḥasret-mend: *Ar.* *Far.*
Üzüntülü, hasretli.,
92

ḥaşr 1/1: *Ar.*
Toplanma, bir araya
getirme., 97

ḥaşr 1/2: *Ar.* Kıyamet
gününde ölülerin

yeniden dirilip toplanması., 153	ḥay(ı)z: <i>Ar.</i> Kadınlarda aybaşı, adet görme., 57	ḥıfz 1/1: <i>Ar.</i> Saklama, koruma, himaye., 77
ḥaṭ 1/1: <i>Ar.</i> Çizgi, satır, 166	ḥayrān: <i>Ar.</i> Şaşakalmış, şaşkın., 91	ḥıfz 1/2: <i>Ar.</i> Ezberleme., 72
ḥaṭ 1/2: <i>Ar.</i> Sıra, dizi, saf., 25	ḥayrāt: <i>Ar.</i> Sevap için, yapılan iş, hayırlar., 78	ḥıfz 1/1: <i>Ar.</i> Saklama, koruma, himaye., 77
ḥāṭır 1/1: <i>Ar.</i> Hatır, gönül., 88	ḥayvān 1/1: <i>Ar.</i> Canlı, diri., 40	ḥıfz 1/2: <i>Ar.</i> Ezberleme., 72
ḥāṭır 1/2: <i>Ar.</i> Bellek, zihin., 71	ḥayvān 1/2: <i>Ar.</i> Evcil veya vahşi hayvan., 43	ḥicāb 1/1: <i>Ar.</i> Perde., 124
ḥātīb: <i>Ar.</i> Özel ad., 51	ḥayy ibn-i ḥaṭṭab: <i>Ar.</i> Özel ad., 51	ḥicāb 1/2: <i>Ar.</i> Utanma, sıkılma., 93
ḥātīb ibn-i ebī belte: <i>Ar.</i> Özel ad., 51	ḥazāğa: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir Arap kabilesi., 99	ḥicāre: <i>Ar.</i> Taşlar., 24
ḥattā: <i>Ar.</i> Bile, bundan da öte., 174	ḥazrec: <i>Ar.</i> Özel ad. Kabile adı., 99	ḥicāz: <i>Ar.</i> Yer adı. Mekke ve Medine arasındaki coğrafya., 118
ḥaṭṭab: <i>Ar.</i> Özel ad. Hz. Ömer., 144	ḥelāl: <i>Ar.</i> Dinen kullanılması yasak olamayan şey., 147	ḥikāyet: <i>Ar.</i> Hikaye, bir olayı anlatma., 168
ḥatun: Saygın kadın, katun, 54	ḥesāb 1/1: <i>Ar.</i> Sayı, sayma, 166	ḥikmet 1/1: <i>Ar.</i> Sır., 160
ḥavādiş: <i>Ar.</i> Haberler, olaylar., 103	ḥesāb 1/2: <i>Ar.</i> Sorgu., 160	ḥikmet 1/2: <i>Ar.</i> Bilgelik, gerçeğe ilgili kısa söz., 164
ḥavāşş 1/1: <i>Ar.</i> Özel , özgü, 76		ḥile: <i>Ar.</i> Aldatmak için yapılan tertip, sahtekarlık., 85
ḥavāşş 1/2: <i>Ar.</i> İleri gelenler., 100		ḥirmān: <i>Ar.</i> Bir şeyden yoksunluk, ümitsizlik., 87
ḥavle: <i>Ar.</i> Özel ad., 51		ḥilḳāt: <i>Ar.</i> Yaratılış., 142
ḥavvā: <i>Ar.</i> Özel ad. Hz. Havva, Hz. Adem'in eşi., 53		
ḥavz: <i>Ar.</i> Dalma, girme., 38		

hilm: *Ar.* Tabiat

yavaşlığı, sakinlik,
sabırlılık., 76

himāyet: *Ar.* Koruma,
muhafaza, 77

himyer: *Ar.* Özel ad.
Bir Arap kabilesi.,
99

hira: *Ar.* Yer adı. Hira
Dağı., 23

hişār: *Ar.* Kale, hisar.,
118

hiş‘am: *Ar.* Özel ad.
Bir Arap kabilesi.,
99

hitāb: *Ar.* Çağırma,
seslenme., 106

hiżmet: *Ar.* İş görme,
görev, iş., 129

horul-: Bıçılmak,
orulmak., 43

hubūb: *Ar.* Tane., 26

hudeyyiye: *Ar.* Yer
adı., 117

hulqum: *Ar.* Boğaz,
yutak., 57

hulm: *Ar.* Yük, anne
karnındaki çocuk.,
47

huneyn: *Ar.* Yer adı.
Huneyn., 118

hürmetli: *Ar.* T.

İtibarlı, şahsiyetli.,
90

hürmetlü: *Ar.* T.

İtibarlı, şahsiyetli.,
90

hüs(ü)n: *Ar.* Güzellik,
çekicilik., 65

hüsna: *Ar.* Pek güzel,
daha güzel., 65

hüsnī: *Ar.* Güzellikle
ilgili., 65

hukūk: *Ar.* Haklar,
kanunlar dizisi., 157

hüz(ü)n: *Ar.* Sıkıntı,
dert, keder., 92

H

hacī: *Ar.* Hacı, hac
ibadetini yerine
getirmiş kimse., 149

hādīm: *Ar.* Hizmet
eden, hizmetçi., 101

hādīş: *Ar.* Haber, kısa
söz, Hz.
Muhammed’in
sözü., 146

hafā: *Ar.* Gizli olma,
saklama., 160

hak(ķ) 1/1: *Ar.*
Doğruluk, gerçek.,
80

hak(ķ) 1/2: Bir kişiye
ait hisse, 28

hōr: *Far.* Hakir, alçak,
zelil., 82

hoş: *Far.* İyi latif., 66

hoş-būy: *Far.* Hoş
kokulu., 66

hoş-rūy: *Far.* Güzel
yüzlü., 66

hudūd: *Ar.* Sınırlar.,
117

hulķ 1/1: *Ar.* Yaratılış.,
142

hulķ 1/2: huy., 75

hūr 1/1: *Ar.* Ahu
gözlüler., 65

hūr 1/2: *Ar.* Cennet
kızları., 153

hurma: *Far.* > *Ar.*
hurmā; Hurma,
nahl., 41

hurūf: *Ar.* Harfler.,
169

huşūl: *Ar.* Üreme,
türeme, ortaya
çıkma., 58

huşūmet: *Ar.*
Düşmanlık, adavet.,
157

huşūşān: *Ar.* Özellikle,
bilhassa., 175

ḥuzā'a: *Ar.* Özel ad.
Bir Arap Kabilesi.,
99

ḥuṣū': *Ar.* Alçak
gönüllü olma,
tevazu., 76

ḥutun- (?): Utanmak,
sıkılmak., 93

ḥutūt: *Ar.* Kalıcı yer
yurt, sığınak., 116

huzeyl: *Ar.* Özel Ad.
Bir Arap Kabilesi.,
99

ḥuẓū': *Ar.* Alçak
gönüllülük., 76

ḥuccāc: *Ar.* Hacılar.,
150

ḥucce(t): *Ar.* Delil,
belge., 161

ḥücec: *Ar.* Deliller.,
161

ḥücre: *Ar.* Küçük oda,
odacık., 120

ḥūdā: *Far.* Allah., 140

ḥüdāyü te'ālī: *Far. Ar.*
Yüce Allah., 140

ḥük(ü)m: *Ar.* Karar,
kesin karar, emir,
etki., 163

ḥür: *Ar.* Özgür, hür.,
101

ḥüsrān: *Ar.* Zarar,
ziyan, yokluk,
bozgun., 128

ḥaḳ(k) 1/3: adalet,
insaf., 157

ḥaḳ(k) 1/4: Allah., 140

ḥaḳ(k)2: Bir kişiye ait
hisse, 28

ḥafī: *Ar.* Gizli, saklı,
sır., 160

ḥafiyye: *Ar.* Gizli,
saklı., 160

ḥafza: *Ar.* Özel ad. Hz.
Muhammed'in eşi
Hz. Ömer'in kızıdır.,
53

ḥāh: *Far.* İster ... ister,
bazen öyle bazen
böyle., 174

ḥaber: *Ar.* Haber, son
olarak duyulan söz,
söylenti., 103

ḥaberdār: *Ar. Far.*
Haberli, haberi
olan., 103

ḥabīb: *Ar.* Özel ad.,
51; *Ar.* Özel., 51

habīs: *Ar.* Fena, kötü,
çirkin., 66

ḥā^h: *Far.* İstemek.,
93

ḥaḳka: *Ar.* Kıyamet.,
153

ḥāl 2: *Ar.* Şimdiki
zaman., 17

ḥalāyık 1/1: *Ar.*
Yaratıklar, 40

ḥalāyık 1/2: *Ar.* Esir
olarak alınmış
hizmetçi kız., 101

ḥalel 1/1: *Ar.* Bozma,
yıkma., 134

ḥalel 1/2: *Ar.* Ara,
boşluk., 24

ḥalid bin velīd: *Ar.*
Özel ad. Bir sahabe.,
53

ḥalīf: *Ar.* Arkadan
gelen, sonra gelen.,
100

ḥalīfe: *Ar.* Bir yerden
ayrılanın yerine
geçen kimse., 100

ḥalīḳ: *Ar.* Yaratıcı,
Allah., 141

ḥālīs: *Ar.* Özel ad., 51

ḥālīṣ: *Ar.* Saf, temiz,
80

ḥalis ibn-i' alḳame:
Ar. Özel ad., 51

ḥalḳ 1/1: *Ar.* Yaratma,
yaratılan., 40

ḥalk 1/2: *Ar.* Bir yerde yaşayan insanların bütünü., 99

ḥalvet: *Ar.* Bir köşeye çekilme, yalnız kalma, 147

ḥamse: *Ar.* Beş., 167

ḥanča: *Ar.* Hangi., 169

ḥarāb: *Ar.* Yıkıntı, yıkılmış., 119

ḥararet 1/1: *Ar.* Isı, sıcaklık, 35

ḥararet 1/2: *Ar.* Ateş, yanma., 35

ḥarās: *Ar.* Değirmen., 119

ḥarc: *Ar.* Sarfedilen para, masraf. Devlete resmi işler için ödenen vergi., 129

ḥareketlendür-: *Ar.* T. Hareketlendirmek, kımıldatmak., 60

ḥareketlendürü-: *Ar.* T. Hareketlendirmek, kımıldatmak., 60

ḥarem 1/1: *Ar.* Girişi herkese açık olmayan kutsal yer., 151

ḥarem 1/2: *Ar.* Saray ve konaklarda ayrılmış bölüm., 120

ḥāric 1/1: *Ar.* Dış, dışarı, 21

ḥāric 1/2: *Ar.* Hiç ilgisi olmayan kimse., 45

ḥavf: *Ar.* Korku, korkma, ürkme., 90

ḥaṭā: *Ar.* Yanlış, kusur., 86

ḥaṭar: *Ar.* Tehlike, bela., 110

ḥaṣī': *Ar.* Alçak gönüllülük gösteren, mütevazı., 76

ḥavl: *Ar.* Korku, korku dolu şey., 91

ḥayāl 1/1: *Ar.* Düş, hulya., 67

ḥayāl 1/2: *Ar.* Kuruntu, kurgu., 72

ḥayāt: *Ar.* Dirilik, canlılık., 46

ḥayber: *Ar.* Yer adı. Hayber., 118

ḥazīne: *Ar.* Kıymetli şeylerin saklandığı yer veya bunlardan oluşan yük., 138

ḥendeḳ: *Ar.* Hendek., 23

ḥirāḡ: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi., 99

ḥirāḡī: *Ar.* ḥirāḡ kabilesinden olan kimse., 99

ḥirāṣ: *Ar.* Özel ad., 51

ḥırş: *Ar.* Aç gözlülük, bir şeyi şiddetle isteme., 87

ḥıyānet 1/1: *Ar.* Bir kişi veya kurum aleyhine çalışma., 85

ḥıyānet 1/2: *Ar.* Güveni kötüye kullanma., 85

ḥilāf: *Ar.* Ayrılık, karşı gelme, karşı çıkma., 74

H

hebb 1/1: *Ar.* Yalnız ayrı., 46

hebb 1/2: *Ar.* Haberdar, uyanık., 103

heddī 1/1: *Ar.* Mekke'de kurban edilen hayvan., 149

heddī 1/2: *Ar.* Savaş tutsağı., 101

helāk 1/1: *Ar.* Ölme, telef olma., 70

helāk 1/2: *Ar.* Büyük yorgunluk., 69

helâklik: *Ar. T. Helak*
olmaya layık, helak
olacak kişi., 148
henüz: *Far. Şimdiye*
kadar, daha, henüz.,
174
her: *Far. Cümle, hep.,*
30
her-âi'ne: *Far. Her*
zaman, daima, 174
hergiz: *Far. Asla*
hiçbir zaman., 175
hevâ: *Ar. İstek, arzu.,*
93
hevâzin: *Ar. Özel ad.*
Bir ad Arap kabile
adı., 99
Heyhât: *Ar. Yazık, ne*
yazık., 172
hem: *Far. Veya, ve,*
dahi., 172
hemîşe: *Far. Daima,*
devamlı., 16
hemme: *Far. Bütün,*
hep, 30
hūd: *Ar. Özel ad. Hz.*
Hud Peygamber.,
143
hicr: *Ar. Ayrılmak.,*
116
hicret: *Ar. Yurdunu*
terk etmek, göçme,
119

hiç: *Far. Yok, hiç.,* 32
hidāyet: *Ar. Doğru*
yola girme., 138
hind: *Ar. Hindistan.,*
117
hūş: *Ar. Akıl, bellek.,*
71

I

ıslāh: *Ar. İyileştirme,*
yeniden düzenleme.,
25
ıssı: *Sıcak.,* 35
ışan: *İnanmak,*
güvenmek., 90
ıt-: *Göndermek.,* 114

İ

i-: *Olmak, imek.,* 172
i'rāz: *Ar. Yüz çevirme,*
yüzüne bakmama.,
63
i'tikād: *Ar. İnanç,*
iman., 138
i'zāz: *Ar. Ağır lama,*
ikramda bulunma.,
102
ibā: *Ar. Çekinme,*
kaçınma, içtinap
etme., 93
ibdā': *Ar. Yaratma,*
yeni bir şey

meydana getirme.,
31
ıblis: *Ar. Şeytan.,* 152
ibn-i 'abbās: *Ar. Özel*
ad. Bir sahabe, 53;
Ar. Özel ad. Bir
sahabe., 50
ibn-i mazāğ: *Ar. Özel*
ad. Bir Arap
kabilesinin adı., 99
ibn-i mu'aviye
huzā'a: *Ar. Özel*
ad., 51
ibn-i sālīm ḥazāğī: *Ar.*
Özel ad., 51
ibn-i ubey: *Ar. Özel*
ad., 51
ibn-i ümeyye: *Ar. Özel*
ad., 51
ibn-i' abdu'l-
muṭṭalib: *Ar. Özel*
ad. Ebu Süfyan., 51
ibrāhim: *Ar. Özel ad.*
Hz. İbrahim
peygamber., 143
icāb: *Ar. Gerek,*
gereklilik., 74
icād: *Ar. Yeni bir şey*
yaratma., 31
iclā: *Ar. Uzağa*
gönderme,
uzaklaştırma., 114

ictihād 2: *Ar.* Bir durum ile ilgili danışma sonucu verilen karar., 163
ictīmā‘: *Ar.* Toplanma, toplantı., 97
iç: İç, iç taraf., 21
iç-: İçmek., 121
içün: İçin., 175
içür-: İçirmek., 121
içürt-: İçirtmek., 121
içürül-: İçirilmek., 121
id-: Etme., 131
iddet: *Ar.* Üç defa hayız görüp temizlenmeyi kapsayan bekleme süresi., 16
idgü: İyi., 78
idil-: Edilmek., 132
idin-: Edilmek., 132
idrāk: *Ar.* Anlama, kavrama, anlayış., 72
idül-: Edilmek., 132
ifāde: *Ar.* Anlatma, anlatım., 107
iftār: *Ar.* Oruç açma, oruç bozma., 149
iftirā: *Ar.* Asılsız bir suçu birine yükleme, kara çalma., 85

iftitāh: *Ar.* Açılma, açma., 62
iğva: *Ar.* Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma., 85
iḥāṭa: *Ar.* Kuşatmak, etrafını sarmak., 155
iḥbār: *Ar.* Bildirme, bildirim., 103
iḥdā: *Ar.* Bir sayısı., 167
iḥdās: *Ar.* Ortaya çıkarma, meydana getirme; kurma, 31
ihlāk: *Ar.* Helak etme, yok etme, öldürme., 159
iḥlāl: *Ar.* Zarar verme, bozma., 128
iḥlāṣ 1/1: *Ar.* Saf ibadet., 147
iḥlāṣ 1/2: *Ar.* Doğruluk., 80
iḥrāz: *Ar.* Kazanma, alma, elde etme., 156
iḥsān: *Ar.* İyilik etme, iyi davranma., 78
iḥtilāf: *Ar.* Ayrılık, anlaşmazlık., 73
ihtimām: *Ar.* Özenle iş yapma, gayretle çalışma., 132

iḥtirā‘: *Ar.* Yeni bir şey bulma, yaratma, türetme., 31
iḥtirām: *Ar.* Saygı, hürmet., 89
ihvā: *Ar.* Aşırı düşkünlük, arzu, niyet., 93
iḥyā‘: *Ar.* Canlandırma, diriltme., 153
iḥzā: *Ar.* Ganimetten pay alma., 28
iḳāmet: *Ar.* Oturma, yerleşme, bir yerde eğleşme., 116
iḳān: *Ar.* Sağlam bilgi, yakın bilme., 164
iḳbāl 1/1: *Ar.* Baht açıklığı, yüksek bir makama gelme., 146
iḳbāl 1/2: *Ar.* İstek, arzu., 93
iki: İki, iki sayısı., 167
iki-: Ekilmek., 43
ikin: Ekin., 42
ikinçi: Çiftçi., 133
İkindi: İkinci zamanı., 16
ikinelçi: İkinci., 167
ikinlik: Ekinlik, ekin için kullanılacak nesne., 43

ikrāh: *Ar.* İğrenme,
nefret etme., 89

ikram 1/1: *Ar.* Konuğu
ağırlama , yedirip
içirme., 102

ikram 1/2: *Ar.* Sunulan
şey, yiyecek içecek.,
121

ikrār: *Ar.* Açıkça
söyleme, 108

ikṭīda: *Ar.* Uyuma,
uyum gösterme., 79

ikūn: Ekin., 42

il: El, tutma ve
kavrama organı., 55;
Memleket, şehir,
ülke., 117

il(e)t-: Götürmek,
vardırmak,
ulaştırmak., 115

ile: Birlikte., 175

ilen: Birlikte., 175

ilgā: *Ar.* Varlığını
kaldırma., 32

ilgeri: Ön taraf, ön;
önce, 21

ilhāk: *Ar.* Yok etme,
ortadan kaldırma.,
159

ilk: İlk, önce., 25

ilkā: *Ar.* Kovma,
defetme, bırakma.,
39

iltifat 1/1: *Ar.* Yüzünü
çevirip bakma, değer
verme., 80

iltifāt 1/2: *Ar.* Güzel
söz söyleme., 105

iltizām 1/1: *Ar.* Görev
edinme veya sayma.,
132

iltizam 1/2: *Ar.*
Gerekli bulma., 75

imān: *Ar.* Din inancı,
inanç., 138

imcek: Meme., 55

imdi: Şimdi., 17

imtinā‘: *Ar.* Kaçınma,
çekinme., 93

in-: İnnek., 63

inci 1/2: Süs tanesi., 68

İncil: *Ar.* Hz. İsa’ya
indirilen kutsal
kitap., 145

indi: Şimdi., 17

indür-: İndirmek., 63

inkıyād: *Ar.* Boyun
eğme, uyma., 136

innā feteḥnā: *Ar.*
Şüphesiz biz açtık
anlamına gelen Fetih
suresinin ilk ayetinin
başlangıç ibaresi.,
150

ins: *Ar.* İnsan, beşer.,
45

inşāf: *Ar.* Acıma
duygusu ve vicdana
dayanan adalet., 92

insān: *Ar.* İnsanoğlu,
adem, insan., 45

inşa‘: *Ar.* Yapı kurma,
inşa etme., 129

inşāllāh: *Ar.* Allah
isterse, Allah kısımet
ederse., 150

intiḳām: *Ar.* Öç., 81

inzāl: *Ar.* İndirme., 63

inzār: *Ar.* Gelecek
hakkında haber
vererek korkutma,
ihtarda bulunma.,
154

iḡen 1/2: Kolay., 130

iḡen1/1: Pek, pek çok.,
27

ir: Erkek., 48

ir-: Olmak, imek., 172

irāde: *Ar.* Gönül isteği,
irade., 74

irādet: *Ar.* Gönül
isteği, irade dileme,
istekler., 94

irem: *Ar.* Cennet
bahçesi., 153

iremse-: Bıktırmak,
usandırmak, güçlük
çıkartmak., 82

iren: Erkekler, erenler., 48	konuyu bir sebebe dayandırma., 110;	görme, aşağılama., 83
irin: İrin, yaradan gelen kötü sıvı, cerahat., 69	<i>Ar.</i> Bir işle ilgili birini suçlamak., 158	istihzā: <i>Ar.</i> Eğlenme, alaya alma., 83
irsāl: <i>Ar.</i> Gönderme, yollama, sevk etme., 129	isnād 1/1: <i>Ar.</i> Bir düşünce veya konuyu bir sebebe dayandırma., 110	istikāmet 1/1: <i>Ar.</i> Doğrultu, yön, taraf, civar., 19
irte: Sabah., 16	isnād 1/2: <i>Ar.</i> Bir işle ilgili birini suçlamak., 158	istikāmet 1/2: <i>Ar.</i> Doğruluk., 80
irtikāb: <i>Ar.</i> Uygunsuz ve kötü iş yapma, rüşvet alma, 84	isrāfil: <i>Ar.</i> Özel ad. Kıyamet günü sura üfleyecek melek. Dört büyük melekten biri., 152	istikānet: <i>Ar.</i> Alçak gönüllülük, tevazu., 76
irümse-: Bıktırmak, usandırmak, güçlük çıkartmak., 82	iştāt: <i>Ar.</i> Sınır, kıyı, kenar., 117	istikbār: <i>Ar.</i> Kibirlenme, büyüklenme., 83
irzā': <i>Ar.</i> Süt emzirme, süt verme., 120	iste-: İstemek., 94	istilā: <i>Ar.</i> Bir ülkeyi zorla ele geçirme, 155
is: Akıl, zihin., 71	istebrāk: <i>Ar.</i> Sırma tellerle süslü kumaş., 123	iş: İş, meşgale., 129
is(i)m: <i>Ar.</i> Ad., 169	isti'māl: <i>Ar.</i> Kullanma, yapma., 131	iş'ār: <i>Ar.</i> Yazı ile bildirme., 107
isbāt: <i>Ar.</i> Tanıklama, şahit göstererek kanıtlama., 161	istibşāl: <i>Ar.</i> Karşı gelme, 74	işek: Eşek, 45
ishāk: <i>Ar.</i> Özel ad. İshak Peygamber., 143	istiğfār: <i>Ar.</i> Tövbe etme, Tanrıdan suçlarının bağışlanmasını dileme., 151	işle-: İşlemek, yapmak, bir şeyle uğraşmak., 133
ishāk ibn-i rahīye: <i>Ar.</i> Özel ad., 51	istihfāf: <i>Ar.</i> Küçümseme, hor	iştihā: <i>Ar.</i> Arzu, itsek, keyif., 94
isker-: Akla getirmek, düşündürmek., 73		it: Et., 120, 121
islām: <i>Ar.</i> İslamiyet, Müslümanlık., 139		it-: İletmek, sevk etmek, göndermek., 115
isnād 1: <i>Ar.</i> Bir düşünce veya		it-: Etmek, yapmak., 131

it‘ām: *Ar.* Yemek
yedirme, beslenme.,
102

itek: Bir yükseltinin
eşiği, aşağı doğru
olan kısmı, dağ
eteği., 22

itil-: Edilmek,
yapılmak., 131

itmā: *Ar.*
Tamamlama., 131

iṭminān: *Ar.* Emin
olma, birine
inanma., 90

ittibā‘: *Ar.* Tabi olma,
uyuma, itaat etme.,
137

ittifāḳ: *Ar.* Anlaşma,
uyuşma., 79

ittişāf: *Ar.*
Vasıflandırma,
nitelenme.bu nereye
gelebilir., 132

itül-: Edilmek,
yapılmak., 131

ivürül-: Döndürülmek,
geri döndürmek.,
115

iyā: *Ar.* İki yüzlülük,
yalandan gösteriş.,
84

ie: Sahip., 137

izāḥ: *Ar.* Açıklama,
açık olma, bilgi
verme., 107

izhār: *Ar.* Gösterme,
ortaya çıkarma., 31

izle-: (2) İstemek, arzu
etmek., 94

K

ka‘ bin luvi: *Ar.* Özel
ad., 50

ka‘b: *Ar.* Özel ad., 51

ka‘b ibn-i eşref

karuḳa: *Ar.* Özel
ad., 52

ka‘be: *Ar.*

Müslümanlar
tarafından kutsal
sayılan bina., 151

kāfir: *Ar.* Asi, Tanrı
tanımaz., 139

kāfūr: *Ar.* Güzel
kokulu bir madde.,
59, 60

kāğız: *Far.* Kağıt., 166

kāmīl 1/1: *Ar.*

Eksiksiz, tam,
mükemmel., 30

kāmīl 1/2: *Ar.* Olgun.,
77

Kāmīle 1/2: *Ar.*

Eksiksiz, tam,
mükemmel., 30

kāmīle 1/3: *Ar.* Olgun.,
77

kāse: *Ar.* Çini veya
billurdan yapılmış
çanak., 124

katıluḳ: Katılık,
sertlik., 32

kaysu: Nasıl, niçin,
hangi., 170

kebāb: *Ar.* Ateşte
pişirilmiş et, kebab.,
121

kefāret: *Ar.* Bir günahı
affettirmek. İçin
verilen sadaka., 150

kelām: *Ar.* Söz, deyiş,
lakırdı., 104

kelime: *Ar.* Söz,
sözcük., 163

kem: Mektup zarfı,
zarf., 103

kemāl: *Ar.* Olgunluk,
mükemmellik., 77

kemālāt: *Ar.*
Olgunluklar, 77

kemçilik: Alaycılık.,
83

kemit-: Alay etmek.,
83

kemitil-: Alay
edilmek., 83

kendü: Kendi., 172

kenti: Kendi., 172

kerīm: *Ar.* Kerem
sahibi, cömert,
Allah'ın adlarından
biri., 141

kerpiç 1/1:
Pişirilmemiş tuğla.,
119

kerpiç 1/2: Pek kuru
ve sert., 33

keşire: *Ar.* Çok,
çokluk., 27

keşret: *Ar.* Çokluk,
bolluk., 126

keşf: *Ar.* Meydana,
çıkarma, bir sırrı
çözme., 108

kevşer: *Ar.* Cennette
bir çeşme ve bu
çeşmenin suyu., 153

keyd: *Ar.* Hile, oyun.,
85

keyfi: *Ar.* İsteğe bağlı,
bir düzene bağlı
olmayan., 74

keyfiyet: *Ar.* Nitelik.,
75

keyl 1/1: *Ar.* Ölçme,
tartma., 25

keyl 1/2: *Ar.* Değerini
anlama., 79

ki: Ki, ve, fakat,
ancak., 175

kib(i)r 1/1: Büyüklük,
ululuk., 100

kib(i)r 1/2: Büyüklük
taslama., 83

kibi: Gibi, benzer., 175

kibik: Gibi, benzer.,
175

kibirlen-: *Ar.* T.
Büyükleme,

kibirlenmek., 83

kiç: Gece., 16

kiçik: Küçük, ufak., 29

kiçikdür-:
Geciktirmek., 18

kiçikdürül-:
Geciktirilmek., 18

kiçiktür-:
Geciktirmek., 18

kil-: Gelmek, varmak.,
114

kiltir-: Getirmek., 115

kiltür-: Getirmek., 115

kim: Ki, ve, veya,
fakat, ancak., 175;

Kim, kimse., 45

kimesne: Kimse,
herhangi bir kişi., 46

kimler: Kimler., 46

kimse: Kimse,
herhangi bir kişi.,
171

kīn: *Ar.* Miskinler,
yoksullar., 127

kinīse: Yun. Toplanma
yeri, Hristiyanların

mabedi, kilise., 151

kir-: Girmek., 38

kirām: *Ar.* Soyu
temizler, ulular., 80,
95

kirek: Gerek, gerekli,
lazım., 74

kirek-: Gerekmek,
lazım olmak., 75

kirekli: Gerekli,
lazım., 74

kirgüz-: Girdirmek.,
38

kiriş-: Girişmek., 37

kirküz-: Girdirmek,
sokmak., 38

kirt-: İnanmak,
bağlanmak., 90

kirtür-: Girdirmek,
içine sokmak., 38

kirü 1/1: Geri, arka.,
20; Sonra., 17

kirüş-: Girişmek., 131

kis-: Kesmek., 134

kisdür-: Kestirmek.,
134

kisek: Kesek, toprak
topağı., 24

kisil- 1: Kesilmek,
ikiye bölünmek.,
134

kisil- 1/1: Kesilmek,
ikiye bölünmek.,
134

kisil- 1/2: Devam
etmemek, bitmek.,
18

kisrā: *Ar.* Özel ad. İran
padişahı
Enuşrevan'ın
unvanı., 54

kisvet: *Ar.* Elbise,
giysi., 123

kişi: Kişi, insan, şahıs.,
45

kit-: Gitmek., 114

kitāb: *Ar.* Yazılmış ve
basılmış eser, kitap.,
168

kitābet: *Ar.* Yazı
yazma, bir maddeyi
kurallara uygun
olarak yazma., 166

kitür-: Getirmek., 115

kiydür-: Giydirmek.,
123

kiyim: Giyim, üst baş.,
122

kizb: *Ar.* Yalan, yalan
söyleme., 85

koş-: Koş., 61

köç-: Göçmek, bir yeri
terk etmek., 119

kök: Gök., 14

kökrek: Göğüs, bağır,
yürek., 55

kölege: Gölge., 37

kölegelen-:
Gölgelenmek., 37

kölge: Gölge., 37

kölük: Yük ve binek
hayvanı., 43

kön-: Doğru yola
girmek, kabul
etmek., 139

köndür-: Yöneltmek,
doğru yola sokmak.,
139

köni: Doğru, gerçek,
hak., 80

könül-: Doğru yola
girmek., 139

kön(ü)l: Gönül., 88

köp: Çok, fazla., 27

kör-: Görmek, 59

körgez-: Göstermek.,
59

körkem: Haşmetli, çok
güzel , gösterişli., 65

körlik: Körlük., 69

körset-: Göstermek.,
59

körsetül-:
Gösterilmek., 59

körül-: Görülmek., 59

körün-: Görünmek.,
59

kösterül-:
Gösterilmek., 59

köter-: Götürmek,
yükseltmek., 115

köy-: Yanmak., 35;
Yanmak., 35

köydür-: Yakmak., 36

köz: Göz, görme
organı., 58

közük-: Gözükmek., 59

küh: *Far.* Dağ., 22

kuy-: Dökmek, aşağı
dökmek., 38

küç: Güç, kuvvet., 136

küçli: Güçlü, güç
sahibi., 67, 136

küf(ü)r: *Ar.* Allah'a
inanmama, ortak
koşma, 139

küffār: *Ar.* Kafirler.,
139

küfrān: *Ar.* Küfr ile.,
148

küfürlük: *Ar.* T.
İsyankarlık,
inanmazlık., 148

kühānīyet: *Ar.*
Kahinlikle ilgili,
kahinlik., 154

kün: Gün., 15

kündüz: Gündüz., 16

küniye: *Ar. Künye.*, 68

küt-: Beklemek,
gözlemek., 115

kütküçi: Çoban,
gözleyici., 133

kütüb: *Ar. Kitaplar.*,
168

kütüçi: Çoban,
gözleyici., 133

küyüm: Giyim., 122

K

ķab(i)r: *Ar. Mezar,*
sin., 71

ķabīle: Kabile, boy.,
97

ķabūl: *Ar. Onaylama,*
razı olma., 163

ķaburķa: Kaburga,
göğüs kafesi., 56

ķabuz-: Çakmak,
tutuşturmak,
alevlendirmek., 35

ķabz: *Ar. El ile tutma*
kavrama, açıp
kapama., 61

ķaç-: Kaçmak., 62

ķaçam: Nasıl, ne
zaman, niçin, ne
şekilde., 169

ķad eflāķ: *Ar. ‘Ālā*
suresinin 14.

ayetinin başında yer
alan ve, 145

ķad(ī)r 1/1: *Ar. Değer,*
itibar., 90

ķad(ī)r 1/2: *Ar.*
Derece., 100

ķad(ī)r 1/3:
Ar. Allah’ın
adlarından biri., 140

ķadaķ: Çivi., 125

ķadar: *Ar. Miktar,*
derece., 26

ķadaş: Kardeş., 96

ķādir 1/1: *Ar. Kudret*
ve kuvvet sahibi.,
136

ķādir 1/2: *Ar. Allah.,*
140

ķağ-: Kakmak,
vurmak., 37

ķah(i)r 1/1: *Ar.*
Zorlama, zorla iş
yaptırma., 75

ķah(i)r 1/2: *Ar.*
Kudret, güç., 136

ķah(i)r 1/3: *Ar.*
Yenme, yok etme.,
156

ķak-: Kakmak,
vurmak., 37

ķal-: Kalmak., 116

ķāl: *Ar. Söz lakırdı,*
laf., 104

ķalb 1/1: *Ar. Kan*
dolaşımını sağlayan
organ., 56

ķalb 1/2: *Ar. Gönül,*
sevgi., 88

ķaldur-: Kaldırmak.,
60

ķalem: *Ar. Yazı yazma*
aracı., 166

ķalkān: Kalkan., 154

ķaltur- 1/1:
Kaldırmak, ayakta
tutmak., 61

ķaltur- 1/2: Yok
etmek., 32

ķalut-: Çıkmak,
belirmek, ortaya
çıkma., 32

ķalyan-: Toplanmak,
yığılmak., 132

ķamer: *Ar. Ay.*, 13

ķan: Yaşam sıvısı,
kan., 56

ķanat: Kanat., 45

ķanķa: Ne zaman., 169

ķap- 1/1: Kapamak,
kapanmak., 62

ķap- 1/2: Kap sahibi
olmak, 137

ķap- 1/3: mec. hamile
olmak., 47

ķapak: Kapak, örtü.,
124

kapla-: Kaplamak, her
tarafı çevirmek,

sarmak., 156

kapu: Kapı., 119

kar-: Bakmak,
gözlemek., 59

kara-: Bakmak,
gözlemek., 59

kara 1/1: siyah., 34

kara 1/2: mec., 16

karağat-: Karartmak.,
34

karal-: Karalaşmak,
kara olmak., 34

karalat-:
Karalaştırmak, kapa
yapmak., 35

karalık: Siyahlık,
karalık., 34

karanğu: Karanlık., 37

karanğulıg: Karanlık.,
37

karanğulık: Karanlık.,
37

karanğuluğ:
Karanlık., 37

karar-: Kararmak,
siyahlaşmak., 34

karār 1/1: *Ar.* Sebat,
durma., 77

karār 1/2: *Ar.*
Hüküm., 163

karārlan-: *Ar.* T.

Karar verilmek., 163

kardaş: Kardeş., 96

kāret: *Ar.* Özel ad., 52

karı: Yaşlı, ihtiyar., 48

karındaş: Kardeş., 96

kāri'a: *Ar.* Büyük
felaket, bela, 110,
153

kāri'a 1/1: *Ar.* Büyük
felaket, bela., 110

kāri'a 1/2: *Ar.*
Kıyamet alâmeti.,
153

karīb: *Ar.* Akraba., 96

karñ 1/1: *Ar.* Zaman.,
14

karñ 1/2: *Ar.* Çağ,
yüzyıl., 14

karşu: Karşı., 20

kart: Yaşlı, tazeliği
gitmiş., 48

kartay-: Yaşlanmak.,
46

kartlıg: Yaşlılık., 46

kartlık: Yaşlılık., 46

karye: *Ar.* Köy, şehir,
yerleşim yeri., 116

karz: *Ar.* Ödünç
verme, borç., 129

karz-dār: *Ar.* Far.
Borçlu., 129

kaş(ı)d: *Ar.* Hedef,
amaç, niyet, bile bile
yapma, isteyerek ve
kasten yapma., 111

kasāvet: *Ar.* Katılık,
sertlik,
merhametsizlik., 81

kasem: *Ar.* Yemin,
and., 106

kaşr: *Ar.* Kırma,
kısaltma, kesme.,
133

kaşr 1/1: *Ar.* Kırma,
kısaltma, kesme.,
133

kaşr 1/2: *Ar.* Saray,
köşk., 120

kaşş: *Ar.* Kesmek,
kırmak., 133

kaş: Kaş., 56

kat: Sıra, tabaka,
derece., 25

katāde: *Ar.* Özel ad.
Ebu Katade, Hz.
Muhammed'in
süvarisi olarak
adlandırılmıştır., 53

katı: Katı, sert,
dayanması zor., 32

katıg: Katı, sert,
dayanması zor., 32

katıglıg: Katılık,
sertlik., 32

katıllık: Katılık, sertlik., 32
katılığ: Katılık, sertlik., 32
katılık: Katılık, sertlik., 32
katıl: Ar. Öldürme, yok etme., 158
katuş-: Birbirine katışmak, karışmak., 135
katuşturul-: Katıştırılmak, katılmak., 135
katuşurul-: Katılaştırmak, karıştırılmak., 135
kav: Çöp, ot veya saman kırıntısı., 126
kav-: Kovmak, uzaklaştırmak., 116
kav(i)l: Ar. Söz, lakırdı, sözleşme., 104
kav(i)m: Ar. Boy ve soyca akraba halk, budun, bir peygamberin gönderildiği topluluk., 97
kavī: Ar. Sağlam, kuvvetli, güçlü., 33

kaya: Nasıl, niçin, hangi., 170
kayan: Nasıl, niçin, hangi., 170
kayda: Nerede., 170
kaygu: Kaygı, üzüntü, keder., 92
kaygur-: Kaygılanmak, tasalanmak., 92
kaysar: Ar. Özel ad., 53
kaysı: Nasıl, niçin, hangi., 170
kayt-: Dönmek, avdet etmek, cevap vermek., 108
kaytar- 1/1: Döndürmek, geri getirmek., 115
kaytar- 1/2: Cevap vermek., 108
kaytarıl-: Döndürülmek, geri getirilmek., 115
kaytarul-: Döndürülmek, geri getirilmek., 115
kaytur-: Döndürmek, geri getirmek., 115
kayu: Nasıl, niçin, hangi., 170

każā 1/1: Ar. Bütün olayların gerçekleşmesinin Allah'ın taktirinde olması., 146
każā 1/2: Ar. Hata ile oluşan suç, işleme, icra., 158
każāen: Ar. Kazayla, kaza suretiyle., 158
każī: Ar. Kadı, hakim., 133
kazurā: Ar. Pislik, dışkı., 126
kıçkur-: Haykırmak, seslenmek., 106
kıçkuruş-: Karşıklı seslenmek, çağırışmak., 106
kıl-: Yapmak, etmek, kılmak., 131
kılāde 1/1: Ar. Bağ, zincir., 125
kılāde 1/2: Ar. Gerdanlık., 68
kıldur-: Yaptırmak, ettirmek, kıldırmak., 131
kıldurul-: Yaptırılmak, ettirilmek, kıldırılmak., 131
kılıç: Kılıç, savaş aleti., 154

kılın-: Yapılmak,
edilmek, kılınmak.,
131

kılun-: Yapılmak,
edilmek, kılınmak.,
131

kın: Kap, kılıç kabı,
kın., 154

kırk: Kırk, kırk sayısı.,
167

kırlağ: Kırılık, yer,
kırılık alan., 24

kıruğ: Kırk, kırk
sayısı., 167

kısem: *Ar.* Paylar,
hisseler., 28

kıska: Kısa., 29

kışsa: *Ar.* Naklölunan
gerçek veya
uydurma hikaye.,
168

kış: Kış mevsimi., 15

kıtāde: *Ar.* Özel ad.,
52

kıtāl: *Ar.* Savaşma,
birbirini öldürme.,
155

kıyām 1/1: *Ar.* Ayağa
kalkma, ayakta
durma., 60

kıyām 1/2: *Ar.* Namaz,
ibadet., 149

kıyāmet 1/1: *Ar.*
Kıyamet., 153

kıyāmet 1/2: *Ar.*
Dünyanın tamamen
yok olacağı gün., 15

kızğan-: Kiskanmak.,
84

kirit-: Girdirmek,
sokmak., 38

ko-: Koymak,
bırakmak, sevk
etmek., 39

kol: El, kol., 55

kol-: İstemek, arzu
etmek., 94

kop-: Kopmak,
ayrılmak., 116

kopar- 1/1: Ayağa
kalkmak, koparmak.,
60

kopar- 1/2: Yeniden
diriltmek., 153

koparıl- 1/1: Ayağa
kaldırılmak,
koparılmak., 60

koparıl- 1/2: Yeniden
diriltmek., 153

koparul- 1/1: Ayağa
kaldırılmak,
koparılmak, 60

koparul- 1/2: Yeniden
diriltmek, 153

korq-: Korkmak., 91

korqıt-: Korkutmak.,
91

korqu: Korku., 90

korqul-: Korkulmak.,
91

korqur-: Korkutmak.,
91

korqut-: Korkutmak.,
91

koruğ: Korkmak., 90

koşul-: Birlikte
olunmak, birlikte
hareket etmek,
birbirine katılmak.,
60

kovul-: Kovulmak,
gönderilmek., 115

koy: Koyun., 44

koy-: Koymak,
bırakmak, salmak.,
39

koyar-: Yaymak,
dağıtmak, bırakmak,
salmak., 39

koyıl-: Bırakılmak,
salınmak, yayılmak.,
39

koyul-: Bırakılmak,
salınmak, yayılmak.,
39

kozğal: Harekete
gelmek, karışmak,
çoşmak., 60

ḳubūr: *Ar.* Kabirler,
mezarlar., 71
ḳudār ibn-i sālif: *Ar.*
Özel ad., 52
ḳudret: *Ar.* Güç,
kuvvet, iktidar., 136
ḳudretle-: *Ar.* Tr.
Gücü yetmek,
güçlenmek., 136
ḳul 1/1: Yaratılmış., 40
ḳul 1/2: Kul, köle., 101
ḳulağ: Kulak. Duyma
organı., 58
ḳulaḳ: Kulak. Duyma
organı., 58
ḳuleys: *Ar.* Ebrehe'nin
yaptırdığı mabedin
adı., 151
ḳureyš: *Ar.* Özel ad.
Bir Arap Kabilesi.,
99
ḳursağ: Kursak, mide.,
57
ḳursaḳ: Kursak, mide.,
57
ḳurtḡar-: Kurtarmak.,
162
ḳurtḡar-: Kurtarmak.,
162
ḳuruḳ: Kırk, kırk
sayısı., 168
ḳuş: Kuş., 44

ḳutḡar-: Kurtarmak.,
162
ḳutḡaral-:
Kurtarılmak., 162
ḳutlu: Kutlu, bahtlı,
talihli., 146
ḳutluḡ: Kutlu, bahtlı,
talihli., 146
ḳutul-: Kurtulmak.,
162
ḳuvve: *Ar.* Güç,
kuvvet., 67
ḳuvvet: *Ar.* Güç,
kuvvet., 67
ḳuy: Kuyu., 23
ḳuyaş: Güneş., 13
ḳuyruḡ: Kuyruk., 45
ḳuytı: Kuytı yer, oyuk,
çukur., 23
ḳuyul-: Dökülmek,
aşağı doğru akmak.,
38
ḳuyuy-: Dökülmek,
aşağı doğru akmak.,
38

L

lā ilāhe illā'llāh: *Ar.*
Allah'tan başka ilah
yoktur., 145
lafz: *Ar.* Anamlı ve
anlamsız ağızdan
çıkan söz., 104

lāhiy: *Ar.* Kayıtsız,
ilgisiz, her şeyden
habersiz., 82
lahzā: *Ar.* An, çok kısa
süre., 17
laḡab: *Ar.* Bir kimseye
ve aileye takılan ad.,
49, 53
lāt: *Ar.* Mekke'de
bulunan putlardan
biri., 140
laṭif 1/1: *Ar.* Şirin, hoş,
güzel., 66
laṭif 1/2: *Ar.* Allah'ın
adlarından biri., 141
lāyık: *Ar.* Uygun,
yakışan., 29
lāzım: *Ar.* Gerek,
gerekli., 74
lehy: *Ar.* Oyun,
eğlence, boş iş., 176
leşker: *Far.* Asker.,
155
lev'iyyet 1/1: *Ar.* Acı
çekmek., 69
lev'iyyet 1/2: *Ar.* Hırslı
olmak., 87
lev'iyyet 1/3: *Ar.*
Korkmak., 91
leyl: *Ar.* Gece., 16
libās: *Ar.* Giyim., 122
likīn: *Far.* Fakat,
ancak, amma., 175

lisān: *Ar.* Dil, lehçe.,
169

luḥūm: *Ar.* Et., 122

lūṭ: *Ar.* Özel ad. Lut
peygamber., 143

luṭf: *Ar.* İyilik,
yumuşaklık,
güzellik., 78

M

ma‘ālim: *Ar.* Eser adı.
Ebu Mansur
Cemalü’ddin
Hasan’ın
Ma‘ālimi’-d-dīn fi’l-
Usul adlı eseri., 168

ma‘ārif 1/1: *Ar.*
Müsbet bilimler.,
165

ma‘ārif 1/2: *Ar.* Bilgi,
kültür., 164

ma‘āş: *Ar.* Aylık., 128

ma‘āş 1: *Ar.* Yaşayış,
dirlik., 46

ma‘āş 1/1: *Ar.*
Yaşayış, dirlik., 46

ma‘āş 1/2: *Ar.* Aylık.,
128

ma‘būd: *Ar.* İbadet
edilen, tapınılan
Tanrı, 141

ma‘kūl: *Ar.* Uygun.,
29

ma‘kūl 1/1: *Ar.* Akla
yatkın, akıllıca., 71

ma‘lūm: *Ar.* Bilinen,
açık, aşikar., 108

ma‘rifet 1/1: *Ar.*
Bilme, ilim., 165

ma‘rifet 1/2: *Ar.*
Ustalık., 133

ma‘rūf: *Ar.* Bilinen,
çok tanınmış., 100

ma‘şīyet 1/1: *Ar.* Baş
kaldırı, isyan., 109

ma‘şīyet 1/2: *Ar.*
Günah, suç., 148

ma‘zūr: *Ar.* Özü
olan, kabahatli., 159

māder: *Far.* Anne,
ece., 96

mağānim:
Ganimetler., 156

mağlūb: *Ar.* Yenilmiş,
yenik., 156

mağrifet: *Ar.* Allah’ın
günahları affetmesi,
rahmet., 162

mağrūr: *Ar.* Gururlu,
kibirli., 83

maḥāmid: *Ar.*
Övgüler, övmeler.,
79

maḥbūs: *Ar.* Habs
edilmiş, tutuklu.,
161

maḥcūb: *Ar.* Utanan,
utanmış., 93

maḥfi: *Ar.* Gizli, saklı.,
160

maḥfūz: *Ar.*
Saklanmış,
gizlenmiş,
gözetilmiş., 160

māhir: *Ar.* Becerikli,
hünerli., 78

maḥlūk 1/1: *Ar.*
Yaratılmış, yoktan
var edilmiş., 40

maḥlūk 1/2: *Ar.*
Canlı., 40

maḥlūkāt: *Ar.*
Yaratılmışlar,
canlılar, yaratıklar.,
40

maḥlūkiyet: *Ar.*
Yaratılış., 142

maḥmede: *Ar.* Övme,
övmeye değer
davranış., 79

maḥmūd: *Ar.*
Övülmeye değer., 79

maḥrūm 1/1: *Ar.*
Kısmetsiz, bahtsız.,
146

maḥrūm 1/2: *Ar.*
İstedigini elde
edemeyen., 94

maḥşer: *Ar.* Ölülerin
yeniden dirileceği
zaman ve yer., 153
maḥsūr: *Ar.* Yeniden
diriltilmiş, bir araya
getirilmiş., 153
maḥtūm 1/1: *Ar.*
Tamamlanmış, sona
ermiş., 18
maḥtūm 1/2: *Ar.*
Mühür vurulmuş.,
166
maḥzūn 1/1: *Ar.*
Hazineye saklanan.,
138
maḥzūn 1/2: *Ar.*
Değerli şey., 31
māī: *Ar.* Özel ad., 52
maḥām: *Ar.* Durulan
yer, mahal, 100
maḥbūl: *Ar.* Kabul
olmayan., 109
maḥşad: *Ar.* Niyet,
amaç., 111
maḥşūd: *Ar.*
Amaçlanan,
kastedilen., 111
maḥsūm: *Ar.*
Ayrılmış,
bölünmüş., 133, 134
māl: *Ar.* Varlık, servet,
ticaret eşyası., 137

mālīk: *Ar.* Sahip,
efendi., 137
manşır: *Ar.* Özel ad.
Bir Arap kabilesinin
adı., 99
manzūr: *Ar.* Bakılmış,
görülmüş., 58
maḥa: Bana.171
maḥlay: Alın, perçem.,
54
marāz: *Ar.* Hastalık,
dert, bela., 69
marḥ: *Ar.* Bir tür
ağaç., 42
marzī: *Ar.* Rıza
gösterilmiş,
beğenilmiş., 79
maşārīf: *Ar.*
Harcamalar,
harcananlar., 128
maşlahat 1/1: *Ar.* İş,
husus, keyfiyet., 130
maşlahat 1/2: *Ar.*
Barış, güven., 157
maşru‘: *Ar.* Sara
hastası, saralı., 69
maşrab: *Ar.* İçecek
şeyler., 122
maşrīq: *Ar.* Doğu., 21
maṭ‘am: *Ar.* Yenilecek
yemek., 122
maṭar: *Ar.* Yağmur.,

maṭlūb: *Ar.* Taleb
olunan, istenilen şey,
94
mavṭın: *Ar.* Oturulan
yer, vatan., 116
mazammat: *Ar.*
Ayıplama, yerme.,
83
mazmun 1/1: *Ar.*
Anlam, kavram.,
169
mazmun 1/2: *Ar.*
Verilmesi veya
ödenmesi gereken
borç., 129
meb‘ūş 1/1: *Ar.*
Gönderilmiş,
öldükten sonra
dirilmiş., 153
meb‘ūş 1/2: *Ar.*
Peygamber., 142
mebāşīş: *Ar.* Güler
yüzlülük, kibarlık.,
76, 89
mecāl 1/1: *Ar.* Kuvvet,
takat., 67
mecāl 1/2: *Ar.* Fırsat,
imkan., 131
meclis: *Ar.* Bir konu
görüşmek için bir
araya gelmiş
topluluk., 97

mecnūn: *Ar.* Deli,
divane, aklını
kaybetmiş kimse.,
69

medāyīn: *Ar.* Şehirler.,
117

medfūn: *Ar.*
Gömülmüş, mezara
konmuş., 71

medhūl 1/1: *Ar.*
Girmek, içeri
girmek., 38

medhūl 1/2: *Ar.* Cinsel
ilişkide bulunan
dişi., 102

medīne: *Ar.* Yer adı.
Medine şehri., 117

medrese: *Ar.* Yüksek
okul, 165

mefhūm: *Ar.* Anlam,
kavram., 169

mefrūz: *Ar.* Farz
olarak emrolunmuş.,
147

meger: *Far.* Meğer.,
175

meh(i)r: *Ar.* Evlilik
sırasında erkek
tarafından kadına
verilmesi öngörülen
nikah bedeli., 128

mehīn: *Ar.* Bayağı,
zavallı, hor., 82

mekke: *Ar.* Yer adı.
Mekke şehri., 117

mekr: *Ar.* Oyun, hile.,
85

mekrūh 1/1: *Ar.*
Nefret uyandıran,
iğrenç., 89

mekrūh 1/2: *Ar.*
Yapılması dini
kurallara uymayan.,
148

mektūb: *Ar.* Yazılmış,
yazılı, 103

melāl: *Ar.* Bıkkınlık,
can sıkma, hüzün.,
82

melāmet: *Ar.*
Ayıplama, yerme.,
83

melek: *Ar.* Melek., 152

melūl 1/1: *Ar.* Bezgin,
bıkmış., 82

melūl 1/2: *Ar.* Zavallı.,
92

memer: *Ar.* Geçit,
yol., 113

men‘: *Ar.* Engellenme,
savma, yasak etme.,
161

menābi‘: *Ar.*
Kaynaklar,
menbalar., 22

menāfi‘: *Ar.*
Menfaatler, çıkarlar.,
129

menāhī: *Ar.* Yasaklar,
haramlar., 148

menāt: *Ar.* Mekkeli
müşriklerin
tapındıkları büyük
putlardan biri., 140

mendūb: *Ar.* İşlenmesi
dinen caiz olan fiil,
147

mengü: Ebedi, daim.,
18; Ebedi, daim., 18

mengülük: Sonsuzluk,
ebedilik., 19

menhiyāt: *Ar.*
Yasaklanmış olan
şeyler, neyl
edilenler., 148

menī: *Ar.* Sperm, döl
suyu., 57

menkūh 1/1: *Ar.*
Nikahlanmış kadın.,
48

menkūh 1/2: *Ar.*
Evlenme., 102

mensūh: *Ar.*
Hükümsüz,
geçerliliği
kalmamış., 163

menzile: *Ar.* Derece,
rütbe., 100

mercūm: *Ar.* Recm ile
cezalandırılmış,
taşlanmış., 161

merğūb 1/1: *Ar.*

Rağbet ve arzu

olunan, sevilen., 94

merğūb 1/2: *Ar.* Güzel
ve hoş., 66

merğūb 2: *Ar.* Güzel
ve hoş., 66

merğūbiyet: *Ar.*

Sevimlilik., 66

merkez benī hıfş: *Ar.*

Özel ad., 52

mertebe: *Ar.* Kademe,
basamak, 100

mervān: *Ar.* Özel ad.,
52

mervān ibn-i ḥakem:

Ar. Özel ad., 52

mervī: *Ar.* Rivayet
edilmiş., 168

Meryem: *Ar.* Özel ad.
Hz. Meryem., 53

merzī: *Ar.* Razılık,
hoşnutluk., 109

mesā miskīn 1/1: *Ar.*
Yoksul., 127

mesā miskīn 1/2: *Ar.*
Zavallı, aciz., 92

meşālih: *Ar.* Uğraşlar,
çalışmalar., 130

mesās: *Ar.* Dokunma,
dokunuş., 60

mescid: *Ar.* İbadet
yeri, küçük cami.,
151

mescid-i aḡsā: *Ar.* Yer
adı. Kudüs'te
bulunan kutsal
cami., 151

mesh: *Ar.* Sürmek,
silmek, 149

mesrūr: *Ar.* Şen,
sevinçli., 92

mestūr: *Ar.* Örtülmüş,
gizlenmiş., 160

meşakḡat: *Ar.* Acı,
eziyet, sıkıntı., 158

meşḡul: *Ar.* Bir işi
olan, 132

meşiiyyet: *Ar.* İrade.,
74

metā': *Ar.* Ticaret
malı, mal., 127

mev'ūd 1/1: *Ar.* Söz
verilmiş., 109

mev'ūd 1/2: *Ar.*
Zamanı önceden
belirlenmiş., 17

mevā'ize: *Ar.* Dini
dersler, öğütler., 163

mevālī 1/1: *Ar.*
Alimler, bilginler.,
164

mevālī 1/2: *Ar.* Kullar,
köleler., 101

mevāzī': *Ar.* Mevziler,
yerler., 24

mevcūdāt: *Ar.*
Varlıklar, yaratıklar.,
40

mevlā: *Ar.* Tanrı,
Allah., 140

mevşūf: *Ar.*
Nitelendirilmiş,
vasıflandırılmış.,
132

mevṡā: *Ar.* Ölmüş,
kimseler., 70

mevzī': *Ar.* Yer,
mevzi, bölge., 23;
Ar. Yeri, mevzi,
bölge., 23

mey(i)n: *Beyin.*, 56

meyl: *Ar.* Eğilme,
dönme, yönelme., 63

meymenet: *Ar.* Uğur,
bereket., 146

meymūn: *Ar.*
Maymun., 44

meyve: *Far.* Meyve,
yemiş, ürün., 41

mezār: *Ar.* Ziyaret
edilen yer, mezar.,
71

mezheb: <i>Ar.</i> Yol, bir dinin kollarından her biri., 138	şafî mezhebinde., 138	mu‘ādāt: <i>Ar.</i> Düşmanlık., 157
mezîd: <i>Ar.</i> Çoğalma, üreme, artma., 58	mīnā: <i>Ar.</i> Yer adı. Akabe cemresi ile Muhassir vadisi arasında kalan yer., 23	mu‘āhede: <i>Ar.</i> Antlaşma., 109
mezkūr: <i>Ar.</i> Anılmış, sözü geçmiş., 90	mingür-: Bindirmek., 62	mu‘āmelāt: <i>Ar.</i> İşlemler, muameleler., 133
mezmūm: <i>Ar.</i> Yerilmiş, ayıplanmış, 82	minnet: <i>Ar.</i> Gönül borcu, şükran duyma., 88	mu‘āmele 1/1: <i>Ar.</i> Davranış, hareket., 75
mı: Soru edatı., 169	miṇ: <i>Ar.</i> Soru edatı., 169	mu‘āmele 1/2: <i>Ar.</i> Tutum, yol., 111
miḥnetlen-: <i>Ar.</i> T. Acı duymak, sıkıntıya düşmek, eziyet çekmek., 158	miṇ: Bin. Bin sayısı., 168	mu‘ammes: <i>Ar.</i> Yer adı., 23
mihrāb: <i>Ar.</i> İbadethanelerde ibadetin yapılacağı yönü gösteren oyuk ve girinti olarak yapılan yer., 151	mīrās: <i>Ar.</i> Ölen kimsenin arkasında bıraktığı mal, mülk veya borç., 138	mu‘ānede: <i>Ar.</i> İnatçılık etme., 81
miḫdān ibn-i esved ebū merşed: <i>Ar.</i> Özel ad., 50	mīsāk: <i>Ar.</i> Antlaşma, sözleşme., 109	mu‘ānid: <i>Ar.</i> İnatçıl., 81
miḫdār: <i>Ar.</i> Ölçü, derece, miktar., 26	misvāk: <i>Ar.</i> Erak ağacından yapılmış ve diş temizliğinde kullanılan ince dal., 68	mu‘arız: <i>Ar.</i> Karşı görüşte olan, 74
millet: <i>Ar.</i> Ulus., 98	mīve: <i>Far.</i> Meyve, yemiş., 41	mu‘āşī: <i>Ar.</i> İtaatsiz, asi., 139
min: Ben., 170	miz: Biz., 170	mu‘āteb: <i>Ar.</i> Ayıplanan, azarlanan., 82
min-: Binmek., 62	mizān: <i>Ar.</i> Ölçü, terazi., 25	mu‘āviye: <i>Ar.</i> Özel ad., 52
min hūmū’ş-şafī’: <i>Ar.</i> Şafilerce, şafilerde,	moy(u)n: Boyun., 54	mu‘āyenet: <i>Ar.</i> Görme, görülme, 58
	mu: Soru edatı., 169	mu‘āyyen: <i>Ar.</i> Belirlenmiş, belirli., 107

mu‘āyyene: *Ar.* Belli olmuş, ortaya çıkmış., 31

mu‘āyyene 1/1: *Ar.* Görme, görünme, belirme., 58

mu‘āyyene 1/2: *Ar.* Belli olmuş, ortaya çıkmış., 31

mu‘azzeb: *Ar.* Azap gören, acı çeken., 158

mu‘azzez: *Ar.* Aziz kılınmış, onurlu, saygın., 90, 163

mu‘cizāt: *Ar.* Mucizeler., 151

mu‘īn 1/1: *Ar.* Yardımcı, yardım eden., 78

mu‘īn 1/2: *Ar.* Allah’ın adlardan biri., 141

mu‘riż: *Ar.* Yönünü çeviren, başka yöne dönen., 63

mubaṭṭal: *Ar.* İptal olunmak, geçersiz kılmak, 163

müceb 1/1: *Ar.* Gerekli görülmüş, uygun bulunmuş., 74

müceb 1/2: *Ar.* Sonuç, 111

müciḅ: *Ar.* Gerekli., 74

muğīre: *Ar.* Özel ad., 52

muğīre ibn-i şa‘be: *Ar.* Özel ad., 52

muḥabbet: *Ar.* Sevgi, dostluk, samimi yakınlık., 88

muḥāceret: *Ar.* Göç eden, 119

muḥācir: *Ar.* Göç eden, göçmen., 119

muḥācirīn: *Ar.* Göç edenler, 119

muḥāfaẓa: *Ar.* Koruma, esirgeme, kollama., 77

muḥāfīẓ: Koruyucu, koruma, bekçi., 133

muḥālefe 1/1: *Ar.* Uyumsuzluk, aykırılık., 79

muḥālefe 1/2: *Ar.* Karşı düşüncede olan grup veya görüş., 74

muḥālefet 1/1: *Ar.* Uyumsuzluk, aykırılık., 79

muḥālefet 1/2: *Ar.* Karşı düşüncede olan grup veya görüş., 74

muḥālīf 1/1: *Ar.* Uyumsuz., 79

muḥālīf 1/2: *Ar.* Karşı görüş ve düşüncede olan kimse., 74

muḥalled: *Ar.* Bir yerde ebedi kalmış olan., 18

muḥammed: *Ar.* Övülmüş, çok övülmüş., 79; *Ar.* Özel ad. Hz.

Muhammed., 143

muḥammed ibn-i iṣḥāk: *Ar.* Özel ad., 52

muḥammed ibn-i mesleme-yi enṣārī: *Ar.* Özel ad., 52

muḥammed ibn-i i‘abdullah: *Ar.* Özel ad., 52

muḥārebe: *Ar.* Savaşma, 155

muḥarrem: *Ar.* Ay adı. Kameri ayların birincisi., 15

muḥāṣama: *Ar.* İki taraf arasındaki düşmanlık., 157

muḥāṣara: *Ar.* Kuşatma, sarma., 155

muḥāsebe: Ar. Hesap
işlemleri, 128

muḥāsib: Ar. Sayman,
muhasibeci., 133

muḥavvef: Ar.
Korkutulmuş., 91

muḥīt: Ar. Çevre,
etraf, yöre., 23

muḥkem: Sağlam, 33

muḥsin: Ar.
Bağışlayan, iyilik
eden., 162

muḥtāc: Ar. İhtiyaçlı
kimse, yoksul., 127

muḥtaẓır: Ar. Ölüm
halinde olan, ölüm
döşeginde bulunan.,
70

muḥaddem: Ar. Önde
bulunan, önce, 25

muḥadder 1/1: Ar.
Takdir edilmiş., 79

muḥadder 1/2: Ar.
Alın yazısı., 146

muḥārin: Ar. Yakın,
akraba, bir araya
gelmiş kişiler., 96

muḥarrer 1/1: Ar.
Kararlaştırılmış,
karar verilmiş., 163

muḥarrer 1/2: Ar.
Kesin., 112

mukāšire: Ar.
Çoğaltma, bolluk,
çokluk., 126

mukātele: Ar.
Öldüresiye
dövüşme, vuruşma,
çatışma., 155

mukātil: Ar. Özel ad.,
52

mukḥbil: Ar. Bahtı açık,
kutlu., 146

mukḥtedir: Ar. Güçlü
iktidarı yüksek., 136

mukḥteẓā: Ar. Gereken,
gerekli olan., 74

mulaṭṭaḥ: Ar.
Kirlenilmiş,
bulaştırılmış, 125

munda: Bunda,
burada., 175

mundaḥ: Böyle,
böylece., 175

mundan: Bundan., 171

munday: Bunun gibi,
böyle, böylece., 175

mundın: Bundan., 171

munı: Bunu., 171

munlar: Bunlar., 171

munuḡ: Bunun., 171

muḡ: Sıkıntı., 92

muḡa: Buna, buna
doğru., 171

muḡar: Pınar., 22

muḡın: Bunun., 170

murād: Ar. İstek,
arzu., 94

muraḳābe: Ar.
Korumak,
kollanmak,
gözetlemek., 77

murāṭ: Ar. İstek, arzu.,
94

mūriṣ: Ar. Miras
bırakan., 138

murẓı'a: Ar. Süt
veren, süt anne., 96

muṣāḥib: Ar. Samimi
arkadaş, dost., 101

muṣālaha: Ar. Barış
yapmak, barışma.,
157

musallaṭ: Ar.
Rahatsızlık veren,
rahatsız eden., 87

muṣallī: Ar. Namaz
kılan., 149

muṣannīf: Ar.
Düzenleyici,
donatıcı., 132

mūsi: Ar. Özel ad. Hz.
Musa., 143

muṣībet: Ar. Bela,
felaket, kötülük.,
110

muṭālebe: Ar. İsteme,
istek., 94

muṭī': Ar. Baş eğen
itaat eden., 137

muttaşf: Ar. Vasıflı,
nitelikli., 132

muṡāfaḡa: Ar.
Uygunluk,
mutabakat, razı
olma, uyuşma., 79

muṡāffaḡat: Ar.
Uygunluk,
mutabakat, razı
olma, uyuşma., 79

muṡāfıḡ: Ar. Uygun,
yerinde., 29

muṡāneset 1/1: Ar.
Biriyle samimi bir
ilişki kurma., 101

muṡāneset 1/2: Ar.
Sevgi, muhabbet.,
88

muṡāzzah: Ar. İyi
açıklanmış, İyi
anlaşılır bir duruma
getirilmiş., 108

muḡar: Ar. Özel ad.
Bir Arap kabilesinin
adı., 99

mü: Soru edatı., 169

müb'ış: Ar. Yeniden
diriltme., 153

mübāya'a: Ar. Satın
alma, alım satım işi.,
127

mübāya'at: Ar. Alış
verişler, satın

almalar., 127

mücāhid: Ar. Özel ad.,
50

mücāma'a: Ar. Cinsel
ilişkide bulunma.,
102

mücāvere: Ar.
Komşuluk., 101

mücrim: Ar. Suçlu,
kabahatli., 159

müctemi': Ar.
Toplanan, biriken,
bir araya gelen., 97

müdāhenet: Ar. Çıkarı
için birini övme,
dalkavukluk etme.,
85

müdārā: Ar. Kin ve
husumeti gizleyip
görünüşte dost olma,
yüze gülme., 85

müddet: Ar. Süre,
zaman aralığı., 16

müebbet: Ar. Sonsuz,
ebedi., 19

müfāhere: Ar.
Övünme, şan şeref
yarışında olma., 83

müfessīr: Ar.
Anlaşılması zor bir

bilgiyi açıklayan
bilgin, 164

müfevvezdür: Ar.

İhale ve sipariş
olunmuş., 127

müfsid: Ar. Bozan,
fenalaştıran, 84

müh(ü)rle-: Ar. T.
İmzalamak,
damgalamak., 166

müh(ü)rlen-: Ar. T.
İmzalanmak,
damgalanmak., 166

mühlet: Ar. Süre
verme, geçici süre
tanıma., 16

mükābere: Ar.
Büyüklik taslama,
kibirlenme., 83

mükāfāt: Ar. Ödül,
mükafat, 162

mükāleme: Ar.
Karşılıklı konuşma,
söyleşme., 104

mükellef: Ar. Bir
görevi yerine
getirmekle görevli
olmak., 133

mükerrem: Ar.
Saygın, muhterem.,
90

mükezzib: Ar.
Yalanlayan., 85

mülākī: *Ar.* Kavuşma,
birleşme., 115

mülk 1/1: *Ar.* Birinin
tasarufunda bulunan
taşınmaz mal., 138

mülk 1/2: *Ar.* Bir
hükümdarın
egemenliği altındaki
yerler., 98

mülklen-: *Ar.* T. Mülk
sahibi olmak., 137

mülük: *Ar.* Melikler.,
54

münāfaqa: *Ar.*
İkiyüzlülük,
riyakarlık., 85

münāfık: *Ar.* Nifak
sokan, fesatlık
yapan, 84

münāfıkīn: *Ar.*
Münafıklar., 84

münāsib: *Ar.* Yakışır,
uygun., 29

münekker: *Ar.*
Bilinmeyen, sonsuz.,
19

münezzeh: *Ar.*
Arınmış, temiz., 125

münezzehlik: *Ar.* T.
Arınmışlık,
temizlik., 125

münfir: *Ar.* Korkan.,
91

münhezim: *Ar.*
Bozgun, hezimete
uğrama., 156

münhī: *Ar.*
Yasaklanmış, yasak.,
161

Münīr: *Ar.* Aydınlık,
parlak., 36

münkād: *Ar.* İtaat
eden, boyun eğen,
137

münkir: *Ar.* İnkâr
eden,
kabullenmeyen., 109

müntakī: *Ar.* Seçilmiş,
seçkin., 90

müntehā: *Ar.* Son,
nihayet, uç., 18

münzīr 1/1: *Ar.*
Gelecekte haber
vererek
yaşanabilecek
tehlikeleri gösteren
kimse., 154

münzīr 1/2: *Ar.*
Peygamber., 142

mürde: *Far.* Ölü., 70

mürebbi: *Ar.* terbiye
eden, eğitimci., 165

müretteb: *Ar.* Sıraya
konmuş, tertip
olunmuş., 25

mürsel 1/1: *Ar.*
Gönderilmiş., 142

mürsel 1/2: *Ar.*
Peygamber, resul.,
142

mürtede: *Ar.* İslamı
terk edip eski dinine
dönen kadın., 139

müsellem 1/1: *Ar.*
İslamı kabul etmiş,
Müslüman., 145

müsellem 1/2: *Ar.*
Doğru yola girmiş.,
139

müsevveme: *Ar.* Nişan
verilmiş, süslenmiş.,
68

müslim ibn-i haccāc:
Ar. Özel ad., 52

müslimīn: *Ar.*
Müslümanlar., 145

müslümān: *Ar.* İslam
dinine inanan
kimse., 145

müstağnī: *Ar.*
Doymuş, gözü tok.,
121

müstaḥsen: *Ar.*
Beğenilen, güzel
bulunan., 79

müstaḳīm: *Ar.* Doğru,
doğruluktan
şaşmayan., 80

müste‘ân: *Ar.* Yardım,
yardım eden, Allah.,
141

müsteḥellig: *Ar.* T.
Uygunluk, yasalara
uygunluk., 29

müsteḥzî: *Ar.* Alaycı,
alay eden., 82

müstemir: *Ar.*
Kuvvetli, sağlam.,
67

müşāhed: *Ar.*
Görülen., 58

müşāhedāt: *Ar.*
Gözlemler, 58

müşāhede: *Ar.*
Gözlem., 58

müşkil: *Ar.* Sıkıntılı,
çetin, zor., 81

müşkil: *Ar.* Sıkıntılı,
çetin, zor., 81

müşrik: *Ar.* Allah’a
ortak koşan., 148

müşrike: *Ar.* Allah’a
ortak koşan kadın.,
148

müte‘ākıḇ: *Ar.* Sırayla
gelen, bir sonraki.,
25

müte‘ayyin: *Ar.*
Apaçık ortada,
görünen, 108

mütefarık: *Ar.*
ayrılmış, bölünmüş,
şube şube olmuş., 26

müteḳarrir: *Ar.*
Kararlık gösteren.,
77; *Ar.* Kararlık,
gösteren., 77

mütekebbir: *Ar.*
Böbürlenen,
kibirlenen., 83

mütelezziz: *Ar.*
Lezzetli, tatlı., 122

müterākım: *Ar.* Bir
araya toplanan,
biriken., 97

müteva‘it: *Ar.*
Karşılıklı söz veren.,
109

müteveccih: *Ar.* bir
tarafa yönelen, bir
tarafa doğru giden.,
111

müteveffā: *Ar.* Vefat
etmiş, ölmüş., 70

mütevehhim: *Ar.*
Kuruntuya kapılan,
vehimli., 81

müteyaḳḳın: *Ar.*
Kesin bilinen., 112

mütezekkir: *Ar.* Dile
getiren, müzakere
eden, bir konuda
tartışan., 107

müttefık: *Ar.* Bir
konuda birleşmiş
olan, anlaşma
sağlayan kişi ve
kimseler., 109

müttəhim: *Ar.* İtham
edilen, kabahatli,
suçlu., 159

müyesser: *Ar.*
Kolaylıkla elde
edilen., 130

müzāhere: *Ar.* Birinin
eşini annesine
benzetip kendine
haram kılarak
boşaması, boşamak
istemesi., 102

müzdehim: *Ar.*
İzdihamlı., 25

müzebzeb: *Ar.*
Kararsız., 87

müzevec: *Ar.*
Eşleşmiş olan, evli.,
102

müzeyne: *Ar.* Özel bir
ad. Bir Arap kabilesi
adı., 99

müzeyyen: *Ar.*
Süslenilmiş, süslü.,
68

müzeyyin: *Ar.*
Süslenmiş, süslü., 68

N

na‘īm: <i>Ar.</i> Nimet içinde rahat yaşam., 126	farz olan ibadet., 149	neccās: <i>Ar.</i> Özel ad. Habeş hükümdarlarına verilen unvan., 54
na‘ra: <i>Ar.</i> Bağırma, çağırma., 106	nar: Meyve, nar., 41	neccāşī: <i>Ar.</i> Özel ad., 52
nācī: <i>Ar.</i> Özel ad., 52	nār: <i>Ar.</i> Ateş., 35	neccāşī baḥşī: <i>Ar.</i> Özel ad., 52
nācī ibn-i ‘ömer: <i>Ar.</i> Özel ad., 52	naşārī: <i>Ar.</i> Hristiyanlar., 144	nef(i)s: <i>Ar.</i> Öz, iç, ruh, can., 46
nafaḳa: <i>Ar.</i> Yaşamak için gerekli olan para, 129	naşīb: <i>Ar.</i> Hak, nasip, pay., 28	nefes: <i>Ar.</i> Hava , soluk., 56
naḥ(i)l: <i>Ar.</i> Hurma ağacı., 42	naşihat: <i>Ar.</i> Öğüt, ders., 105	nefhā: <i>Ar.</i> Üfürme, üfürük, 56
naḥr: <i>Ar.</i> Hayvan kesme, kurban etme., 149	nāşī: <i>Ar.</i> Sebep olan, ileri gelen, 110, 111	nefis: <i>Ar.</i> Pek hoş, en güzel, çok beğenilen., 79
nāḳ: <i>Ar.</i> Özel isim. Yer adı. Hicazda Bakiin tarafında bir su adı., 21	naṭıḳ 1/1: <i>Ar.</i> Konuşan, 104	nefy: <i>Ar.</i> Sürme, sürgün., 162
nāḳa: <i>Ar.</i> Dişi, deve., 44	naṭıḳ 1/2: idrak eden., 72	nehy: <i>Ar.</i> Yasaklama, yaptırmama, men etme., 161
naḳale: <i>Ar.</i> Nakledenler, haberciler., 103	navḳ: Kadınlık hormonu., 57	nemmām: <i>Ar.</i> Ara bozucu, fitneci., 84
nāḳī‘: <i>Ar.</i> Avutan, kandıran., 86	naḳar: <i>Ar.</i> Bakma, bakış., 58	nes(i)l: <i>Ar.</i> Nesil, soy., 95
naḳz: <i>Ar.</i> Karşı, zıt, uyuşmayan., 74	nāzır 1/1: <i>Ar.</i> Bakan, göz kulak olan., 58	neseb: <i>Ar.</i> Nesil, soy, sülale., 95
namāz: <i>Far.</i> Beş vakitte kılınması Müslümanlar için	nāzır 1/2: <i>Ar.</i> İzleyen, yöneten., 136	nesrī: <i>Ar.</i> Özel ad. Bir put adı., 140
	nāzik: <i>Ar.</i> İnce, narin., 76	neş(i)r: <i>Ar.</i> Dağıtma, yayma., 135
	nebāt: <i>Ar.</i> Bitki, yerde biten her tür bitki., 40	
	nebī: <i>Ar.</i> Resul, peygamber., 142	
	necāset: <i>Ar.</i> Kirlilik, pislik., 125	

nev': Ar. Çeşit, tür.,
29, 95
nevfel: Ar. Özel ad., 52
nevk: Erkeklik suyu,
uç suyu, meni., 57
nısf: Ar. Yarı, yarım,
28
ni: Ne, nasıl, hangi,
170; Ve, dahi, de,
da., 175
ni'am: Ar. Nimetler.,
122
ni'm: Ar. Nimet., 122
niçe: Nice, birçok,
hangi, 170
niçek: Nasıl, ne
şekilde., 170
niçük: Nasıl, ne
şekilde., 170
nidā: Ar. Haykırma,
bağırma, seslenme.,
106
nidey: Hangi, nasıl.,
170
nidi: Hangi, nasıl., 170
nifāk: Ar. Ara
bozuculuk,
fitnecilik, 84
niğāhbānlık: Far. T.
Kollayıcılık,
bekçilik., 133
niḥāyet: Ar. Sonuç,
netice, son., 112

nīk: Ar. İyi, güzel., 66
nikāḥ: Ar. Evlilik akdi,
nikah., 102
nirse: Nesne, şey., 31
nisne: Nesne, şey., 31
niteg: Nasıl, niçin, ne
şekilde., 170
nīyet: Ar. Amaç,
maksat., 111
niẓām: Ar. Usul, tertip,
sıra., 25
noḡṣān: Ar. Eksiklik,
yokluk., 30
noḡṣānāt: Ar.
Eksiklikler,
noksanlıklar., 30
noḡṣānlık: Ar. T.
Eksiklik, noksanlık.,
31
nufeyl: Ar. Özel ad.,
52
nufeyl ibn-i
nübeybü'l-ḥiṣ'āmī
ḥiṣ'ām: Ar. Özel
ad., 52
nūḥ: Ar. Özel ad. Hz.
Nuh peygamber.,
143
nūr: Ar. Parlaklık,
aydınlık, ışık., 36
nut(u)k: Ar. Söz,
deyiş, 104

nuṭfe: Ar. Sperma, döl
suyu., 58
nübüvvet: Ar.
Peygamberlik., 142
nücūm: Ar. Yıldızlar.,
13
nūṣūr: Ar.
Neşretmeler,
yaymalar, öldükten
sonra dirilmeler.,
153
nüzūl: Ar. İnme,
indirme., 63
O
oğ(u)l: Evlat, çocuk,
47
oğlan: Evlat, çocuk, 47
oğrıla-: Hırsızlık
yapmak., 159
oḡ: Ok, savaş aleti.,
154
oḡı-: Okumak., 163
oḡın-: Okunmak., 163
oḡu-: Okumak., 163
oḡul-: Okunmak., 163
ol: -dır, -dir. Bildirme.,
172; O. O zamiri ve
sıfatı., 170
ol-: Olmak., 32
oltur-: Oturmak., 63
olun-: Olunmak., 32
oḡ: Sağ, sağ taraf., 20

oḡanlık: Sağlamlık,
dayanıklık., 33
or(u)n: Yer., 24
orāze: *Far.* Oruç., 149
orta: Orta., 21
ortançı 1/1: Ortancı.,
25
ortançı 1/2: Büyük ile
küçük arasında olan
kardeş., 96
orul-: Biçilmek., 43
ot: Ateş., 35; Ot,
yeşillik., 41
otlan-: Otlanmak, ot
yemek., 43
otun: Odun., 36
otunçı: Oduncu, odun
satan., 133
otur-: Oturmak., 63
otuz: Otuz. Otuz
sayısı., 167
oy(u)na-: Oynamak.,
176
oyḡal-: Uyanmak,
kendine gelmek., 66
oyḡan-: Uyanmak,
kendine gelmek., 66
oyḡat-: Uyandırmak.,
66
oyun: Oyun eğlence.,
176
oz-: Aşmak, geçmek.,
114

ozdur-: Geçirmek,
aşmak., 18

Ö

öğret-: Öğretmek., 163
ökün-: Pişman olmak.,
87
ökünç: Pişmanlık, 87
ölç-: Ölçmek.ar, 26
ölçen-: Ölçülmek,
tartılmak., 26
ölçev: Ölçü., 26
öldür-: Öldürmek.,
158
ölen: Genç, yaşı
küçük, 48
öltür-: Öldürmek., 158
öltürül-: Öldürmek.,
158
ölüg: Ölü., 70
ölüm: Ölüm., 70
öḡ: Ön, ön taraf., 20
örḡen-: Öğrenmek.,
163
örsün-: İnat etmek,
bıkmak, isteksizlik
göstermek., 82
ört-: Örtmek,
kapatmak., 62
örter: Örtü, baş
örtüsü., 123
örtül-: Örtülmek,
kapatılmak., 62

örüt-: Örtmek,
kapatmak., 62
öt-: Geçmek., 114
ötker-: Geçirmek,
geçmek., 114
ötkün: Öteki şeyi
geçip gören, keskin
göz., 58
övüt-: Öğütmek., 134
öyle: Öyle, bu şekilde.,
175
öyle-: Düşünmek., 73
öz: Öz, kendi., 172
özge: Başka, 174

P

pādšāh: *Far.* Padişah,
hükümdar., 54
pāk: *Far.* Temiz, arı,
saf., 125
pākla-: *Far.* T.
Temizlemek,
arıtmak., 125
pāklan: *Far.* T.
Temizlemek,
arınmak., 67
perde 1/1: *Far.* Kapı
ve pencere asılan
örtü., 125
perde 1/2: *Far.* Nikap.,
123

perī: *Far.* Cinlerin çok
güzel olduğuna
inanılan dışısı., 152

pes 1/1: *Far.* Sonuç
olarak., 112

pes 1/2: *Far.* Bundan
böyle., 175

pes 1/3: *Far.* Şimdi.,
17

pes 1/4: *Far.* Yeter
kâfi., 26

peydā: *Far.* Açık,
görünür, meydana.,
108

peygamber: *Far.* Elçi,
resul, nebi., 142

peygamberlik: *Far.* T.
Allah'ın elçiliği,
nübüvvet., 142

pişmen: *Far.*
Yaptığından utanan,
nadim, pişman., 93

piyāde: *Far.* Yayan
yürüyen kimse,
yayan giden asker.,
155

R

rāāt: *Far.* Doğru,
düzgün, düzenli., 25

rab(b): *Ar.* Allah,
Tanrı., 140

rabī'a: *Ar.* Özel ad.
Bir Arap kabilesinin
adı., 98

rāfi' ibn-i ḥadīc: *Ar.*
Özel ad., 50

rağbet 1/1: *Ar.* Çok
beğenilme, arzu
edilme., 78

rağbetlen-: *Ar.* T.
İstenilmek, rağbet
edilmek., 94

rağbetlendür-: *Ar.* T.
İstek duyurmak,
istetmek., 94

rağbet 1/2: *Ar.* Arzu
dilek, iyi karşılama,
itibar., 94

rah(i)m: *Ar.* Rahim,
ana rahmi., 57

rāḥat: *Ar.* Üzüntüsüz
kedersiz olma., 95

rāhib: *Ar.* Din adamı,
keşiş., 144

rahīm 1/1: *Ar.*
Merhametli, acıyan.,
76

rahīm 1/2: *Ar.*
Allah'ın adlarından
biri., 141

rahmān: *Ar.*
Merhamet eden,
Allah., 141

rahmet: *Ar.* Esirgeme,
koruma, bağışlama.,
162

raḥīm: *Ar.* Yazan , eli
kalem tutan, 163

ramazān 1/1: *Ar.* Hicri
takvimin 9. Ayı., 15

ramazān 1/2: *Ar.*
Müslümanların oruç
tuttukları ay., 149

rāst-gūy: *Far.* Doğru
söyleyen., 80

rāstlīg: *Ar.* T.
Doğruluk,
dürüstlük., 80

rāt 1/1: *Ar.* Saman,
kamuş, kamuş
çubuk., 41

rāt 1/2: *Ar.* Önemsiz
şey., 75

ravza-yı ḥāḥ: *Ar.* Özel
ad Yer ismi., 118

rāy: *Ar.* Fikir, görüş.,
73

rāz: *Far.* Giz, sır,
gizlenen şey., 160

rāzı: *Ar.* Rıza gösteren,
boyun eğen., 136

rec(i)m: *Ar.* Taşlama,
taşlama cezasına
çarptırma., 161

recül: *Ar.* Adam,
erkek., 48

red(d): *Ar.* Geri çevirme, kabul etmeme., 109

rehbāniyet: *Ar.* Keşişlik, papazlık., 144

renc: *Far.* Acı, eziyet, sıkıntı., 158

res(i)l: *Ar.* Elçi, haberci., 103

resūl: *Ar.* Elçi, peygamber., 142

resūl ‘aleyhi’s-selām: *Ar.* Allah’ın selamı üzerine anlamında Hz. Muhammed’e selam için kullanılan bir söz. Hz. Muhammed., 143

reẓa’: *Ar.* Süt, süt emme., 120

rıḥlet 1/1: *Ar.* Göçme, göç., 119

rıḥlet 1/2: *Ar.* Ölme, vefat etme., 70

rızā 1/1: *Ar.* Gönüllülük, iyimserlik., 78

rızā 1/2: *Ar.* Uygun görme, uyma., 79

rızvān 1/2: *Ar.* sevinç., 93

rızvān 1/3: *Ar.* Huzur., 94

Rızvān 1/4: *Ar.* Cennetin kapıcısı olan büyük meleklerden biri., 152

ric‘at: *Ar.* Geri dönme, gidilen yönden geri dönme., 115

rifā’a ibn-i zeyd ibn-i tābūt: *Ar.* Özel ad., 50

risālet: *Ar.* Peygamberlik, elçilik., 142

rivāyet: *Ar.* Bir haber veya olayı nakletme, nakledilen hikaye ve haber., 169

riyā: *Ar.* İki yüzlülük, yalandan gösteriş., 84

rūḥ: *Ar.* Can, öz, nefes., 46

ruhbān: *Ar.* Keşiş, rahip, 144

rūm: *Ar.* Anadolu, 118

rūṣen: *Far.* Parlak, aydın., 36

ruṭbet: *Ar.* Yaş, taze., 122

rūze: *Far.* Oruç., 149

rücū’ 1/1: *Ar.* Geri dönme, avdet., 115

rücū’ 1/2: *Ar.* Sözünden dönme., 85

rūsṡā: *Ar.* Rezil, maskara, itibarsız., 82

S

sa‘at 1/1: *Ar.* 60

dakikalık süre, 16

sa‘at 1/2: Vakit, zaman., 14

sa‘īd ibn-i cūbeyr: *Ar.* Özel ad., 50

sa‘īr: *Ar.* Cehennem, ateş, alevli ateş., 153

ṡa‘lebe: *Ar.* Özel ad., 50

sābıḳ 1/1: *Ar.* Geçen, geçmiş., 17

sābıḳ 1/2: *Ar.* Rütbece önde olanlar., 100

sālik: *Ar.* Yürüyen, izleyen, bir yol takip eden., 73

ṡābit 1: *Ar.* Yerinde duran, hareketsiz., 65

ṡābit 1/1: *Ar.* Yerinde duran, hareketsiz., 65

ṣābit 1/2: <i>Ar.</i> Kesinleşmiş., 112	sarı: Taraf, -e doğru., 19	sek(i)r-: Seğirmek, koşar gibi hareket etmek., 61
saç: Saç, insan kafasındaki kıllar., 55	sataş-: Yoldan çıkmak, sapmak, çatışmak., 86	sekiz: Sekiz, sekiz sayısı., 167
saḡar: <i>Ar.</i> Cehennem, cehennem ateşi., 153	say-: Saymak, hesap etmek., 166	seksen: Seksen, seksen sayısı., 167
saḡlan-: Saklanmak, gizlenmek., 159	ṣayīb: <i>Ar.</i> Dul kadın., 102	sekte: <i>Ar.</i> Durgunluk, kesilme., 65
sāḡir: <i>Ar.</i> Büyücü, sihirbaz., 154	ṣebāt: <i>Ar.</i> Kararlı olma, yerinde durma, kararlılık gösterme., 77	ṣelāse: <i>Ar.</i> Üç., 167
saḡla-: Saklamak, gizlemek., 159	sebeb: <i>Ar.</i> Neden, bahane, 110, 111	selsebīl 1/1: <i>Ar.</i> Yumuşak ve içimi hoş su., 21
sal-: Bırakmak, salmak, uzatmak, ileriye doğru uzatmak., 39	sebebli: <i>Ar.</i> Tr. Nedeniyle, için, yüzünden., 110, 111	selsebīl 1/2: <i>Ar.</i> Cennette bir çeşmenin adı., 152
sālim: <i>Ar.</i> Sağlam, kusursuz., 33	sebīl: <i>Ar.</i> Yol, büyük cadde., 113	selsebīl 1/3: <i>Ar.</i> Çeşme., 124
san: Sayı, aded., 167	secde 1/1: Eğilmek, diz çökmek., 63	semāvat: <i>Ar.</i> Gökler., 14
saṇç: Saplamak, sokmak, batırmak, 38	secde 1/2: Namazda alnı yere değdirmek., 149	ṣemer: <i>Ar.</i> Meyve, yemiş., 41
ṣānī: <i>Ar.</i> İkinci., 25	sefer: <i>Ar.</i> Yolculuk, seyahat., 113	ṣemere 1/1: <i>Ar.</i> Meyve, yemiş., 41
ṣāniye: <i>Ar.</i> İkinci., 25	seh(i)v: <i>Ar.</i> Yanlış, hata., 86	ṣemere 1/3: <i>Ar.</i> Sonuç., 112
saḡa: Sana., 171	seḡer: <i>Ar.</i> Tan vakti., 15	ṣemere1/2: <i>Ar.</i> Fayda, verim., 112
saḡız: Sağır., 69		semerkand: <i>T. Far.</i> Yer adı. Semerkant., 117
sā'ir: <i>Ar.</i> Diğer, başka, başka şey.174		
sāre: <i>Ar.</i> Özel ad., 50		
sat-: Satmak, elden çıkarmak., 127		

semī' 1/1: *Ar.* Duyma
ve işitme ile ilgili,
60
semī' 1/2: *Ar.* Allah'ın
adlarından biri., 140
semiz: Besili, semiz,
şişman., 65
semūd: *Ar.* Özel ad.
Kavim adı., 99
serāb: *Far.* Ilgım,
hayal., 67
serīr: *Ar.* Taht, 124
ser-vaḥdet: *Far. Ar.*
Birliğin başı, en
başta gelen., 154
servet: *Ar.* Zenginlik,
varlık, 126
sev-: Sevmek., 89
sevb: *Ar.* Bez., 123
sevin-: Sevinmek., 93
sey(i)r 1/1: *Ar.* Bakma,
temaşa., 59
sey(i)r 1/2: *Ar.*
Yürüme, yürüyüş,
gitme, hareket., 61
sey(i)r 1/3: *Ar.* Gezme,
gezinme., 113
seyyīd: *Ar.* Hz.
Muhammed'in
soyundan olan., 143
seyyīd 1/1: *Ar.* Efendi,
ağa., 54

seyyīd 1/2: *Ar.* Ata,
dede., 95
sıpa- Sıpa doğurmak,
yavrulamak., 45
sır(r): *Ar.* Giz,
bilinmesi
istenmeyen bilgi.,
160
sırran: *Ar.* Gizli
olarak, gizlice,
sessizce., 160
sındur-: Kırdırmak.,
134
siccīn: *Ar.* Hapse atma,
zindana kapatma,
korkutma., 161
sidre: *Ar.* Arabistan
kırazı., 41
siḥ(i)r: *Ar.* Büyü,
büyücülük., 154
sihirçi: *Ar.* T. Sihir
yapan, büyücü., 154
silāḥ: *Ar.* Savaş aleti,
silah., 154
simāt 1/1: *Ar.* İz,
işaret., 107
simāt 1/2: *Ar.* Ahlaki
değerler., 80
sin: *Ar.* Yasin suresinin
şifre olarak
adlandırılan ikinci
harfi., 145; Sen., 170

sinān ibn-i veber: *Ar.*
Özel ad., 51
siḡ-: Sinmek,
gizlenmek, kuytuya
saklanmak., 159
sisile: *Ar.* Zincir,
zincirleme., 161
siyügli: Sevimli, şirin.,
66
siz: Siz., 170
sizler: Sizler., 171
soğ-: Soymak,
üstündekileri almak,
çıkarmak., 159
sol 1/1: Sol taraf, sol.,
20
sol 1/2: *Mec.*; ameli
kötü olanların
bulunduğu taraf.,
148
soraş-: Soruşmak,
soruşturmak., 109
sora-: Sormak., 108
suhūlet: *Ar.*
Yumuşaklık., 76
suḡ: Dal, sap., 41
sök-: Sövmek,
küfretmek., 105
sön-: Sönmek,
yanmamak., 36
söyle-: Söylemek, 105
söylen-: Söylenmek.,
105

söyleş-: Karşılıklı konuşmak, söyleşmek., 105
söz: Söz, laf., 104
sözle-: Söz etmek, sözlenmek, konuşmak., 105
su: Su., 22
su‘bān: *Ar.* Büyük yılan., 44
sust-: *Far.* Sarkmış, gevşek., 33
suvā‘: *Ar.* Cahiliyet devrinde Huzeyl kabilesinin taptığı put., 140
sūvi: *Ar.* Yan, yan taraf, -e doğru., 19
suw: Su., 22
sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek., 64
sūr: *Ar.* Sur, kale burcu., 118
sūre: *Ar.* Kur’an-ı Kerim’in bölümlendiği 114 faslın her biri., 145
şübūt: *Ar.* Görünme, ortaya çıkma., 31
süçük: Tatlı., 59
süheyl: *Ar.* Özel ad., 50

süheyl ibn-i ‘amr: *Ar.* Özel ad., 50
süleyym: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
şülüş: *Ar.* Üçte bir., 26
sündüs: *Ar.* Altın ve gümüşle süslü ipek kumaş, nazık atlas., 123
sünnet: *Ar.* Hz. Muhammed’in ahl-i islam için örnek olan söz ve davranış., 147
sürül-: Sürülmek, yeri taramak, ekin için tarlayı sürmek., 43
sürür: *Ar.* Sevinç, mutluluk., 92
süt: Süt., 122
süy-: Sevmek., 89
süyek: Kemik., 56
süyün-: Sevinmek., 93
süyünç: Sevinç., 92
süyündür-: Sevindirmek., 93
Ş
şadağ: *Ar.* Okluk, içine ok konan kap., 154
şadağa: *Ar.* Allah rızası için fakirlere

verilen para veya yardım., 150
şadef: *Ar.* Midye. İçinde inci büyüyen deniz hayvanı., 43
şāf: *Ar.* Temiz, katkısız., 125
şafā: *Ar.* Mekke civarındaki Safa adlı yer., 118
şafvān: *Ar.* Özel ad., 50
şafvān ibn-i ümeyye: *Ar.* Özel ad., 49
şağır: *Ar.* Küçük, ufak., 29
şağire: *Ar.* Küçük, ufak, 148
şāhib: *Ar.* Issı, iye, sahip., 137
şahīfe: *Ar.* Sayfa., 166.
şabī 1/1: *Ar.* Henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk, 47
şabī 1/2: *Ar.* Üç yaşındaki erkek çocuk., 47
şakal: Erkeklerin yüzünde biten kıl, sakal., 55

şakçı: Bekçi,
gözetletici, yasakçı.,
133

şakla-: Saklamak,
gizlemek., 159

şaklan-: Saklanmak,
gizlenmek., 159

şaklanul-:
Saklanılmak,
gizlenmek., 159

şal-: Bırakmak,
salmak, yamak,
uzatmak, ileriye
doğru uza, 39;
Bırakmak, salmak,
yamak, uzatmak,
ileriye doğru
uzatmak, 39

şalâh 1/1: Ar. İyilik.,
78

şalâh 1/2: Ar.
Düzeltilme, iyileşme.,
76

şalâhiyyet: Ar. Bir işi
yapmaya ve
yürütmeye yetkili
olma., 130, 162

şalât 1/1: Ar. Namaz.,
149

şalât 1/2: Ar.
Peygambere okunan
dua., 150

şalın-: Sağa sola
eğilmek, aşağı doğru
yavaş yavaş gitmek.,
63

şâlih: Özel ad. Hz.
Salih Peygamber.,
143

şâlihâ: Ar. Yarar,
elverişli, uygun., 79

şanem 1/1: Ar. Put.,
140

şanem 1/2: Ar. Resim,
heykel., 175

şaran: Cimri., 86

şaranlık: Cimrilik, 86

şalkınlık: Serinlik,
esinti., 14

şan-: Sanmak,
düşünmek., 73

şan‘â: Ar. Yer adı.
Yemen’in başkenti.,
117

şarf Ar. Harcama,
tüketme, masraf
etme., 128

şarı: Sarı, sarı renkli.,
34; Taraf, -e doğru.,
19

şarık: Sarı, sarı renkli.,
34

şat-: Satmak, elden
çıkarmak., 127

şatu: Satma, elden
çıkarma, alışveriş.,
127

şavğâş-: Savaşmak,
birbirini kovmak,
def etmek., 156

şavma‘a: Ar. İbadet
yeri, 151

şibyân: Ar. Çocuklar.,
47

şiddik: Ar. Pek doğru,
sözünün eri., 80

şıdk: Ar. Doğruluk,
gerçeklik, hakikat.,
80

şıfat: Ar. Hal, şekil,
nitelik., 75

şıfât: Ar. Sıfatlar,
vasıflar., 75

şıgır: Büyükbaş
hayvan, sığır., 44

şıhhat 1/1: Ar.
Sağlamlık,
dürüstlük., 33

şıhhat 1/2: Ar.
Gerçeklik., 80

şın-: Kırılmak., 134

şındur-: Kırdırmak.,
134

şımf: Ar. Takım,
bölük., 26

şınıffiyet: *Ar.* Bölük
bölük olma, sınıf
sınıf olma., 26
şırât: *Ar.* Yol., 113
şirt: Arka, arka taraf,
sirt., 20
şoğ-: Sokmak,
batırmak., 38
şoğış: Savaş, vuruşma.,
155
şok-: Sokmak,
batırmak., 38
şonıq: Sonra., 17
şonq: Son, sonra,
sonuncu., 17
şonğı: Sonra, sonraki.,
17
şonra: Sonra., 17
şor-: Sokmak, içine
batırmak., 38
şora-: Sormak., 108
şoraş-: Soruşmak,
soruşturmak., 109
şoravçı: Sorucu, soru
soran., 108
şorawçı: Sorucu, soru
soran., 108
şoru: Soru, sual., 108
şorul-: Sorulmak,
araştırılmak., 108
şovuk: Soğuk., 36
şūdār: *Far.* Komutan.,
154

şudūr: *Ar.* Ortaya
çıkma, meydana
çıkma., 31
şufuret: *Ar.* Sarılık,
sarı olma durumu.,
69
şuhuf: *Ar.* Sahifeler,
yapraklar., 166
şun-: Vermek,
uzatmak, takdim
etmek., 64
şuqlan-: Aç gözlülük,
87
şukur: Kör., 69
şulh: *Ar.* Barışık, barış
içinde olma, 137,
157
şulu 1/1: Parlak., 36
şulu 1/2: *mec.;* güzel.,
65
şu: Su., 22
şūret 1/1: *Ar.* Dış
görünüş, kılık., 65
şūret 1/2: *Ar.* Tarz,
tavır., 75
şuşa-: Susamak., 121
şuv: Su., 22
şuw: Su., 22
Ş
şā‘ir: *Ar.* Şiir söyleyen
ve yazan, şair., 169

şād: *Far.* Sevinçli,
huzurlu., 93
şādla-: *Far.* T. Şad
olmak, huzurlu
olmak., 95
şādlan-: *Far.* T. Şad
olmak, huzurlu
olmak., 95
şādlık: *Far.* T. Şadlık,
huzurluluk,
mutluluk., 94
şādmān: *Far.* Sevinçli,
huzurlu., 93
şafak: *Ar.* Güneş
doğmadan önceki
vakit., 15
şāfi‘: *Ar.* Özel ad.
İmam Şafî. Şafî
mezhebinin imamı.,
53
şāgil: *Ar.* Meşgul eden,
uğraştıran, meşgul
olmayı gerektiren.,
129
şahāb: *Ar.* Kayan
yıldız., 13
şahādet: *Ar.* Şahitlik,
tanıklık, 161
şāhid: *Ar.* Tanık., 161
şān: *Far.* Şöhret, ün,
mertebe., 100
şarāb: *Ar.* İçki;
İçilecek şey, 122

şark: <i>Ar.</i> Doğu, güneşin doğduğu taraf., 21	şem': <i>Ar.</i> Balmumu, mum., 125	şiddet: <i>Ar.</i> Sertlik, katılık, acımamazlık., 81
şart: <i>Ar.</i> Koşul, anlaşmanın bir bendi veya fırkası., 109	şem'ün: <i>Ar.</i> Özel ad., 49	şifā: <i>Ar.</i> Hastalıktan kurtulma, iyi olma., 70
şāyed: <i>Far.</i> Olur ki, eğer., 174	şer(r): <i>Ar.</i> Kötülük, bela, felaket., 110	şikest: <i>Far.</i> Kırılmış, kırık., 34
şecā'at: <i>Ar.</i> Cesaret, yiğitlik., 91	şer'ī: <i>Ar.</i> Şeriate uygun olan, şeriat ile ilgili., 138	şilta: Dedikodu., 105
şefkāt: <i>Ar.</i> Acıyarak ve esirgeyerek sevm., 89	şer'īyye: <i>Ar.</i> Şeriat, şeraitle ilgili şeyler., 138	şiltav: Dedikodu., 85, 105
şeh(i)r: <i>Ar.</i> Büyük, kent, vilayet, belde., 117	şerāyi': <i>Ar.</i> Şeriat hükümleri., 138	şirk: <i>Ar.</i> Allah'a ortak koşma., 139
şehīd: <i>Ar.</i> Allah, din ve vatan, millet uğruna savaşta ölen kimse., 155	şerī'at 1/1: <i>Ar.</i> Doğru yol., 139	şirret: <i>Ar.</i> Kötülük., 81
şehiyye: <i>Ar.</i> Şehvet verici, isteklendirici., 94	şerī'at 1/2: <i>Ar.</i> Uyulması kurala bağlanmış dini hükümler., 147	şīşe: <i>Ar.</i> Şişe, camdan yapılmış su kabı., 124
şehvet: <i>Ar.</i> Aşırı istek, tutku., 94	şerīf: <i>Ar.</i> Saygın, şerefli, soylu., 89	şol: O., 170
şek: <i>Ar.</i> Şüphe, kuşku, zan., 112	şevk: <i>Ar.</i> Şikayet etme, sızlanma., 87	şu: Şu., 171
şeklen-: <i>Ar.</i> T. Kuşkulanmak, tereddüt etmek., 113	şeyāṭīn: <i>Ar.</i> Şeytanlar., 152	şu'ayīb: <i>Ar.</i> Özel ad. Hz. Şuayip peygamber., 143
şeksiz: <i>Ar.</i> T. Şüphesiz, tereddütsüz., 112	şeyṭān: <i>Ar.</i> İblis, şeytan., 152	şu'ūb: <i>Ar.</i> Şubeler, sınıflar, bölükler., 100
	şi'r: <i>Ar.</i> Özel ad. Şi'r adlı yıldız., 13; <i>Ar.</i> Vezinli ve kafiyeli söz, şiir., 169	şuğl: <i>Ar.</i> İş, güç, uğraş., 130
		şuğul: <i>Ar.</i> İşler, uğraşlar., 130
		şum: <i>Far.</i> Uğursuz, şom., 146
		şundaḳ: Şöyle, bunun gibi., 175

şunday: Şöyle, bunun gibi., 175
şundayın: Bunun gibi, şöylece., 175
şunlar: Şunlar., 171
şūr: *Far.* Tuzlu., 59
şübhe: *Ar.* Kuşku, şek., 112
şübhelen-: *Ar.* T. Kuşkulanmak., 113
şübühāt: *Ar.* Şüpheler., 112
şük(ü)r: *Ar.* Allah'a verdiği nimetler için dille ve davranışla dua etmek., 150

T

tā: *Far.* Dek, değin, kadar., 174
ta'accüb: *Ar.* Hayret., 91
ta'accüblen-: *Ar.* T. Hayret etmek, şaşırmak., 91
ta'addī 1/1: *Ar.* Haddini aşma, sınırı geçme., 81
ta'addī 1/2: *Ar.* Adaletsiz davranma., 157

ta'addüd: *Ar.* Hızlı çoğalma, birden bire artma., 27
ta'affüf: *Ar.* Namuslu davranma, iffetine düşkün olma., 80
ta'aḳḳul 1/2: *Ar.* Anımsama., 72
ta'arruż 1/1: *Ar.* Saldırı, karşı atak., 155
ta'arruż 1/2: *Ar.* Rahatsız etmek., 87
ta'lim: *Ar.* Öğretme, eğitime, uygulamalı eğitim., 163
ta'rif: *Ar.* Etraflıca anlatma, verilere dayanarak açıklama., 107
ta'zib: *Ar.* Acı çektirme, eziyet verme., 158
tab'ıyyet: *Ar.* Uyuma, buyruğuna girme., 137
tābi': *Ar.* Bağımlı, birinin buruğuna giren, bağlı kalan., 137
tağannī 1/1: *Ar.* Varlıklı olma., 126

tağannī 1/2: *Ar.* Kendi kendine yetme., 126
tağannī 1/3: *Ar.* Şarkı söyleme., 175
taḥalluḳ: *Ar.* Yeni bir huy edinme, değişik alışkanlıklar kazanma., 75
taḥarrī: *Ar.* Gözden geçirme, irdeleme, araştırma., 164
taḥaşşu': *Ar.* Tevazu gösterme, ılımlı davranma., 73
taḥḳik: *Ar.* Gerçeği arama, araştırma, inceleme., 164
taḥḳiklen-: *Ar.* T. Araştırılmak, incelenmek., 164
taḥmiḳ: *Ar.* Birine ahmak olduğunu söyleme., 82
taḥrib: *Ar.* Yıkma, yıkıp dökme, bozma, yıkım., 134
taḥrif: *Ar.* Bir yazıyı bozma, harflerin yerini değiştirme, bir ifadenin anlamını değiştirme., 166
taḥt: *Ar.* Alt, aşağı., 20

taht: *Far.* Padişah
kürsüsü, taht., 124
tahvif: *Ar.* Korku
verme, ürperme,
korkutup kaçırma.,
90
tağdir: *Ar.* Beğenme,
övme., 79
tağdir 1/1: *Ar.* Kader,
yazgı., 146
tağdir 1/2: *Ar.* Kıymet
biçme., 80
tağdis 1/1: *Ar.*
Kutsama, Allah'a
şükür etme., 150
tağdis 1/2: *Ar.*
Yüceltme., 89
tağı: Dahi, ve., 173
tağsim: *Ar.* Kısım
kısım ayırma,
bölme, bölüştürme.,
28
tağta: Çivi, mih., 125
tağvā: *Ar.* Allah
korkusuyla
günahlardan
kaçınma., 147
tağviye: *Ar.*
Kuvvetlendirme., 67
tālān: *Far.* Yağma,
ganimet, 156
tam: *Ar.* Tam,
eksiksiz., 30

tamağ: Damak., 57
tamam 1/1: *Ar.* Bitme,
son bulma., 18
tamam 1/2: *Ar.*
Olgunlaşma., 65
tamān(?): Uygun,
layık., 30
tamar: Damar., 56
tamuğ: Cehennem.,
153
taniğ: Tan vakti., 16
tağla: Tan vakti., 16
tap- 1/2: Kazanmak,
elde etmek., 156
tapta-: Vurmak,
bastırmak., 37
taral- 1/1: Daralmak,
sıkılmak., 87
taral- 1/2: Dağıtılmak,
bölük bölük
edilmek., 28
tarat-: Daraltmak,
dağıtmak, bölük
bölük etmek., 28
tarlık 1/1: Darlık,
sıkıntı., 92
tarlık 1/2: Kıtlık,
azlık., 110
tarmağ 1/1: Kısım,
bölüm, taraf., 19
tarmağ 1/2: mec.; ekin
filizi., 40

taruğ-: Sıkıntıya
sokmak, eziyet
etmek., 158
taşarruf 1/1: *Ar.*
İdareli kullanma.,
76
taşarruf 1/2: *Ar.*
Kendi keyfince
hareket etme., 74
taşarruf 1/3: *Ar.* Sahip
olma., 137
taş: Taş, kaya., 24
taşla-: Dışlamak., 84
tat-: Tatmak, tadına
bakmak., 59
tatlı: Tatlı, süci., 59
tav: Dağ., 23
taw: Dağ., 23
tažārr: *Ar.* Birine zarar
verme, zarara
uğratma., 128
tažarru': *Ar.* Huşu
içinde yakarma,
alçak gönüllülükle
yalvarma., 150
te'āmül 1/1: *Ar.* İş.,
129
te'āmül 1/2: *Ar.*
işlem., 133
te'āmül 1/3: *Ar.*
Davranış tarzı., 75
. Davranış tarzı., 75

te‘ayyün: *Ar.*

Gösterme, belirli

kılma., 58

tebāhi: *Far.* Övünme.,

78

teberrük: *Ar.*

Kutlama,

bereketlendirme.,

176

tebliğ: *Ar.* Duyurma,

bildirme., 107

tecāvüz: *Ar.* Haddi

aşma, 81

tecessüs: *Ar.*

Araştırma, yoklama.,

164

techiz: *Ar.* Gerekli

olan şeyleri sağlama,

askeri silah ve

giyecek gibi

malzemelerle

cihazlandırma., 154

tedeyyün: *Ar.* Dine

bağlı olma., 138

tefahhüş: *Ar.* Dikkatle

inceleme, ayrıntılı

gözden geçirme.,

164

tefekür: *Ar.*

Düşünme,

düşünceye dalma.,

73

tefhim: *Ar.* Anlatma,

açıklama., 107

tefriḥ 1/1: *Ar.* İsraf.,

128

tefriḥ 1/2: *Ar.* Aşırılık,

ihmal., 131

tefsir: *Ar.* Yorum,

şerh, beyan., 107

teftiş: *Ar.* Arama,

sorup soruşturma.,

164

tegre: Etraf, çevre., 24

teheccüd: *Ar.* Gece

kılınan namaz., 149

tehiyye: *Ar.* Selam

verme, hayır dua

okuma, esenleme.,

150

tehiyyet: *Ar.* Selam

verme, hayır dua

okuma, esenleme.,

150

tekāşür: *Ar.* Çoğalma,

artma., 27

tekbir: *Ar.* Allah’ın

büyükliğini zikir

etme, 151

tekebbür: *Ar.* Kendini

büyük görme,

kibirlenme., 83

tekellüm: *Ar.*

Söyleme, konuşma.,

104

tekniye: *Ar.*

Künyeleme, bir

sözcüğün anlamını

gizleme, ima etme.,

107

tekrār: *Ar.* Yineleme,

bir daha yapma., 168

tekrım: *Ar.* Saygıyla

yüceltme, hürmet

etme., 89

tekrir: *Ar.* Tekrarlama,

bir daha söyleme

veya yapma., 168

tekzib: *Ar.* Yalanlama,

yalan çıkarma, 84

telaḥḥuz: *Ar.* Söyleyiş

biçimi, söyleme.,

104

telle: Para birimi., 129

temenni: *Ar.* El ile

selam vermek,

boyun eğme, el etek

öpme., 136

temessük: *Ar.* Tutma,

yapışma sarılma., 61

temettü‘: *Ar.* Kâr elde

etme, kazanç elde

etme, fayda görme.,

112

temim: *Ar.* Özel ad.

Bir Arap kabilesinin

adı., 98

ten: Ten, deri., 55

tena‘um: *Ar.* Bolluk
içinde olmak, bol
nimet sahibi olma.,
126
tenessük: *Ar.* Bağlılık,
adama, 138
tensim: *Ar.* Cennet
ırmaklarından
birinin adı., 152
tentek: Deli, divane.,
69
teğ: Denk, eşit., 28
teğri: Tanrı, Allah.,
140
tepren-: Teprenmek,
hareket etmek., 60
tepret-: Tepretmek,
hareket ettirmek., 60
tere: Çevre, etraf., 24
teri: Deri., 55
terk: *Ar.* Bırakma,
koyuverme,
vazgeçme., 88
terkib: *Ar.* Farklı
unsurları bir araya
getirerek yeni bir
şey oluşturma., 31
tertib: *Ar.* Sıralama,
sırasına koyma,
dizme, 25
tesbih: *Ar.*
Sübhanallah diyerek

Allah’ı ululama,
kutsama, anma., 150
teve: Deve., 44
teveccüh: *Ar.* Yüzünü
bir tarafa
döndürmek, yüz
çevirme, 63
tevekkül: *Ar.* Bütün
işleri Allah’a havale
edip kadere razı
olmak., 146
tevhid: *Ar.* Birleme,
Allah’ın birliğine
inanma., 138
tevrât: *Ar.* Özel ad.
Hz. Musa’ya
gönderilen kutsal
kitap., 145
tezellül: *Ar.* Kendini
hor ve hakir
gösterme, kendini
alçak tutma., 82
tınma: Dinlenme,
huzur bulma, ferah.,
70, 95
tırâz: *Ar.* Süs, bezek.,
68
tıy-: Engellemek, engel
olmak, tutmak,
geciktirmek., 62
ti-: Demek, söylemek.,
104

ticâret: *Ar.* Alışveriş
etme, para
kazanma., 127
tig: Gibi, benzer., 174
tigre: Çevre, etraf., 24
tigşür-: Değiştirmek,
araştırmak, soru
soruşturmak,
yoklamak., 164
tigür-: Değdirmek,
araştırmak,
yoklamak., 164
tik-: Dikmek, sokmak,
batırmak., 38
til: Dil., 58
tilâvet: *Ar.* Kur’an-ı
Kerim’i ahengine
göre okuma., 145
tile-: Dilemek, arzu
etmek., 94
tille: Bir para birimi.,
129
tirgüz-: Diriltmek,
yeniden
canlandırmak., 153
tiri: Diri, canlı., 40
tiriglig: Canlılık., 40
tiril-: Dirilmek., 154
tirilik: Dirilik., 40
tirül-: Dirilmek, 154
titül-: Didilmek,
didiklenmek,

birbirinden
ayırmak., 134
tiz: *Far.* Çabuk, hızlı,
tez., 17
to-: Doğmak, dünyaya
gelmek, ortaya
çıkma., 47
todur-: Doğurmak., 47
tofrağ: Toprak, 24
toğrı: Doğru, gerçek.,
80; -e doğru, şu
tarafa., 19
toğda-: Sabit kılmak.,
65
toğuz: Dokuz. Dokuz
sayısı., 167
tol-: Dolmak., 26
toldur-: Doldurmak.,
39
toldurul-:
Doldurulmak., 39
tołtur-: Doldurmak.,
39
tołturul-:
Doldurulmak., 39
top 1/1: Yuvarlak
nesne, yuvarlak., 34
top 1/2: Yığılmış
toplanmış., 132
topla-: Bir araya
getirmek, toplamak.,
132

totdur-: Doldurmak.,
39
toy-: Doymak, karnını
doyurmak., 121
toydur-: Doyurmak,
121
tökereğlen-:
Yuvarlanmak,
dönme., 64
töle-: Ödemek., 128
tört: Dört , dört sayısı.,
168
töşek: Döşek, yaygı.,
125
tuban: Baş aşağı
olmak, rezil olmak.,
82
tubba‘: *Ar.* Özel ad.
Bir Arap kabilesinin
adı., 98
tur-: Durmak,
kalkmak, ayağa
kalkmak., 60
turgul-: Kalk,
doğrulmak., 60
turgur-: Durdurmak
yanında tutmak., 62
turu-: Kalkmak, ayağa
kalkmak., 60
turur: -dır, -dir., 172
tūs: Sıkı, kızarmış., 34

tut-: Tutmak,
kavramak, alı
koymak., 62
tutaş-: Ulaşmak, takip
etmek., 114
tutdur-: Tutturmak,
yakalatmak., 62
tutul-: Tutunmak., 62
tutun-: Tutunmak., 62
tutuş: Daima, yakın
yer, birbirini takip
eden, dost, akraba.,
9
tükel: Bütün, tüm,
hep., 30
tün: Gece., 16
tüpe: Tepe., 22
tüş: Düş, hayal., 67
tüş-: Düşmek., 64
tüşür-: Düşürmek., 64
tüşürül-: Düşürölmek.,
64
tütün: Duman, kara
bulut., 14
tüye: Deve., 44
tüz: Düz, düzlük., 22;
Düz,düzlük., 22
tüzöl: Yapılmış,
düzülmüş., 131

T

- tal'**: *Ar. Ağaç dalı,*
meyve dolu hurma
ağacının dalı., 41
- tala-**: Yağma etmek,
yağmalamak., 134
- talāk**: *Ar. Boşanma,*
nikahın feshi., 102
- talākat**: *Ar. Selaset,*
rahat söyleyiş., 104
- taleb**: *Ar. İsteme,*
arzulama, 93
- talebe**: *Ar. Öğrenci.,*
165
- talh**: *Ar. Muz ağacı.,*
42
- talha**: *Ar. Özel ad.,* 50
- taḥ**: Tan vakti., 15
- tapta-**: Vurmak,
bastırmak., 156
- taraf**: *Ar. Yan, cihet,*
yön., 19
- tabīb**: *Ar. Doktor,*
hekim., 70, 133
- tağ**: Dağ., 23
- tāğ**: *Ar. İsyan eden,*
azgın., 81
- ta'n**: *Ar. Ayıplama,*
kınama., 83
- tā't**: *Ar. Allah'a ibadet*
etme., 147
- taḥāret**: *Ar. Kötülük*
ve pislikten arınma.,
67
- ta'ām**: *Ar. Yemek, aş.,*
121
- tākat**: *Ar. Kudret,*
iktidar, güç., 136
- tūvā**: *Ar. Yer adı. Tuva*
vadisi., 23
- tuyūr**: *Ar. Kuşlar.,* 44
- tuṭaṣ**: Devamlı,
sürekli., 16
- tūr**: *Ar. Yer adı. Tur*
dağı., 23
- tal'**: *Ar. Ağaç dalı,*
meyve dolu hurma
ağacının dalı., 41
- tala-**: Yağma etmek,
yağmalamak., 134
- talāk**: *Ar. Boşanma,*
nikahın feshi., 102
- talākat**: *Ar. Selaset,*
rahat söyleyiş., 104
- taleb**: *Ar. İsteme,*
arzulama, 93
- talebe**: *Ar. Öğrenci.,*
165
- talh**: *Ar. Muz ağacı.,*
42
- talha**: *Ar. Özel ad.,* 50
- taḥ**: Tan vakti., 15
- tapta-**: Vurmak,
bastırmak., 156
- taraf**: *Ar. Yan, cihet,*
yön., 19
- taṣdīk**: *Ar. Onaylama,*
gerçek olduğunu
söyleme., 163
- taş**: Taş, kaya., 24
- tārīk**: *Ar. Venüs*
yıldızı, parlak
yıldız., 13
- tarik**: *Ar. Yol, cadde.,*
113
- toldur-**: Doldurmak,
39
- taşla-**: Dışlamak., 84
- taşra**: Dışarı., 24
- tiyıl-**: Engel olunmak,
engellenilmek., 62
- tav**: Dağ., 23
- tavāf**: *Ar. Hac*
sırasında Kabe'nin
etrafını dolaşmak.,
149
- taw**: Dağ., 23
- ṭayyib**: *Ar. İyi, hoş.,* 65
- tiñç**: Sakin, rahat, dinç,
ferah., 68
- tolturul-**:
Doldurulmak., 39
- tūfān**: *Ar. Şiddetli*
yağmur ve fırtına, 14
- tuhr**: *Ar. Temizlik,*
kadının iki hayız

arasındaki temizlik
süresi., 67

ṭūl 1/1: *Ar.* Uzun
müddet., 16

ṭūl 1/2: *Ar.* Uzunluk.,
26

U

uç: Uç, bir nesnenin
yada yerin en sivri
kısmı, yan, kenar.,
34

uçkun: Ateş parçacığı,
kıvılcım., 35

uḥdūd: *Ar.* Hendek.,
23

uḥud: *Ar.* Yer adı.
Uhud savaşının
yapıldığı yer ve
Uhud savaşı., 118

ūlā: *Ar.* Önce, ilk,
evvel., 25

umūr: *Ar.* İşler, şeyler,
maddeler., 130

unūt-: Unutmak,
akıldan gitmek., 72

unut-: Unutmak,
akıldan gitmek., 72

unutdur-:
Unutturmak., 72

ur-: vurmak, dövmek.,
37

urılıḫ: Tohum, ekin,
nesil., 40

uruḡ: Kabile, boy,
nesil., 97

urul-: Vurulmak,
dövülmek., 156

uruş-: Vuruşmak,
savaşmak, mücadele
etmek., 156

uşbu: Bu, işte bu. 171

uşandaḫ: Öyle bu
şekilde., 173

uşaṭ: Ufak, küçük., 29

uşol: O, işte o., 170

uvaḫ: Ufak, küçük., 29

uval-: Ufaltılmak,
parça parça
edilmek., 134

uvat-: Yıkmak,
parçalamak., 134

uyal-: Utanmak., 93

uzay-: Uzamak., 65

uzun: Uzun., 29

Ü

üç: İç, 21; Üç, 167

üçün: İçin., 173

ül-: Paylaşmak., 28

üle-: Paylaşmak., 28

ülen: Yıldız., 13

ülüş: Pay, hisse., 28

ümem: *Ar.* Ümmetler.,
145

ümeyye: *Ar.* Özel ad.,
49, 51

ümid: *Ar.* Umut, iyiliği
umma, 94

ümmet: *Ar.* Bir
peygambere inanmış
topluluk., 145

ümmi: *Ar.* Okuma
yazması olmayan.,
165

ümmü ḥabibe: *Ar.*
Özel ad., 49

ünde-: Çağırarak,
seslenmek., 106

ür- 1/1: At, eşek vb.
hayvanların
haykırması., 45

ür- 1/2: Üfürmek., 57

ürük-: Ürmek,
üflemek, at, eşek vb.
hayvanların
haykırması., 45

ürül-: Üflenilmek., 57

ürülün-: Üflenilmek.,
57

üs: Üst, üst taraf., 20

üsdür-: Çıkartmak,
yetiştirmek, toprağın
üstüne çıkartmak.,
43

üst: Üst, üst taraf., 20

üstār(?): Yer adı., 117

üstün: Üst, yüksek.,
100

üstür-: Çıkartmak,
yetiştirmek, toprağın
üstüne çıkartmak.,
43

üstürüv: Çıkma,
çıkarma, bitirme., 43

üş: İş., 130

üy: Ev, mesken., 120

üz: Üst, üst taraf., 173

üz-: Kesmek,
koparmak., 134

üze: Üst, üstte, üst
taraf., üzerine., 173

üzeri: Üstte, üstünde,
üzerinde., 173

üzre: Üstte, üzere,
üzerinde., 173

V

va'ad: Ar. Söz verme,
yapmayı taahhüt
etme, vaat edilen
şey., 106

va'de 1/1: Ar. Bir iş
için önceden
belirlenmiş süre., 16

va'de 1/2: Ar. Ecel,
ölüm., 70

vādi: Ar. İki dağ
arasındaki geçit,
koyak., 23

vaḥ(i)y 1/1: Ar. İlham.,
71

vaḥ(i)y 1/2: Ar.
Peygambere Allah
tarafından
peygambere
gönderilen emir.,
145

vaḥ(i)t: Ar. Çağ,
zaman, devir., 15

vaḥ'a: Ar. Olay,
hadise., 109

vaḥār: Ar.
Ağırbaşlılık,
ciddiyet., 77

vāḫi'a: Ar. Vuku bulan
durum, hadise., 109

vallāhü'ālem: Ar., 104

var: Var, mevcut., 31

var-: Varmak,
ulaşmak., 114

vaṣ(i)f: Ar. Nitelik,
özellik., 75

vāṣiṭa: Ar. Araç, iki
kişi veya yer
arasında ilişki
sağlayan şey., 125

vaṣiyet 1/1: Ar. Bir
kimsenin öldükten
sonra yapılmasını
istediği şey., 71

vaṣiyet 1/2: Ar.
Nasihat, öğüt., 105

vaṭan: Ar. Yurt, vatan
ülke., 116

vaṭy: Ar. Cinsel ilişki,
çiftleşme., 102

vāy: Ar., "Yazık, eyvah"
anlamına gelen ve
üzüntü ifade eden
ünlem. 172

vāẓiḥ: Ar. Açık, belli,
108

vāẓiḥa: Ar. Açık, belli,
ortada., 108

ve: Ar. Ve, dahi., 173

vech 1/1: Ar. Yüz,
çehre., 54

vech 1/2: Ar. Araç,
vasıta., 125

vech 1/3: Ar. Ön, alın,
cephe, 19

veche: Ar. Cephe, yön,
cihet., 19

vedd: Ar. Dostluk,
sevgi., 88

vefā: Ar. Sözünde
durma, sözünü
yerine getirme., 77

vefāt: Ar. Ölüm,
ölme., 70

vekil: Ar. Bir
başkasının işini
yürütmekle
görevlendirilmiş
kimse, bir işi

vekaleten yürüten
kimse., 130
veled: *Ar.* Çocuk,
oğul., 47
velikin: *Ar.* Ancak,
şöyle ki, lākin., 172
vesvese: *Ar.* İşkıl,
tereddüt, şüphe,
kuruntu., 113
veyā: *Ar.* Ancak, ya
da, fakat., 172
vez(i)n: *Ar.* Ölçme,
tartma, 25
vidāy beni vaḳār
hırāḡı: *Ar.* Özel ad.,
49
vikāye: *Ar.* Koruma,
kollama, esirgeme.,
77
vir-: Vermek., 64
viril-: Verilmek, 64
vuḥūṣ 1/1: *Ar.* Vahşi
hayvanlar., 43
vuḥūṣ 1/2: *Ar.* Issız ve
tenha yerler., 24
vuḳūf: *Ar.* Bilme,
haberli olma., 72
vuṣūl: *Ar.* Varma,
erişme, ulaşma., 113
vücūb: *Ar.* Gerekli,
zaruret, mecburiyet.,
74

vücūh: *Ar.* Yüzler,
çehreler, yönler, 54

W

war-: Varmak,
ulaşmak., 114

Y

ya: Ve, veya, dahi.,
172

yā: *Ar.* Ey. Ünlem.,
172

yād: *Far.* Anma,
hatırlama., 72

yaḡmur: Yağmur., 14

yaḡuşlu: Güzel, hoş,
uygun., 65

yaḡşı: İyi, güzel., 65

yaḡşılıḡ: İyilik,
güzellik., 65

yahūdi: *Ar.* Özel ad.
Ben İsrail'den olan,
Yahudi., 144

yaḡyi: *Ar.* Özel ad. Hz.
Yahya peygamber.,
143

yaḡ-: Yakmak, ateşe
vermek, 35

yaḡut: *Ar.* Kıymetli bir
taş., 24

yal: Karşılık, iyi işler
karşısında verilen
sevap, ücret., 148

yalanḡaçlan-:

Soyunmak, çıplak
kalmak., 123

yalḡa: Alev., 35

yalḡan: Yalan, gerçek
olmayan söz., 84

yalḡançı: Yalancı., 84

yalḡı: Parlak., 36

yalḡız: Yalnız, tek., 45

yalḡuz: Yalnız, tek., 45

yalḡ-: Parlamak., 36

yalḡa-: Parlamak., 36

yalḡan-: Parlamak, 37

yalḡın: Kıvılcım, ateş
parçası., 35

yalḡıt-: Ürkütmek., 91

yalḡun: Kıvılcım, ateş
parçası., 35

yalḡunlan-: Ateşli alev
yakmak, çok alevli
ateş yakmak., 36

yaman: Kötü, fena., 81

yamanlıḡ: Kötülük,
fenalık., 81

yan-: Yanmak., 35

yan 1/1: Taraf, yön, 19

yan 1/2: Huzur, nezd.,
95

yana: Yine, tekrar.,
168

yandur-: Tutuşturmak,
yakmak., 36

yandurul-: Tutuşturulmak, yakmak., 36	yaşal-: Yapılmak, düzeltilmek, düzenlemek., 132	yarımadasında bir bölge ve bu bölgenin halkı. Ashab-ı res., 118
yağmur: Yağmur., 14	yaşıl: Yeşil., 34	yemen: Ar. Yer adı. Arap yarımadasında bir bölge., 118
yaña: Yeni., 33	yaşlıg: Gençlik., 46	yemin 1/1: Ar. Sağ, sağ taraf., 20
yağmur: Yağmur., 14	yaşur-: Gizlemek, saklamak., 160	yemin 1/2: Ar. And, kasem., 106
yağlıg: Gibi, benzer., 172	yaşuru: Gizlice, gizli bir şekilde., 160	yeşrib: Ar. Yer adı. Medine'nin İslamiyet'ten önceki adı., 118
yap-: Örtmek, kapamak., 62	yaşurul-: Gizlenilmek, saklanılmak., 160	yetim: Ar. Babası veya anası ölmüş çocuk., 47
yar-: Yarmak, ikiye bölmek., 134	yaşurun: Gizlice, gizli bir şekilde., 160	yevm: Ar. Gün., 15
yara-: Yaramak, uygun olmak, faydalı olmak., 112	yataklıg: Rahim., 57	yıfar: Misk, 59
yarat-: Yaratmak, 142	yatıklık: Rahim., 57	yığ-: Yığmak, toplamak, biriktirmek., 132
yarı: Yarı, yarım., 28	yavuk 1/1: Eksiksiz, belli görünür., 30	yığaç: Ağaç., 42
yarığ: Yarık, oyuk, çatlak., 23	yavuk 1/2: Yakın., 26	yıgıl-: Yıgılmak, toplanmak., 132
yarım: Yarım., 28	yaz-(1): Yazı yazmak, açmak, yaymak., 166	yıl: Sene, on iki aydan ibaret süre., 15
yarlı: Fakir, yoksul., 127	yaz(2): Sapmak, ayrılmak., 116	yırt-: Yırtmak, parçalamak., 134
yarlık: Sefalet, zorluk, sıkıntı, 127	yazıl-: Yazılmak., 166	yiber-: Göndermek., 114, 115
yaruk: Parlak, aydınlık., 36	yazul-: Yazılmak., 166	
yarul-: Yarılmak, ikiye bölünmek., 134	ye'uk: Ar. Özel ad. Bir put adı., 140	
yaş 1/1: Taze., 122	yeğuş: Ar. Özel ad. Bir put adı., 140	
yaş 1/2: Genç., 48	yehūd: Ar. Yahudiler, Beni İsrail., 144	
yaşa-: Yapmak, düzenlemek., 132	yemāme: Ar. Yer ve özel ad. Arap	

yiberil-: Gönderilmek.,
114, 115

yiberül-:
Gönderilmek., 114,
115

yidi: Yedi, 167

yigirmi: Yirmi, 167

yigit: Genç, delikanlı,
cesur, alp., 48

yil: Yel, rüzgar., 14;
Yel, rüzgâr., 14

yilke 1/1: Omuz., 55

yilke 1/2: Boynun iki
tarafında bulunan
damarlar., 56

yime: Yine, tekrar.,
168

yine: Yine, tekrar., 168

yiğil: Hafif, kolay.,
130

yir: Yer, yeryüzü., 21

yit-: Kaybolmak, ziyan
olmak., 128;
Ulaşmak, varmak.,
113

yiti: Yedi, 167

yitiş-: Ulaşmak,
varmak., 113

yitişdür-: Yetiştirmek,
ulaştırmak., 114

yitiştür-: Yetiştirmek,
ulaştırmak., 114

yitkür-: Yetiştirmek,
ulaştırmak., 114

yitmiş: Yetmiş, yetmiş
sayısı., 167

yitüş-: Yetişmek,
ulaşmak., 114

yitüşli: Uygun,
elverişli, doğru,
layık., 30

yoğalat-: Yok edilmek,
ortadan kaybolmak.,
32

yoğaltul-: Yok
edilmek , ortadan
kaldırılmak., 32

yoğar: Yukarı, yukarı
doğru., 19

yoğarı: Yukarı, yukarı
doğru., 19

yoğla-: Yoklamak,
aramak, arayıp
taramak., 164

yoğlık: Yokluk., 127

yoğluğ: Yokluk., 127

yoğluk: Yokluk., 127

yol: Yol, geçit., 113

yolla-: Göndermek,
yollamak., 114

yor(ı)ğala-: Koşarak
gitmek., 61

yön: Cihet, taraf., 19

yör-: Dönmek,
etrafında dolaşmak.,
63

yöri-: Yürümek., 61

yörit-: Yürütmek., 61

yörü-: Yürümek., 61

yörüt-: Yürütmek, 61

yuğu: Uyku., 66

yuğula-: Uyuklamak,
uyumak., 66

yul-: Fidyeye vermek.,
101, 156

yulduz: Yıldız, necm.,
13

yulğa: Hendek, yarık,
çukur., 23

yulu: Fidyeye., 156

yum-: Yummak,
kapamak., 62

yumarla-: Top yapıp
yuvarlamak, yumru
yapmak,
yuvarlaştırak., 64

yumşak: Yumuşak., 33

yūnus: Ar. Özel ad.
Hz. Yunus

Peygamber., 142

yūnus ibn-i metā: Ar.
Özel ad. Hz. Yunus
Peygamber., 143

yurt: Yurt, vatan., 116

yuruṭ: Yurt, vatan.,
116

yurutlan-:

Yurtlanmak, yurt
sahibi olmak., 117

yuv-: Yummak,

kapatmak., 62

yuyal-: Didilmek,

parça parça edilmek,
ufaltılmak., 134

yügür-: Koşmak,

çabuk hareket
etmek., 61

yügürüş-: Koşuşmak,

hızlıca ve birlikte
hareket etmek., 61

yük 1/1: Yük ağırlık.,

26

yük 1/2: Gebelik., 46**yükli:** Hamile, gebe.,

47

yün: Yün, koyun tüyü.,

123

yürek 1/1: Kalp., 56**yürek 1/2:** gönül., 88**yüsr 1/1:** Ar. Kolaylık,

rahat., 130

yüsr 1/2: Ar.

Zenginlik., 126

yüz: Çehre, yüz, sima.,

54; Yüz, yüz sayısı.,
167

Z**za‘f:** Ar. Zayıflık,

güçsüzlük., 67

za‘if: Ar. Zayıf,

güçsüz., 67

zaḥmetli: Ar. T.

Hastalıklı,
rahatsızlık sahibi.,
68

zaḥkūm: Ar. Zakkum

çiçeği. Cehennemde
bulunan zehirli
çiçek., 41

zamān: Ar. Vakit, çağ,

devir., 14

zamāne 1/1: Ar. Far.

Şimdiki zaman., 17

zamāne 1/2: Ar. Far.

Baht, talih., 146

zāmin: Ar. Kefil., 129**zan 1/1:** Ar. Şüphe,

tereddüt., 113

zan 1/2: Ar. Düşünce,

görü., 73

zāniye: Ar. Zina eden

kadın., 103

zarar: Ar. Zıyan,

hasar, zarar, 128

zebr: Ar. Söz, yazı,

166

zebūr: Ar. Özel ad.

Davud’a

gönderilmiş olan

kutsal kitap., 145

zekāt: Ar. Malın kırkta

birini vermek

üzerine kurulmuş

İslam’ın beş

şartından biri., 147

zeker: Ar. Erkeklik

organı., 57

zekevāt: Ar. Zekatlar.,

150

zelil: Ar. Alçak, hakir.,

82

zencebil 1/1: Ar.

Zencefil., 41

zencebil 1/2: Ar. İçki,

şarap., 122

zencir: Far. Birbirine

geçirilmiş

halkalardan oluşan

demir ip., 125

zevc: Ar. Eş, 96**zeyd:** Ar. Özel ad., 49**zeyd ibn-i erkām:** Ar.

Özel ad., 49

zeyneb: Ar. Özel ad.

Hız. Zeynep, Hız.

Muhammed’in kızı.,

53

zeytūn: Ar. Zeytin.,

121

zik(i)r 1/1: Ar. Anma,

hatıra getirme., 72

zik(i)r 1/2: *Ar.*

Allah'ın adını anma,

147

zinā: *Ar.* Evlilik dışı

cinsel ilişki., 102

zindān: *Far.*

Hapishane, 161

zinde: *Far.* Dinç,

sağlıklı., 68

zinde 1/1: *Far.* Canlı,

yaşayan, 40

zinde 1/2: *Far.* Dinç,

sağlıklı., 68

zirā: *Far.* Çünkü,

şundan dolayı., 174

zirā'at: *Ar.* Çiftçilik,

ekincilik, tarım., 133

ziyāde: *Ar.* Artma,

çoğalma, 27

ziyādet *Ar.* Artma,

arttırma, çoğaltma.,

27

ziyān: *Far.* Zarar,

hasar., 128

ziyāret: *Ar.* Birini

görmeye gitme, 113

ziynet 1/1: *Ar.* Süs,

bezek., 68

ziynet 1/2: *Ar.*

Güzelleştirme., 66

ziynetle-: *Ar.* T.

Süslemek,

güzelleştirmek., 68

zu nefer: *Ar.* Özel ad.,

53

zühre: *Ar.* Yer adı. Bir

kalenin adıdır., 118

zühre'i: *Ar.* Özel ad.,

49

zühri: *Ar.* Özel ad., 49

zünübih: *Ar.*

Günahlarımız, kendi

günahlarımız., 148

zürriyet 1/1: *Ar.* Nesil,

soy., 95

zürriyet 1/2: *Ar.* Oğul,

evlat., 47

Z

zuhūr: *Ar.* Meydana

çıkma; çıkagelme,

108

zihār: *Ar.* Anamın

arkası gibisin, 102

zafer: *Ar.* Galibiyet,

üstün gelme, 156

zāhir: *Ar.* Görünen,

açıktā, belli., 107

zāhiren: *Ar.* Açıkça,

alalen., 107

Tablo 1.1 Kavram Alanlarına Göre Kelime Sayıları Tablosu

EVREN				
KAVRAM ALANLARI	Arapça	Farsça	Türkçe	Toplam
2.1. EVREN	1			1
2.1.1. Uzay	1			1
2.1.1.1. Yıldız, Güneş	4		3	7
2.1.1.2. Ay	1		1	2
2.1.2. Dünya	2			2
2.1.2.1. Cansız, Tabiat				
2.1.2.1.1. Atmosfer, Hava	1		3	4
2.1.2.1.1.1. Hava Olayları	2		5	7
2.1.2.1.2. Zaman	3		1	4
2.1.2.1.2.1. Dönem Çağ	5		-	5
2.1.2.1.2.2. Mevsim			2	2
2.1.2.1.2.3. Yıl			1	1
2.1.2.1.2.4. Ay	3		1	4
2.1.2.1.2.5. Gün	3		1	4
2.1.2.1.2.5.1. Günün vakitleri	3		2	5
2.1.2.1.2.6. Süre, Süreç	7	1		8
2.1.2.1.2.7. Uzun Süre, Devamlı	4	1	1	6
2.1.2.1.2.8. Şimdiki Zaman	2	1	2	5
2.1.2.1.2.9. Kısa Zaman	1	1		2
2.1.2.1.2.10. Hiçbir Zaman	1			1
2.1.2.1.2.11. Önce	3		1	4
2.1.2.1.2.12. Sonra, Son	10		6	16
2.1.2.1.2.13. Geç Kalma, Gecikme	1		4	5
2.1.2.1.2.14. Öncesi Olmayan	1		1	2
2.1.2.1.2.15. Sonsuz	4		2	6
2.1.2.1.3. Yön, Konum	8	2	6	16
2.1.2.1.3.1. Yukarı, Üst			5	5
2.1.2.1.3.2. Aşağı, Alt	2		2	4
2.1.2.1.3.3. Sağ, Sol	1		2	3
2.1.2.1.3.4. Arka, Geri			5	5
2.1.2.1.3.5. Ön, Karşı			6	6
2.1.2.1.3.6. Orta, Ara			2	2
2.1.2.1.3.7. İç Kısım	1		2	3
2.1.2.1.3.8. Dış, Dışarı	1			1

2.1.2.1.3.9. Coğrafi Yön	2			2
2.1.2.1.4. Yeryüzü	1		1	2
2.1.2.1.4.1. Su	5		5	10
2.1.2.1.4.1.1. Su Kaynakları	4	2	1	7
2.1.2.1.4.2. Yeryüzü Şekilleri	2		1	3
2.1.2.1.4.2.1. Düz Yerler	2		1	3
2.1.2.1.4.2.2. Yüksek Yerler, Dağlar	1	1	8	10
2.1.2.1.4.2.3. Adlandırılmış yer, Vadi Adları	5			5
2.1.2.1.4.2.4. Çukur Yerler	1		6	7
2.1.2.1.4.2.4. Yer, Çevre, Arazi	6		6	12
2.1.2.1.4.3. Toprak, Taş	1		5	6
2.1.2.1.4.4. Maden, Değerli Taş	5		6	11
2.1.2.1.5. Sıra, Düzen	13	1	2	16
2.1.2.1.6. Ölçü, Ölçek	6		4	10
2.1.2.1.6.1. Miktar, Tutar	6	1	2	9
2.1.2.1.6.2. Çok Fazla	7		5	12
2.1.2.1.6.3. Boş			1	1
2.1.2.1.6.4. Az	3	1	2	6
2.1.2.1.6.5. Eşit			1	1
2.1.2.1.6.6. Yarım	1		2	3
2.1.2.1.6.7. Pay, Hisse	4	1	8	13
2.1.2.1.6.8. Boyut, Şekil	2		6	8
2.1.2.1.7. Birbirleriyle İlişkili Özellik				
2.1.2.1.7.1. Eş, Benzer	2			2
2.1.2.1.7.2. Çeşit, Tür	3			3
2.1.2.1.7.3. Uygun	12			12
2.1.2.1.7.4. Bütünlük	6	1	5	12
2.1.2.1.7.5. Mükemmel, Eksiksiz	6	1		7
2.1.2.1.7.6. Eksik	3			3
2.1.2.1.8. Madde, Nesne	3		2	5
2.1.2.1.8.1. Varoluş	11		10	21
2.1.2.1.8.2. Yok oluş	5	1	3	9
2.1.2.1.8.3. Maddenin Özelliği, Durumu				
2.1.2.1.8.3.1. Sert	1		8	9
2.1.2.1.8.3.2. Yumuşak			1	1

2.1.2.1.8.3.3. Açık			2	2
2.1.2.1.8.3.4. Yeni			1	1
2.1.2.1.8.3.5. Gevşek		1		1
2.1.2.1.8.3.6. Sağlam	6		2	8
2.1.2.1.8.3.7. Kırık, Yarık	1	1		1
2.1.2.1.8.3.8. Delik			1	1
2.1.2.1.8.4. Maddenin Şekli			3	3
2.1.2.1.8.5. Renk	3		11	14
2.1.2.1.8.6. Isı, Sıcaklık	2		2	4
2.1.2.1.8.6.1. Alev			2	2
2.1.2.1.8.6.2. Ateş, Yanma	2		13	15
2.1.2.1.8.6.3. Yakacak			1	1
2.1.2.1.8.6.4. Sönüş			2	2
2.1.2.1.8.6.5. Soğuk	1		1	2
2.1.2.1.8.7. Işık				
2.1.2.1.8.7.1. Aydınlık, Parlak	2	1	6	9
2.1.2.1.8.7.2. Karanlık			4	4
2.1.2.1.8.7.3. Gölge			3	3
2.1.2.1.9. Hareket				
2.1.2.1.9.1. Vurma	1		6	7
2.1.2.1.9.2. Batma, Girme	3		11	14
2.1.2.1.9.3. Akma, Dökme, Dökülme			10	10
2.1.2.1.9.4. Bırakma, Koyma	1		7	8
2.1.2.1.9.5. Doldurma				8
2.1.2.1.9.6. Atma			2	2
2.1.2.1.9.7. Çıkarma			3	3
2.1.2.2. Canlı, Tabiat	7	1	4	12
2.1.2.2.1. Tabiat				
2.1.2.2.1.1. Bitki	1			1
2.1.2.2.1.1.1. Tohum, Filiz			2	2
2.1.2.2.1.1.2. Dal, Budak	1			4
2.1.2.2.1.1.3. Sebze, Meyve	4	3	1	8
2.1.2.2.1.1.4. Çiçek	1			1
2.1.2.2.1.1.5. Ot, Diken	1	1	2	4
2.1.2.2.1.6. Tahıl			3	3
2.1.2.2.1.7. Ağaç	2	1	2	5
2.1.2.2.1.7.1. Ağaç Çeşitleri	4		1	5

2.1.2.2.1.2. Tarım Alanları		3		3
2.1.2.2.1.2.1. Tarım Malzemesi			1	1
2.1.2.2.1.2.2. Tarım İşleri			7	7
2.1.2.2.2. Hayvan	2		2	4
2.1.2.2.2.1. Omurgasızlar	1		2	3
2.1.2.2.2.2. Omurgalılar				
2.1.2.2.2.2.1. Balıklar			1	1
2.1.2.2.2.2.2. Sürüngenler	1			1
2.1.2.2.2.2.3. Kuşlar	2		1	3
2.1.2.2.2.2.4. Memeliler	5	1	11	17
2.1.2.2.2.3. Hayvan Vücudu Kısımları			2	2
2.1.2.2.2.4. Hayvanlarla İlgili Sesler			2	2

İNSAN				
KAVRAM ALANLARI	Arapça	Farsça	Türkçe	Toplam
2.2. İNSAN	7		8	15
2.2.1. Yaşam	5			5
2.2.1.1.Can,Ruh	3	1		4
2.2.1.2.Yaşam Süreci	1		4	5
2.2.1.2.1. Yaşam Sürecinde İnsan				
2.2.1.2.1.1. Gebe, Doğum	2		6	8
2.2.1.2.1.2. Bebek	1		1	2
2.2.1.2.1.3. Çocuk	6		2	8
2.2.1.2.1.4. Genç	1		3	4
2.2.1.2.1.5. Yaşlı			2	2
2.2.1.2.1.6. Cinsiyet	2		1	3
2.2.1.2.1.6.1. Kadın	2			2
2.2.1.2.1.6.2. Erkek	1		3	4
2.2.1.3.Kişi Adlandırma			3	3
2.2.1.3.1. Kişi Adları	113			113
2.2.1.3.2. Yönetici, Hükümdar İsimleri, Unvanları	10	2	1	13
2.2.2. İnsan Vücudu				
2.2.2.1.Vücut	1			1
2.2.2.1.1. Bölümleri				
2.2.2.1.1.1. Baş	2		4	4
2.2.2.1.1.2. Boyun			2	2

2.2.2.1.1.3. Gövde	2		4	6
2.2.2.1.1.4. Uzunlar			8	8
2.2.1.1.1.5. Deri			3	3
2.2.2.1.1.5.1. Saç, Kıl		1	3	4
2.2.2.1.1.6. Vücut Sistemleri				
2.2.2.1.1.6.1. Hareket Sistemi	1		2	3
2.2.2.1.1.6.2. Jest ve Mimik			3	3
2.2.2.1.1.6.3. Dolaşım Sistemi	1		6	7
2.2.2.1.1.6.4. Solunum sistemi	4		4	8
2.2.2.1.1.6.5. Sindirim Sistemi	1		5	6
2.2.2.1.1.6.6. Endokrin Sistemi	1		1	2
2.2.2.1.1.6.7. Üreme Sistemi	6		3	9
2.2.2.1.1.6.7.1. Üreme	2			2
2.2.2.1.1.6.8. Duyu Organları			5	5
2.2.2.1.1.6.8.1. Duyular				
2.2.2.1.1.6.8.1.1. Görme	11		11	22
2.2.2.1.1.6.8.1.2. Tat		1	3	4
2.2.2.1.1.6.8.1.3. Koku	1		1	2
2.2.2.1.1.6.8.1.4. İşitme	1			1
2.2.2.1.1.6.8.1.5. Dokunma	1			1
2.2.2.1.2. Vücut Hareketleri				
2.2.2.1.2.1. Hareket Etme	4		4	8
2.2.2.1.2.2. Ayağa Kalkma	1		8	9
2.2.2.1.2.3. Yürüme	2		4	6
2.2.2.1.2.4. Koşma			12	12
2.2.2.1.2.5. Kaçma, Yakalama	2		9	11
2.2.2.1.2.6. Açma, Kapama	1		8	9
2.2.2.1.2.7. İnme	2		2	4
2.2.2.1.2.8. Binme			3	3
2.2.2.1.2.9. Çökme, Oturma			3	3
2.2.2.1.2.10. Eğilme, Dönme, Yönelme	4		10	14
2.2.2.1.2.11. Yuvarlama			2	2
2.2.2.1.2.12. Düşme			3	3
2.2.2.1.2.13. Verme			7	7
2.2.2.1.2.14. Alma			2	2
2.2.2.1.2.15. Hareketsiz Kalma	2		2	4
2.2.2.1.3. Fiziksel Özellik ve Gelişim	3		2	5
2.2.2.1.3.1 Güzel	13	3	6	22

2.2.2.1.3.2. Çirkin, Kötü	3			3
2.2.2.1.4. Fiziksel Duyarlılık				
2.2.2.1.4.1. Uyku			5	5
2.2.2.1.4.2. Rüya, Hayal			1	1
2.2.2.1.5. Fiziksel Durum	1			1
2.2.2.1.5.1. Güç, Güçsüz	8		1	9
2.2.2.1.6. Kişisel Bakım				
2.2.2.1.6.1. Kişisel Temizlik	2	1		3
2.2.2.1.6.2. Süslenme	4			4
2.2.2.1.6.2.1. Süslenme Eşyaları	5		2	7
2.2.2.2. Sağlık, Hastalık				
2.2.2.2.1. Sağlık, Sağlıklı		2	1	3
2.2.2.2.2. Hasta, Hastalık	9	1	10	20
2.2.2.2.2.1. Hastalık Çeşitleri				
2.2.2.2.2.2. Yorgunluk			1	1
2.2.2.2.3. Tedavi, İlaç	2	1	1	4
2.2.2.2.4. Tedavi Eden	1			1
2.2.2.2.5 Tedavi Sonucu				
2.2.2.2.5.1 İyileşme	2	2		4
2.2.2.3 Ölüm	13	1	2	16
2.2.2.3.1. Mezar	4			4
2.2.2.4. İnsanın Çeşitli Özellikleri				
2.2.2.4.1. Zihin				
2.2.2.4.1.1. Akıl	5		1	6
2.2.2.4.1.2. Zihinsel Kapasite	4			4
2.2.2.4.1.3. Zihin Gücü				
2.2.2.4.1.3.1. Hafıza	4	1	3	8
2.2.2.4.1.3.2. Algı, İdrak, Biliş	8		7	15
2.2.2.4.1.3.3. Anlayış, Anlayışsızlık	3			3
2.2.2.4.1.3.4. Düşünce, Bakış açısı	8	2	3	13
2.2.2.4.1.3.4.1. Farklı görüş	8			8
2.2.2.4.1.3.5. Özgür irade	4			4
2.2.2.4.1.3.6. Gereklik, ölüm	10		3	13
2.2.2.4.1.3.7. Gereksiz, Boş yere	3	1		4
2.2.2.5 Kişilik Özellikleri				
2.2.2.5.1 Karakter, mizaç, Davranış	12		1	13
2.2.2.5.1.1. Bir şeye özel	2			2

2.2.2.5.1.2. Olumlu Kişilik Özellikleri ve Kişileri	8			8
2.2.2.5.1.2.1. Kibar, Kibarlık	5			5
2.2.2.5.1.2.2. Alçakgönüllülük, Mütevazı	4			4
2.2.2.5.1.2.3. Olgun, Olgunluk	3		2	5
2.2.2.5.1.2.4. Kararlılık	3			3
2.2.2.5.1.2.5. Sözünde Durma	2			2
2.2.2.5.1.2.6. Koruma, Koruyan	7		1	8
2.2.2.5.1.2.7. İyi, İyilik, Fazilet	14	1	1	16
2.2.2.5.1.2.8. Yetenekli	1			1
2.2.2.5.1.2.9. Beğenilen, Övülen	10		1	11
2.2.2.5.1.2.10. Uyum, Uygun	6			6
2.2.2.5.1.2.10. 1. Uyumsuz	3			3
2.2.2.5.1.2.11. Kıymet Bilme	3			3
2.2.2.5.1.2.12. Doğru, Doğruluk	11	4	3	18
2.2.2.5.1.2.13. Ahlak	3			3
2.2.2.5.1.3. Olumsuz Kişilik Özellik ve Kişileri	4		2	6
2.2.2.5.1.3.1. Sert, Gaddar	3		1	4
2.2.2.5.1.3.2. İnat, inatçı	3		1	4
2.2.2.5.1.3.3. İsyen, isyan eden	4			4
2.2.2.5.1.3.4. Bıkma, Kayıtsız Kalma	3	1	4	8
2.2.2.5.1.3.5. Aşağılama, Alay	11	1	1	13
2.2.2.5.1.3.6. Rezil, Adi, Alçak	5		3	8
2.2.2.5.1.3.7. Kibir	9		1	10
2.2.2.5.1.3.8. Kıskançlık	1		1	2
2.2.2.5.1.3.9. Fitne, Arabozucu	6			6
2.2.2.5.1.3.10. Dışlama			2	2
2.2.2.5.1.3.11. Yalan, Hile, İkiyüzlülük	13		2	15
2.2.2.5.1.3.12. Güven vermeyen, Güvensiz	3			3
2.2.2.5.1.3.13. İftiracılık, Dedikoduculuk	3		1	4
2.2.2.5.1.3.14. Aldanma, Yoldan çıkma, Sapkın	10		7	17
2.2.2.5.1.3.15. Hata, yanlış, Ayıp	4			4
2.2.2.5.1.3.16. Cimri, Cimrilik	1		2	3

2.2.2.5.1.3.17. Aç gözlülük, Hırs	2		1	3
2.2.2.5.1.3.18. Sızlanma, Rahatsızlık olma	4		1	5
2.2.2.5.1.3.19. Beceriksiz	2			2
2.2.2.5.1.3.20. Kararsızlık	1			1
2.2.2.5.1.3.21. Karamsarlık	1			1
2.2.2.5.1.3.22. Pişmanlık			2	2
2.2.2.5.2.4. Olumlu ve Olumsuz Kişilik Özellikleri				
2.2.2.5.2.4.1. Vazgeçme	2			
2.2.2.5.2.4.2. Alışma	1			
2.2.2.6. Duygu ve Duygu Tezahürleri				
2.2.2.6.1. Kaynağı	2		2	4
2.2.2.6.2. Duygusal tutum			2	2
2.2.2.6.3. Duygu türleri ve Onlara Sahip Olanlar				
2.2.2.6.3.1. Sevgi, Özlem	7		2	9
2.2.2.6.3.2. Öfke, nefret	9			9
2.2.2.6.3.3. Saygı	2			2
2.2.2.6.3.4. Güven	3		2	5
2.2.2.6.3.5. Korku	6		9	15
2.2.2.6.3.6. Cesaret	2		1	3
2.2.2.6.3.7. Şaşma	4		1	5
2.2.2.6.3.8. Üzüntü, Keder, Acıma	7		6	13
2.2.2.6.3.9. Acıma, Merhamet	4		1	5
2.2.2.6.3.10. Sevinç	3	2	4	9
2.2.2.6.3.11. Utanma	4	1	2	7
2.2.2.6.3.12. Arzu, istek, tutku	22	1	4	27
2.2.2.6.3.13. Huzur	2	3	1	6

KAVRAM ALANLARI	Arapça	Farsça	Türkçe	Toplam
2.3. SOSYAL HAYAT VE KÜLTÜR				
2.3.1. Sosyal Hayat				
2.3.1.1. İnsan toplulukları				
2.3.1.1.1. Soy	6		1	7
2.3.1.1.2. Aile				
2.3.1.1.2.1. Karı-koca	1			1

2.3.1.1.2.2. Anne	1	1		2
2.3.1.1.2.3. Kardeş			4	4
2.3.1.1.2.4. Akriba	2		1	3
2.3.1.1.3. Toplumlar, Topluluklar	11	1	4	16
2.3.1.1.3.1. Boy, kabile	4		2	6
2.3.1.1.3.2. Topluluk adları ve Kişileri	47			47
2.3.1.1.4. Sosyal Sınıf, Rütbe	20		2	22
2.3.1.1.4.1. Ün, Tanınmış	4	2		6
2.3.1.1.4.2. Köle, tutsak	4	2	1	7
2.3.1.1.4.2.1. Cariye, hizmetçi	3			3
2.3.1.1.4.2.2. Özgür	1			1
2.3.1.2. İnsan İlişkileri	2			2
2.3.1.2.1. Arkadaşlık, Komşuluk	2			2
2.3.1.2.2. Misafir etme, ağırlama	4		1	5
2.3.1.2.3. Evlilik	7	1		8
2.3.1.2.4. Cinsel ilişkileri	7			7
2.3.1.3. İletişim				
2.3.1.3.1. Haberleşme	2		2	4
2.3.1.3.2. Haber	3		1	4
2.3.1.3.2.1. Haber Veren	4			4
2.3.1.3.2.2. Haberi alan, Almayan	3			3
2.3.1.3.3. Konuşma, Laf, Söz	13		21	34
2.3.1.3.3.1. Güzel söz	3			3
2.3.1.3.3.2. Kötü Söz			4	4
2.3.1.3.3.3. Yemin	5		1	6
2.3.1.3.3.4. Çağırma, Seslenme, Bağırma	4		10	14
2.3.1.3.4. Alamet, İşaret, İz	3			3
2.3.1.3.5. İfade (Anlatım)	12		2	14
2.3.1.3.5.1. Açık, Belli	16	2	1	19
2.3.1.3.6. Soru, Cevap			10	10
2.3.1.3.7. Çözüm, Anlaşma	10			10
2.3.1.3.8. Ret, İnkâr	3			3
2.3.1.3.9. Olay, Durum	5			5
2.3.1.3.9.1. Kötülük, Bela,	7		3	10

Felaket				
2.3.1.3.10. Neden, Sebep	16	2	2	20
2.3.1.3.11. Amaç	4			4
2.3.1.3.12. Kılavuz, Yol Yöntem	4			4
2.3.1.3.13. Değerlendirme, Sonuç	5	1		6
2.3.1.3.13.1. Fayda	3	1	1	5
2.3.1.3.13.2. Kesin	4	1		5
2.3.1.3.13.3. Kuşku, Şüphe	7			7
2.3.1.4. Ulaşım				
2.3.1.4.1. Yol (Trafik)	4		1	5
2.3.1.4.2. Yolculuk	3			
2.3.1.4.3. Ulaşma, Geçme	2		14	16
2.3.1.4.4. Ulaştırma, Götürme	2		19	21
2.3.1.4.5. Kavuşma, Birleşme	1			1
2.3.1.4.6. Geri Döndürme	2		5	7
2.3.1.4.7. Bekleme, Kalma	1		3	4
2.3.1.4.8. Ayrılma, Kopma	1		5	6
2.3.2.Kültür				
2.3.2.1. Maddi Kültür				
2.3.2.1.1. Barınma Yerleşim	9		4	13
2.3.2.1.1.1 Yer Adları	4		1	5
2.3.2.1.1.2. Ülke, Şehir	5		2	7
2.3.2.1.1.2.1. Adlandırılmış Ülke, Şehir Adları	16		1	17
2.3.2.1.1.2.1.1. Bölge Adları	4			4
2.3.2.1.1.3. Kale	2			2
2.3.2.1.1.3.1. Adlandırılmış Kale	1			1
2.3.2.1.1.4. Göç, Göçmen	6		3	9
2.3.2.1.1.5. Yapı, İnşa	6	2	2	10
2.3.2.1.1.5.1. Ev, Konut	2	1	3	6
2.3.2.1.1.5.2. Yapıların İç Bölümleri	3	1		4
2.3.2.1.2. Besin			3	3
2.3.2.1.2.1. Bebek Beslenmesi	2		3	5
2.3.2.1.2.2. Aç, Açlık			3	3
2.3.2.1.2.3. Tok, Tokluk	1		2	3
2.3.2.1.2.4. İçme			6	6

2.3.2.1.2.5. Yiyecek	8		1	9
2.3.2.1.2.6. İçecek	3		1	4
2.3.2.1.2.6.1. Fazla İçme, Sarhoş			2	2
2.3.2.1.2.7. Taze, Lezzetli	2		1	3
2.3.2.1.3. Giyim	1		2	3
2.3.2.1.3.1. Giysi Malzemeleri	6	1	2	9
2.3.2.1.3.1.1. Baş İçin		1	1	2
2.3.2.1.3.1.2. Beden İçin	2			2
2.3.2.1.3.1.3. Giyinme, Soyunma			2	2
2.3.2.1.4. Eşya	1			1
2.3.2.1.4.1. Ev Eşyaları				
2.3.2.1.4.1.1. Mutfak Eşyaları	3	1	4	8
2.3.2.1.4.1.2. Bebek Eşyası			1	1
2.3.2.1.4.1.3. Oturma Eşyaları	2	1		3
2.3.2.1.4.2. Diğer Ev Eşyaları	5	1	2	8
2.3.2.1.4.3. Araç-Gereç Malzeme	5	2	2	9
2.3.2.1.5. Temiz	5	1		6
2.3.2.1.6. Kirlilik, Pislik	4		1	5
2.3.2.1.7. Ekonomi				
2.3.2.1.7.1. Maddi Durum				
2.3.2.1.7.1.1. Zengin, Bolluk	10		4	14
2.3.2.1.7.1.2. Orta Hal	1			1
2.3.2.1.7.1.3. Fakir-Yokluk	8		6	14
2.3.2.1.7.2. Ticaret	6	1	4	11
2.3.2.1.7.2.1. Kayıp, Zarar	7	1	1	9
2.3.2.1.7.3. İsrar	1			1
2.3.2.1.7.4. Ücret	3		1	4
2.3.2.1.7.4.1. Para	2		2	4
2.3.2.1.7.4.2. Borç	6			6
2.3.2.1.7.5 Menfaat, Çıkar	1			1
2.3.2.1.8. İş, Eylem	11		2	13
2.3.2.1.8.1.Görev Yükümlülük	2			2
2.3.2.1.8.2. Zor	3		1	4
2.3.2.1.8.3. Kolay	2		2	4
2.3.2.1.8.4. Fırsat, İmkân	1			1

2.3.2.1.8.5. İhmal	1			1
2.3.2.1.8.6. İş Aşamaları				
2.3.2.1.8.6.1. Başlama, Bitirme	1		2	3
2.3.2.1.8.6.2. İcra, Performans	2		17	19
2.3.2.1.8.6.2.1. Gayret	1			1
2.3.2.1.8.6.3. Tekrar Etme	2		3	5
2.3.2.1.8.7. Toplama, Toplanma	2		3	5
2.3.2.1.8.8. İş Yapan kimse, Görevli	8			8
2.3.2.1.8.8.1. Meslekler ve Kişileri	5	1	6	12
2.3.2.1.8.9. İş İşlem	2		2	4
2.3.2.1.8.9.1. Parçalamak, Ayırmak, Kesmek	6		21	27
2.3.2.1.8.9.2. Açma, Serme, Dağıtma	3		3	6
2.3.2.1.8.9.3. Bağlama			6	6
2.3.2.1.8.9.4. Asma			3	3
2.3.2.1.8.9.5. Karıştırma			3	3
2.3.2.1.9. Yetki, (Otorite), Güç	6			6
2.3.2.1.9.1. Komuta (Emir)	5		6	11
2.3.2.1.9.2. Boyun Eğme	6			6
2.3.2.1.9.3. Otoriteye Tabi Olma Duygusu	5			5
2.3.2.1.9.4. Sahip, Sahip Olma	5		3	8
2.3.2.1.9.4.1. Mal, Mülk			5	5
2.3.2.1.9.4.2. Hazine	3			3
2.3.2.1.9.4.3. Miras	2			2
2.3.2.2. Manevi Kültür				
2.3.2.2.1. Din, İnanç	15		3	18
2.3.2.2.1.1. İnanç Sahibi Olmayan	6			6
2.3.2.2.1.2. İnanç Sahibi	5			5
2.3.2.2.1.3. Putlar	9	1		10
2.3.2.2.1.4. Tanrı Adları, Sıfatları, Özellikleri	38	1	2	41
2.3.2.2.1.4.1. Yaratılış	4		1	5
2.3.2.2.1.5. Peygamber, Peygamberlik	26	2	1	29
2.3.2.2.1.5.1. Ensar, Sahabe ve Kişileri	12		1	13

2.3.2.2.1.5.2.Dört Halife	9			9
2.3.2.2.1.6. Din Kişileri	11			11
2.3.2.2.1.7. Kutsal Kitap	10			10
2.3.2.2.1.7.1. Ayet, Sure	6			6
2.3.2.2.1.7.2. Hadisler	3			3
2.3.2.2.1.8. Kader, Baht, Talih	14	1	4	19
2.3.2.2.1.9.1. İbadet	11			11
2.3.2.2.1.9.1.1.Farz	5			5
2.3.2.2.1.9.1.2.Sünnet	2			2
2.3.2.2.1.9.1.3.Caiz	3			3
2.3.2.2.1.9.1.4.Sevap			1	1
2.3.2.2.1.9.1.5.Günah	17	1	2	20
2.3.2.2.1.9.1.6.İbadet Çeşitleri				
2.3.2.2.1.9.1.6.1. Namaz	6	1	1	8
2.3.2.2.1.9.1.6.2.Oruç	3	2		5
2.3.2.2.1.9.1.6.3.Kurban	2			2
2.3.2.2.1.9.1.6.4.Hac	5			5
2.3.2.2.1.9.1.6.5. Zekât, Sadaka	4			4
2.3.2.2.1.9.1.6.6.Dua, Beddua	16		1	17
2.3.2.2.1.9.1.6.6.1Töve, Af	1			1
2.3.2.2.1.10. Kutsal Yerler	8			8
2.3.2.2.1.11. Olağanüstü Hal, Mucize	3			3
2.3.2.2.1.12.Doğaüstü Varlıklar				
2.3.2.2.1.12.1.Melek	7	1		8
2.3.2.2.1.12.2.Şeytan	4			4
2.3.2.2.1.12.3.Cin	2	1		3
2.3.2.2.1.13. Ebedi Dünya				
2.3.2.2.1.13.1.Cennet, Cehennem	9		1	10
2.3.2.2.1.13.2. Kıyamet	11		6	17
2.3.2.2.1.13.3. Büyü, Kahinlik	6			6
2.3.2.2.1.14.Savunma, Koruma				
2.3.2.2.1.14.1.Savaş Aletleri, Silah	4		4	8
2.3.2.2.1.14.2.Askerî Kuvvet	5	4	1	10
2.3.2.2.1.14.3. Savaş	13		7	20
2.3.2.2.1.14.3.1.Zafer	3		1	4
2.3.2.2.1.14.3.2.Yenilgi	2			2

2.3.2.2.1.14.3.3. Fidyeye			2	2
2.3.2.2.1.14.3.4.Savaşlarda Elde Edilen Ganimet	2	1	1	4
2.3.2.2.1.14.3.5. Düşmanlık	6		3	9
2.3.2.2.1.14.3.6.Bariş	3			3
2.3.2.2.2. Hukuk, Töre, Adalet	4		1	5
2.3.2.2.2.1. Kural, Kanun	3			3
2.3.2.2.2.2. Suç	6			6
2.3.2.2.2.2.1. Eziyet, Zulüm	6	1	1	8
2.3.2.2.2.2.2. Öldürme	3		3	6
2.3.2.2.2.2.3. Hırsızlık	1		2	3
2.3.2.2.2.2.4. Suçlu	3	1		4
2.3.2.2.2.2.5. Saklamak, Saklanmak			6	6
2.3.2.2.2.2.5.1.Gizli, Sır	11	2	4	17
2.3.2.2.2.3. Hesap, Sorgu	1			1
2.3.2.2.2.3.1. İspat, Delil	8	3		11
2.3.2.2.2.4. Ceza	17	1		18
2.3.2.2.2.5. Ödül	1			1
2.3.2.2.2.6. Af, Bağışlama	6		1	7
2.3.2.2.2.7.Kurtarma, Kurtulma			5	5
2.3.2.2.2.8. Hüküm	11			11
2.3.2.2.2.8.1.Hükümsüz, Geçersiz	4			4
2.3.2.2.3. Eğitim, Öğretim	3		6	9
2.3.2.2.3.1. Araştırma, Bilgi	9		4	13
2.3.2.2.3.2. Bilge, Bilgelik	6			6
2.3.2.2.3.3. Cahil, Bilgisiz	7			7
2.3.2.2.3.4. Öğretici	3			3
2.3.2.2.3.5. Öğrenen	1			1
2.3.2.2.3.6. Eğitim Verilen Yer	1			1
2.3.2.2.3.7. İlim, bilim	6			6
2.3.2.2.3.8. Yazı ile İlgili	11		3	14
2.3.2.2.3.9. Matematik	1		1	2
2.3.2.2.3.9.1. Rakam, Sayı	3		25	28
2.3.2.2.3.10.1. Felsefe	2			2
2.3.2.2.3.11. Edebiyat	13			13
2.3.2.2.3.12. Dil	1			1
2.3.2.2.3.12.1. Dil Bilim/Dil Bilgisi	6		2	8

2.3.2.2.3.12.2. Soru Kelimeleri			20	20
2.3.2.2.3.12.3. Zamir			41	41
2.3.2.2.3.12.4. Ünlem	3			3
2.3.2.2.3.12.5.Bildirme Şekilleri			4	4
2.3.2.2.3.12.6. Diğer Dil Bilgisi Öğeleri, Sözcük Türleri	7	22	43	72
2.3.2.2.4. Sanat	2			2
2.3.2.2.5. Eğlence, Oyun	1		2	3
2.3.2.2.5.1. Kutlama	1			1
TOPLAM	2074	141	1121	3336

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Fadime BOZKURT
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	
Görevi/Pozisyonu	Türkçe Öğretmenliği
Tecrübe Süresi	Eylül 2021 -

KATILDIĞI

Kurslar	Yabancılar Türkçe Öğretimi Sertifikası Ankara Üniversitesi TÖMER
---------	---

İLETİŞİM

Adres	
E-mail	